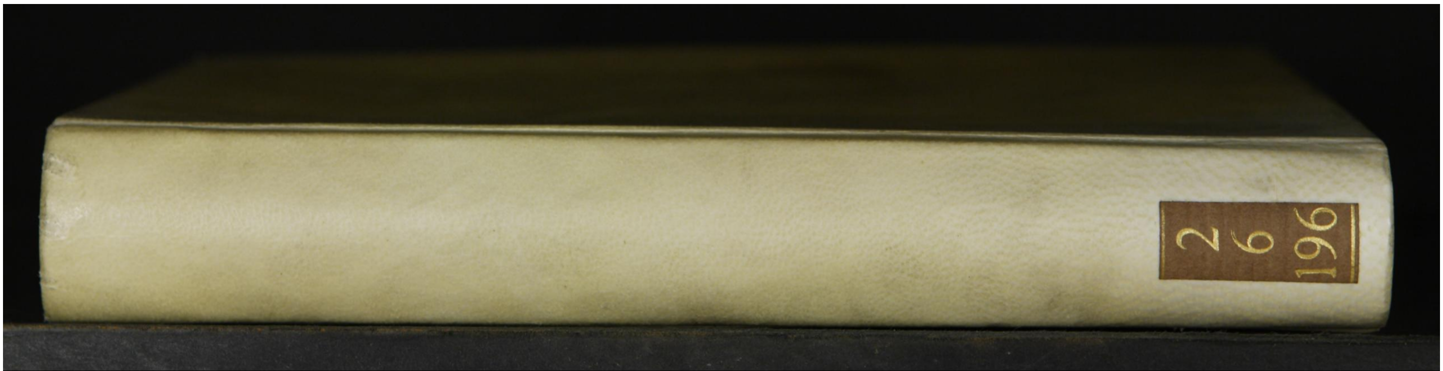

2
6
196

IACOBI GRETSERI SOCIETATIS IESV THEOLOGI,
LIBRI DVO;
DE
MODO AGENDI IESVITARVM
CVM PONTIFICIBVS, PRÆLATIS, PRINCIPIBVS, POPVLO, IVVENTVTE, ET INTER SE MVTVO.

Oppositi

EIVSDEM ARGVMENTI LIBELLO ANONYMO ET FAMOSO.

ACCESSIT

VINDICATIO LOCORVM QVORVNDAM TERTVLLIANICORVM A PERuersis Francisci Iunij Caluinistæ deprauationibus.

Ad

REVERENDISSIMVM ET ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM IOANNEM CONRADVM, Episcopum Aichstadianum, &c.

Cum gratia & priuil. sacræ Cæsar. Maiest.

INGOLSTADII,

Ex Typographia ADAMI SARTORII.

ANNO M. DC.

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. IOANNI CONRADO, EPIſcopo Aichſtadiano, &c.

IACOBVS GRETSERVS, SOCIETATIS IESV, GRATIAM ET FELICITATEM A DEO PRECATVR.

CVM libros iſtos Apologeticos nuper conſcriberem, REVERENDISSIME & ILLVSTRISSIME PRINCEPS, diuerti interdum, tædij, quod concipiebam, diſcutiendi gratia, ad Epiſtolas ſanctiſſimi & vetuſtiſſimi Epiſcopi & Martyris Cypriani; quarum lectione animum, tot criminationibus legendis & refellendis fatigatum, reficiebam, vt promptior & alacrior ad telam, quam ſemel exorſus fueram, detexēdam, reuerterer. Quod dum facio, perſpicuè intellexi cùm alia multa; tum quàm moribus S. Cypriani

dissimiles sint hodierni quorūdam mores, quod attinet ad famam & existimationem alieni nominis, ex charitatis, & iustitiæ præscripto defendendam, & à calumniatorum iniuriis asserendam. Cùm Legati Nouatiani Antipapæ libellum conuiciis & criminationibus refertum, aduersus Cornelium, legitimum D. Petri successorem, obtrudere conarentur Cypriano, aliisque Episcopis Africanis, quid egerunt illi? Num aures prębuerunt impostoribus? Num chartas illas infames pronis manibus & mentibus exceperunt, variisq; exemplaribus, librariorum ope, auctas in vulgus disseminarunt? Minimè verò. Quid igitur? *Honoris communis memores*, ait S. Cyprianus, *& grauitatis sacerdotalis, ac sanctitatis respectum tenentes, ea, quæ ex diuerso in librum ad nos transmissum congesta fuerant acerbationibus criminosis, respuimus: considerantes pariter & ponderantes, quod in tanto fratrum, religiosoq́ue conuentu, considentibus Dei sacerdotibus, & altari posito, nec legi debeant, nec audiri. Neque enim facilè promenda sunt, & incautè ac temerè publicanda,*

Epist. 42.

da, quæ discordioso stylo scripta audientibus scãdalum moueant; & fratres longè positos, ac trãs mare constitutos incerta opinione confundant. Viderint, qui vel furori suo, vel libidini seruientes, & diuinæ legis ac sanctitatis immemores, iactitare interim gestiunt, quæ probare nõ possunt; & cùm innocentiam destruere atque expugnare non valeant, satis habent fama mendaci, ei falso rumore maculas inspergere. Certè quod præpositis & sacerdotibus congruit, danda opera est, vt talia, cùm à quibusdam scribũtur, per nos respuantur. Imo cùm illi ipsi Schismatis & Hæreseos satores & fautores, *in statione inuidiosis quoque conuiciis & clamoribus turbulentis proruerent, & flagitarẽt, vt crimina, quæ se adferre ac probare dicebant, publicè à nobis, & à plebe cognoscerentur, grauitati nostræ negauimus conuenire*, inquit S. Cyprianus, *vt collegæ nostri iam delecti & ordinati, & laudabili multorum sententia comprobati, ventilari vltrà famam ore maledico, & æmulãtium voce pateremur.* Quàm nihil istis de Cypriani sensu, qui vbi IESVITIS detrahitur, arrectis auribus adstant, intentique ora tenent: Et si

Epist. 41.

 quem

quem librum nacti sunt, qui Societatis nostræ nomen proscindat & lancinet, instant vrgentque, vt à quàm plurimis euoluatur; exemplaria vel typis vel calamo exarata, inuitis etiam obtrudunt: & ex conuiuiis symposiisque, apophoretorum loco, absportãda offerunt. Nec admodum mirarer, si Hæretici tantùm, & ab Ecclesia alieni hoc facerẽt. Quid enim aliud à iuratis hostibus exspectem? In eadem naui nauigãt nonnulli, qui Orthodoxorum nomine sibi blandiuntur. Occurrit hoc loco querela D. Hieronymi: *Si gentiles hanc vitam carperent; si Judæi; haberent solatium non placendi eis, quibus displicet Christus. Nunc verò, prô nefas, homines Christiani, prætermissa domorum suarum cura, & proprij oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quærunt: lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus: si omnibus detrahatur: si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium.* Præclarè S. Cyprianus ad Antonianum, falsis rumoribus de ipso Cypriano nimis credulum: *Quamuis multa multorum vocibus ventilentur, &*

Epist. 99.

Epist. 52.

menda-

mendacia aduerſus ſacerdotes Dei, de Diaboli ore prolata, ad rumpendam catholicæ vnitatis concordiam vbiq; iactentur, te tamen *oportet vt bonum fratrem atq; vnanimem conſacerdotem, non quid maligni atq; apoſtatæ dicant ſuſcipere, ſed quid Collegæ tui modeſti & graues viri faciant de vitæ & diſciplinæ noſtræ exploratione perpendere.* Hoc monitum præſtantiſſimi Doctoris & Martyris, iſti in præcordia demittere deberent, ſi quid Chriſtiani pectoris haberent. Quod maximè nuper factum oportuit, cùm librum *de modo agendi Ieſuitarum*, iam fermè ſepultum, ab inferis reuocarunt: & ingentis theſauri loco non paucis peruolutandum obtulerunt: Quem olim à me viſum contempſi. Nūc vbi à criminatoribus tanti fieri cognoui, refutandum, iiſque, qui hauſtu veneni delectantur, hoc antidotum propinandum cenſui; quos ſpero ſanatum iri, ſi tam cupidum animum ad reſponſionem meam attulerint; quàm attulerunt ad anonymi obtrectatoris ſycophantias. Veſtræ porrò Celſitudini, REVERENDISSIME & ILLVSTRISSIME PRINCEPS,

hunc

hunc meum quantulumcunq; laborem dedicare, & obſcuro alioquin operi, lucem aliquam à claritate tanti Antiſtitis mutuari volui. Quod vt auderem, inuitauit me beneuolentia C. V. in Societatem noſtram, cœpta ab eo tempore, quo in gymnaſiis noſtris & diſciplina, eius dignitatis, qua nunc eminet, litterarum & virtutis ſtudio, fundamenta feliciter iecit; quæ cum honoris incremento minimè, vt crebrò fieri ſolet, imminuta; ſed potius magna acceſſione adaucta eſt. Ita nimirum conſueuerunt generoſæ animę: quos ſemel amare inſtituerũt; eos, quidquid Sectariorum voculæ contrà obloquantur, dum amore digna faciunt; amare nõ deſinunt. *Graues viros*, inquit, quem iam aliquoties nominaui S. Cyprianus, *& ſemel ſupra petram ſolida ſtabilitate fundatos, non dico aura leui, ſed nec vento aut turbine cõmoueri, ne animus dubius & incertus variis opinionibus, velut quibuſdam ventorum incurſantium flatibus, frequenter agitetur, & à propoſito ſuo cum quadam leuitatis reprehenſione mutetur*. Deinde cùm Collegium Ingolſtadienſe,

Epiſt. 52.

dienſe, in ea Diœceſi, cuius adminiſtratio C.V. diuino nutu obtigit; proximorum ſaluti procurandæ priuatim & publicè, in ſcholis & templis, ea, quam vires ferunt, ſedulitate inſiſtat: officium exigere videbatur; vt Præſulem, cuius auſpiciis omnia gerit, publico quodam teſtimonio recognoſceret, & in omnium conſpectu aliquod obſeruantiæ monumentum figeret. Taceo Academiam Ingolſtadienſem, quæ partem fructuum, quos ſubmittit, C.V. iure conſecrat, cùm à primo ſuo ortu alium CANCELLARIVM non habeat, quàm eum, qui S. VVilibaldi thronum tenet; nullique Candidato hîc ad ſupremam Theologiæ, Iuriſprudentiæ, Medicinæ & Philoſophiæ lauream aditus pateat, niſi PRINCIPIS Aichſtadiani auctoritate & beneficio. Nec diſſimulare queo, me etiam fama virtutum C.V. impulſum, vt huic lucubrationi alium patronum non quęrerē, pręter C.V. Neminē fugit, quas Apoſtolus boni paſtoris internoſcendi notas & conditiones pręſcribat; quę ad has geminas, vitæ nimirum integritatem & eru-

ditionem, tanquam ad ſumma capita, reuocantur. His nullus eſt, qui inficietur, C. V. diuinitùs excellēter ornatam eſſe; magno Eccleſiæ Aichſtadianæ emolumento, & maiore adhuc labentibus annis futuro, ſi paſtorale hoc munus, quod florente æuo cœpit, ad affectam vſq; ætatem, Deo adiuuante, longęuamq́ue lucis huius vſuram largiente, gerat. Quod nobis omnibus eſt in optatis.

Ingolſtadij, Kalend. Nouembribus, anno Iubilæo. M. DC.

AD LECTO-
REM.

LIBER quem hac Apologia refellendum suscepimus, amice Lector, editus est quinto propemodum ab hinc anno Francofurti, sed Germanicè, adscripto fictitio Georgij Heckelij nomine, tanquam interpretis ex Latino. Latinum exemplar, nunquam, quod sciam, vulgatum est. Sed fortè prodiisset in publicum, nisi apud Hæreticum quendam, clarissima in vrbe, à Magistratu interceptum, nostrisque traditum fuisset: quod penes me iam est, exque eo latina calumniatoris verba desumpsi, vt sua lingua, quæ sanè perquam elegans est, loquatur. De Interprete non habeo, quod conquerar. Malum librum malè vertit, maledicum, maledicè; calumniosum, calumniosè. Nec potuit melius, quia nec libri, nec interpretis genius ferebat aut sinebat. Quod si locis non paucis immiscuit non pauca mendacia, eaque noua; neque id culpandum: quis enim reprehendat, si mendaci scriptori similem se præstet interpres? Et vt fidus interpres verbum verbo non reddit ex poëtæ monito; ita nec iste commentum, commento; sed sua adiicit, vt non modò bonæ, vel potius malæ fidei metaphrastes, sed & paris notæ paraphrastes haberi possit. Quod, nisi fallor, eo fecit consilio, vt *cirratorum turba, Milesiorum in scholis hæc figmenta decantet,*

S. Hieron. lib. 1. contra Ruffinum.

tet, & testamentum suis Bessorum cachinno membra concutiat, atque inter scurrarum epulas nugæ istiusmodi frequententur. Non refutassem has chartas, nisi aduersarij, vt ad Illustrissimum Principem pręfatus sum, eas renouassent, multisque magna dignitate viris euoluendas obtulissent; quibus hac defensione planum facere volui, qualis sit Auctor libelli famosi, quem tam auidè lectitant, quàm vanus, quàm fallax, quàm mendax, quàm suæ & alienæ famæ prodigus: & hanc operam eò libentius sumpsi, quia persuasus sum, eos alteram aurem, & quidem dexteram, nobis reseruasse: auditisque rationibus, facilè mutaturos sententiam, & benigniorem animum in nos accepturos. Est quando oblocutoribus ratio reddi debet, ita vt hoc officium sine grauis piaculi periculo, omitti nequeat. *Quia sedari hoc ipsum stultorum hominum murmur tranquilla ratione potest*, inquit sanctus Gregorius, *esse peccatum credo, si ne bonum quod valet fieri, negligitur vt fiat. Nam cùm placare insanas mentes, atque ad salutem reducere possumus, scandalizare eas minimè debemus. Sunt enim quædam scandala, quæ omnino despiciẽda sunt; quædã verò dum vitari sine culpa possunt, despicienda nõ sunt, ne cum culpa seruentur.* Quare Theotistã, clarissimã fœminã, monet ille idem sanctus Pontifex, vt quosdam detractores suos, secretò vocet; iisq; innocentiam suam exponat. *Spontè vobis secretò vocandi sunt*, inquit, *atque ipsis ratio reddenda, & peruersa quædam capitula, quæ tenere vos existimant, coram ipsis anathematizanda. Quod si etiam, sicut dicitur, dari à vobis anathema fictè suspicantur: etiam iureiurando firmandum est, vos nunquã eadem capitula tenere, nunquã tenuisse.* Quod S. Gregorius Patritiã istam priuatim factitare iubebat; id ego facio his duob⁹ libris publicè. Si, vt solent, obtrectatores calumniis præoccupati, defen-

Lib. 9. epist. 39.

defensionem ad aures & mentem non admittant; tum illud Domini ad me pertinere arbitrabor: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Simulque lectorem beneuolum rogatum volo; vt hæc aurea D. Gregorij dicta alta mente mecum recondat. *Si fuerunt, qui malam famam Paulo imponerent, qui hunc seductorem vocarent, quis rogo nunc Christianus debet indignum ducere, pro Christo iniurias audire? Quantæ autem virtutis præcursor nostri Redemptoris fuit, nouimus, qui per sacrum eloquium non solùm plusquam Propheta; sed etiam Angelus vocatur; & tamen sicut mortis eius historia testatur, post mortem à persecutoribus corpus eius incensum est. Sed quid ista de sanctis hominibus dicimus? De ipso Sancto Sanctorum, id est, de Deo, qui pro nobis homo factus est, loquamur, qui ante mortem, iniuriam, quia Dæmonium haberet, audiuit. Post mortem verò à suis persecutoribus seductor appellatus est. Quanta ergo nos peccatores à lingua vel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu æterni iudicis iudicandi sumus, si & ipse tanta tam antè, quàm post mortem pertulit, qui & iudex venit?*

Matth. 15.

S. Gregor. loco cit.

IN CALVMNIATOREM ANONYMVM.

QVID te posse putas nostros depingere mores, (os?

Duntaxat mores pingere docte tu-

Desine: Cecropias cùm fingit pica loquelas,

Semper Cecropias noscitur inter aues.

Poßis vt mores alienos scribere, mores

Vel dedisce tuos, vel prius abde tuos.

Nam tua lingua cupit dum nostros prodere mores,

Incepit mores prodere lingua suos.

IN EVNDEM.

CVM tibi sit nomen nullum, cognomina nulla,

Optio fit tribuas nomen vt ipse tibi.

Pseudolus esse cupis? sis Pseudolus. esse Dolonem,

Si lubet, esto Dolon. ψεῦδος es atque δόλος.

Si Romana iuuant te nomina; Porcius esto,
Verres, aut Brutus, Bestia, Latro, Stolo.
Aut si quod simile his, veterum relegẽdo libellos,
Videris appositum moribus esse tuis,
Vsurpa intrepidè, ne sis sine nomine truncus:
Nam satis est, corpus quod sine corde geris.

FACVLTAS R.P. PROVINCIALIS GERMANIÆ SVPERIORIS.

Hos duos libros de modo agendi Iesuitarum, &c. à P. Iacobo Gretsero Societatis nostræ Theologo conscriptos, & à tribus Patribus, itidem Theologis, lectos & approbatos, Ego OTHO EYSENREICH, eiusdem Societatis per superiorem Germaniam Præpositus Prouincialis, potestate mihi ab admodum R.do P. N. Præposito Generali, P. CLAVDIO AQVAVIVA facta, typis mandari permitto. In quorum fidem hoc Auctori testimonium manu nostra subscriptum & sigillo munitũ dare volui. Landspergæ 26. Maij. An. 1600.

OTHO EYSENREICH.

Hos

Hos duos libros contra anonymum calumniatorem, qui ſub Catholici perſona, in Ordinem de Catholica Religione optimè meritum, conuicia impudenter iacit, typis & luce perquam dignos eſſe arbitror.

Petrvs Stevartivs Leodius, SS. Theologiæ Doctor, Profeſſor, Parochus Mauricianus, & Collegij Theologici in Academia Ingolſtadienſi pro tempore Decanus.

ERRATA.

Pag. 22. v. 19. *legiſlatiua.* 23. v. 4. *doctus, hoc.* 29. v. 12. *erat Ioſephus poſt Beniamin.* 33. v. 1. *impetratam.* 34. v. 16. *allectos.* 37. v. 29. *Vlla.* 38. v. 12. *Vos.* 52. v. 20. *inſania.* 60. v. 28. *pro, hæc, lege, certè. ibid.* v. *penult. citatio L. beneficiis, ponatur poſt Verbum: interpretemur.* v. 29. p. 62. v. 25. *non eſt.* 63. v. 17. *dele; primùm. Vt & pag.* 76. v. 20. 68. v. 5. *oro.* 76. v. 11. *in illum.* 79. v. 20. *incredibili. ibid.* v. 22. *perhibeo.* 82. v. 30. *ſciat.* 83. v. 8. *confinxerit.* 91. v. *Vlt. poſt Verb. defendant: adde. non niſi hominum crimina colligere affectant.* 92. v. 26. *conſolamur.* 95. v. 25. *eam.* 97. v. 23. *reticent.* 99. v. 28. *Velim.* 101. v. 15. *conuerſione.* 116. v. 23 *egit.* 118. *in marg. pro* 26. *pone* 25. *ibid.* v. 9. *quæ. ibid.* v. 19. *admittũt.* 126. v. 19. *infirma.* 150. v. 6 *educandorum.* 184. v. 5. *Hic.* 208. v. 26. *cõmonuit.* 255. v. 7. *aliorum.* 272. v. 26. *ſcutellas.* 278. *in marg.* 52. 283. v. 4. *dictitare.* 298. v. 32. *Crucifixi.* 305. v. 4. *Veſtrorum.* 308. v. 4. *Veſtrarum.* 309. v. 20. *peccatores.* 323. v. 23. *poſtea probauit.* 329. v. 1. *halitus.* 344. v. 26. *ſpeciem.* 355. v. 14. *dele, cùm.* 363. v. 25. *non inuenio.* 364. v. *penult. Vtrumq;.* 369. v. 11. *curriculo.*

LIBER

LIBER PRIMVS

DE MODO AGENDI IESVITARVM CVM PONTIFICIBVS, PRAELATIS, PRINCIPIBVS, &c.

CAPVT I.

De Jesuitarum propagatione & prospero progressu.

MOnebat veterum quidam, vt, si quò *pellis leonina* penetrare non possit, vulpina induatur, fraudi enim & dolo sæpè patere eò aditum, quò aperta vis peruenire frustrà nitatur. Huius consilium tu quoque, in hoc tuo scripto, tibi sequendum putasti: cùm enim videres, calumniis & criminationibus tuis, è vestigio fores occlusum iri apud eos, qui re & nomine *Catholici* censentur, astutè Catholici personam induisti, viamque tibi hac machina ad Catholicorum animos muniuisti; qui tamen, animaduersa fraude, te magis detestabuntur, vel ob hanc simulationem; tanquam improbum impostorem. Verè enim ille: *Malus, vbi bonum se simulat, tunc est pessimus.* Hæreticus, vbi Catholicum se simulat, tunc est peruersissimus. Verè & illud idem vates: *Bonitatis verba imitari, maior malitia est.* Dicam ego:

Fingit calumniator se esse Catholicum.

Catholici titulum ementiri; maior nequitia eſt. *Grauior enim fit & magis noxia improbitas, benignitatis obumbrata velamine*; vt rectè ait S. Ambroſius. Catholicus es; videlicet, vt ille, qui *Rationale Ieſuiticum* edidit, qui & ipſe, quò chartas ſuas Catholici titulo vēdibiliores redderet, Catholici hederam appendit. Sed quod aurito illi pecori, exuuiis leonis exornato, accidit, id & iſtis euenire conſueuit: ſtatim vel auribus, vel voce produntur, & Hæretici eſſe deprehenduntur, non ſine iactura ſua; nam *doli nō doli ſunt, ni aſtu colas, ſed malum maximum, ſi id palam fiat*: nec ſine Catholicorum commodo: *Nam nota mala res, optima eſt*. Polypum imitaris, dum Catholici formā ſubis; vt *quos vi obtinere non potes, circumſcribas dolo, & fuco quodam artis obducas. Fraudulentum illud Polypi ingenium non præteribo*, inquit S. Ambroſius, *qui vadoſo in littore petram nactus, affigitur ei, atq; eius nebuloſo ingenio colorem ſubit, & ſimili ſpecie terga obductus, plurimosq; piſcium ſine vlla ſuſpicione fraudis allapſos, dum natando non præcauent, & ſaxum opinantur, caſsibus furtiuæ artis includit, & ſinu quodam ſuæ carnis intercipit. Sic ſpontanea venit præda, & talibus capitur argumentis: qualia ſunt eorum, qui ingenium ſuum ſæpe commutant; & diuerſas nocendi artes mouent*. Talis es tu Polypus, *ſpeciem induens* orthodoxi, *vt qui te audiunt aut vident, incauta facilitate ſe credant, eoq; citius labantur, dum diſtinguere non norunt, nec cauere quod noceat*.

S. Ambr. lib. 5. in Hexaem. c. 8.

Ambr. loc. cit.

Cæterùm quia Catholicus audire vis, & Catholicus etiam es, ſed ſolo vocabulo; re autem, ſententia, & profeſſione Hæreticus; tractabo te nec vt Catholicum, nec vt Hæreticum; ſed vt Amphibium, ſeu, vt Zoophytum, ſeu, ſi mauis, vt Tragelaphum, hoc eſt, vt Caluinopapiſtam, ſeu Papiſtocaluiniſtam, qualia mōſtra natale tuum ſolum procreare ſolet. Si & *ridebitur alicubi, materiis ipſis*

ſatis-

satisfiet, libet enim cum Tertulliano protestari de futuro: *Multa sunt sic digna reuinci, ne grauitate adorentur. Vanitati propriè festiuitas cedit* (hoc est, debetur) *congruit & veritati ridere; quia lætans, de æmulis suis ludere; quia secura est.* Ego; vt tibi mentem meam explicem, mallem sanè te esse apertum, imò & natum hæreticum, quàm fictum Catholicum, & factum Hæreticum; sicut olim etiam Cassianus maluisset, vt Nestorianus, quem in libris de Incarnatione Christi, refutat, fuisset natus Hæreticus, quàm factus: *Nam minus dolerem in malis editum, quàm de bonis lapsum: minus fidem non habitam; quàm amissam: minus veterem Hæreticum, quàm nouum Apostatam; minus enim intulisses sanctæ Ecclesiæ vel labis vel pestilentiæ; minus denique esses vel acerbus ad dolorem, vel grauis ad exemplum, si popularis potius tentare, quàm sacerdos Ecclesiam posses.*

Tertull. lib. contra Valentin.

Cassian. lib. 6. de Incarnat. cap. 5.

Magis ferendus, qui semper Hæreticus, quam apostata à fide.

Sed nunc audiamus, & æqua trutina expendamus tua verba. Ais ergò: *Luce clarius est nouum Iesuitarum ordinem, summa omnium admiratione, omnibus hominum statibus atq; ordinibus præualere, perinde ac intelligentibus exosum esse.* Res mihi erit, vt video, cum Ruffino aliquo, hoc est, cum implicato & intricato in verbis, vt de sententia diuinandum sit & coniectandum. Quid ergò his tuis tam tenebricosis verbis vis dicere? An Iesuitarum Ordinem omnibus *statibus præualere*, hoc est, superiorem esse? At mendacij statim, vel ipsa luce clarioris, redargueris. Anne enim status noster superior est statu Pontificio, Cardinalitio & Episcopali? An statibus aliis & dignitatibus, quarum non paucæ in Ecclesia? An statu aliorum Ordinum religiosorum? Quibus vt professione par esset hic Ordo, attamen antiquitate, statione, loco & gradu omnibus lubens volensque sese postponit. An vis nullum vnquam Ordinem tam longè lateque diffusum esse, & tam

Num societas omnibus aliis ordinibus antistet.

breui tempore tot prouincias adiisse, easdemq; regiones, quas sol lustrat, lustrasse? At vt id verum esset, certè non odij & obtrectationis, sed amoris potius & laudis argumentum esset: neq; enim sine diuino nutu fieri potuit, vt Societas hæc ad virtutis & religiosę disciplinę amplificationē, & ad bonarū literarū propagationē nata, tam exiguo tēporis spatio, tam felicib⁹ incremētis adaugeretur: Nā hæreses Lutherana & Caluiniana, ad oēm licentiam & petulātiā, morūq; dissolutionē effictæ, vix oras illas, in quib⁹ exstitere, trāscēderūt; licet alioquin vitiū & improbitas, naturâ suâ multò facilius multiplicetur, q̄ virtus, sicut lolium & zizania, semper citius & vberius proueniunt, q̄ ipsę lætæ, hominumq́; vsui accommodatæ segetes.

An vis Societatem Iesu omnibus aliis statibus *præualere*, ita vt secundum illud: *Plus potest qui plus valet*, omnes alios status opprimat & pessundet? At quem statum politicum oppressit? An non Imperator & Reges, Iesuitis exortis, adhuc sua sceptra tenent? An non Principes, aliique populorū rectores, & pastores subditos suos adhuc ditione tenent? Et, vt ad Ecclesiasticos status veniam, Pontifices, Cardinales, Episcopi, aliique prælati Ecclesiastici hactenus nunquam nos accusarunt, aut de nobis conquesti sunt, quasi nostra violentia sub iugum missi sint. Ius suum singulis integrum constat; aut si nosti vim alicui statui aut gradui à nostris allatam, ede nomen, dicamque scribe, & de vi nos postula. Ais: *Luce clarius esse, omnibus intelligentibus hunc ordinem exosum esse. Stultum est*, inquit ille, *obiicere, quæ vnica negatione possunt refelli.* Nego verum esse, quod scribis. Quomodo probabis? Nec plus, quàm negationem à me quisquam iure potest exigere, cum *respondere accusantibus*, vt Lactantius auctor est, *in defensione aut negatione sola positum sit*. Vt tamen singulis,

Num societas sit omnibus inuisa.

Lactant. lib. 5. cap. 4.

gulis, quæ nobis obiiciũtur, respondeam, *neq; simpliciter ea negando* (quod olim metuebat Athenagoras) *risu exci-piar*, ab iis, qui quid sit respondere accusantibus, nesciunt, respondeo: Si *intelligentium* nomine intelligas Caluinistas, aut Caluinopapistas, aut Lutheranos, aut alterius cuiuscunque sectæ Hæreticos (*quibus etsi est in appellatione diuersitas, tamen est in hæresis prauitate coniunctio, & dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium*) tum non eo inficias, Ordinem hunc omnibus *intelligentibus* esse odiosum; hoc tamen contendo, hos *intelligentes*, eo sensu dici *intelligentes*, quo olim quidam Hæretici dicebantur *Gnostici*, hoc est, *cognoscentes & periti*, cùm essent rudissimi & imperitissimi; Quidam, Cathari, hoc est, *mundi*, & *puri*, cùm essent immundissimi & impurissimi; Quidam Noëtiani, à mente & intelligentia, quasi *intelligentes*, cùm essent stupidissimi, & quouis trunco hebetiores. Si ergò istos tuos nominas eadem antiphrasi *intelligentes*; itemque ea, qua nos Germani *fatuos* & *amentes* vulgò appellamus *Doctores*; tum assentior, palamque profiteor, Ordinem hunc, omnibus his *intelligentibus* odiosum esse & inuisum.

Athenag. Apolog. pro Christian.

Quos nomine intelligentium intelligat Hæreticus.

L. Quicunq; C. de Hæreticis.

At si *Intelligentium* vocem vsurpes ea notione, qua ab intelligentibus vsurpari solet: tum affirmo, luce clarius liquere, omnibus *Intelligentibus* Ordinē hunc gratum & acceptum esse; & si qui reperiantur, alioquin intelligẽtes, qui minus benigno in nos sint animo, id inde prouenire, quod institutum nostrum parum intelligant: si intelligerent, non modò non odissent, sed & impensè amarent. Huius rei alium testem non laudabo, quàm experientiam, & hanc tantam, quam tu deploras Societatis propagationem. Si enim *Intelligentes* intellexissent ordinem hunc literis, probis moribus, & Catholicæ fidei

sacrosanctis scitis tradendis, conseruandis, serendis, & amplificandis non esse appositum, & apprimè vtilem, vtique eum nunquam tam paternè defendendum, ornādum & propagandum suscepissent. Cæterùm cur ordo noster omnibus admirationi, tuis autem *intelligentibus* etiam inuisus sit, duas causas reddis, *opes scilicet & honores, præclarißimos*, vt ais, *Reipublicæ flores.*

At enim si probis admirationi sumus, certè propter opes & honores admirationi non sumus, sed (liceat vera fateri, quandoquidem ita cogit aduersarius) propter virtutem & eruditionem, quæ in hac Societate claret, & ob singulare illud Dei patrociniū, quo cœpta huius Societatis prouehuntur. At improbis easdē ob causas odio sumus; non propter opes, quas nullas in specie possidemus, in communi autem, si quas habemus, illę nec adeò immodicæ sunt, vt tantam admirationem vel inuidiam ciere queant, nec magis ad priuatum quemque pertinēt, quàm bona totius Reipublicæ communia ad singulos ciues. Honores autem præ cæteris eximios nullos admittimus, nisi fortè tam inuidendus honos istis videatur, munus docendi in scholis & templis; quo honore non soli ordinis nostri homines insigniti sunt; sed & alij, qui cathedras vel scholasticas vel Ecclesiasticas obtinēt.

Sed vt ipsum fontem opum nostrarum ostendas, *quorumlibet*, inquis, *parentum & cuiuslibet cognationis adolescentes sibi abripiunt.* Non abripimus, sed petentes & volentes recipimus, nec fortunas ipsorum, sed ipsos quærimus, hoc est, virtutem & indolem disciplinis aptam, siue à fortunæ bonis instructi sint, siue secus. Satis nobis opulentus est, quisquis probus & ingeniosus est. *Virtus omnia in se habet*, ait ille, *omnia adsunt bona, quem penes est virtus. Quot*, inquis, *à Pontificibus prælaturarum incorporationes*,

quos

quot ab aliis religiosis Ordinibus monasteria & prædia; quot à reliquo clero per aßistentiam principum decimationes; Quot vacantium bonorum confiscationes, quot adolescentum ab ipsis pellectorum hæreditates, quot piorum simplicium donationes & Eleemosynas, quot laborum, operæq́ue veluti stipendia, ex seminariorum gubernatione, obtinuerunt? ita quidē per vniuersum mundum opibus abundant, vt hoc in genere, vix sint vllo hominū ordine inferiores. Tam verum est, quod his tuis interrogationib⁹ subnectis, vt nullo negotio tria quatuorue notissima monasteria tibi nominare liceret, quorum quodlibet sigillatim, annuos prouentus plures & ampliores habet, quàm omnia collegia, quę in prouincia superioris Germaniæ incolimus, habemus autem in vniuersum sedes tredecim, & incolæ non pauciores quinquaginta supra trecentos censentur. Iam verò si vel quatuor vel quinque huiusmodi monasteria simul cum reditibus nostris comparemus, tum fidenter affirmo, annuum vectigal, quod capiunt; grandius esse, quàm sint reditus omnium Collegiorum quæcunque in Belgio, Rheno, superiore Germania, & in Austria exstruximus. Quàm ingens igitur mendacium tibi excidit, cùm Iesuitas opibus ita abundare scribis, vt *vix vllo hominum ordine sint inferiores?* Nonne infinitis partibus inferiores sunt Ordine Benedictino, Cisterciensi & id genus aliis? Testatur Trithemius, sua ætate, hoc est, ante centum viginti años, in sola prouincia sua Moguntina exstitisse adhuc *centum & viginti quatuor* integras Abbatias, additque; fuisse tempus, quo familia Benedictina habuerit *quindecim millia Abbatiarū*, præter *Præposituras* & minora cœnobia. Quid nostri reditus ad istos?

De opibus Iesuitarum.

Sunt non pauci, quorum singuli vel ratione officij, vel sacerdotij longè largiores prouentus habent, quàm

integrum Collegium; Quot enim reperire est Collegia; quæ vix mille aureos quotannis capiant: vel mille quingentos pro quindecim aut viginti personis alendis, cùm è contrario multos multi norint, ad quos, vt dixi, seu ex officio seu ex beneficio, bis, ter, quater & amplius mille aurei in singulos annos redeant; nec hęc eo fine à me commemorantur, quasi cuiquam sua commoda inuideamus, non adeo liuidi sumus, sed vt demonstrem, istum criminatorem, nullũ calumniãdi modũ facere, cùm scribit nos vix vllius Ordinis hominibus, quoad diuitias, inferiores esse. Quæso sumus ne ditiores Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis, aut religiosis familiis quas antea recensui, & aliis, quas non recensui? sumus ne ditiores Imperatoribus? Regibus, Principibus, Rebuspublicis; nam & his gazas nostras præfers, *cùm*, vt ais; *Iesuitæ, diuitiis vix vllo hominum ordine sint inferiores*. Et ne de solis summatibus loquamur, superatne opulentia nostra opulentiam plurimorum, qui priuatam vitam ducunt, nullaque vel generis claritudine vel officij dignitate prę cæteris sunt insigniti? lege, oro, quę de immensis nostrorum in Gallia thesauris in Apologia aduersus Arnoldũ, scriptis mandauit Franciscus Montanus. Adiunge & illa, quæ ipsimet Gallicani Iesuitæ de eodem argumento recensent in Apologia sua ad Christianissimum Franciæ Regem. Vtraque Apologia Gallicè & Latinè exstat. Euolue, forsan commentum tuum agnosces.

Sed vt singula exempla tua excutiam, & ex interrogationibus, quibus ea inuoluis, euoluam; *Multas*, inquis, *obtinent Prælaturarum incorporationes*; ita enim tu tricorporis Geryonæ frater loqueris: Addis tamen, *à Pontificibus*. Iure ergo eas obtinemus, quandoquidem voluntate & consensu summi Pontificis eas obtinemus, summi in-

Quo iure Societ. possideat bona Ecclesiastica.

quam

quam Pontificis, cui in Ecclesiastica bona ius & facultas transferendi & permutandi ea, prout vsus Ecclesiæ, & animarum salus expetit. Quis vobis seu Caluinistis seu Caluinopapistis, tot prælaturas, quas occupastis, *incorporauit?* Tuis enim verbis vtar, vt me intelligas, quis, nisi diabolus, pater & summus Pontifex vester?

Multa, inquis, *ab aliis Ordinibus Religiosis Monasteria & prædia obtinent.* At certè non tot, quot Caluinistæ & Caluinopapistæ. Non tot quot Lutheristæ, quos inter & nos, hoc etiam discrimen intercedit, quia nos, volente & annuẽte pontifice, ea obtinemus, vt ipse confiteris, ergo licitè. Edite vos vicissim titulũ, qui probet, vos tot Monasteriorum & Monasticorum prædiorũ non prædones, sed legitimos possessores esse, vt taceã hîc, quod Lermęo fusius exposui: cùm quid ad nos transfertur, succedere Catholicos Catholicis, religiosos religiosis: at cùm vos bona Ecclesiastica inuaditis, subire in locum piorũ, impios: purorum, impuros: proborum, improbos, & sceleratos. Sed de translatione Monasteriorũ infrà copiosius.

In Apolog. contra Lermaum Caluinistam.

Multas, inquit, *obtinent decimationes per assistentiam principum.* At neque tot & tantas, quot & quantas Caluinistæ per summam iniuriam occupant, Clericis & Monachis snmmo scelere ereptas. Deinde, si ope principum decimas habemus, si quas habemus; iure ergo illas habemus: quia principes Catholici, nihil contra ius faciunt in huiusmodi donationibus & translationibus, cùm id non faciant, nisi grauissimis causis impulsi, nec inconsulto Pontifice, si rem sua auctoritate trãsigere nequeãt.

De decimis.

Multas, inquis, *Adolescentum ad se pellectorum hæreditates obtinent.* At multò plures inter nos reperias, qui nihil hęreditatis attulerint, quàm qui attulerint, quandoquidem cuiuis liberum est, vt suam hæreditatem re-

De hæreditatibus.

linquat, cuicunque velit, Societasq; neminem cogat, vt quidquam collegiis nostris de fortunis paternis destinet. Quia verò ex hæreditatibus nostrorum, adeo nos locupletatos credis, optarem mihi nominari aliquos, qui tam opimas hæreditates attulerint, quam opimam attulit sanctus Gregorius Magnus, qui monachus factus ex patrimonio suo septem monasteria condidisse & fundasse fertur. Sed ponamus aliquot ad Societatem attulisse patrimonium decem, viginti, triginta aut quadraginta millium: quæso, quî hæc hæreditas tot & tantos locupletet? Quadraginta millia conficiunt quotannis duo millia, quot, vt antea dixi, multi Ecclesiastici & sæculares ratione muneris, quo funguntur, vel ratione beneficij, quo fruuntur, quotannis percipiūt. Et diuitiæ plus quàm Persicæ reputabuntur, si viginti aut plures incolæ ex huiusmodi censu sustententur?

De donationibus.

Multas, inquis, *obtinent piorum simplicium donationes & eleemosynas.* Pij sunt, sed *simplices*, qui Iesuitis benignè faciunt; verùm iudicio hominis duplicis, cui Ecclesiasticus his verbis benè ominatur: *Væ duplici corde, & labiis scelestis* (quæ cum duplici corde semper coniuncta) *& manibus malefacientibus* (scribendo libellos famosos) *& peccatori terram ingredienti duabus viis*, more tuo qui Caluinista es & Catholicus. *Ditantur*, inquis, *ex eleemosynis simplicium*; quia religiosis aliquid largiri, simplicitati adscribitis; at rapere & suffurari, quæ *simplices* illi religiosis donarunt, id videlicet, te iudice, artis est & ingenij. Videris mihi probare illam Plauti sententiam, quam Lactantius non iniuria *detestandam* nominat: *Malè meretur, qui mendico* (Iesuitæ) *dat quod edat, nam & illud quod dat, perit, & illi producit vitam ad miseriam.*

Ecclesiast. 2.

Lactant. lib. 7. cap. 2.

Num ex Seminariis, quibus praest, societas

Laborum, inquis, *operumq; veluti stipendia ex seminariorum gubernatione, & copiosæ iuuentutis conuictu capiunt.* Cęptam

ptam instas viam, vt video, semel mentiendi campum ingressus; alacri pede pergis, vt mihi meliorem frugem, & veritatis amantiorem mentem de te, progressu orationis, nequaquam polliceri possim. Omni stipendio nobis beatæ memoriæ Pater noster Ignatius interdixit hoc edicto: *Omnes meminerint se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec postulando vel admittendo stipendium vel eleemosynas vllas, quibus Missæ vel confeßiones, vel prædicationes, vel quoduis aliud officium ex iis, quæ Societas iuxta nostrum institutum exercere potest, compensari videatur, vt sic maiore cum libertate poßit, & proximorum ædificatione in diuino obsequio procedere.* Nec quidquam emolumenti redit ad collegia ex conuictorum domibus; sed si quid per rectam rei familiaris administrationem superest, id in vsus ipsorum conuictorum expenditur; itemq; in sarta tecta domus; & in alia, quę quotidie, in numerosa aliqua familia, occurrunt. Quod Gregorius Nazianzenus de se; hoc & Societas generatim, & quiuis in Societatem adscriptus speciatim profitetur. *Melius est mihi mori, quàm vt gloriatio mea euacuetur, ac mihi promulgati Euangelij merces pereat, si hic laborum messem fecero. Euangelij enim prædicatio neceßitatis est: munificentia autem & laus in eo sita est, vt gratis hoc munus obeamus.* Hæc ita sese habere, nouimus non modò nos, sed & alij, qui propius res nostras norũt, nec ignotum esse potuit huic Apostatæ. At si id sibi notum esse dixisset, tum mendaciis ingenij sui exercendi materiem sibi præcidisset. Pergis: *Ad honores ipsorum quod attinet, primas vbiq; obtinẽt cathedras.* Non sumus vbique, quomodo ergo vbiq; primas obtinemus cathedras? Deinde plurimis locis, vbi degimus, primas cathedras nos non tenemus: testis Salmantica, Complutũ, Patauium, Bononia, Louanium, imo & ipsa Roma, vt alias Academias prętereã. Accedit, quod primas cathedras tenere, &

aliquid lucrò capiat.

Nazianzen. orat. contra Maximum.

De honoribus Iesuitarum.

legitimè ſibi delatas acceptare, omni crimine vacat, alioquin nullus licitè eas teneret; at primas cathedras ambire, & non tam virtute & eruditione, quàm honoris cupidine eas quærere, id demum cuiuis rectè datur crimini.

Vix, inquis, *aliquẽ reperies, qui eoſdem contriſtare aut eorũ voluntati repugnare facile audeat.* Nimis felices eſſemus, ſi id ita eſſet, & ꝑpè dixerim, Deo maiores; cuius voluntati quot repugnare audeãt, ſine meo admonitu, ſatis, vt opinor, intelligis. Quàm multi etiã eundẽ, tot ſceleribus & flagitiis cõtriſtent, (quantũ quidẽ in ipſis eſt) notius eſt, quàm vt multis verbis ſit explicandũ. Deinde, te ſoleñe tuũ hîc tenere, hoc eſt; mẽtiri, ipſemet probè animaduertis; ſi enim nemo noſtrę volũtati repugnare audet, vnde tot aduerſus nos famoſi libelli? Vnde tot picturæ & ſculpturę? vnde tot Prędicantiũ, Miniſtrorum, & poëtaſtrorũ in nos maledicta, conuicia, ſcõmata & dicteria? vnde tot obtrectationes, detractiones, & irriſiones? *Ieſuitarũ*, inqs, *fauorem ad quælibet conſequenda, neceſſarium ſibi pleriq́; exiſtimare videntur.* Falluntur, qui ita exiſtimant: ſicut & tu falleris, dũ pleroſq; ita exiſtimare, ſeu ioco ſeu ſerio exiſtimas. Quî enim *pleriq́;* ita exiſtimant, cùm pleriq; familiariter nobiſcũ non agant? & quî *pleriq́;* ad quælibet cõſequẽda noſtro fauore nituntur; cùm nec rationes conſcientiæ, nec Religioſæ vitæ permittant, vt quemlibet ad quęlibet conſequẽda iuuemus? Quid ſi quis ſperet infulam, ſi purpureum galerum, ſi quod amplius, triplicẽ coronam; ſi ſperet regnum, *principatum*, &, vt ad minora deſcendam, Dynaſtiam aliquam inferiorẽ, num Ieſuitarum ad hæc omnia obtinenda egebit ſubſidio? Quod ſi quis ſperet regnum cœlorũ, & gloriam illam interminatam; non quidem noſtro egebit fauore, quandoquidem ſine illo ſempiternas illas opes nanciſci poterit, ſi tamen eo vti velit, non patiemur noſtras partes deſiderari.

Cupio

Cupio autem, vt mihi consocies ista tua dicta; cùm ais, *plerosque Iesuitarum fauorem, ad quælibet cõsequenda, sibi necessarium ducere, & vt eundem captent, honorem Iesuitis exhibere.* Et rursus: *Omnes Iesuitis infensissimos esse*; Fierine potest, vt si oẽs sint Iesuitis infensissimi; eosdem prensent, & tot honoribus cumulent? Tibi ergo aut in limine tui libri contradicis, aut plerosq; hypocritas facis, qui aliud promptũ in lingua, aliud in pectore conclusum circumferant; quomodo enim insignis simulator non est, qui eum, quem pessimis modis odit, prensat & affectatur? qui multas & magnas honoris significationes edit, qui denique aliud loquitur, & aliud sentit, ingenti pectoris & linguę dissidio?

Contradictio aduersarij.

In adolescentibus, inquis, *à maioribus suis auocandis, adeo sunt periti, vt nec seniores quoq; pleriq; sibi ipsis tuti ab illis esse possint.* Nos à maioribus adolescentes nõ auocamus, sed Dominus tam parentum, quàm iuuenum auulsos à stipendiis mundi ad sua castra vocat; ille, inquam Dominus, qui dixit: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam.* Cui impediẽdo, nemo, licet quauis Sibylla annosior, satis peritus est: simul atque enim ignis ille, *quem venit mittere in terram*, exardere cęperit in intimis animi recessibus, mora nulla vocatos, & diuino æstu calefactos retardare potest quin ad vexillum Crucis euolent; licet cacodæmon, eiusque satellites hæretici, & pseudocatholici frendeant contra homines, qui vocantis aliquando duntaxat sunt organa.

De adolescentibus in ordinem nostrum adlegi solitis.

Matth. 10.

Verùm his commodius responsum non dabimus, quàm illud diui Ambrosij, quod dedit, cùm simili de re accusaretur: *Accusati*, inquit, *sumus, criminis autem inuidia hæc est, quia suadeo castitatem; qui hoc non libenter accipit, ipse*

S. Ambros. lib. 3. de Virginit.

se prodit. (nota hoc Caluinopapista) *Virginitatem, inquit, doces, & persuades plurimis. Vtinam conuincerer, vtinam tanti criminis probaretur effectus, non vererer inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Atq; vtinam me exemplis potius redargueretis, quàm sermonibus cæderetis.* Paulò pòst: *In me facti conditio mutatur, vt pro opprobrio mihi cedat, quod semper spectauit ad gratiam sacerdotũ, iacere semina integritatis, & virginitatis studia prouocare: quæro enim, vtrum quasi improbum hoc, an quasi nouum, an quasi inutile reprehendant: si quasi improbum, improba ergo sunt vota omniũ, improba est vita angelorum, quam gratia resurrectionis imitatur. Qui enim non nubunt, neq; nubentur, erunt sicut Angeli in cælo: qui hoc vtiq; reprehendit, resurrectionis vota condemnat. Itaq; improbum videri non potest, quod hominibus pro præmio constitutum est, nec potest eius rei species displicere, cuius veritas & in fructu est, & in voto.* Habes ad tuam calumniam non meam, sed sanctissimi Ecclesiæ doctoris Ambrosij defensionem, qui pulcherrimè deinceps ostendere pergit, neque nouum, neque inutile esse, vt homines ad castitatis, hoc est, ad religiosæ vitæ professionem incitentur.

Quo consilio Hæreticus suum librum scripserit.

Subiungis: *Hæc cùm ita sint, ac communi in Republica Christiana omnium admiratione, & insolita quoq; animorum commotione non careant, operæpretium erit, ordinis huius rationes, toti mundo, ad commune bonum Ecclesiæ, & bonorum omnium exponere.* Quasi verò ante tuas calumnias mundus nesciuerit, quo artificio, & quibus mediis Iesuitæ, homines ad Deum, ad virtutem, & ad omnem honestatẽ adducant. An non docebant in scholis & templis? Annon priuatim versabantur cum cuiusuis conditionis hominibus, antequam desertor iste cum veste religiosa frontem exueret? *Toti,* inquit, *mundo operæpretium erit exponere, rationes ordinis huius.* Multum tuis chartis polliceris;

Vanitas eius.

vanus

vanus augur; vix vnus aut alter nescio quis calumnias tuas euoluit, aliisque perpaucis in angulis & gurgustiis euoluendas obtrudit; tantum abest, vt totus mundus arrectis auribus ad tuas criminationes adstet; nam librum Germanicum ex latino tuo versum, & ab hæreticis publicatum, si qui legent, Hæretici Germani legent, qui, vt opinor, non sunt totus mundus, cum tota Germania, cuius bona pars Catholica, non sit totus mundus.

At lepidum est, quod ais, *Te hunc laborem cæpisse, incitatum desiderio promouendi boni Ecclesiæ.* Cuius, oro, Ecclesiæ, Christi, an Caluini? si Christi, tum certè Celsum quoque Epicureum, & Iulianum Apostatam, boni Ecclesiæ Christi promouendi studio, animum ad scribendum appulisse credam; mecumq; quiuis æquus rerũ arbiter credet. Si Caluini, tum non abnuo, te synagogæ illi præclaram operam nauasse, coronamque vel *muralem* vel *obsidionalem* meruisse, quam sine dubio Ecclesia Caluini tibi iam decreuit, aut propediem decernet, cùm tam feliciter explanaris, qua via & ratione, Iesuitæ ad tantas opes & honores peruenerint, Ordinemq; istum, vt Neptunus Troiam, ex imis fundamentis euerteris; quod tamẽ dum facis, seponis interea Ecclesiæ auctoritatem: *Omitto*, inquis, *interea Ecclesiæ sanctæ confirmationem.* Rursus imitaris, *verba bonitatis*, quod, vt ille ait, *maior malitia est.* Quid enim Ecclesiæ sanctæ vocabulo intelligis? An Ecclesiam Catholicam Romanam? An Caluini Ecclesiam, quæ per antiphrasin *Sancta* dicitur; sicut Furię, Eumenides? Videris quidem Ecclesiam Romanam intelligere. Sed quî tibi *sancta*, quam deseruisti? Si hæc sancta, ergo illa, ad quã te transtulisti, non est sancta: Quia Ecclesia est vna, sancta, Catholica. Video tamẽ te dum hypocritæ personam insigniter agis, verum dixisse, seu gnarum seu ignarum:

Omitto,

Omitto, inquis, *dum Societatem Iesu oppugno & traduco, Ecclesiæ sanctæ confirmationem.* Verè omittis, hoc est, spernis & vilipendis, quia si Ecclesiam sanctam, vel vnius assis æstimares, quo ore oppugnares ordinem ab Ecclesia sancta tot diplomatis approbatum, & confirmatum, totque priuilegiis exornatum, ordinem, ipsius Ecclesiæ iudicio, Ecclesiæ fructuosum & vtilem, & iisdem, quibus Ecclesia finibus circumscriptum?

Ecclesia, inquit, *vt de apertis tantum iudicat, quæ ab illis apertè proponebantur, ita etiam tantum confirmauit ea, quæ à Iesuitis apertè proponebantur, legem nimirum charitatis, ad quam se omnia composituros recipiebant, studium scientiæ, & curam salutis proximorum promouendæ. At modos opes corradendi, honores ambiendi, iuuentutem seducendi non approbauit Ecclesia.* Ergo institutum nostrum, vt video, & media iuuandi proximi, quibus vtitur, non oppugnas; quia hæc omnia ab Ecclesia sancta approbata & confirmata sunt. Itaq; tantum abusus quosdam, seu potius vitia, euersum & oppugnatum is, *auaritiam* videlicet, *ambitionem, & iuuentutis seductionem.* Cæterùm hîc aliud loqueris, aliudq; totus tuus liber loquitur & agit; qui non abusus & vitia quædam inspersa, sed ipsum, vt ita dicam, Societatis iugulum petit. Secundò, si de næuis quibusdam duntaxat laborabas, cur non ordine charitatis seruato, prius nos priuatim cōmonuisti, vt iubet Christus, cùm legem fraternæ correctionis tradit? Si monendo nihil profecisses, tum dicere licebat Ecclesiæ, sed Catholicæ, non hæreticæ, tum libellū scribere poteras, & offerre Ecclesiæ Præsulibus, non calendariorum & mendaciorum nescio cui opifici, & scatophago Machaoni, aliisque sectariis, qui libellum tuum in Germanicam linguam conuerterunt, & sub nomine cōmentitio cuiusdam *Georgij Heckelij* publicarunt.

Matth. 18.

Tertiò,

Tertiò, si Catholicus esses, non fugeret te, quàm sub prætextu *abusuum* & *vitiorum*, quæ irrepserint, multa millia Monasteriorum & religiosarum Ædium sustulerint Nouatores; & quàm vanè abusus prætendant, vt Deo dicatas familias funditus euertant. Debebas ergo hanc rationem nos oppugnandi vitare, ne prudentiores suspicarentur, te sub abusu, tanquam sub testudine, ad ipsa Societatis nostræ fundamenta subruenda adrepere velle; more aliorum hæreticorum; neque vulgo leui danda erat occasio, vt rem cum rei vitio, vsumque cum abusu præproperè, vt solet, damnaret: quippe quod aut nesciat, aut nolit, inter vsum & abusum, remq́ue ipsam & vitium aduentitium discernere; solitum, dum vitem putat, radicitus eam excindere.

Quartò, sat manifesta documenta edis, qui sis, & quid moliaris, scilicet ob gazas Persicas, ob honores immensos, ob iuuentutis deprauationem, nos tot conuiciis insectaris. Hæreticorum ista cantilena est. Vox tua professionem & mentem tuam arguit. Hæretici, opes Midæ aut Crœsi nos possidere somniant, quia etiam modicę illæ facultates, quas patronorum nostrorum munificentia & liberalitate possidemus; nimiæ sunt, eorũ iudicio, qui fame & egestate enectos nos discupiunt. Hęretici, cũ vident adhuc reperiri, qui nobiscum honorificentius agant, quàm ipsis placeat, immensis honoribus nos cumulari exclamant. Hæretici, cùm vident, nos, iuuentutem litteris & bonis moribus informare; & aliquando consiliis nostris eò adducere, vt rebus mortalibus valedicant, portumq́; Religionis subeant; vociferari solent: iuuenes à nobis *deprauari, seduci, circumueniri.* Ergo quorum voces imitaris, eorũ etiam nomen ne perhorrescas. Quod es, id & esse, & dici velis. Vt tua vita, quam viuis

taceret, at chartæ istæ hæreticum te esse, planum testatumque facerent.

Videndum est, inquis, *quibus fundamentis hic rerũ progressus nitatur.* Si de progressu & propagatione Societatis loqueris, alio fundamento non nititur, quàm diuinæ beneuolentiæ propitia aura. Si loqueris de progressu ad *immensas opes, honores, iuuentutisq́; deprauationem*, nullo alio fundamento nititur hic progressus, quam fanatico tuo, tuique similium calumniatorum cerebro; fictitius enim totus iste progressus est, & excogitatus ab his, qui nos ꝑditos volunt. Addis, *si communi ratione religionis niteretur, æqualis esset aliorum religiosorum conditio. Si communi pietatis aut doctrinæ fundamento, neq; hæc aliis ordinibus desunt.* Causa, cur vnus Ordo aliis magis multiplicetur, non est præcisè ipsa religionis ratio, alioquin omnes omnino Ordines pari incremẽto amplificarentur: sed causa vel in modum Ordinis illius, rationemq́; viuendi, & in plura media procurandæ salutis proximi, quibus vtitur, vel in singularem Dei beneuolentiam, vel in multitudinem piorum, qui huiusmodi Ordinem amplectũtur ipsi, aut erectis & dotatis domiciliis ad sese aduocant, vel in hæc omnia simul referenda est. Easdem ob causas vel omnes vel aliquas, fit, vt vnus Ordo hominibus quoque gratior sit & charior, quàm alius: vtq; maiorem existimationem de hoc, quam de illo concipiant, vtq; huius professores plus, quàm alterius suspiciant, reuereantur & venerẽtur.

Quo fundamento res Societatis nitantur.

Quæ causa sit, cur noster Ordo, tam breui tempore, tantis successibus excreuerit, & tam multitudine hominum, quàm opinione & fama virtutis & eruditionis adauctus sit, meum non est dicere, aut si dicam, nihil aliud, quàm illud Dauidis dicam: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Totum istud beneficium ad originem

Psalm. 113.

ginem suam, vnde processit, remittam, ad diuinam videlicet gratiam & clementiam, quæ, his nouissimis temporibus, per Ignatium, huic Societati, inter familias Dei minimæ hanc gratiam contulit, vt gratiam inueniret in oculis Ecclesiæ, & quidem tantam, quantam inuidi Ecclesiæ hostes capere & concoquere nequeunt. Itaq; non est, quod à me expectes respōsum, quod hîc tibi ipse fingis: *Dicent fortè illi,* inquis, *hæc propria suæ religionis, pietatis ac doctrinæ ratione niti.* Nemo nostrum hanc nostram felicitatem pietati & doctrinę nostrę adscribit. Nemo pius & doctus tam magnificè sese circumspicit, cristasq; adeò erigit. Nemo pietatem & eruditionem, propriam nostræ Religionis esse asserit. Floruit pietas & eruditio in aliis Ordinibus, antequam nos nasceremur, & floret adhuc, florebitq; in dies magis, licet inferorum portæ & copiæ gemant & fremant.

Sed cur pietas & eruditio Societatis, non sit causa tā prosperi successus, aliā tu causam reddis his verbis: *Qui inter ipsos religionis suæ obseruantia, pietate, & doctrina excellentiores ab ipsis quoq; iudicantur, ad progressum hunc, de quo loquuntur, & ad ipsorum vsum, & ad gubernationem minus idonei censentur.* Nō vtar multis ambagibus, sed *ficum*, nominabo *ficum*, & *scapham*, *scapham*. Mētiris, pseudocatholice. Nullos ad vsus nostros aptiores iudicamus, quā qui obseruantia regularū, pietate & doctrina maximè excellunt. Nulli magis Societatis commoda propagant, nulli plus emolumenti ꝓximo adferunt; nulli electiora & magis apposita diuinæ actionis instrumenta sunt; q̄ qui obseruātia regularū, pietate & doctrina maximè excellunt; Nulli Societati, hoc, qdqd habet vel nominis vel auctoritatis; magis conciliarūt, aut adhuc conciliant, q̄ qui obseruantia regularum, pietate, & doctrina maximè excellunt.

At tu mendacium mendacio probas: *Argumento*, inquis, *est, quod ex primis illis decem, qui ordinē hunc erexerunt, nonnullos, ac alios quosdam professos, omnium opinione, viros integerrimos, ad consultationes & congregationes non admittant.* Quamdiu ex primis illis decem patribus aliqui superstites fuerint, ius habuerūt, veniendi ad Congregationes totius Societatis, quas *generales* nominamus. Quilibet itē, tanq̄ professus ius habuit, vt interesset congregationi eius prouinciæ, in qua degebat; ꝙ ius cuiuis adhuc quatuor votorum professo integrum manet, nisi ꝙ non ita pridem sancitum est, vt professorū numerus 40. vel 50. numerū non excedat, quando ad prouincialem Congregationem conuenitur, ita vt professione antiquiores antecedant recentiores, si plures sint, quàm quadraginta aut quinquaginta. Quid ergo tu fabularis de primis patribus, aliisue multis professis, *viris integerrimis*, exclusis à Congregationibus & à consultationibus?

Qui admittātur ad Congregationes Societatis.

Nam quod ad congregationes Procuratorum, vel etiam Generales, non admittuntur omnes professi, quicunq; sunt in Societate, vel etiam Romę; id ideo fit, tum quia cōtrarium fieri nequit; quomodo enim omnes professi Romam proficiscerentur? tùm, quia hoc quod fit, ita à patre nostro Ignatio in Constitutionibus præscriptum est, cuius vestigiis insistemus, licet tu, cùm tui similibus malè contentus murmures. Tum denique, quia ex professis, ipsorum professorum suffragiis, eliguntur, qui Romæ Congregationibus intersint; ita vt illi, qui mittūtur, sint quasi singulorum Vicarij. Non ergo æquum, vt quis se exclusum queratur, cùm admittantur illi, qui loco omnium legantur, omniumq; vice funguntur. Quare calumnia est, quod scribis: *Aliquos ex primis patribus, aliosq; professos, viros integerrimos, velut inutiles, & nimis simplices fuisse exclusos.* Nullus enim excluditur, qui legitimè

ad

ad hoc, vt congregationibus intersit, eligitur, quicunque ille sit: Si non eligitur, non excluditur, quia non cupit interesse, cùm sui muneris non sit interesse; Excludi autem is dicitur, cui volenti aliquo peruenire, seu iure seu iniuria, aditus occluditur: nam si nec cupias nec tentes alterius ędes ingredi, non excluderis, licet alter fores obseret. Quod si quis non electus interesse conaretur, iam *vir integerrimus* non esset, & tum diceretur *exclusus*, sed exclusus iure optimo, cum se eò loci ingerere velit, quò licitè nec potest, nec debet.

Pergis. *Aliis igitur practicis factiunculis, seu astutiis quibusdam rem totam niti, ipsorum quoq; loquendi modus indicat.* At quis iste modus loquendi, ex quo tam argutè coniicis Societatem nostram nō niti diuina gratia & beneuolentia, sed *practicis quibusdam*, vt ais, *factiunculis? Vbi nonnullos viros*, inquis, *apprimè religiosos, pios, & doctos ad res suas intimè tractãdas non admittunt, aliam rationem non adhibent, nisi quod nimis simplices illos esse asserunt.* Falsum scribis; Si qui non admittuntur ad Congregationes, causa est, quia nec professi; nec superiores sunt. Quando in numerum Professorum aut Superiorum allegentur, tunc admittentur. Qui autem non admittuntur ad congregationes generales, vel eas, quibus singularum prouinciarum Procuratores conueniunt, propterea nō admittuntur, quia à professis & superioribus suæ prouinciæ, ad id destinati non sunt; & causa cur destinati non sint, non est *simplicitas*, si sunt *viri apprimè religiosi, docti & pij*, vt ais: sed quia fortassis alij sunt religiosiores, doctiores, pietate præstantiores; & aptiores ad hoc munus; vel certè æquè religiosi, docti, pij, apti.

Sed iam notionem simplicitatis nobis explicas. *Simplices*, inquis, *illos vocant, non quidem simplicitate, quæ pru-* *Qui vocentur simplices.*

dentiæ opponitur; nam præterquam, quod ipsi non solent stultos ad Societatem suam admittere, tanta quanta in illis est, religio, pietas, & doctrina nõ potest esse sine prudentia. Superest, igitur, vt simplices intelligãt ea simplicitate, quæ astutiæ opponitur. Primùm, si quos vnquam pios & doctos audiuisti vocari *simplices*; forsan eo sensu nominabantur tales, quo Iob, & Iacob Patriarcha *viri simplices* in Scriptura nominantur, quales seruator noster desiderat, cùm iubet, vt *simus prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*. Si duplex non esses, occasio hanc simplicitatis appellationem sanctè explicandi tibi non defuisset, cùm diuinæ literæ, præsertim Salomonis scripta, simplicitatem istam miris laudibus extollant.

Iob 1. *Genes. 25.* *Matth. 10.*

Secundò, ne te diu distineam, neue petam, quod te improbitas præstare non sinit, si qui *pij, apprimè religiosi, & docti*, vocantur *simplices*, non adimitur eis laus *particularis prudentiæ*, quæ proculdubio in quouis pio, religioso & docto viro inest, vnà cum annexis speciebus: sed laus prudentię gubernatricis, cuius vna species *legislatrica* seu *regnatiua* appellari solet, cui tanquam adiutrices *Eubulia*, *Synesis* & *Gnome* famulantur, virtutes distinctæ ab iis, quæ eodem nomine ad *prudentiam particularem* pertinẽt. Hac prudentia ad gubernationem spectante, bonumque subditorum intuente, luce clarius est, multos apprimè *religiosos, pios* & *doctos* non esse præditos, vel quia nunquam elaborarunt, vt in hac virtute excellerent, Theoriæ potius, quàm actionis, bonum publicum tractantis, studiosi: vel quia natura donum hoc eis negauit: nam vt eadem tellus non fert omnia, ita nec eadem indoles omnia fert: non sunt omnes Nestores, aut Vlysses. Quidam speculatione valent, quidam praxi, eaque circa bonum publicum, aliosque regendos & dirigendos occupata.

Quid

Quid multa? *Vnusquisq; proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic.* Quare commentum tuum est, simplicem à nobis vocari eum, qui careat astutia. Simplex vocatur, si quis *pius, apprimè religiosus* & *doctus.* Hoc nomine apud nos vocatur, qui dono gubernandi & consultandi caret, nec quidquam ideo de laude eius detrahitur, quia nemini vnquam, alioquin, vt tu loqueris, *apprimè religioso, pio & docto*, crimini datum est, quod consilio vel gubernandi peritia non valeat, imò apud religiosos benè subesse & iussa capessere, maioris virtutis censetur, quàm benè præesse, & mandata aliis edere, & ipse status Religiosus status humilitatis & subiectionis est, & si rerum natura, humanæque conditionis modus ferret, nullus præesset, sed omnes pari iure viuerent. Quia tamen quælibet familia corpus est, oportet, vt caput habeat: ne sit corpus monstrosum: Oportet, vt membris sit distinctum, ne sit rudis indigestaque moles. Astutiâ, quæ vitiũ quoddã est prudẽtiæ per excessum oppositum, neq; nos, neque nostra sustentamus, & illos *simplices*, qui hac astutia carent, maximè prædicamus & extollimus, quia, vt Philosophus inquit, *astutia & astutus, non est prudentia neq; prudens.* Etsi astutiam illam non refugimus, de qua Sapiens Prouerb. 1. *Vt detur paruulis astutia.* Et S. Paulus: *Cùm essem astutus, dolo vos cepi.* Hæc & id genus alia non ignorasses, si vel quæstiones S. Thomæ de prudentia, vel 6. Ethicorum, & alia monumenta Aristotelis euoluisses. Porrò quod ais, *stultos à Iesuitis non admitti*, optarem, vt saltem te excepisses, quia quando admissus es, aut stultus eras, aut stultus futurus eras. *Perinde,* inquit, *faciunt, quasi dicant, ad hanc rem idoneos non esse, nisi factiosos & astutos.* Imò nulli magis ad propagationẽ Societatis inepti sunt, quàm *factiosi & astuti.* Si enim *factiosi* ad nullius boni amplifica-

1. Corinth. 7.

De astutia.

Aristot. lib. 1. magnorũ Moral. cap. 33.
2. Corinth. 12.
S. Thom. 22. q. 47. & seqq.

plificationem conducunt, quomodo ad bonum religionis promouendum conducerent? cùm *factiosi* nihil aliud, quàm lites & iurgia ferant, imò & omnibus suis cõsiliis nihil aliud spectent, quàm vt iurgia excitent, & excitata alant. Quis factiosus vlli Reipublicę vnquam profuit? Neque *astuti* bono Societatis promouendo apti sunt, quia simulatè agunt, quicquid agunt. At verum & solidum bonum, quale bonum Societatis, nõ constat simulatione & astu. Nemo eorum, qui ad Societatis clauum sedent, sibi non dictum putat illud Apostoli: *Non ambulantes in astutia, neq; adulterantes verbum Dei.*

2. Corinth. 4.

Nec dum de astutia finem facis, astuto sanè, hoc est, Caluinistico, vel minimùm Caluinopapistico consilio. *Constat*, inquis, *illos, qui apud ipsos rem obtinent, astutia magis quàm religione, pietate & doctrina, aut virtute solida excellere.* Quibus constat? nobis certè hoc non constat, sed contrarium; Dignum autem admiratione esset, si vobis magis constaret, qui nos regant, quàm nobis, qui regimur. Si vllo in Ordine opera datur, vt *astuti* & *versipelles* ab administratione rerum repellantur, in hoc profectò Ordine vel maximè opera datur, vbi nulli minus ad hoc officiũ, quàm astuti & vafri apti sunt: virtutibus, & quidem solidis, pietate, & religione, eos excellere oportet, quicunque in hac Societate aliis prȩficiuntur; vbi ingenia, natura & cultu tam diuersa: vbi amore potius, quàm rigore duci & regi volunt. Si vsquam difficilis est gubernandi prouincia & summæ prudentiæ indiga, in Societate difficilis est, & prudentia vel inprimis eget. *Cùm difficile sit scire parere*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *tum multò difficilius esse videtur hominibus imperare, ac præsertim in hoc nostro Imperio, quod in lege diuina versatur, hominesq; ad Deum subuehit; cuius, quò sublimius est fastigium, maiorq; digni-*

Munus gubernandi difficile.
S. Gregor. Nazian. Apolog. 1.

dignitas & amplitudo, eò grauioris quoq; periculi metus impendet prudenti vtiq; homini & cordato. Superiores nostri ad eius similitudinem accedunt, quem his verbis describit S. Gregorius: *Nam neq; ab eo, cui hæc cura commissa est, hoc solum requiritur, vt à vitiis alienus sit, (quod subditorum quoq; plerisq; turpissimum esse censent) verumetiam vt virtute præcellat, iuxta illud scripturæ præceptum, quo declinare à malo, & bonum facere iubemur. Nec satis habere debet, vitiosas animæ formas obliterare, nisi meliores quoq; notas ipsis substituat, vitæq; integritate magis, quàm dignitate atq; auctoritate præstet, nec modum sibi vllum honestè viuendi, & in virtute progrediendi constituat, nec lucro potius id, quod complexu tenet, quàm detrimẽto id, quod effugit, deputet.* Hæc Nazianzenus.

De Epilogo præfationis.

Nunc tecum accedamus ad Epilogum præfationis tuæ, tam elegantem, quàm elegans est totus tuus libellus, qui præ elegantia Solœcismis & Barbarismis vbique scatet, vt non mirer, te in Germania non didicisse sapere, cùm ne loqui quidem didiceris, licet alioquin & sapiendi & loquendi optima magistra sit Germania. *Esto igitur,* inquis, *Ordo iste in admirando suo progressu practicis factiunculis & astutiis nititur.* Construat tua verba, & coagmentet, qui volet, & cui plus otij, quàm mihi; ego te nolim docere loqui, opera inani, cùm non sapias, quia fons benè loquendi, est benè sapere. *Esto*, inquis, *Ordo iste nititur practicis factiunculis;* Quas *practicas factiunculas* somnias tu tuis *mendaciunculis?* nolim enim dicere *mendaciolis*, ne à rhythmo discedam. Si *factionibus* niteretur hæc Societas, iam dudũ collapsa esset, ad solis Ortum & Occasum, ad Septentrionem & Meridiem non peruenisset. Vidistíne vnquam familiam, vel sectam aliquam, factionibus nixam amplificari, & dilatari? An ignoras tritum illud, *Cõcordia res paruæ crescunt, discordia,* hoc est, factione & fa-

ctiunculis, *dilabuntur*: Vbi cerebrum tuum, ô Caluino-papista, quando hæc & similia scribebas? Fortè ad vltimā Thulen peregrinatum miseras. Fortè cum Dracone Britannico in nouam Hispaniam & Americam traiecerat. *Cùm igitur astutia*, inquis, *nihil sit aliud, quàm ratio agibilium non recta, vbi ostenderimus, quibus rationibus boni isti viri in agendo vtantur, satis de illorum fundamentis mundo & Ecclesiæ constabit.* Certè ex hoc tuo scripto de tuis mendaciis & calumniis, de tua tam effronte fronte, de tuo tam excorde corde, plus quàm satis, mundo & Ecclesiæ constabit. Deinde, obsecro, quis ita definiuit astutiam, vt diceret, *esse rationem non rectam agibilium*? si hæc definitio proba est, tunc *stultitia*, *insipientia*, *imprudentia*: & *ignorantia* erit astutia, quia quæuis harum est *non recta agibilium ratio*. Lege, oro, D. Thomã, aut Aristotelē, qui te astutius de astutia verba facere docebunt.

S. Thom. 22. q. 55. artic. 3. 4 & 5.

Quod ergò benè vertat, ad finem procemij tui venimus. De cętero vestigia tua fideliter subsequemur, in tuis signis signa nostra ponemus, videbimusque, quomodo nos agere mentiaris cum Pontificibus, deinde cum Pręlatis, postea cum Clero, Principibus, populo, iuuentute, & mutuò inter nos, ducto initio à ratione nostra agendi in cōmuni, quę tibi in generali propositione, aut per incuriam, aut per obliuionē excidit. Etsi statim pòst incidit, vt ex inscriptione secundi capitis liquet.

CAPVT II.

De rationibus Iesuitarum agendi in communi.

ITA hoc caput inscripsit calumniator, vt à calumniis in genere, deferatur posteà ad calumnias in specie. Ais. *Hierarchico Ecclesiæ ordini hactenus sacris legibus ex longo vsu constituto, boni*

isti

isti viri minimè fauere videntur. Occurrit mihi vulgatum illud prouerbium, ab Athenagora quoque vsurpatum: *Meretrix pudicam.* Quæso te, quis magis fauere videtur ordini Hierarchico, illíne qui Pontifices, Cardinales, Episcopos, Sacerdotes, Religiosos, & alios ad Ecclesiasticam Hierarchiam pertinentes, in templis & scholis, publicè & priuatim, verbo & scriptis libris acerrimè defendunt; qui disciplina sua & institutione, innumeros Episcopos, Presbyteros, alios Clericos & Religiosos perpetuò formant; An illi, qui & verbis & scriptis, &, vbicunque per vim licet, facto ipso Hierarchicum Ecclesiæ ordinem lacerãt, opprimunt, & ita pessundant, vt ne vestigium quidem eius amplius supersit? Prius faciunt Iesuitæ, posterius tui Caluinistæ, Caluinopapistæ, Machiauellistæ, Politici, & cæteri huius classis.

Athenag. Apolog. pro Christianis.

Num Societas faueat Ecclesiastica Hierarchia.

Videntur, inquis, *Hierarchico ordini minimè fauere.* At quibus videntur? Tibi, opinor, tuique similibus, quos paulò antè nominaui, quorum iudicio fauere Hierarchico ordini, est non fauere, & non fauere, est fauere, ordine præpostero, quem vos homines pręposteri valdè amatis. Sic pastor non videtur fauere ouibus, sed iudicio lupi. Gallina *congregans pullos suos sub alas*, non videtur fauere suis pullis; sed iudicio rapacis milui. Verùm ne temerè asseruisse videaris, nos Ordini Ecclesiæ Hierarchico minimè fauere, probas assertionẽ ratione tanti pretij, quanti est ipsa assertio. *Nulli*, inquis, *Ordini, nisi vbi è re ipsorum fuerit, debitum honorem & reuerentiam exhibent.* Grauis accusatio, sed tam falsa, vt ab ea totus Hierarchicus Ecclesiæ Ordo libentissimè nos, cõcordi sententia, sit absoluturus. Cum antiquis Christianis ab Ethnicorum vulgo per calumniam obiiceretur, quod Imperatorem Romanum despicatui haberent, debitaque obseruantia non

Tertullian. Apolog. cap. 31.

colerent, prouocat Tertullianus ad diuinas literas. *Inspice*, ait, *Dei voces, literas nostras, quas neq; ipsi supprimimus, & pleriq; casus ad extraneos transferunt. Scito ex illis præceptum esse nobis ad redundantiam benignitatis, etiam pro inimicis Deum orare, & persecutoribus nostris bona precari.* Pari iure possem & ego prouocare ad sacram Scripturam, in qua nobis præcipitur, reddite omnibus debita, *cui honorem, honorem.* Possem prouocare ad regulas & constitutiones nostras, quæ nobis idẽ grauissimè mandant. Possem prouocare ad ipsum Hierarchicum Ecclesiæ ordinem, qui præstitæ sibi à nobis reuerentiæ & obseruantiæ, non grauatè testimonium nobis daret: sed non vtar his defensionibus; vtar ea, quam tu mihi vltrò subministras. Ais, *nos aliis Ordinibus non exhibere debitum honorem & reuerentiam, nisi quando est è re nostra.* At semper è re nostra est, vt aliis Ordinibus debitum honorem & reuerentiam exhibeamus: semper igitur aliis Ordinibus debitũ honorem & reuerentiam exhibemus. Hîc quo te vertes, oro? An negabis *maiorem?* Lubet enim paululum Philosophari. At tu eam ore tuo pronunciasti. Tu tua manu chartæ commendasti. An negabis *minorem?* At stultitiæ notam tibi inures, si neges: nam facere id, quod lex naturalis, diuina & humana iubet, semper est è re nostra, semperq; emolumẽtum longè maximum adfert: at aliis Ordinibus debitum honorem & reuerentiam exhibere, iubet lex naturalis, diuina & humana, semper igitur è re nostra est aliis Ordinibus debitum honorem & reuerentiam exhibere.

Rom. 13.

Non sunt, inquit, *contenti loco suo, vltimò nempè genitorum.* Criminationẽ hanc refellit epithetum, quo P. Ignatius Societatem suam insigniuit, vocauit enim *minimam.* Si minima est, ortuque postrema, minimo igitur & po-

stremo

stremo loco contenta erit. Si non, cedò, quem Clericalium aut Monasticorum ordinum de loco suo deiecerit. Quis stationem, quã ante Iesuitas natos tenebat, iam non tenet? Quod si Iesuitas vltimo loco, tanquam vltimò genitos, non ais esse contentos, propter opinionem virtutis & eruditionis, quam nonnulli de illis conceperũt, iniquè agis, quia penes Iesuitas non est, vt ipsi cuiusuis opinionem impediant. Sæpè fit vt minor præferatur maiori; nõ olim tantùm, sed & iam minor Ephraim præponitur Manasse, & Iacob pluris fit, quàm Esau, & Dauid pluris quàm fratres eius, similiter & Ioseph; vt & Beniamin ab ipso Iosepho. Erat Iosephus minimus natu, & tamẽ plus cæteris diligebatur à patre. Ex fratribus suis nulli plus beneuolentiæ Ioseph exhibuit, quàm Beniamin, de quo scriptura: *Maior pars venit Beniamin, ita vt quinq; partibus excederet*. Et tamen, quod ad locum attinet, *Sederũt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta ætatem suam.* Quid si & hîc idẽ fiat, vt quamuis Societas minima sit, & iuxta *ætatem suam sedeat*, magis tamẽ æstimetur, quàm alij natu grandiores. Non dico id accidere, sed tamen quia Pseudocatholicus iste, & alij Hæretici existimare videntur id accidere, tantum moneo nihil esse causæ, cur adeò admirentur, cùm non semel euenerit, vt minimus ætate, prior fuerit fama & existimatione. Nec frustra dictum illud: *Erunt nouissimi primi.* Item & illud: *Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi.*

Genes. 48.

Minimus aliquando honoratissimus.

Genes. 43.

Matth. 20.

Inter ciues, inquis, *sanctorum & domesticos Dei, malunt potius, vt hospites & aduenæ delicatius tractari.* Malè & insipienter mallent, si mallent: at non malle eos, argumento est, quod vt suprà testatus es, Iesuitæ *stultos* & *insipientes* in suam Societatem non recipiũt. Quò fit, vt in eos tanta stultitia non cadat, vt malint esse *hospites & aduenæ*,

quàm ciues *Sanctorum, & domestici*, & filij. Quis enim humanius, benignius, & liberalius tractatur, quàm domesticus & filius? Et quamuis hospes aut aduena aliquando, vno vel altero die, lautius & amicius accipiatur, quã ciuis aut domesticus; illa tamen lauta & amica, & opipara tractatio, paucis diebus terminatur; cùm hospes eo loco stabilem sedem non habeat; aut si sedem figat, iam hospes in incolam migret. vt taceam ciuem, & domesticum, spe commodorum communium & publicorum totius ciuitatis, vel familiæ; vel si filius sit, spe ipsius hæreditatis sustentari, eaque de caussa suam fortunam cum hospitum & aduenarum conditione nullo modo prudenter permutare posse.

Vtrum Societas obseruet Canones.

Sacrorum, inquis, *canonum aliarumq́ legum decretis se, quantum licet, subtrahunt, eademq́ mille artibus eludunt.* Sacros canones appellas, quos auus tuus Lutherus, Caluini parens, exussit, vstulandus ipse; vt lectori oculos perstringas, quasi catholicus sis, cùm sis aut Caluinista, aut Caluinopapista. Nos eos canones, qui ad nos pertinent, religiosissimè custodimus, neque contrarium vnquam probare poteris, etsi contrarium asseras, sed mendaciter, quia multò facilius est asseuerare aliquid, præsertim per calumniam & iniuriam, quàm probare per veram & solidam rationem. Sed animaduerto, quid spectes. Quia enim varia nobis priuilegia à summis Pontificibus concessa sunt, & quia institutum Societatis, aliquibus in rebus, à communi iure, recedit, idcirco Caluinistæ huius iudicio, à legum decretis nos subtrahimus; idcirco sacros canones eludimus; quasi verò tituli *de priuilegiis* nõ sint etiam pars sacrorum Canonum. Quasi verò sacros Canones eludat, qui ab eo, qui supra canones est, priuilegium legitimè impetrat. Quasi verò à canonum obserua-

seruatione sese subtrahat, qui beneficio eius, cui ius est & potestas condendi canones, priuilegio aliquo fruitur. Si priuilegio aliquo gaudere, est canones eludere, & à canonum obedientia sese eximere; dic, quæso, mihi, cur tituli *de priuilegiis* relinquuntur in iure Canonico? Cur nõ eximuntur, si non & ipsa *priuilegia* sunt pars canonum, & Iuris Canonici? Exscinde ex *Decretalibus*, ex *Sexto*, ex *Clementinis*, ex *Extrauagantibus*, titulos de priuilegiis.

Forsan etiam, tuo iudicio, Franciscani, Dominicani, & alij, à Canonum decretis sese subtrahunt, Canonumque vim eludunt, quia multis priuilegiis à sede Apostolica meritò adaucti sunt. Et *titulus de verborum significationibus* in *Extrauagantibus*, ferè nihil aliud continet, quàm ea, in quibus Minorum Ordo à via & iure communi recedit. Et quibus oculis intueris Extrauagantem illam ex communibus, titulo *de priuilegiis*, cuius initium: *Inter cunctas sollicitudines nostras*; in qua nihil aliud inuenies, quàm priuilegia Ordinum Sancti Dominici & Sancti Francisci? *Quod Principi placuit*, inquit Iureconsultus, *legis habet vigorem*. Cur non itidem, quod Pontifici cum Concilio, vel soli pontifici, placuit, *vim Canonis*, hoc est, legis & sanctionis Ecclesiasticæ habeat? Addit Iurisconsultus: *Quodcunque Imperator per epistolam vel subscriptionem statuit, vel cognoscens decreuit, vel de plano interlocutus est, vel edicto præcepit, legem esse constat. Hæc sunt, quas vulgò constitutiones appellamus*. Idem, si, seu verè, quod non credo; seu fictè, quod planè mihi persuadeo, Catholicus es, de Pontifice, respectu Canonum, asserere debes, seu verè, seu fictè, cùm Canones sint à Pontificibus, vt leges ab Imperatoribus. Si ergo vim legis habet, quando Imperator prædictis modis aliquid alicui concedit, cur non haberet etiam vim legis id, quod alicui à principe Ecclesiastico

L. Quod principi. ff. de Constitutionibus.

ſtico conceditur? Et ſicut is, cui iuſtis de cauſis aliquid ab Imperatore ſeu Principe contra ius commune conceditur, non ob id in leges eſt iniurioſus, nec ob id leges eludere dicitur: Ita & is, cui aliquid conceditur, iuſtis de cauſis, à Principe Eccleſiaſtico, quod à iure communi Eccleſiaſtico nonnihil abeat: non propterea meritò dicetur ſe à ſacrorum canonum decretis ſubtrahere, eorumque vim eludere, aliâs, vt dicebam antea, *priuilegia* penitus tollenda, & tituli *de priuilegiis* ex iure Canonico funditùs expungendi eſſent. Deinde quis ius antiquum Canonicum condidit, niſi Pontifex? ſicut ergo initio id condere potuit; ita etiam potuit in eo legitimis de cauſis diſpenſare, imò nouum ius condere, non enim hac in parte Pontifex minor eſt Iuſtiniano, vel alio Principe; quod non inficiaberis, ſi verè Catholicus es. At ſi Catholicus es per ſimulationem; oportet, vt ſaltem per ſimulationem hoc concedas, hoc eſt, ore, licet corde diſſentias, alioquin his, qui Catholicam fidem profitentur, tuis criminationibus non poteris imponere.

At nũc exemplũ promis, quo planum facere vis, quomodo nos à Canonum decretis ſubtrahamus, eorumq́; vim eludamus. Concilium Tridentinum huiuſmodi decretum edidit: *Finito tempore Nouitiatus, ſuperiores; Nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant: aut è Monaſterio eos eiiciant.* Ita Synodus, Quæ mox hanc exceptionem ſubiungit: *Per hæc tamen ſancta ſynodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin religio Clericorum Societatis* I E S V*, iuxta pium eorum inſtitutum, à ſancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint.* Hæreticus ægerrimè fert hanc exceptionem. Sed vt eam ægerrimè feras, nunquam tamen ægrè ferendo efficies, vt exceptio facta, fiat infecta, Ais, *precibus fuiſſe impetra-*

De Concilij Trid. decreto.

Seſſ. 25. cap. 16. de Regul.

Hæreticus eludere conatur decretũ Trid.

petratum. Quid tum? Priuilegium non desinit esse priuilegium, licet precibus impetretur. An putas tu, Patres Ordinis Sancti Francisci & Sancti Dominici omnia sua priuilegia, quæ in iure Canonico exstant, sine precibus impetrasse? *Admodum,* inquis, *sollicitarunt, vt ab hac lege exciperentur.* Quam verò *admodum?* An interfuisti? An importunè, opportunè Iacobum Lainem, & Alphonsum Salmeronem, qui Concilio interfuerunt, instantes vidisti? Res iusta & æqua, qualis erat hæc, nõn indiget multa precum importunitate; sciebant autem Patres Tridentini Concilij, iustissimam esse hanc petitionem, cùm Sedes Apostolica hoc viuendi institutum iam non semel approbasset, & Apostolicis diplomatis confirmasset. *Communi Ecclesiæ sensui,* inquis, *contrarium aliquid prius statuerunt, vt nempe, iuuenes post tempus Nouitiatus iam allectos, & consilij per ætatem inopes, sibi per vota quædam simplicia obligarent.* Quid? An sensui totius Ecclesiæ contrarium est, quod summi Pontifices statuunt & approbant? An corpori contrarium est, quod caput decernit? Caput, inquam, hoc est Rector, Pastor, & Gubernator totius corporis? An non iam ante Concilium Tridentinum, Paulus Tertius & Iulius Tertius hæc vota simplicia, post annos tyrocinij emitti solita approbarant? An non Concilium Tridentinum OEcumenicum hanc Societatis consuetudinem & solennem morem repudiasset, & in æternum tempus condemnasset, si vidisset, eum, communis Ecclesiæ communi sensui esse contrarium? At tantum abest, vt ita iudicarit, vt etiam verbis honorificentissimis significarit, morem Societatis communi Ecclesiæ sensui esse cõsentaneum, quia vocat *pium institutum;* Quomodo autem *pium institutum* est, quod communi Ecclesiæ sensui repugnat? Quasi verò vllum

ſit inſtitutum *pium*, quod Eccleſiæ ſenſui non ſit conuenientiſſimum. Ait Synodus, *hoc inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica fuiſſe approbatum.* An tu putas vllum inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbari, quod communi Eccleſiæ ſenſui aduerſetur? Fortè affirmabis. Mirarer, ſi Catholicus eſſes, at quia hæreticus es, non miror, illud miror, te, cùm iudicium Sedis Apoſtolicæ & Concilij Tridentini nihili facias, tam impudentem tamen eſſe, vt videri velis, quaſi Apoſtolicæ Sedis non ſit maior patronus, quàm tu. Ait Synodus Tridentina: *Se nolle impedire, quò minus Clerici Societatis* IESV, *Domino & eius Eccleſiæ inſeruire poßint, iuxta pium eorum inſtitutum.* An vllum inſtitutum, quod communi Eccleſię ſenſui repugnat, Domino & eius Eccleſiæ inſeruit? An Eccleſiæ Chriſti vllum emolumentum adfert?

Iuuenes, inquis, *ad ſe collectos votis ſimplicibus obligant.* Imo allectos & vocatos à Deo, nec nos illos obligamus, ſed ipſi ſemetipſos obligant: niſi enim vouendo ſeipſum quis obliget, nemo illum obligare poterit. Cur verò *inopes conſilij* vocas, qui ad hæc vota ſimplicia admittuntur? An non omnes admittuntur tum demum ad hæc vota, cum ex præſcripto Concilij Tridentini ad profeſſionem admitti poſſunt, hoc eſt, non ante decimum ſextum annum expletum; Vix enim fit in Societate, vt quis ante hanc ætatem vota ſimplicia Deo nuncupet, cùm ea non emittat, niſi abſoluto biennij tyrocinio. Quare neceſſe eſſet, vt quis anno decimo quarto in Ordinem noſtrum cooptaretur. At inauditum eſt, mihi ſaltem, puto etiam aliis, vt quis hac ætate ad Societatem aggregetur. Cùm ergo, qui vota ſimplicia ſcholaſticorum vel coadiutorum apud nos edunt, minimum decimum ſextum annum

Quando in Societate emittantur vota.

num attigerint, quæ ætas ex Concilij Tridentini decreto ad professionem sufficit, qua fronte tu *inopes consilij* nominas, qui in Societate nostra vota simplicia emittunt; cum iudicio OEcumenici Concilij sat consilij & prudētiæ habeant, ad professionem solennem, in aliquo ab Ecclesia approbato Ordine, edendam; cumque iidem, ex legum Ecclesiasticarum & ciuilium præscripto, libertate sua sese abdicare valeant, contracto matrimonio? *Iesuitæ*, inquis, *quocunque tempore, pro voluntate eosdem aut retinent aut abiiciunt. Quo effectum videmus frequenter, vt multi post multam ætatem & valetudinem per labores deploratam, bonaque vel in ipsos, vel ad ipsorum nutum, in alios exposita, aut ab ipsis crudeliter eiecti, aut per eorum intolerabiles insultus abire coacti, in extrema tandem ætate, rebus omnibus imparati, sibi viuere coacti sint.* Multa hac tua accusatione accumulas crimina, quæ sigillatim inspicere oportet, ne quis arbitretur non esse criminationes, sed crimina verè obiecta. Ais: *Societatem, arbitratu suo, eiicere eos, qui vota simplicia vouerint, vel habere potestatem arbitratu suo illos eiiciendi*; Quod tam falsum est, vt ne ipsa quidem falsitas falsior sit. Quid enim? An quisquam est, qui non sit Cyclops, & Ætneis in antris satus & educatus, qui sibi persuadere possit; Societatem, Societatem, inquam, tam esse immitem; Et quid dico, immitem? Nimis mitis hæc vox est, tam esse sæuam, crudelem, & tyrannicam, tam ab omni humanitatis sensu derelictam, vt arbitrio suo extrudat illum, qui se, & omnia sua Deo in Societate consecrarat; qui se vitam finiturum in Societate statuerat, qui Deo *perpetuam paupertatem, castitatem & obedientiam in Societate* IESV *promiserat, omnia intelligendo, iuxta ipsius Societatis constitutiones*? Absit hæc mens à Societate, quæ in spiritu amoris, non in spiritu timoris

Quos Societas dimittat, & qua ratione.

moris procedit. Mater eſt, non iniuſta nouerca: Patres ſunt ſuperiores, non vitrici.

Ergo quod interdum aliqui poſt ſimplicia vota edita (nam Nouitiorum nulla hîc habenda ratio, cũ in probatione verſentur) à nobis recedũt; accidere poteſt, primò, quia, omnibus conſideratis, iudicatur ſatius, vt tales propter ingenij vel valetudinis conditionem, vel alias iuſtiſſimas ob cauſas, eò, vnde venerunt, reuertantur; vel ad alias hominum Religioſorũ familias tranſeant; quippe ad illas, quam ad hanc aptiores & firmiores. Vt enim non quiuis ad quamuis artem habilis eſt & idoneus; ita nec quiuis ad has vel illas religioſas functiones, quas hic vel ille Ordo obit, ſat roboris aut indolis habet. Quo tamen caſu, nemo exauctoratur, ſi alioquin virtutis & religioſæ diſciplinæ ſtudioſus ſit & amans: Sed ita res inſtituitur, vt qui abit, volens lubenſque abeat: idque fit, cum inueterato iam Societatis more; tum etiam conſtitutionum noſtrarum præceptione. Secundò; cauſa dimiſſionis eſt aliquando nõ progreſſus in virtutibus, ſed potius regreſſus à virtutibus: non incrementum religioſæ grauitatis & modeſtiæ, ſed decrementum; quia *ſpiritu incipiunt* & *carne conſummant*. Incipiunt vt Saul; paruuli ſunt, modeſti, humiles, obedientes, vt erat Saul ſub regni ſui exordium; poſtea mutantur, eo modo, quo Saul mutatus fuit; ex paruulis gigantes fiunt, ex morigeris, immorigeri; Incipiũt vt Salomon, Deo chari & grati: ſed euertuntur, vt Salomon: ſpiritu feruent initio conuerſionis; ſed poſtea primam Charitatem amittunt: Nec aures prębent Deo clamanti: *Memor eſto, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac:* Quid mirum igitur, ſi Deus faciat, quod ſe facturum minatur? Quid mirum, ſi moueat *candelabrum* huiuſcemodi hominis de loco ſuo?

Cauſa dimiſſionis.

Apocal. 4.

Fateor

Fateor ingenuè, tales in Societate non retineri; imo ea de causa ad tot annos professio & status Coadiutorum spiritualium & formatorum differtur; vt si qui fortè magis deficerent, quàm proficerent, votorum nexibus exsolui & dimitti possint. Sed hoc interpretatur Hæreticus *crudelitatem*; At ego interpretor prudentiam & iustissimam cautelam, ne Societatis corpus tam languidis & morbidis membris grauatum, paulatim eò miseriarum procedat, vt nulla medicina subuenire queat; quippe immedicabili iam vitio. Porrò tantum abest, vt Societas eos, qui vota simplicia emiserunt, temerè seu pro arbitrio suo expellat, vt interdum, non paucis annis, toleret nonnullos, quibus fortè satius esset, si bonum publicum duntaxat spectaretur, sine mora missionem dare. Exspectat tamen Societas patienter, more Dei, vt vinea, quam *plantauit, faciat vuas*; quod si *labruscas* submittere pergat; quid restat nisi illud: *Succide illam, vt quid etiam terram occupat?* Aliquando etiam accidit, vt non modò tres anni sint (vt de se ait ille, qui arborem fici in sua vinea plantatam habebat) *ex quo venit quærens fructum* in eiusmodi homine, & non inueniat, sed longè plures. *Expelluntur*, inquis, *postquam valetudinem amiserunt*. Nullum vnquam exauctoratum vidi ob amissam valetudinem: sed ob amissam primam pietatem & charitatem. *Coguntur*, inquis, *aliquando abire propter intolerabiles eorum insultus*. Insultus vocas correctiones & correptiones, quæ medendi causa ægris adhibentur; quas non fugerent, si saperent: sæuire vt serues, paternæ benignitatis est, nō hostilis immanitatis. Si nulla Religio, Societas certè omnem vim procul habere consueuit; nam quos religiosos non sanat amor, & spiritus mansuetudinis, eos rarô sanat vis & carcer, & id genus alia acerbiora medicamenta.

Lucæ 13.

Probatur expelli posse eos, qui Ordinibus sunt perniciosi.

Nec nouum, nec insolens est, vt ex Religione exterminentur, qui religioni plus damni, quàm boni, moribus non bonis adferunt: idquè exemplo naturæ, artis, & omnium rectè constitutarum Rerumpublicarum facere iubemur: An non ex corpore humano natura, quidquid noxium est, expellere nititur? Et si sat virium non suppetat, an nō artis medicæ opem implorat, vt à consortio eius, quod perniciosum est, liberetur? Ex prima illa, & tam ordine, quàm ciuium numero pulcherrima Angelorum Republica, seditiosos & improbos, vt sic dixerim, ciues expulsos nouimus, & quidem in sempiternum tempus: omni spe reditus sublata. *Vtinam abscindantur, qui nos conturbant*; clamat Apostolus. Quid est ista abscissio, nisi turbatorum expulsio? Et excommunicatio, iam ab Apostolico æuo vsurpata; nihil aliud est, quàm improborum à probis segregatio & exclusio: ignis & aquæ interdictio, deportatio, relegatio, exilium, & similes pœnæ, olim factiosis & turbulētis ciuibus decretæ, & hodie etiam partim decerni solitæ, expulsiones sunt sceleratorū ex Reipublicæ Societate: nec alio consilio vsurpantur, quàm vt Respublica illæsa perstet; Et vt propius ad propositum nostrum accedam, Ordines Religiosi, Ecclesiasticam & Politicam Rempublicam imitati semper hoc in more habuerunt, vt communitati perniciosa membra, arrepto ferro, amputarent, veriti, ne pestis paucorum, vt fieri assolet, ad plures manaret. Testem do inprimis D. Basilium, qui quid agendum sit, quidque ipse cum huiusmodi hominum genere egerit, his verbis explicat: *Ei, qui segniter affectus est ad obediendum mandatis Domini, primùm omnes condolere oportet, velut morboso membro, & per proprias ac priuatas cohortationes Præfecti, conari, vt ipsius infirmitatem corrigant. Perseuerantem verò in inobedientia, & correctio-*

Varia probationes.
A politia.
A natura.
Ab Angelis.
Ex Scriptura.
Galat. 5.
A testimoniis Patrum.
S. Basil. q. fus. explicat. q. 29.

rectionem non admittentem, grauius coarguere coram tota fraternitate, & cum omni exhortatione adhibere ipsi medelas. Vbi verò nihil veretur post multam admonitionem, neq; seipsum in operibus sanat, velut ipsum suiipsius pestem, iuxta prouerbium, cum multis quidem lachrymis & lamentis, attamen velut membrum corruptum, & penitus inutile, ad medicorum imitationem, à communi corpore resecare. Nam & illi, quodcunque membrum repererint, incurabili affectu occupatum, vt ne detrimẽtum amplius diffundatur, & vicinas partes ob continuitatem corrumpat, sectionibus & vsturis eximere solent. Id quod etiam nobis in aduersantibus mandatis Domini, aut impediẽtibus ipsa necessariò facere licet, iuxta ipsius Domini præceptũ, qui dixit: Si oculus tuus dexter te offenderit, erue ipsum, & proiice à te. Nam humanitas erga tales consimilis est ineruditæ benignitati ipsius Heli, qua erga filios præter voluntatem Dei vsus, reprehenditur. Proditio igitur veritatis est, & fraus, quæ tenditur communitati, & assuefactio ad id, vt vitia indifferentia esse putentur, benignitas erga malignos ostensa.

Basilio Cassianum adiungo, qui testatur apud veteres monachos, *aperta conuicia, manifestos contemptus, contradictiones tumidas, liberam & effrænatam processionem, familiaritates apud fœminas, iras, rixas, simultates, & iurgia, operis peculiaris præsumptionem, philargyriæ contagionem, affectum atq; possessionem rerum superfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinariam ac furtiuam cibi refectionem, & his similia vel plagis emendata, vel expulsione fuisse purgata.* His accedat S. Augustinus, qui iubet vt si quis pœnas debitas persoluere pertinaciter nolit, expellatur. *Quam* (emendatoriam vindictam) *si ferre recusauerit*, inquit S. Augustinus, *etiamsi ipse non abscesserit, de vestra Societate proiiciatur: Non enim ei hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.* Eiecit ex suo

Cassianus lib. 4. de Institut. cap. 16.

S. August. in Reg. cap. 13.

Ab exemplis Sanctorum.

Mona-

Monaſterio S. Benedictus monachum inquietũ, vt ſcribit S. Gregorius. Etſi poſtea eundem ad ſaniorem mentem, obiectu Draconis, reductum, recepit. S. Pachomius celeberrimus in Eccleſia Orientali Abbas, monachum quendam, Syllanum nomine, ex ſuo cœtu expulit, licet viginti annos in Monaſtica profeſſione poſuiſſet. Sanctus Equitius, teſte S. Gregorio, iuſſit, vt ſine mora Baſilius monachus ex ſuo Cœnobio exterminaretur, eò quod diuinitùs inſtructus didiciſſet, quidnam ille pſeudomonachus moliretur. Dices fortè; hunc fuiſſe tum Nouitium: non nego; ſed quod exemplum ſanctus ille vir in tyrone ſtatuit, idem ſtatuiſſet in veterano, ſi quem ſimilis improbitatis inter ſuos degere comperiſſet. Sanctus Bernardus Abbatem quendam monet, vt fratrem, ſi monitis & reprehenſionibus emendari nolit, eiiciat: iuxta illud Apoſtoli: *Auferte malum ex vobiſmetipſis*: qui & his verbis Epiſtolam concludit: *Melius eſt vt pereat vnus, quàm vt vnitas.* Idem docet S. Thomas. Non enim huius auctoritatem repudiabis, quandoquidem Catholicus es, tuo quidem teſtimonio, at non meo, nec vllius rectè ſentientis. *Latitat lupus ore cruento; lacteolam mentitus ouem ſub vellere molli cruda per agninos exercens funera rictus.* S. Thomæ adſtipulatur S. Bonauentura: qui ait; *Nec à ſede Apoſtolica cogi poſſe Religionem, vt retineat homines noxios, quia occaſionem daret corrumpendo & euertendo Ordini.*

S. Gregor. lib. 2. Dialog. c. 28.
In Vita S. Pachomij Tom. 3. Surij.
S. Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4.
S. Bernard. epiſt. 112.
1. Corinth. 5.
S. Tho. Quodl. Vlt. artic. Vlt.
Prudentius.
S. Bonauent. quæſt. 14. in Reg. S. Franciſci.

In eandem ſententiam conſpirant ſacri Canones: nam in cap. vltimo, extra *de Regularibus* agitur de eiectis & fugitiuis, vbi Panormitanus cum Ioanne Andręa dicit: *Fugitiuum* vocari, qui moratur extra proprium Monaſterium, ſuoque Abbati celatur: *Eiectum* verò, qui à ſuperiore ſuo propter admiſſum crimen eiicitur: Et in

Ex Canonibus & Canonum Interpretibus.

Cap.

Cap. *Cùm ad Monasterium*, ext. *de statu monachorum*, sancitur, *vt monachus proprietarius eiiciatur ex monasterio, regulari monitione præmissa; nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam*. Et eodẽ tit. cap. *Ea quæ*: mandatur monasteriorum visitatoribus, vt non parcant rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, *quin ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat oues sanas*. Quod confirmat Glossa, testimonio Canonis *Resecandæ* ca. 23. quæst. 3. Vbi S. Hieronymus. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putrescãt, intereant*. Nec est istud à religiosa mansuetudine alienũ; nam *quæ ista bonitas, quæ ista misericordia, vni parcere, & omnes in discrimen adducere*? vt dicitur ex Origene, d. 45. c. *sed illud*; Nostíne Caluinista, illum Glossæ versiculum: *Morbida sola pecus inficit omne pecus*? At fortè libentius audies Iustiniani leges, quàm Ecclesiæ Canones: Gratificabor ergo tibi, & quid Iustinianus hac de re decreuerit, non grauatè adscribam: Etsi enim Iustinianum non agnosco pro eo, qui sacris religiosorum hominum ordinibus leges præscribere queat, hoc enim non est Imperatorij, sed Pontificij muneris: Attamen ex eo etiam, quod sine iure statuit Iustinianus, cognosces, quàm nihil contra ius faciant, si Religionum Antistites, religiosæ disciplinæ damnosos, procul abire iubeant. Ita ergo Iustinianus, postquam monachis & sanctimonialibus multas leges, modumque imponendæ & subeundæ pœnæ pręscripserat: *Si delictum*, inquit, *atrocius sit, quàm quod medela reparari possit, tunc prorsus monasterio ipsum expellito: vt cùm seipsum à melioribus ad deteriora contulerit, ipse solus improbitatis suæ fructum capiat, neque vitiorum suorum cæteris aliquid contagione affricet, quemadmodum peste laborantia, &* incura-

S. Hieron. in cap. 5. Epist. ad Galat.

Orig. Homil. 7. in Iosue.

Ex Legibus ciuilibus.

Iustinia. Nouell. 113. de Monachis & Ascetriis.

incurabiliter ægrotantia solent pecora. Nec hac causa contentus est Iustinianus; Addit insuper, & verè addit, Deo, Ordines monasticos fore gratiores, Reipublicæ fructuosiores, maiorisque auctoritatis & venerationis apud homines, si improbi & disciplinæ religiosæ impatientes excludantur: *Si enim*, inquit, *puris illi mundisq; manibus pro Republica preces Deo obtulerint; manifestum sanè, quod & res militaris pulchrè se habebit, & ciuitates in bono statu erunt: Deo item propitio ac beneuolo constituto, quo modo non omnia in summa pace & recta legum moderatione vigebunt? Terra quoq; nobis fructum feret, & celerius bona sua edet per Dei beneuolentiam, precibus illorum vniuersam Rempublicam in vnum colligentibus, sed & communis hominum figura venerabilior erit, quærentq;, quod præstantius est, illorum puritatem reueriti. Vnde vna fiet conspiratio, omnibus simul ad hoc concurrentibus, & (quoad fieri potest) exterminata omni malitia, melioribus sanctioribusq; studiis introductis, & dignitatem habentibus.*

A Religionum fundatoribus.

Ad extremum accedant Religionum fundatores, vt suo suffragio idem confirment. S. Augustinum & S. Basilium sententiam suam dicentes iam audiuimus. In regula S. Benedicti cap. 28. dicitur: *Posse aliquos, prauia admonitione, ob grauia crimina dimitti.* Hinc Ostiensis & Archidiaconus colligunt ex duobus capitulis Regulę S. Benedicti, nempe ex 23. & 28. septem pœnę modos, quorum vltimus est *de monasterio expulsio.* Ex Ordine S. Dominici posse dimitti Professos, testatur S. Antoninus, & habetur in eiusdem Ordinis constitutionibus d. 1. cap. 19. Idem de regula S. Francisci satis liquet ex iis, quæ S. Bonauentura ex communi Ordinis illius praxi & consuetudine disputat, cùm quærit; *An liceat Ordini Minorum eiicere aliquem pro demeritis, vel egresso, pœnitenti & petenti receptionem*

Ostiens. Ext. cap. final. de regular. Archid. 18. q. 2. c. Abbates, n. 5.

ptionem denuò denegare. Eruditè enim ostendit, licere, & quidem iure optimo, quamuis redire volenti aditum intercludere: *Si autem allegatur,* inquit S. Bonauẽtura, *quod misero est miseratio adhibenda, vt iterum recipiatur in Ordinem: Dici potest: Crudelis est miseratio, vnde plures & meliores grauiter offenduntur. sicut qui furem liberaret, vnde pauperes spoliarentur: maximè cùm tales longo vsu tepefacti, rarissimè verè & perseueranter emendentur, & facilius remißio aliis præbeat audaciam delinquendi. Nec potest allegare sibi iniuriam fieri, si non recipiatur, quia ipse talem se fecit ex culpa propria, quod recipi sit indignus, quin potius Ordo habet causam contra eum agendi, quod sic se dehonestauit.* Hæc & plura alia in eandem sententiam S. Bonauentura: qui etiam prima vice, licet pœnitenti receptionem negandam docet, si ita criminis atrocitas exigat. Ex regula tamen S. Benedicti, *Si expulsus veniat ad portam pœnitens: iterum recipiendus & reconciliandus est, vsq; ad tertiam vicem tantùm; nam secundum eandem regulam ter recipitur, & non vltra,* inquit Ostiensis & Archidiaconus loc. cit. Fusius ista persecutus sum, vt ostenderem, quàm iniquus sit in nos calumniator iste, dum nobis vitio vertit, quod aliis Religionibus concessum est, quodque necessariò concedi debet, nisi religionem pessum ire velimus. Quod si alij Ordines potestatem habent expellendi Professos; cur adeo ringuntur inuidi, si Societati idem ius constet in non Professos, hoc est, in omnes illos, qui vota duntaxat simplicia ediderunt: imò & in ipsos professos, si quis ex eorum numero vocationis suæ oblitus, retrò respiciat, & ad anteriora, eo, quo par est modo, sese non extendat. Priore illo iure inferior est Societas nostra aliis Deo dicatis familiis, quãdoquidem minus ius est, posse dimittere non Professum, quàm Professum: posteriore iisdem par est.

S. Bonauent. quæst. 14. in Reg. S. Francisci.

Dicet fortaſſis Hæreticus: Ab aliis Ordinibus relegari tantummodo peruicaces, cõtumaces, iamque depoſitos & deſperatos; vno verbo, *incorrigibiles*, ex noſtro autem exterminari aliquando, etiam corrigi paratos; eosque, qui ob delictum quamuis pœnã exſoluere promittant. Reſpondeo, etiamſi iure communi *incorrigibilitas* & contumacia tantummodo eſſet idonea cauſa expellendi profeſſum: tamen minor cauſa ſufficere poſſet ad eiiciendum non profeſſum, quales in noſtro Ordine omnes illi, qui ſimplicia duntaxat vota Deo nuncuparunt. Deinde olim non tanta habebatur ratio, vtrum aliqua, an nulla correctionis ſpes ſupereſſet, ſed criminis admiſſi grauitas ſpectabatur: quæ, ſi videretur, mereri eiectionem, reus eiiciebatur, ſiue meliorem frugem polliceretur, ſiue ſecus. Liquet id ex verbis Caſſiani ſuprà adductis, vbi recenſet vitia vel *plagis* vel *expulſione* purgari cõſueta. Et Iuſtinianus Imperator, monachum in caupona deprehenſum, ex monaſterio eiici iubet ſimpliciter, ſiue emendationis ſpem faceret, ſiue non: *Illud quoq; modis omnibus obſeruari volumus*, inquit, *vt ſi quis reuerendiſſimorũ monachorum in caupona aliqua verſari videatur, illico is tradatur ciuitatum defenſoribus, aut hîc iudicio excellentiæ tuæ, caſtigeturq; conuictus, certiorq; ea de re reddatur antiſtes, vt eum, qui hæc deliquit, & turpem vitam cum Angelico hoc ſtatu permutauit, expellat monaſterio.* Meritò autem non tolerantur qui enormia crimina perpetrant, licet meliorem mentem induant, quia grauem notam Ordini inurunt, & infamiæ macula innocentes, quantum quidem in ipſis eſt, aſpergunt: & alios ad ſimilia audenda exemplo ſuo incitant: præſertim, vbi veniæ locum vident reliquum; qui longè tardiores ad flagitia efficiuntur, cùm certò ſciant, non eſſe quod indulgentiam expectent, ſi grandiore aliquo

Nouell. 113.

aliquo delicto sese obstringant. Quod si iure communi vetitum esset, professum, de quo spes correctionis affulgeret, expellere; attamen, nouo iure, conditor iuris id Religioni alicui concedere posset, prout Societati à variis Pontificibus concessum est; nam si, vt ait D. Gregorius Nazianzenus: *Velle Imperatoris lex est non scripta; imperij & potentiæ patrocinio subnixa, & quidem scriptis legibus, quæ potentia non fulciuntur, longè firmior atq; valentior:* Cur Pontificis, Ecclesiastici Legislatoris voluntas, nō sit lex? Cur si quid lege iustè lata concedat, id non eiusdem sit roboris, cuius est lex Imperatoris in foro ciuili, apud eos præsertim, qui Pontificem, ea qua par est, reuerentia & honore prosequuntur; ex quorum tu quidem numero videri cupis, sed histrionicam factitas; scenæ tuæ seruit hæc simulatio, dum Iesuitas insectaris, vbi in aliud theatrum conscenderis, aliam personam sumes. Denique, si, vt ex S. Bonauentura antea docuimus, Ordo licitè potest alicui, qui culpa sua expulsus est, reditum negare, licet sese emendarit, verbisq; prolixè saniorem mentem, & diligentiorē Religiosæ disciplinæ obseruantiam spondeat, eo quod ob præteritū piaculum recipi sit indignus, vt ait S. Bonauentūra; cur idem Ordo, eundem, idem ob crimen, non queat ex cœtu suo extrudere; quamuis correctionis neque sit impatiens, neque etiam incapax, potissimum vbi id boni publici ratio exigit; & quia id boni publici interest, Pontifex, eius faciendi speciatim & nominatim potestatem tribuit; imò, quæ ratio suadet, cur Ordo nolentem regredi repellere queat, eadem ostēdit, posse illum, etiam antequam expulsus est, expelli, saltem speciali Pontificis priuilegio: *Sedes enim Apostolica,* inquit B. Bonauētura, *quæ ius suum vnicuiq; seruat, & vult ordinem in sua puritate persistere, non cogit ordinem retinere illos, quo-*

Nazian. orat. 1. contra Iulian.

rum conuersatio nociua esset in ordine, quia tunc puniret innocentes, & reos foueret, & occasionem daret corruptioni ordinis per tales pestiferos, si eos recipi oporteret. Sicut ergo eius receptio, qui semel grauiter deliquit, in ordinis damnum redundare potest, licet iam pœnitentiam egerit, & saniora consilia cœperit: ita etiam eiusdem retentio Ordini detrimẽtum insigne adferre potest: minimùm enim hoc incommodum inde emergit, quod facilis remissio aliis præbet audaciam delinquendi: vt verè ait S. Bonauentura, sed satis de hoc.

Nunc videamus, quid pseudocatholicus noster adducat; ait, *Non esse mirandum amplius, si Ecclesia Iesuitis concesserit hoc priuilegium, vt absoluto probationis tempore ij, qui tyrones fuerant, non teneantur professionem edere.* Ita est, nõ valde mirandũ, & multò minus criminandum, vt tu criminaris; *Non mirãdum est*, inquis: quia æqua ab æquis impetrare non admodum ardui negotij est; æquissimũ autem fuit, vt sicut aliis religiosis familiis sua priuilegia cõcessa sunt, ita & hoc, & alia concederentur huic nouo Ordini. Tu aliâs huius rei causas assignas, te, qui vanissimus es, prope vaniores, sed tam ambiguè & obscurè, tanquam alter Loxias, loqueris, vt nec tu teipsum videaris intellexisse, nec te Germanicus interpres tuus: Prima causa, quam tu non tam exprimis, quàm innuis, *Ecclesiam errasse*, cùm hoc priuilegium concessit, *nõ enim immunem esse à periculo erroris, nisi in iis, quæ ad ius diuinum aut naturale pertinent, hoc autem esse iuris positiui Ecclesiastici:* Et vt errorem minuas, addis; Patres Concilij Tridentini, *Iesuitarum importunitate, in errorem inductos esse, vt statuerint id, quod satius fuerit non statuisse.* Verùm nisi aliam probationem adferas, ægrè lectoribus hanc tuam persuasionem persuadebis. Quis enim credat, inclytum illum orbis

Reuerentia pseudocatholici in Conciliũ Tridentinum.

Chri-

Christiani senatum, tanta sanctitate & iudiciorum maturitate prępollentem, videre non potuisse, quid è re Ecclesiæ foret: te verò id vidisse, te, inquam, qui si non cœcus, certè Rex inter cœcos, hoc est, lusciosus es. Nam vt Spiritus sanctus, numine suo patres illos non præseruasset ab errore, etiam in iis statuendis, quę ad praxin & mores spectant, neq; aliâs iure naturali vel diuino iussa sunt aut vetita: nemo tamē est, qui nō animaduertat, te, longè citius falli & fallere posse, quàm florem illum pietatis & eruditionis: quàm tot numero inclytos Antistites, quorum summam breuiter complexus est Caspar Vilalpandæus his verbis: *Adsunt sex Cardinales, quatuor Legati, Patriarchæ tres, Archiepiscopi triginta duo, Episcopi ducenti viginti octo, Abbates quinque, Generales ordinum Ministri septem, Episcoporum procuratores plurimi.* Deinde vt maximè Sacer ille consessus, Iesuitas, à communi lege excipiendo errasset, non debebas tamen, si vel micam prudentiæ Christianæ haberes, patres illos erroris accusare, insanisque vocibus flagitare, vt decretum, quod fixerunt, refigant. Nam, vt præclarè docet Aristoteles, solo naturæ lumine collustratus: *Mutare leges videri posset multæ cautionis. Vbi enim vtilitas, quæ ad mutandas leges adducit, parua est, assuescere autem ciues legibus mutandis, malum: proculdubio nonnulla peccata & Legislatorum & Magistratuum ferenda atq; intacta relinquenda sunt. non enim tanto erit ei mutasse leges emolumento; quanto assueuisse magistratibus non parere detrimento.* Paulò pòst: *Itaque à legibus receptis & vsitatis ad alias & nouas leges facilè migrare, vim legis infirmare ac debilitare est. Lex enim nihil roboris habet, vt ipsi pareatur, præter id, quod accipit à consuetudine: hoc verò nō contingit ipsi nisi longo temporis spatio.* Hæc ille.

Vilalp. disp. 5. de Concil. Trident.

Quid Aristoteles de mutatione legum senserit.

Arist. lib. 2. polit. cap. 6.

Olim

L. Disputare C. de crimine sacrilegij.

Olim Imperatores Gratianus, Valentinianus & Theodosius *sacrilegij instar* reputabāt, si quis de principis iudicio disputaret, & hoc etiam lege lata vetuerunt; cuius hæc verba: *Disputare de principali iudicio non oportet, sacrilegij enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem elegerit Imperator.* Hæc illi: sed tu susque deque habes crimen sacrilegio non absimile admittere: dum in iudicium vocas, imò dum manifesti erroris accusas, iudicium tot principum Ecclesiæ; Iesuitasque, priuilegio illo indignos vociferaris, quo tamē digni *à principali iudicio*, hoc est, ab OEcumenico Cōcilio iudicati sunt: Quod Imperator Martianus de Synodo Chalcedonensi dixit, hoc ego de Tridentina: *Iniuriam facit iudicio reuerendissimæ Synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere & publicè disputare contenderit.* Sed tu hæc nihil moraris, & quæ Concilium Tridentinum decreuit, non rectè decreta ais. At cuius iudicio? tuo videlicet, tuiq; similium, quorū iudicium, & his, & aliis de rebus tam rectum est, quàm linea curua.

L Nemo C. de summa Trinit.

Præterea an non monstra te loqui vides, cùm ais; Iesuitas, tres quatuórue (tot enim in Concilio fuisse arbitror) *importunitate sua*, Concilium eò adegisse, vt eius, quod bono communi videbatur esse conducibile, cōtrarium decerneret. An non ipsa Concilij verba vanitatem tuam perspicuè redarguunt, cùm dicant Patres; se non prohibere, quo minus *Religio Clericorum Societatis* IESV, *iuxta pium eorum institutum, à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino & Ecclesiæ eius inseruire possit?* Ergo patres agnouerunt institutum hoc, atque adeò morem differendi professionem, quamuis exacto probationis tempore: *Pium* esse & *laudabilem*, & quod hinc sequitur, Ecclesiæ Dei vtilem; nihil enim pium vocari potest, quod vergit in Ecclesiæ detrimentum. Ex quo rursus conficitur, Patres illos,

los, importunitate Iesuitarum non fuisse compulsos, vt illam exceptionem Ordinis nostri, præter, imo aduersus animi sui sententiam facerent, nisi fortassis tam excors es & vecors, vt patres illos tui similes facias, hoc est, aliud loquentes, & aliud sentientes; more tuo, cui mos, nũquam seriò loqui, nisi cùm mentiris & calumniaris. Verùm tu ipse animaduertere tandem videris, quàm inane sit hoc tuum effugium. Igitur Patres Concilij Tridentini post accusationem admissi erroris, iterum ab errore absoluis, & dum fumũ vitas in flammas manibus pedibusque irruis; Ais, *Priuilegium illud esse suppositititium, & à Iesuitis, inscio Concilio, communi omnibus legi affixum, ac proinde tanquam spurium veru & obelisco configẽdum; facile enim fieri potuisse, vt Iesuita quispiam irreperet, & autographo, seu, vt vocant, protocollo Concilij hanc appendicem assueret.* Hæc tua est pro Concilio Tridentino defensio: Cæterùm cùm excusas, grauissimè accusas; quæ enim maior socordia, quæ intolerabilior negligẽtia, quàm ex tot Patribus, nullum exstitisse, qui fraudem hanc crimenq; grauissimum *falsi* animaduerteret, præsertim cùm in Conciliis, ea quæ semel decreta sunt, repeti & relegi soleant, adhibitis tot notariis & testibus, & tot cautelis, ne quid falsi obrepat, vt rerum omnium imperitum, ne dicam insanum, esse oporteat, qui huiusmodi fallaciam comminiscatur, aut si comminiscatur, tanquam verisimilem aliis credẽdam proponat. Deinde, si hęc pręter Concilij voluntatem adiecta fuerunt, cur nullus præter te, & similes omnis religiosi instituti turbines, huius rei vllum indicium fecit? An putas tot patres Concilij immemores fuisse, vt quod de Iesuitis statutum fuerat, penitus obliuioni mandarẽt? Cur nullus ex Prælatis, quibus ius dicẽdi suffragij in Concilio, contradixit? Cur tu solus post tot annos, ex antro

Vtrum Iesuitæ decretum Concilij Tridentini falsarint.

nescio quo, proserpens, id in dubium vocas, de quo hactenus nullus sanę mentis dubitauit: nam ne ipsi quidem hostes Ordinis nostri, & fidei Catholicę, dicere ausi sunt, hæc verba, quæ in Concilio Tridentino leguntur, à nostris furtiuè fuisse inserta. Non iniuria abs te petimus vel vnum exemplar, quod his verbis careat vel caruerit, vt inde fraudis vestigia persequi, & ad ipsa cubilia peruenire liceat. Adhæc, cùm Iesuitis grauissimum *falsi crimen* intẽtes, oportet, vt nisi hoc liquidò probes, iisdem pœnis, quibus falsi criminis rei, subiaceas; si non nosti illam legem Honorij & Theodosij, vel iam post tot mendacia discas: *Quisquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi; cùm calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij; quia iuxta formam iuris antiqui* (& legitimi) *aut vindicta* (reis) *proposita sit aut supplicium; si* (accusator) *fefellerit*. Si crimen falsi committunt, atq; adeò grauissimã pœnam merentur, quicunq; aut testamentũ, aut quoduis aliud instrumentum siue priuatum siue publicum, scribũt, subscribunt, obsignant, effingunt, recitant, auferunt, immutant, corrumpunt; quod supplicium nõ mererentur illi, qui publicum sancti Spiritus, vt sic vocem, instrumentum, hoc est; OEcumenicum Concilium deprauarent, & vel detractione vel adiectione corrumperent? Nimìs impudens calumniator es; nec scio, quæ benignitas tibi opem ferre queat, si ex legibus contra calumniatores latis iudicandus sis. Videntur ad te pertinere illa Imperatorum: *Fallaciter incusantibus, maximè post accusationem accusati, nullus iuris color, veluti deriuata excusatione, proficiat, non publica quidem abolitio, non priuata talibus proficiat subueniatq; personis, non specialis indulgentia, nec beneficium quidem generale eos subducat*. Hæc lex. Si ego abs te percontarer, vnde nam tibi compertum esset, Iesuitas

L. Quisquis. C. de calumniat. L. Non prius. C. eod.

L. Fallaciter. C. de Calum.

priui-

priuilegium illud, inscio Concilio, attexuisse, quodnam, oro, responsum dares? An vllum exstat Concilij Tridentini exemplar, in quo exceptio illa non exstet? An fortè nactus es antiquissimum Concilij Tridentini codicem, litteris Longobardicis & planè fugientibus, in vetustissima membrana, ante annos mille, aut minimùm nongentos exaratum, in quo priuilegium illud, quod tibi bilem tantoperè commouet, non reperiatur? An aliâs tam odora naribus tuis vis inest, vt vbi nullus odor falsitatis est, ibi tu nihilominus falsitatem odoreris; spuriumque esse deprehendas id, quod maximè genuinum est & germanum? An ex quadam cognatione, vt balbus balbum facilè intelligit; ita tu spurius spurium nullo negotio agnoscis; quippe admodum exercitatus in eo Atheniensi gymnasio, quod Cynosarges nominabatur, solisque nothorum exercitationibus destinatum erat? An vt equisones solent, inspectis equorum dentibus, de eorum ætate pronunciare, ita tu inspectis Conciliorum chartis, statim agnoscis, quidnam domi sit natum, quid aliunde assutum? An; quod verius est; imitaris Hæreticos, nominatim Faustum Manichæum, qui pressus testimonio loci alicuius ex sacra scriptura deprompti, expeditè excipere solebat, & locum illum nō à Spiritu sancto dictatum, sed ab aliquo malè feriato intrusum esse respondebat? Sed ꝙ S. Augustinus respondit Fausto de scriptura, hoc tu responsum à me habeto de Synodo Tridentina: *Vbi sic manifesta veritate isti præfocantur*, inquit præstantissimus ille Doctor, *vt obsessi dilucidis verbis sanctarum scripturarū* (Synodorum) *exitum in eis fallaciæ suæ reperire non possint, id testimonium, quod prolatum est falsum esse respōdent. O vocem à veritate fugacem, in amentia pertinacem: vsque adeo inuicta sunt, quæ aduersus vos de diuinis codicibus proferuntur, vt non*

Nazian. orat. 1. cōtra Iulian.

S. August. lib. 11. cōtra Faust. cap. 2.

ſit aliud, quod dicatis, niſi eos eſſe falſatos. Quæ auctoritas litterarum aperiri, quis ſacer liber euolui, quod documentum cuiuſlibet ſcripturæ ad conuincendos errores exeri poteſt, ſi hæc vox admittitur; ſi alicuius ponderis æſtimatur? Aliud eſt ipſos libros non accipere, & nullo eorum vinculo detineri, quod pagani de omnibus libris noſtris, quod Iudæi de nouo teſtamento faciunt, quod deniq; nos ipſi de veſtris & aliorum hæreticorum, ſi quos ſuos & proprios habent, vel de iis, qui appellantur apocryphi, non quod habendi ſint in aliqua auctoritate ſecreta, ſed quia nulla teſtificationis luce declarati, de neſcio quo ſecreto, neſcio quorum præſumptione prolati ſunt; Aliud eſt ergo auctoritate aliquorũ vel librorum vel hominum non teneri, & aliud eſt dicere, iſte quidem vir ſanctus omnia vera ſcripſit, & iſta epiſtola ipſius eſt, ſed in ea ipſa hoc eius eſt, hoc non eius eſt, vbi cùm ex aduerſo audieris proba, non confugias ad exemplaria veriora, vel plurium codicum, vel antiquorum, vel linguæ præcedentis, vnde hoc in aliam linguam interpretatum eſt, inde probo hoc illius eſſe, illud non eſſe; quia hoc pro me ſonat, illud contra me. Huius ergo regula veritatis quidquid contra te fuerit, non eſt verum, quid ſi alius ſimili infamia, ſed tamen, qua tua duritia confringatur, exiſtat & dicat, imo illud, quod pro te ſonat, falſum eſt, hoc autem quod contra te eſt, verum eſt, quid acturus es? Hæc ex S. Auguſtino exſcribere placuit, vt conſtaret, te Concilium Tridentinum eo modo tractare, quo fratres tui Hæretici tractant ſacras literas, in quibus genuinum & τὸ γνήσιον nõ eſt tale, niſi ipſis ita videatur. Verùm quæ tua ſit de toto Concilio Tridentino ſententia ſatis liquet. Tanti videlicet id facis, quanti Caluinus aut Kemnitius: ſed ſimulas, quaſi maximi à te fiat, vt Ieſuitas conuiciis inſectari queas; etſi dum videri vis, quaſi ſummo loco apud te ſit hoc Conciliũ, ſummo dedecore & probro illud afficis, vt ſatis ſuperque hactenus demonſtratum eſt. Sed progrediamur.

Sunt

Sunt,inquis, *in hoc genere & alia plurima, quæ ab omni Clero tam sæculari, quàm Regulari obseruantur, à quibus vt per summorum Pontificum indulgentiam liberi fiant, modis omnibus satagunt.* Non omnibus, sed licitis & iustis; neque iniustum est, vt quis priuilegium petat, si iustæ causæ suppetant: Quis enim vnquam Ordo in Ecclesia Dei exstitit, qui non fuerit variis priuilegiis à Sede Apostolica exornatus, vel propter preces Pontifici pro impetrandis priuilegiis oblatas, vel sine precibus propter Ordinis merita in Rempublicam Christianam? Si cares libris, quibus priuilegia variorum Ordinum continentur, inspice saltem titulos de priuilegiis, qui in obuiis iuris voluminibus reperiuntur. At nimis multa tibi vidẽtur nostra priuilegia: *Plurima*,inquis, *sunt*; sed noui inuidiæ oculos; quidquid intuentur in eo, quem oderunt, id nimium & immodicum iudicant, vel vnum priuilegium, pro innumero priuilegiorum numero, reputant. At non ita Legislator, cui ius priuilegia conferendi, & à communi lege excipiendi, cui probè cognitum, quis modus hac in re sit obseruandus, & qui pluribus paucioribusue priuilegiis sint cohonestandi.

Omnes Ordines sua habent priuilegia.

Cæterùm vt lectori priuilegiorum nostrorũ gustum aliquem præbeas, nonnulla speciatim recenses: *Huiusmodi*,inquis, *est diuinorum officiorum ad Dei gloriam, populi consolationem, ac Ecclesiæ ædificationem decantatio: & supplicationum communium pro suo Ordine ingressus.* Sæpè à nostris ratio reddita est, cur nostri choro non vtantur: nec vnquam ostendũt hostes nostri, rationem illam, vel potius rationes, ratione carere, sed sine ratione vt cœperunt, gnauiter calumniari pergunt: quasi Iesuitas summo amore complecti velint, si laudes diuinas publico cantu concelebrent. Causæ huius nostri instituti sunt potissimùm

Cur Societas non vtatur choro.

mùm istæ: Prima, vt nostri studiis, lectioni & prædicationi insistere queant, quæ ratio redditur à Gregorio XIII. Pontifice Maximo, in peculiari hac de re constitutione, & à P. N. Ignatio in Constitutionibus Societatis. Quod si reliqui Ordines, iis à Choro dant immunitatem, qui vel Concionibus habendis, vel confessionibus excipiendis, vel literis discendis vel docendis dant operam, aut etiã domesticis ministeriis ad totius familiæ emolumentũ distinẽtur, cur integer Ordo qui se, quãtus, quantus, his functionibus consecrat, nõ posset ab hoc cantãdi munere liberari? Præsertim cùm ipse S. Thomas scripserit & docuerit, posse religionem institui ad opera *actiuæ vitæ*, vt ad militiã, pro fidei & iustitiæ patrocinio, ad propagationem fidei Catholicæ, & perfectionis Christianæ per Euangelij prædicationem, per confessionum audiẽdarum operam, & per literarum studia: vbi S. Thomas, nullum penitus verbum facit, de obligatione cantandi horas Canonicas: imò tanquam certissimum præsupponit, sine hac obligatione religiones ad predictos fines institui posse: Qualem ergo religionem animo efformauit S. Thomas, talem instituit Deus, his nouissimis temporibus, per nostrum Ignatium; concessu & consensu Sedis Apostolicæ, cùm ætas hæc opera supradicta *vitæ actiuæ*, nempe; Euangelij prædicationem, & fidei Catholicæ defensionem, & amplificationem, & iuuentutis institutionem exigere videretur; & quod hinc est consequens, literarum perpetuum & indesinẽs studium; cùm sine hoc cætera præstari vel obiri nequeant. Nec est de religionis essentia, vt horæ Canonicæ decantentur, quod aduersarij, velint nolint, fateri coguntur; aliàs religiosi literarum & cantus imperiti, non essent religiosi; Et ipsi Ordines mendicantes, maximè S. Dominici, non fuissent sub sua primordia Ordines Religiosi, quia plerique tradunt, eos, sub

S. Thom. 22. quæst. 188. Posse Religionem institui ad opera vitæ actiuæ.

ſub primum ortum choro caruiſſe: Et plurimi ex antiquis monachis non fuiſſent Religioſi, nominatim illi quos D. Auguſtinus elegantiſſimis laudibus proſequitur, cùm de moribus Eccleſiæ Catholicæ aduerſus Manichæos diſputat, nam horum quotidiana ſtudia deſcribẽs S. Auguſtinus, ait: *Eos ſimul ætatem agere in orationibus, in lectionibus, in diſputationibus*, nec vllam fecit mentionem, quaſi cõuenire fuerint ſoliti ad hymnos, Deo, certis horis, decantandos; imò contrarium non modò obſcurè inſinuat, ſed & clarè indicat; cùm ait; eos conuenire ſolitos, extremo diei tempore, ad audiendum Antiſtitem de rebus diuinis diſputantem. Idem ex Philone liquet de Ieſſæis, qui Chriſtiani, & quidem religioſi fuerunt, vt doctiſſimi quique ſentiunt, & alibi à nobis demonſtratum eſt; quorum viuendi ratio à Philone ſcriptis eſt prodita: ſi igitur & iſti, & innumeri alij, ſine choro religioſam vitam duxerunt, cur Societas ſine choro Religioſis Ordinibus annumerari non poſſet, & ſi chorus, volũtate eorum, qui Ordines fundarunt, vel iuſſu Pontificum Ordinibus Religioſis annexus eſt: cur conſenſu noſtri parentis, & approbatione ſummorum Pontificum, non potuiſſet chorus à Societate noſtra iure excludi; cùm tota Societas iis, quas antea diximus, *vitæ actiuæ* functionibus occupetur, cum quibus, hoc munus, quamuis pium & ſanctum, conſiſtere nequit? Non video igitur, cur tu hoc priuilegium noſtrum, vel potius *inſtitutũ*, tanquam iniquum vellices, cùm eius approbatorem, contra tuam futilem improbationẽ, laudare etiam poſſimus ſanctiſſimum Pontificem Gregorium cognomẽto Magnum, qui decreuit, vt Diaconi & Presbyteri ſint à choro liberi, quo ſuo munere rectius fungantur. De quo non vereor dicere; cum, ſi viueret, vel ſi poſt Ordinem noſtrum conditum

S. Auguſt. lib. 1. de moribus Cathol. Eccleſ.

Philo lib. de vita contempl.

S. Gregor. lib. 4. epiſt. 84.

tum vixiſſet, non minus promptè à choro Societatem liberaturum fuiſſe, atque eam liberauit Paulus III. & alij Pontifices, qui Societatis inſtitutum confirmarunt: pręſertim Gregorius XIII. & XIV.

Sed ais, *ex hac omiſsione Deum priuari gloria, populũ conſolatione, Eccleſiã ædificatione:* Primũ, ſi ego viciſſim dicerẽ: Deum priuari gloria, populum conſolatione, Eccleſiam ædificatione, eò quod alij Ordines non obeant ea miniſteria, quæ nos obimus, & quorum gratia à choro abſtinemus, quæſo, quodnam reſponſum mihi dares? Ergo, quod mihi daturus eſſes reſponſum ad meam querelam; hoc tibi do ad tuam: nec poſtulabis aliud. Secundò dico, nec proximos conſolatione, nec Eccleſiam ædificatione, nec Deum gloria priuari, quia non deſunt alij plurimi & ſanctiſſimi Ordines, qui hæc omnia abundè præſtent & procurent, cantu indeſinenti, diurno & nocturno: Et vt maximè nos gloriam Dei, & proximi conſolationem, & Eccleſiæ ædificationẽ, hoc cantus medio non promoueamus, at ꝓmouemus, & totis viribus promouere elaboram⁹, aliis mediis, iiſq; plurimis & efficaciſſimis, vt omnibus notũ, quib⁹ Ordo noſter notus eſt, quæ ita ex natura ſua ſunt comparata, vt non minor ad Deum gloria, ad proximum conſolatio, & ad Eccleſiam ædificatio redundet, quàm ex cantandi munere; vt taceam, noſtris in templis, vbi paulò numeroſiora ſunt collegia, ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium à variis ſacerdotibus, ita quotidie immolari, vt auguſtiſſimus ille Dei cultus, quatuor aut quinque integras horas, ſine vlla interruptione, duret: Ex quo certè non modicus honor ad Deum, non exigua conſolatio ad proximum, nec tenuis fructus ad totum Eccleſiæ myſticum corpus manat. Hæc de cantu.

De Supplicationibus.

Quod ad ſupplicationes attinet, neſcio quare nos intereſſe

teresse velis, præsertim cùm nos adeo oderis; periculum enim est, ne si cum cæteris conspiciamur certo loco & ordine, tu & tui similes, quibus Iesuitarum aspectus infaustus est, & malè ominatus, à supplicationibus absterreamini; non sine boni communis detrimento, cui amplificando ardentissimus vester precandi feruor plurimũ seruit. Deinde causas cur à processionibus exemerit nos Põtifex, ipsemet his verbis exponit: *Nos qui religiosos dictæ Societatis à studiis, lectionibus, prædicationib⁹, cõfessionibus audiẽdis, & aliis verbi Dei ministeriis & pietatis operibus, quibus cõtinuè laudabiliter incubuerunt, & incũbere non desistunt, quauis ex causa distrahi nolumus; considerantes in Ecclesia Dei non deesse alios Ordines religionum, qui vel ex instituto, vel absq; propriarum functionum impedimento, supplicationibus huiusmodi interesse, aliaq; publica diuina officia exercere sanctè continenterq; valeant; in præmißis opportunè prouidere volentes, personas omnes dictæ Societatis, vbiq; locorũ existentes, ab interessentia supplicationum, seu precum, aut processionum huiusmodi, perpetuò eximimus & liberamus.* Hæc Gregorius XIII. Sed tibi displicet Pontificis voluntas, quia magno desiderio teneris, vt Concilium Tridẽtinum obseruetur; quod iubet, vt *exempti omnes tam Clerici sæculares, quàm Regulares quicunq; etiam monachi, ad publicas proceßiones vocati, accedere compellantur, iis tantùm exceptis, qui in strictiore clausura perpetuò viuunt.* At non minore desiderio exequendi, id, quod Concilium statuit, tenebatur Gregorius XIII. & tamen, hoc desiderio non obstante, exemit nos ab hoc decreto, tanquam maior Concilio, non ignarus ipsum Concilium hanc exceptionem factum fuisse, si nostri, tempore Concilij, sese eximi flagitassent. Quod si accidisset, tu calumniam in promptu haberes: Diceres enim, Concilium aut errasse, aut Iesuitas

Cur Pontifex nostros à supplicationibus exemerit.

Concil. Tridẽt. Seß. 25. cap. 13. de Regul.

priuilegium illud per summam fraudem, inscio Concilio, attexuisse: ita semper conuiciis, vt sic dicam, cornutis instructus incedis, vt siue hoc, siue contrarium eueniat, tu criminandi materia non destituaris.

Concil. Tridēt. Sess. 21. cap. 2. de reform.

Nec illud, inquis, *Concilij Tridentini decretum obseruāt, quo cauetur, ne qui sacerdotes sine sufficienti prouisione, hinc inde, contra honorem Ordinis, quandoq; diuagari cogātur, quia multos ex suis ante professionem ad sacerdotium promoueri faciunt: quo fit, vt contra Concilij intentionem multi vagabundi sacerdotes reperiantur*; Primùm, qui tria vota Societatis, Deo in Societate nuncupant, ii verè sunt religiosi, & in Religione degunt: poterūt ergo titulo religionis, etiam antè professionem, maioribus Ordinibus initiari, quia æquè benè & cōmodè illis, prospectum est atque iis, qui beneficium Ecclesiasticum, quod ad victum honestum sufficiat, pacificè possident, aut aliunde habent, vnde cōmodè possint viuere, quod Tridentinum Concilium à Clericis sæcularibus requirit. Dices, *istos expelli, atque adeo excidere posse ab hoc statu, hincq; sequi, vt qui diuino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere cogantur*; *quibus incommodis, vt Concilium Tridentinum obuiam iret, legem hanc tulit.* Cæterùm etiam Professi, si criminis admissi grauitas id postulet, eiici possunt, non modò ex nostro, sed & ex aliis Ordinibus, vt etiam antè ostendimus; & tamen non obstante, quod ex statu, in quo degunt, excidere possunt, initiantur titulo religionis seu paupertatis. Secundò, vt Religiosus ab Ordine exterminari, ita Clericus propter scelera, beneficio priuari potest, & eiici, vt eat, quò pedes rapiunt & auræ; potest etiam variis casibus, seu iure seu iniuria, spoliari patrimonio, vel aliis quibuscunque bonis & obligationibus, quibus, tanquam *titulo*, vt vocant,

De promotione ad sacros Ordines.

mensæ

mensæ ad sacros Ordines ascendit. Ergo ex Concilij Tridentini sententia, satis est, vt dum quis initiatur, habeat, vnde debita decentia & honestate, vitam sustentare queat, deque eo in posterum quoque sit certus & securus, quantum futuris in rebus licet: quæ omnia apud nostros itidem locum habent. Certissimus enim quilibet est, postquam Deo vouit in Societate IESV perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, se & vitæ præsidia habiturum, (nisi suo merito iis indignum sese reddat) vt periculum non sit, nequid sacerdotio minus consentaneum admittere, aut exercere cogatur. Accedit, quod Concilium Tridentinum, eo loco, tantum de sæcularibus Clericis, non de religiosis, loquitur: Et quamuis Pius V. Pontifex Maximus, decretum illud postea extẽdit ad Religiosos non Professos, ex plenitudine potestatis Apostolicæ: cui ius fasque, aut restringere, aut extendere Conciliorũ decreta: prout ratio temporum postulare videtur: attamen Gregorius XIII. idem decretum, optimis rationibus adductus, iterum contraxit, & vt ante Pium V. ita & in posterum concessit, vt Clerici regulares Ordinis nostri, licet nõ Professi, sacris Ordinibus initiari queant. Quod si tibi placuit Pij V. extensio, placeat tibi etiam Gregorij XIII. restrictio: quia vtraque ab eadem Sede & potestate manauit.

Verùm tu fortè Pontifices, vt solent Hæretici, incõstantiæ argues, dum posterior prioris decreta retractat. Sed quod potentissimus ille Rex respondit pro se, hoc ego tibi aliisque Hæreticis dictum volo pro Pontificibus. *Nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri venire leuitate, sed pro qualitate & necessitate temporum, vt Reipublicæ poscit vtilitas, sententiam ferre.* Huic excusationi similis est illa Pontificis, quæ fortè magis tibi arridebit, tanquam

Quare Pontifices cõtrarias aliquãdo constitutiones edant.

Esth. 16.

Ioan. 22. *Extrauag. Quia,* *Ext. Ad conditorem.*

quam ſummo Canonum æſtimatori & amatori: *Quia nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit, ſubſequẽs experientia nociuum oſtendit: non debet reprehenſibile iudicari, ſi Canonum conditor, Canones, à ſe, vel à ſuis prædeceſſoribus editos, vel aliqua in iiſdem contenta Canonibus reuocare, modificare vel ſuſpendere ſtudeat, ſi ea obeſſe potius videat, quàm prodeſſe:* nam vt idem Pontifex ait; *Ad conditorem Canonum non eſt dubium pertinere, cum ſtatuta à ſe vel prædeceſſoribus ſuis edita obeſſe percipit potius quàm prodeſſe, ne vlterius obeſſe valeant, prouidere.* Accedit tandem, quod Concilium hoc ipſo nos excepiſſe videtur, quod cõceſſit, vt noſtri finito probationis tempore, profeſsionem differrent: hoc ipſo enim, quod hanc conſuetudinem approbauit, videtur etiam approbaſſe illam alteram de ſacerdotio ſine ſolenni votorum profeſsione ſuſcipiendo: nõ enim ignorabat Concilium, Societati hunc morem eſſe, vt ſuos ad ſacros Ordines mitteret, quãuis ſimplicium duntaxat votorum obligatione adſtrictos: imò Concilium Tridentinum, licet potiſſimùm inſtitutum noſtrum commendarit, & ampliſſimis verbis laudauerit occaſione profeſsionis differri & proferri ſolitæ, tamen non obſcurè ſignificat, ſibi propoſitũ non fuiſſe, vt quidquam in noſtro inſtituto innouet, aut etiam prohibeat, quò minus Deo & Eccleſiæ inſeruiamus, eo more & modo generatim, quem Sedes Apoſtolica iam antea confirmarit, & grauiſsimo ſuo ſuffragio ratum habuerit. Fortè hæc ampliatio priuilegij videbitur tibi nimia, vt vt ſit, hæc aliena non eſt ab illa lege, quæ iubet, vt *beneficiũ Imperatoris, quam pleniſsimè interpretemur*: nec ab illa Regula iuris, quæ monet, *fauores ampliandos, & odia reſtringenda.* L. Beneficis ff. de cõſtitut. Sed ais; *Hinc effici, vt multi circumuagentur ſacerdotes rerum omnium penuria preſsi.*

Primùm,

Primùm, vix statuere possum, pluréśne Regulares Clerici, an sæculares vagabundi circumuolitent: Nisi admodum me fallit animus, quocunq; venias, plures errones huius posterioris, quàm prioris illius classis inuenies. Secundò, huiusmodi hominum mendicabula, sua culpa in egestatem illam incidunt, quia plerunque sunt Apostatæ, nec nostri duntaxat Ordinis, sed & aliorum. Quid mirum autem, Apostatam circumcursitare, cùm non modò sit incōstans animo, sed & solo; profugus instar Cain *à facie Domini*. Quid mirum, Apostatam facere, quæ sacerdotio non conueniunt, cùm si sacerdotij rationem duxisset, duxisset & Ordinis; si & Ordinis, nunquã à Deo & Ordine desciuisset. Addis: *Iesuitas Mediolanenses hac de re cum sanctißimo Cardinale Borromæo contentionem habuisse, potiusq; suos, ordinum suscipiẽdorum gratia, aliò mittere quàm Concilio Tridentino, & sancti Prælati zelo acquiescere voluisse.*

De Cardinale Borromæo.

Primùm, Concilium Tridentinum de Clericis sæcularibus, non de religiosis loquitur; vt verba Concilij satis superq; docent; & quamuis, vt antè dictum, Pius V. decretum illud extendit etiam ad Clericos Regulares, attamẽ Gregorius XIII. extensionem illam restrinxit in gratiam Ordinis nostri. Itaque sub Pio V. nec Mediolani, nec alibi vlli ex nostris sacris Ordinibus initiabantur, nisi prius edita professione, idque ob Pontificis constitutionem, cui, vt par erat, obtemperandum fuit. Controuersia ergo hæc inter nostros & illustrissimum Cardinalem Borromæum existere nõ potuit sub Pio V. Necesse igitur est, vt exstiterit, si vnquam exstitit, sub Gregorio XIII. At quomodo quæso probabile est, quod scribis, cum Gregorius XIII. primo statim sui Pontificatus anno constitutionem illam Pij V. reuocarit, & antiquũ priuilegium Societati restituerit? Quis credat Cardinalem verè san-

ctiſſimum, & Apoſtolicæ Sedis obſeruantiſſimum, noluiſſe admittere id, quod maturo conſilio prudẽtiſſimus ſimul, & ouilis Chriſtiani amantiſſimus Pontifex Gregorius XIII. conſtituerat? Longè propior ſum exiſtimãti, te conſuetam artem mentiendi factitare, quam præſtantiſſimum illum Cardinalem noſtris quidquam controuerſiæ, quo ad iſtud caput mouiſſe: poſt Gregorij XIII. cõſtitutionem. Quod ſi Cardinalis ille priuilegium agnoſcere noluit, quod nefas credere; mirari non debes, noſtros ea, qua par, modeſtia, ſeſe defendiſſe, quia id à natura omnibus inſitum eſt, vt ſua, quæ legitimo titulo obtinuerunt, tueantur, nec adimi ſibi ſinant, niſi ſupremi præſulis auctoritas interueniat, præſertim, ſi quid eiuſmodi ſit, quod aut à primo parente, tanquam hæreditatem, aut partem hæreditatis, aut à ſummis Põtificibus, tanquam immunitatem ad functiones rectè obeundas neceſſarium acceperunt.

Ais: *Sanctionem quoq; Concilij de denunciationibus ante ſacros ordines, perinde ac ante matrimonium ferre nõ poſſunt, deq; eadem re, poſtquam diu cum ſanctiſſimo Borromæo contendiſſent, elegerunt potius, quos Mediolani ordinandos haberent, aliò pro Ordinibus ablegare, quàm Cõcilij decreto & ſancti Prælati zelo acquieſcere.* Nec eſt, cur ſuccenſeas, quod noſtri hac in re, Cardinalis, quamuis ſanctitate eximij, voluntati ſatisfacere noluerint: cùm enim ipſum Concilium Tridentinum profeſſum fuerit, ſe non obſtare, quò minus Societas IESV, à Sede Apoſtolica comprobata, iuxta pium inſtitutum ſuum, Deo & Eccleſiæ eius inſeruiat; Societati autem à Paulo III. hoc conceſſum fuerit, vt idoneos & comprobatos ab ipſa Societate, *quibuſcunq; mallet Catholicis Antiſtitibus gratiam & communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus præſentare poſſet, qui illos ſic præſentatos,*

sentatos, absq; vlla promißione vel obligatione, ad Ordines huiusmodi promouerent: Non est, quod quis insolentiam aut peruicaciam, factum illud nostrorũ interpretetur, quandoquidem ita à natura omnes comparati sumus, vt priuilegia nobis legitimè à maioribus concessa, non patiamur à minoribus adimi aut imminui. Nemo negauerit Cardinalem optima mente impulsum, voluisse, vt decretum illud Concilij obseruaretur, etiam à nobis. At nostri non minore æquitate nixi, iuri suo renunciare noluerunt: *Suus cuiq; mos; suus cuiq; ritus est*, inquit ille; Quid dissensionis inter Barnabam & Paulum exstiterit, quis ignorat? Barnabas volebat secum assumere (fratrum visitandorum gratia) Ioannem, qui cognominabatur Marcus: *Paulus autem rogabat eum non debere recipi. Facta est autem dissensio*, inquit S. Lucas, *ita vt discederent ab inuicem; Et Barnabas quidem assumpto Marco, nauigaret Cyprum; Paulus verò, electo Sila*, aliò abiret; & tamen consilij sui tam Barnabas, quàm Paulus iustas & probabiles causas adferre poterat. Nec dubito, quin Spiritus sanctus hæc diuo Lucæ dictauerit, ne postea, pro re inaudita & intoleranda, duceremus, si quando inter viros Dei, & pietatis amantes, controuersiæ enascerentur. Nec plura de hoc attexam. Tantum quæro; an iste calumniator ignoret, secundum quamnam partem Pontifex postea, re intellecta, sententiam pronunciarit? Nam Gregorius XIII. maior Cardinale, cui optimè perspectum erat, quanta boni nominis, & famæ secundæ, & integritatis cura in Societate haberetur, nobis causam adiudicauit, & priuilegiũ vetus litteris Apostolicis renouauit: & Antistitibus, qui inquisitionẽ illam & testimonium super vita, moribus, ætate, & natalibus nostrorum requirebãt, in perpetuum, præcepit atq; interdixit: *Ne ab huiusmodi promouendis, qui licen-*

Actor.15.

licentiam à Præpoſito Generali dictæ Societatis, pro tempore existente, vel ab eo delegatis, habuerint, quidquam prædictorum, requirant, vel exigant. Nunc cætera expendamus.

De poteſtate abſoluendi à caſibus reſeruatis.

Similem contentionem, inquis, *habuerũt, eum eodem ſanctiſſimo Cardinale de poteſtate abſoluendi à caſibus, quos, pro diſciplina diœceſis ſuæ, ipſe ſibi reſeruarat.* Lubricæ fidei homo es, quia Caluinianæ, cui falſis criminationibus Ieſuitas grauare, adeo non eſt inſuetum, vt nihil ſit vſitatius. Quocirca ſi aſſenſum ſuſpendam, non erit, cur id mihi vitio vertas. Et quia ſimilem dicis hanc contentionem præcedentibus, túte ipſe tibi ex iis, quæ ad præcedentes calumnias, huic, te iudice, ſimiles, dicta ſunt: reſponſionem ſimilem facilè colliges, videlicet, aut digna fide nõ eſſe quæ narras: aut te, ſi res penitus conficta nõ eſt; nonnulla tamen adiecisse; quæ non adiecta: aut ſubtraxiſſe, quæ non ſubtracta oportuit: Certè quidem hoc ſanctè teſtari poſſum, quod omnibus, qui Societatem norunt, eſt notiſſimum, non tam noſtræ Societati curæ eſſe, vt multa priuilegia adipiſcatur, quàm vt adeptis ſine cuiuſquam, præſertim Ordinariorum, quibus omnem ſe reuerentiam debere, meritò cognoſcit, offenſione vtatur. Et ſi vllus præſul fuit, qui à noſtris offendendus non fuit, propter abſolutionem caſuum reſeruatorum, is Cardinalis Borromæus fuit, tum propter excellentem viri ſanctitatem, tum propter eius inſignia in Societatem promerita: tum quia hoc eiuſmodi priuilegium eſt, cuius vſus, ſi impediatur, non tollit aliquid Societati noſtræ, quaſi inſitum & cognatum: nec ipſius inſtituti noſtri, vt ſic dicam, eſſentiam violat. Quare cauſæ nihil fuit, quantum ad hoc caput attinet, vt cum tanto Prę̃ſule dimicationem ſuſciperemus, eiuſq; animum in nos concitaremus,

mus, cuius beneuolentia, vel quibuscunq; officiis mercanda, & quibuscunque opum thesauris anteponenda fuit.

Nec est quod mihi vnum vel alterum nomines, qui fortè zelo indiscreto ductus, longius quàm conueniebat, sit prouectus; non nego enim quædam imprudenter committi posse; hoc dico, talia errata Ordini non esse adscribenda, nec si vnus aut alter modum non tenuit, elata voce vociferandum esse; Iesuitas erga Cardinalem Borromæum parùm reuerēter sese gessisse, cùm luce clarius liqueat, si quid in hoc genere, hoc est, in immoderato vsu priuilegij, à casibus reseruatis absoluendi, actum sit, id non actum esse, consentientibus & approbantibus Societatis moderatoribus, quibus nihil est gratius, quā vt volentibus & lubentibus Ordinariis ministeria nostra obeamus. Non ignoro quasdam inter Cardinalem Borromęum & nostros controuersias exortas. Sed de his infrà. Hîc tantùm de absolutione casuum Episcopalium quæstio est, in qua non dubito te versari fide & sinceritate consueta, hoc est, Pseudocatholica; omnis candoris experte: Nec mirum te omni candore destitui; Es enim sicut Chamæleon, qui, vt ait sanctus Gregorius Nazianzenus: *Omnes colores recipit, præter candorem.* Vt tamen mendacia nonnihil tegas, non nisi honorifico *sanctissimi* titulo Cardinalem appellas: vbi, sicut Iulianus summæ suæ iniquitati laruam Minois prætexebat, vt de eo scitè dixit Gregorius Nazianzenus, ita tu mentiendi & calumniandi pruriginem hoc ornatissimo cognomento velas: quasi non loquatur Caluinista, sed Catholicus, & summus Cardinalitiæ dignitatis admirator. At nulla vnquam ratione Hęresin tuam ita occultabis, ne promicet,

Nazian. orat. I. in Iulian.

ne ſi *Orci quidem*, vt dici ſolet, *galeam* induas, aut *Gygis annulo, & palæ conuerſione*, te ex conſpectu noſtro eripias, niſi fortè Cardinalem Borromæum ridendi cauſſa ſanctiſſimum nominas; vt olim Madaurenſes Ethnici Auguſtinum, *Patrem* & *Dominum*, quem *in Deo & Chriſto eius per multos annos ſemper in clero ſuo gaudere* optabant: cùm & Deum, & Chriſtum; & Auguſtinum, totumq́ue clerum deſpicatui haberent.

S. Auguſt. epiſt. 42.

Verùm nondum ſatis exemplorum tibi attuliſſe viſus es, quibus planum facias, quàm Ieſuitæ ſacros Canones aſpernentur: Vnum aut alterum adhuc addis: quorum primum ſatis arguit, quanto calumniarum deſiderio tenearis. Ais: *Sed & ipſis Miſſæ Canonibus ſatis docent, quàm ſint Canonum amatores; in illis enim, inter cætera, ſtatuitur, vt ad differentiam Prælatorum, ſimplices ſacerdotes ipſi à cornu epiſtolæ librum, ad Euangelium legendum, ad alteram deferant partem: illi verò, veluti ſimplicibus ſacerdotibus maiores, è dignitate ſua hoc non eſſe putant; Itaq; Canonem negligunt, ſtatuuntq; id officij à miniſtris ſibi præſtandum eſſe*. Reuocas mihi in memoriam calumniatores Scribas & Phariſæos, proauos tuos; qui cum grauioribus calumniis deſtituerentur, & tamen ſumma cupiditate calumniandi arderent, minutiſſima quæque Chriſto & diſcipulis Chriſti obiectabant: Itaque modò carpebant quod diſcipuli *panem manducantes non lauarent manus*; imò vt ſanctus Marcus ſcribit: *Cùm vidiſſent quoſdā ex diſcipulis eius, communibus manibus*, id eſt, non lotis, *manducare panes, vituperauerunt*. Interdum carpebant, quòd diſcipuli, ſabbatho per ſata tranſeuntes eſurienteſq́ue, ſpicas vellerēt, *confricantes manibus*, & manderent. *Phariſæi enim videntes, dixerunt Chriſto: Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet*

De tranſlatione Miſſalis ab vna parte altaris ad alteram.

Matth. 15. Marci 7.

Marci 2.

eis

eis facere sabbathis. Aliquando vitio dabant, quod eadem mensa, cum publicanis & peccatoribus, vteretur: *Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat, & bibit Magister vester?* Modò alias criminationum minutias proferebant: Veriti, opinor, ne si minima quæque calumniari omitterent, calumniandi artem desuetudine dediscerent. Nam vt ille ait: *Desuetudo omnibus pigritiam, pigritia veternum parit: Tragœdis adeo* (& conuiciatoribus) *ni quotidie proclament*, (& conuicientur) *claritudo arteriæ obsolescit. Igitur identidem boando* (& conuiciando) *purgant raucum.*

Similibus calumniarum puerilibus iaculis, appetiit olim in Concilio Matisconensi Agrestinus Pseudomonachus, regulam S. Columbani, eiusdemque discipulos, vt scribit Ionas: *Superflua*, aiebat, *& Canonicæ institutioni quædam contraria in eorum studiis teneri, Cochleam videlicet, quam lamberent, crucis signo crebrò signari, & in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium tam introeũtem, quàm egredientem benedictionem postulare: Columbanum etiam à cæterorum Ecclesiasticorum more desciscere, & sacra Missarum solennia, multiplicatione orationum vel collectarum celebrare.* Hæc accusator ille; tibi ad omnia gemellus; pseudomonachus & pseudocatholicus, desertorq; Ordinis & monasterij Luxouiensis, quem miror S. Columbano nõ obiecisse grauissimum crimen, quod tu nobis obiicis, de libro ab vna parte altaris ad aliam, non sacerdotis manu, sed ministri opera transferri solito, cùm tam enormia alioquin crimina obiecerit; & digna profectò, quæ in Episcoporum Concilio discuterentur: quàm enim grande scelus est, cochlear, quo cibum sumpturus es, sacrosanctę Crucis signaculo consignare: quàm grande scelus est, benedictionẽ siue ingrediendo siue egrediendo posce-

Ionas in Vita S. Eustasij apud Bedam.

re: quàm grande scelus est, Missam, multiplicatis precibus & collectis, protrahere & longiorem reddere, præsertim, si adsint, quibus breuia sacra, quàm breuia conuiuia gratiora accidant; qualis proculdubio erat Agrestinus ille, & tu nouus meus Agrestinus. Sed dic, ore te, vbi exstat ille Canon, qui mandat, vt ipsemet sacerdos simplex, vt tu *compositus* sacerdos loqueris, librũ ad partem Euangelij transponat? An non Missale Romanum, quod nos sequimur, hæc disertè verba habet: *Celebrans, si priuatim celebret, ipsemet, seu minister, portat librum Missalis ad alteram partem altaris, in cornu Euangelij?* An hæc verba non legisti, odio & liuore in Iesuitas excæcatus? An fortè, si legisti, non intellexisti? An non regula hæc celebrantibus præscripta, arbitrio celebrantis permittit, vt aut ipse, aut Minister librum transferat? Quis tantam *mentiendi cæcitatem dicam an consuetudinem?* ferat? Nec aliud addo; quàm quod sanctus Cyrillus de Iuliano Christianorum communi calumniatore dixit: *Tam temerè iste loquitur, inque eam peruenit vituperandi consuetudinem, vt quantum in ipso est, nulla pars vitæ nostræ* (& instituti) *crimine vacet.* Euerso igitur fundamento spontè ruũt inanes criminationes, quas superstruxisti.

S. Cyrill. lib. 7. contra Iulianum.

Itaque vltimam huius capitis (vtinam totius libri) criminationem examinemus. Ais: *Vbi aliquid in aliorum fortè præiudicium cupiunt, viam illam tritam, perinde à gentilium, quàm Christianorum sapientibus, veluti legis naturæ documentum obseruatam, (vt nempe, parte audita, ac secũdum allegata & probata, semper agatur) rebus suis parùm accommodatam vident, ab eoq; modis omnibus diuertere conantur.* Maledicísne an accusas? Nam *aliud est maledicere, aliud accusare*, inquit summus orator. *Accusatio crimen desiderat, rem*

Vtrum Iesuitæ ordinem iudiciorum peruertant.

vt

vt definiat, hominem vt notet, argumento probet, teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositum præter contumeliam: quam tu certè vnicā spectas; alioquin vel vnicum tribunal nominasses, vbi secundū Iesuitas pronunciata fuerit sententia, non auditis partibus: hoc est, non secundum *allegata & probata*, inuito iure naturali, diuino & humano. Nec in solos Iesuitas, sed & in alios, maledictis tuis iniuriosus es. An nō grauissimi criminis reos facis iudices, cùm insinuas Iesuitarū fraudibus persuasos, à recto iuris tramite abripi, viamque ęquā & planā deserentes, in inuia & auia iniustitiæ præcipitia coniici; nisi enim Iesuitæ eos, qui iudiciis pręsunt, patronos & conatuū suorum adiutores habeant, nunquam efficere poterunt, vt quod tu illos mendaciter scribis appetere & eniti; id reipsa cōsequantur. Sed absit, vt aut nos isthæc conemur, aut iudices, vt in hunc modum iudicent, inducamus. Noluimus esse similes Constantij Imperatoris, nec vt alij similes fiant, optamus; cui, cùm hac mente esset, meritò Calaritanus Antistes ista occinuit: *An diuinitùs poteris asserere permissum, absentem, inauditum, & quod est maximum, innocentem damnari? Quomodo enim arbitraris diuinitùs permissum puniri inauditos, quando videas Adam & Euam, principes nostri generis, auditos sententia percussos Dei? Cùm igitur huiusmodi formam iudicandi dedisse Deum aduertas, cum è latebris euocatis confessisq́, Deum sententiam dedisse de sacris Scripturarum collegeris fontibus, cuius fuisti atq́ es impudentiæ, iudicandi Dei seruos eam dare formam, quæ non fuisset de lege veniens Domini?* Hæc ille.

Lucif. lib. 1. pro S. Athanasio.

Nec tam stupidi sunt Iesuitæ, vt non intelligant quāta incommoda in omnes ciuitates & Respublicas tam politicas quàm Ecclesiasticas, quasi agmine facto, irruptura è vestigio essent, si hæc iuris repagula perfringerentur:

tur: inque foro externo iudici, ex priuata, non ex publicæ ſcientia (quæ ex *allegatis* & *probatis* naſcitur) iudicãdi poteſtas cõcederetur. At fortè tibi diſplicet, quod nos ipſi in Societate dum quis dimittẽdus eſt, hunc ordinarium iuris proceſſum non obſeruamus. Noui & alios, quibus hoc diſplicuerit, ſed tibi ſimilibus; hoc eſt, turbatoribus, & Apoſtatis. At non diſplicuit ſummis Pontificibus, & in primis Paulo III. qui primus Societatis inſtitutum calculo Apoſtolico comprobauit. Nec, vt alios prætercam, diſplicuit Gregorio XIV. qui quemadmodum cętera, ita & hoc caput, ab hoſtibus oppugnatum, denuò ſanxit, & nouo decreto corroborauit. Quod ille de neſcio quo, hoc ego vel de vno Pontifice: εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος τρισμύριοι, οἱ δ᾽ ἀνάριθμοι, οὐδείς. Vnius Pontificis iudicium pluris facio, quàm multorum millium peruicaciam, & ſeditioſorum audaciam, ne dicam impudentiam: maximè cùm ſi quis propter culpam dimittendus ſit, non dimittatur; niſi de culpa euidenter conſtet. Et ſi vlla in re cautio adhibetur, ne quid temerè & præcipitãter ſtatuatur, hîc profectò vel maximè adhibetur; vt omnibus cõpertum eſt, quibus res Societatis compertæ ſunt.

CAPVT III.

De Ieſuitarum cum ſummis Pontificibus agendi ratione.

QVEMADMODVM citharædi proludere ſolent, vt mox ſecuturæ harmoniæ ſpecimen edant, & auditoribus, vt ſic dixerim, guſtum quendam præbeant: ita & tu, hactenus mendaciorum tuorum fabulæ, prologum duntaxat præmiſiſſe vide-

se videris; nunc tandem, duce eo, qui omnis mendacij genitor est, rem ipsam aggrederis, & impudentiæ ora laxas, & quàm benigna tibi sit fandi an fabulandi? facultas, ipsa commentorum multitudine & immanitate abundè doces: non enim tam nostrum cum Pontificibus agendi, quàm tuum mentiendi modum luculentissimis coloribus depingis, & si quis tibi vllam fidem commodaret, is suspicari posset, Pontificem Romanum, vt olim Athenienses, *ad nihil aliud vacare*, quam vt aut noui aliquid à Iesuitis audiat; aut ipse iisdem narret. Ais: *Quò se magis à Pontificibus pendere intelligũt, eò sollicitius eorundem fauorem captant.* Remoue *captandi* vocabulum, sub quo tegis conuicium, & non inuitus fatebor, nos operam dare, vt Pontificis beneuolentiam nobis cõciliemus; quod non mirum; cùm Christi sit vicarius, Petri successor, Ecclesiæ militantis princeps; cœli claudendi & recludendi arbiter; namque, vt verè canit ille poëta; quamuis præter mentem suam, etiam in *stygios ius habet ille lacus.*

Inculcant, inquis, *sedulo, in illorum gubernatione nihil aliud esse, quam legem charitatis; studia verò & omnia ipsorum exercitia eò tendere, vt quisq; suæ inprimis perfectioni studeat, deinde saluti proximorum intendat.* Quid opus hæc Pontifici percensere, cum in formula instituti, Paulo III. & aliis Pontificibus oblata, ea disertè perscripta contineantur? posset Pontifex cuiuis talia memoranti dicere illud; *Non ignota refers.* Deinde, vt maximè verũ esset, nostros Pontificibus hæc, vt tu loqueris, *sedulò inculcare*, quiuis tamen cuiuis id sibi vitio vertenti, Paulinum illud iure opponeret: *Nã etsi voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dicã.* Adiungis: *Felicißimos successus apud sanctissimos, omni occasione, nunc suprà, nũc præter verum decantãt; aduersa verò tegere omninò, & occultare satagunt.* Quasi Pontifici

2. Corinth. 12.

tifici nihil aliud sit negotij, quàm vt Iesuitas, prosperos successus Ordinis sui decantātes perpetuò auscultet. Quod verò Pontificibus aduersa, si quæ patitur Societas, non pandant, id & supra, & præter, & cōtra verum est: cui enim filij potius, opis implorandæ causa, ærumnas suas reuelent, quam parenti; & quidem filiorum amantissimo parenti? Eadem ratione, qua filij parentibus fausta nunciant, vt eos lætitiæ participes reddant: nunciant quoque infausta, vel subsidij vel consilij gratia: Est enim veri amoris, cum eo, quem ames, non modò læta, sed & tristia cōmunicare, inque eius sinum, omnia, quæcunque tibi eueniant, expromere: Perge iam:

Ita ex lege charitatis euenire aiunt, vt superiores subditos suos ament, foueant atq; educent, perinde vt filios, & vt vicissim subditi superiores suos obseruent ac colant, veluti Patres, ac se mutuò perfectissimo fratrum amore complectantur, vt superiores cauti sint in imperando, ac ad opus exemplo suo, potius, quàm imperio suo prouocent; inferiores verò sint ad obsequendum & imitandum perfectissimi, mutuisq; officiis totis diebus certent, ita vt in ipsorum monasteriis, nil nisi perpetua pax & tranquillitas visatur. Aduersus hæc ꝙ dicā, nihil habeo, quia vera sunt, & si à nostris prædicarētur; verè prædicarētur licet tu tam insulsè & inscitè scribas & loquaris, vt pulcherrimæ virtutes videri possent vitia, ob sordidam, qua à te amiciuntur, vestē. Amor amorē gignit, ex veteri dicto; Nil ergo mirū, si subditi, cùm se amari à superioribus animaduertunt, eosdem pari affectu redament: Nec solùm parit amor amorem, sed & obseruantiam & obedientiam. Eius enim iussa, quem amamus, facile & libenter capessimus; *Nam leuiora facit iussa iubentis amor.* Adhæc, cum exemplo superiores præeunt, quis tam socors est, qui in præeuntium vestigiis vestigia sua nolit ponere?

Amor mutuus in Societate.

Quales veri superiores.

Opus

Opus sermone fortius est, inquit, & verè, S. Gregorius Nazianzenus. Quocirca Apostolus cùm multa documenta Tito tradidisset, quibus sibi commissum gregem ad perfectionis studium excitaret, tandem subiecit: *In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in sanctitate*, non ignarus, exemplum longè efficacius esse, quàm exhortationes, longis verborum ambagibus, sine exemplo, contextas. Ex quo fit, vt qui in omnibus se præbent exemplum, *non solùm sanctißimi moribus* (vtar enim verbis S. Augustini) *sed etiam diuina doctrina excellentißimi, omnibus rebus excelsi, nulla superbia consulant his, quos filios vocant, magna sua in iubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate*: nam vt Philo de Iessæis ait; *Hi tanquam germani filij libenter ac certatim ministrant* (& obediunt) *haud secus ac parentibus; hanc coniunctionem arctiorem ducentes, quàm sanguinis; quandoquidem rectè sapientibus virtute nihil est antiquius.* Ex quo rursus sequitur, vt quod idem S. Augustinus ait; *In communem vitam castißimam, sanctißimamq; congregati, simul ætatem agant, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla inuidentia liuidi; sed modesti, verecundi, pacati.*

Nazianzenus orat. de cathed. Constantinop.

Tit. 2.

S. August. lib. 1. de mor. cath. Eccles.

Verùm tu ista negas esse vera; *Vix*, inquis, *monasterium inuenies, quo Rectores eorum & ministri, vt vocant, sibi ipsis, præter singularem necessitatem, melius non prospiciant, quàm cæteris, qui magis indigerent, & meliori ac proprio potus, & reliqui victus ac vestitus ratione vtantur.* Hæc tu: homo, qui *pro arte procacitatem & contumeliam habes*; nam ego, qui geminam annorum decadem in Societate, Dei beneficio, iam exegi, nihil huius vnquam vidi; Et ne putes me meam causam agere; noueris me nec Rectorem nec Ministrum vnquam fuisse: quin potius semper vidi

Superiores Societ. communi cum subditis victu & vestitu vtuntur.

ſuperiores noſtros, non modò communi victus & veſtitus ratione contentos viuere, ſed & ſeſe neceſſariis aliquando defraudare, vt eſſet, vnde imbecilliorē aliquem ex Collegij incolis recrearent, & reficerent: Et tamen Apoſtolus tantam beneficentiam non requirit, vt *aliis ſit remiſſio*, benefacienti autem *tribulatio*, *ſed ex æqualitate*, inquit. Illud etiam notiſſimum eſt, multos ex ſuperioribus, ne tum quidem diuerſum quid à communi conſuetudine admittere, cùm valetudinis ratio, perſpicuè id exigit, neque vt conſentiant adigi poſſe; donec vel medico ita præcipienti, vel alterius ſuperioris mandato obtemperare cogantur. Nam ſi vllam regulam, eam profectò, quæ iubet, vt communem viuendi rationem ſequantur, quam diligentiſſimè cuſtodiunt; vtpote, in qua magnum præſidium ad vitæ religioſæ diſciplinam conſeruandam, collocatum probè norint. Quod olim Samuel coram vniuerſo Iſraele liberrimè aiebat: hoc quiuis ſuperior, memor ſui muneris, vſurpare poteſt, ad ſuos ſubditos. *Conuerſatus coram vobis vſq; ad hunc diem, ecce præſto ſum, loquimini de me coram Deo, & Chriſto eius, ſi de manu cuiuſquam munus tuli:* ſi vſitata & quotidiana victus & veſtitus ratione contentus non vixi: non dubito, vt Samuelem, ita & Rectorem illum, communi omnium ſuffragio immunem ab omni tranſgreſſione proclamatum iri. Quod ſi vnus aut alter turbidior & cerebroſior proſiliat, (poſſent enim fortaſſis enaſci tui ſimiles, quorum iudicio, *fertilior ſeges eſt alienis ſemper in aruis; viciumq; pecus grandius vber habet)* qui contrarium aſſerat, eius certè non maior habenda eſſet ratio, quàm eius, qui aduerſus communem Iſraëlitarum conſenſum Samuelem iniuſtitiæ inſimulaſſet.

1. Corinth. 8.

1. Corinth. 12.

Pergis mentiri: *Si ipſi infirmentur, nulli ſumptui parcendum;*

dum; si subditorum aliquis, opportunè monendus est medicus, vt à medicinis, & cibo sumptuosiore abstineat. Nihil à veritate alienius; quod testabuntur omnes illi medici, qui nostris, dum ægrotant, medentur. Nam quod beatus Iob de se verè prædicabat; *Ab infantia sua creuisse secum miserationem:* hoc & Societas nostra verè gloriari potest, quæ à primo suo ortu singularem ęgrorum curã habere consueuit, edocta cùm à suo parente Ignatio, cui hic semper animus; tum ab ipsa vnctione sancti Spiritus. Nec hîc habetur vlla personarum ratio, sed necessitatis & ęgritudinis: nec quidquam, quod opis & facultatis nostræ sit, intermittitur, vt infirm⁹ pristinas vires recipiat, licet infimæ sit conditionis; imò; vix mihi tempero, quo minus illud Apostoli vsurpem: *Quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem,* (& curam) *abundantiorem circundamus. Qui valetudinarij sunt,* inquit de Iessæis Philo, *nõ negliguntur, paratum habentes è publico infirmitati subsidium, quam securè sustentant ex communi copia.* Idem ego verè aduersus commenta tua dixerim; quia vt illis, ita & nobis omnibus vnum est *promptuarium, vnde vestitus & mensa,* (& medicina) *communis sumitur.*

1. Corinth. 12.

Philo lib. Quod omnis probus sit liber.

In laboribus, inquis, *sustinendis aliis imponunt, quæ ipsi, ne digito quidem, attingere volunt.* Falsum: Nam superiores nostri illud sibi dictum existimant: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate,* vno verbo, in omni opere. Apud Religiosos locum non habet illud: *Princeps non est subiectus legibus:* Sed illud: *Digna vox maiestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri. Adeo de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas; & reuera maius imperio est, submittere legibus principatum.* Et illud Pontificis: *Quod quisque iuris in alterum statuit, ipse eodem iure vti debet.* Etsi hæc non ita accipienda sunt,

1. Timoth. 4.

L. princeps. ff. de legibus. L. digna. C. de legibus.

C. omnes, ext. de Constitut.

da ſunt, quaſi is qui præeſt, omnia illa ſubire aut poſſit aut debeat; quæ ſubditus, nam paſtoris eſt paſcere, ſubditi paſci, Rectoris regere & imperare, ſubditi regi & imperata capeſſere; quæ vtique diſtincta munia ſunt: ſed ſenſus eſt; vt quantum licet per officium ſuperioris, ſeſe cum ſubditis conformet, neque ſe omni legum metu & obſeruatione ſolutum exiſtimet: præſertim quãdo materia legis aut præcepti ad ipſum etiam pertinere poteſt; tunc enim culpa non caret, id oneris imponere ſubditis, quod Rector ſuſcipere nolit: aut velit quidem, ſed verbo, non re: nam tunc in illos quadrat illud Domini: *Dicunt & non faciunt*: Quales erant non modò Phariſæi olim, ſed & Manichæi, qui ſuis præcipiebant, *ne æs in zonis ferrent*, ipſi autem vaniſsimæ ſectæ Antiſtites auro & argento abundabant: Etſi fortè ideo hoc præceptum ſuum ſanctè cuſtodiuiſſe credendi ſunt, quia *non æs in zonis, ſed*, vt inquit S. Auguſtinus, *aurum in arcellis & in ſacculis poßidebant & circumferebant. Hinc*, inquis, *perpetua ſubditorum erga ſuperiores amaritudo, hinc murmurationes, hinc perſecutiones, hinc frequenter tandem diſceßiones*. Primùm; ſi quæ ex prædictis vitiis apud nos exiſtunt, ea certè non ex eo, quo tu ais, fonte exiſtunt, quod ſcilicet ſuperiores alligent onera ſubditis *importabilia*, ipſi verò ea, *ne digito quidem attingant*; ſed aliunde naſcuntur, inde videlicet, vnde omnia zizania prodeunt, ab *inimico* nimirum *homine*; qui in id vnum incumbit; vt Moyſi & Aaroni, æquiſsimo imperio populum gubernantibus, excitet aliquem Core, Dathan & Abiron; qui, vt illi Moyſi, ita iſti ſuis Antiſtitibus impudẽter verbis illis inſultent: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo Sanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus. Cur eleuamini ſuper populum Domini?* Qui ſi vocentur à Moyſe: reſpondeant; *Non venimus: nunquid parum eſt tibi*

S. Auguſt. lib. 5. contra Fauſtum, cap. 5.

De diſsidiis.

Num. 16.

tibi, quod eduxisti nos de terra, quæ lacte & melle manabat (ex Ægypto scilicet) *vt occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Reuera induxisti nos in terram, quæ fluit riuis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearũ; An & oculos nostros vis eruere? Non venimus.* Quæro ex te, vnde isti murmillones murmurandi contra Moysen & Aaron occasionem sumpserint? Anne inde, quod Moyses & Aaron præciperent nimis aspera & dura? ita fortè ipsis videbatur; At non Domino; qui fecit seruo suo Moysi *iudicium & iustitiam*; satisque, notissimo illo seditiosorum nebulonum interitu, declarauit, quàm chari & grati sibi sint, qui aduersus magistratũ insurgunt, iugumque parendi à ceruice sua excutiunt.

Cæterùm si in illa Ecclesia Dei, in illo Electo populo, quem sibi Deus, tanquam peculium, ex tot totius orbis nationibus, secreuerat, totque miraculis & portentis illustrẽ reddiderat, tales exortæ sunt amaritudines, murmurationes, impudentiæ & irreuerentiæ stolones; quid mirum, reperiri in religiosis familiis, qui similia audeãt, & vetera scelera nouis exemplis innouẽt? Ne prima quidem Angelorum congregatio his mõstris carere potuit, quid enim Apostatæ illi ante Apostasiam aliud fuerunt, quàm amaræ mentis murmuratores, & diuinæ maiestatis detractores: pleni rancore aduersus Deum & inuidia? Nec Corinthiorum Ecclesia ab his immunis fuit. *Timeo*, inquit Apostolus, *ne fortè cùm venero, non quales volo, inueniam: ne fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos: Sed quàm* parum tulit Moyses illos susurrones: quàm parum *Michael & Angeli eius præliãtes cum dracone,* tulerũt seditiosos spiritus; quàm parum Apostolus inter Christianos hæc vitia ferre cõsueuerat: tam parum

2. Corinth. 12.

Dissidia non tolerantur in Societate.

toleranturiſti in Societate. Cum Caſſiano dicam: *Aut plagis aut expulſione purgantur.* Tu *perſecutiones* nominas. At perſecutio non eſt, vbi culpa eſt, quia perſecutio innocentiam deſignat: caſtigatio eſt, & quidem meritiſſima caſtigatio: Eodem iure nominares *perſecutionem* prælium illud, quo Michael & Angeli eius, Luciferum & copias eius perſecuti ſunt, & de cœlo deturbarunt in tartara; vbi, velut in ſpeculo, clarè contemplari potes, qui exitus maneat turbatores, murmuratores & detractores; *Neq; locus amplius eorum inuentus eſt in cœlo*, inquit S. Ioannes, *& proiectus eſt Draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanas* (hoc eſt calumniator & aduerſarius) *qui ſeducit vniuerſum orbem*, ſi non effectu, certè conatu; *Et proiectus eſt in terram, & Angeli eius cum illo miſſi*, vt quos culpa iunxerat, pœna quoque non diſiungeret.

Apoc. 12.

Hinc, inquis, *frequenter diſceſſiones*; omnino hinc, hoc eſt, ex murmurationibus, detractionibus & ſeditionibus aduerſus præſules excitatis, quia hæ & ſimiles noxæ, via certiſſima, ad defectionem ducunt. At iſtæ diſceſſiones, vel potius eiectiones & abiectiones, non magis obſunt Religioſo Ordini, quàm cœlo proſcriptio obfuit Luciferi & ſociorum. Nam tunc primùm, velut victoria adepta lætis vocibus clamamus: *Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum* (& ſuperiorum) *qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte*; Sed eo iure, quo Core, Dathon & Abiron accuſarũt Moyſen & Aaronem in conſpectu Domini. Porro ſi huiuſmodi turbines non expectent, donec eiiciantur, ſed vltrò abeant, tunc idem dico quod olim S. Bonauentura, cùm ſimile argumẽtum tractaret: *Quod ſi Deo permittente*, inquit, *talis ſeipſum eiiceret, gratiæ ſunt Deo referendæ, non quia ille peccauit, ſed quod*

S. Bonauent. q. 14. in Reg. S. Franciſci.

oues suas à pestifera contagione liberauit; Vtinam & abscindantur, qui vos conturbant, scilicet puritatem vestram, pacem, & famam. Hæc S. Bonauentura. At quod ita loqueris, quasi huiusmodi amaritudines & exulcerationes animorum erga superiores sint apud nos perpetuæ & quotidianæ, id ideo facis, quia ex eorum es numero, quorum non modò os, sed & calamus *maledictione & amaritudine* scatet; si enim vllus est ordo, qui operã dat, ne qua *radix amaritudinis sursum germinans* impediat subditorum cum superiore nexum & coniunctionem, & *per illam inquinentur multi*; in eo certè Societas quoq; nostra nomen suũ profiteri potest: Et meritò nihil loci amaritudini relinquit; quia, vt verè ait Ecclesiasticus, *non est sensus, vbi est amaritudo:* Quare & Apostolus seriò monet, vt omnis *amaritudo* è medio tollatur: Deinde tantum abest, vt hæc amaritudo subditorum aduersus Antistites sit aut frequẽs, aut apud multos, aut etiã plerosq; vsitata, vt verè testari possim, tot annorũ experientia edoctus, subditos erga suos Rectores non aliter affectos esse, atq; olim erant Galatæ in Apostolum; quorum incredili amori hoc ipsemet testimonium dedit: sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum: *Testimonium præbeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis & dedissetis mihi.*

Hebr. 12. *Eccles. 21.* *Ephes. 4.* *Amor erga Superiores.* *Galat. 4.*

Ipsi quoq; subditi, inquis, *inter se dimicant, dum vnus alterum, alter eundem superbum prædicat, omnia inter ipsos in suis congressibus obtrectatione, scommatibus, irrisione & rixis plena esse solent.* Non nego reperiri posse, qui vt pacem cũ superiore scindunt, ita eandem cum proximo violent; & qui prius illud peccatum admittunt, iis admodum procliue est, & in hoc alterum incurrere; Quomodo enim pacificè viueret cum membris, cui nulla pax cum capite? Sed nec hoc nouum & insolens videri debet, in quauis familia, quamuis sanctissima, existere tales, qui pa-

cem & concordiam in postremis ducant. Quid sanctius Ecclesia & Christiana professione? Et tamen quanta in hoc tam sancto instituto dissensiones, quantæ rixæ, sceleratorum improbitate suscitatę? *Audio scissuras esse inter vos*, ait Apostolus, de prima illa Corinthiorum Ecclesia; *& ex parte credo; nam oportet hæreses*, hoc est, dissensiones, non modò in quæstionibus fidei, sed & in quotidiano conuictu esse; *Vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Nam vt verè ait S. Augustinus: *Omnis malus aut ideo viuit vt corrigatur, aut ideo viuit, vt per illum bonus exerceatur:* Cæterùm licet nullus ordo sit, in quo similia peccata, aliquando imbecillitate, aliquando improbitate hominum exoriri non consuerint; Rectores tamen diligentissimè aduigilant, vt quoad licet, non oriantur; vel orta, è vestigio, ne vlterius serpant, compescantur; Illud enim Apostoli monitũ in corde & in ore indesinenter ferunt; *Corripite inquietos.* Quod si correptionibus nihil proficiant, faciunt id, quod fieri optat idem Apostolus: *Vtinam abscindantur, qui vos conturbant.* Nec parcimus vlli, quisquis sit, quia, vt suprà cum sancto Bernardo dicebam, *Melius est vt pereat vnus, quàm vt vnio. Iudicatur*, inquit Tertullianus, de veteri Ecclesia, *magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu; summumq́; futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij relegetur.* At quod omnia apud nos *rixis circumsonare* scribis, nil præter solitum facis, semel mentiri ingressus, cœptum cursum tenes. Sed commentis tuis oppono inprimis iudicium ipsorum etiam hostium nostrorum, qui persuasi sunt, nos coniunctissimè viuere; planeque fraternè inter nos amare, quodque vni aut lætum aut aduersum accidit; id singulos pro suo ducere: Et quod olim Ethnici, mutuo

Chri-

1. Corinth. 11.

S. August. in Psalm. 54.

1. Thessal. 5.

Tertull. Apolog. cap. 39.

Christianorum amore obstupefacti, vsurpare solebant, *Vide vt inuicem se diligant?* Id etiam aduersarij nostri, hodie, nostram concordiam intuiti, vsurpant. Deinde si tanta discordia inter nos regnaret, quomodo Societas nostra consisteret? An nescis illud veritatis: *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* Quomodo Societas indies magis atque magis propagaretur, non sine tuo, tuiq; similium fremitu & gemitu? Nihil profectò ad amplificationem alicuius familiæ ineptius est rixis, dissensionibus, mutuisque obtrectationibus.

Sed probas mendacium tuum exemplo Italorum & Hispanorum, quos ais, *Capitali odio inter se dissidere.* Item: *Chartas famosas (pasquillos* vocant) *in collegio Romano, aduersus superiores aliquando disseminatas fuisse.* Verum Hispani illi & Itali fortè tui fuerunt similes, hoc est, turbatores, & seditiosi; Vocationis suæ aut im̃emores aut ignari; nam verus Religiosus nationum discrimina non nouit: quippe apud quem, vt & apud Deum, non sit distinctio *Barbari & Græci*, quia *non est Iudæus, neq; Græcus, non est seruus, neq; liber: Non est masculus neq; fœmina: omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu*, inquit Apostolus: Et vt maximè sint à natura affectus sinistri nationis in nationem; attamen gratia, quàm natura potentior est, eiusdemque vitia corrigit; Et à primis Religiosæ vitæ rudimentis, instillatur nobis illud P.N. Ignatij mandatum; quo iubetur, *Vt omnes sibi caueant ab illo affectu, quo aliæ de aliis nationibus sinistrè sentire, aut loqui solent*, quin *potius & benè sentiant*, inquit Regula: *Et peculiari affectu diuersas à sua nationes prosequantur. Non vbi prognatus, sed vt moratus quisque sit, spectandum*, ait quidam Philosophus, *nec qua regione, sed qua ratione viuere inierit, considerandum est.* Quod Religiosi vel inprimis considerãt; Hinc Germanus cum Italo, Ita-

Rom. 10. *Galat. 5.*

lus cum Hiſpano, Hiſpanus cum vtroq; coniunctiſſimè degit, vno eodemque Religionis iugo deuinctus; impleturque denuo illud Iſaiæ oraculum; *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo & ouis ſimul morabitur; Vitulus & vrſus paſcentur, ſimul requieſcent catuli eorum, & leo quaſi bos comedet paleas.* Hæc nimirum gratia Religionis eſt, & Euangelicæ perfectionis, quæ diuerſas & naturas & nationes in vnum quaſi cõflat, quam vnitatem, qui diſcindere nititur, is tanquam communitati pernicioſus, exterminatur: *Si quis videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neq; Eccleſia Dei,* inquit Apoſtolus; qui & alibi clamat; *Auferte malum ex vobis ipſis.* Et ad hanc animorum coniunctionem viam nobis præiuerunt primi patres noſtri; qui arctiſſimo charitatis vinculo colligati fuerunt; licet oriundi eſſent, ex diuerſis admodum regionibus.

Iſaiæ 11.

1. Cor. 11.

1. Cor. 5.

Ille, qui ſchedas dẽtatas, dentati animi indices, ſparſit, talis proculdubio exſtitit, qualis tu; qui publicè facis, quod ille priuatim egit, niſi quod publicus conuiciator tanto deterior eſt priuato, quanto publicum crimen cõſpectius eſt in ſe; quàm priuatum. Quamuis autem, qua ſorte & conditione ille fuerit, ignorem; hoc ipſo tamen, quod eiuſmodi chartas conſcripſit, liquidò liquet, quo ingenio fuerit: Nullus enim probæ notæ, nedum Religioſus, hoc committit, quod etiam legibus politicis grauiſſimè interdicitur: *Si quis*, inquit lex, *famoſum libellum ſiue domi, ſiue in publico, vel quocunq; loco ignarus repererit, aut corrumpat, priuſquam alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum, ſi verò non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit vel igni conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit; ſicat ſe quaſi auctorem huiuſmodi delicti, capitali ſententiæ ſubiugandum.* En quid mereantur huiuſmodi libellorũ non modò auctores, ſed & lectores & propagatores. Quam legem tu ſaltem

De chartis & libellis famoſis. L. Si quis. C. de fam. libell.

ſaltem eò religioſius obſeruare debueras, quo maior vindex & aſſertor ſacrorum Canonum aduerſus Ieſuitas videri cupis. *Eſt enim*, vt inquit Gloſſa quædam, *hæc lex canonizata*, hoc eſt, in corpus iuris Canonici tranſlata. Exſtat namque apud Gratianum 5.q. 1. c. *Si quis*. Quod ſi pœna hæc nimis tibi dura videtur, accipe mitiorem ex Canonibus. *Qui in alterius famam publicè ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerint, & repertus ſcripta non probauerit, flagelletur; & qui ea prius inuenerit, rumpat, ſi nō vult auctoris facti cauſam incurrere*. Alius Canon hoc pręmium his decernit: *Si qui inuenti fuerint famoſos libellos in Eccleſia ponere; anathematizētur*. Sed tu, & frater ille tuus, nec verbera, nec anathematum fulmina, nec capitis diſcrimina metuitis, dulcedine calumniandi in præceps abrepti. Ex quibus cuiuis manifeſtū euadit, quam exiſtimationem, canonum & legum conditores, de huius farinæ hominibus habuerint, cùm eos, tanquam nocentiſſimos & mēdaciſſimos, grauiſſimis pœnis addicant: hoc ipſo quod ſuppreſſo ſuo nomine, illicita via & ratione, aliorum famam proſcindunt. *Quia quiſquis veraciter loquitur*, inquit S.Gregorius, *ſemetipſum innoteſcere non debet formidare; oportet, vt publicè exeat, & quæcunq; in conteſtatione ſua loqui præſumpſit, oſtendat*. Quæ verba S. Gregorius dixit & ſcripſit tūc, cum ſimili audacia & impudentia, quidam anonymus contra Caſtorium Notariū & Reſponſalem eius, & cōtra ipſam S. Gregorij perſonam, famoſum libellum diſſeminaſſet; quem etiam ſanctiſſimus Pōtifex, iuſtiſſima indignatione cōmotus (vt & illos, qui *in tantæ iniquitatis conſilio conſenſum præbuerant) participatione corporis & ſanguinis Chriſti priuauit*. Cæterùm ſi tanti Pontificis ſanctiſſima & planè Angelica vita, huiuſmodi infames chartas vitare non potuit, q̄d mirum, Religionū Antiſtites ſimilibus aliquādo improborū ſchedis exagitari? Nūc gra-

5.q.1.c.quis.

S.Greg.lib.5. epiſt.30.

5.q.1.c.quidam.

dum ad alia faciamus: nam quid præterea Pontificibus de nostro viuendi instituto percensere soleamus, solitis tibiis decantare pergis.

Simile omnino est, quod apud sanctissimos adeo gloriosè buccinant, ex propriæ perfectionis studio, tantam in suis etiam iuuenibus puritatem sequi prædicant, vt vel Angelicæ sit comparanda: tantum orandi, seq; mortificandi desiderium nasci, vt fræno, non calcari sit opus. Quosdam verò adeo in oratione eleuari, vt vel ad visiones quãdoq; ventum fuerit. Quæso, interfuistine cùm hęc aliquis ex nostris Pontifici commemoraret? Si non interfuisti, quod, meo iudicio, extra controuersiam esse debet, vnde hæc tam accuratè nosti? Nã ne te scriptorem Canonicum esse credam, qui à Spiritu sancto ducatur, & non tam agat, quàm agatur, obstant mendacia, quæ hactenus effudisti plurima; quæq; in posterum copiosè, sine more modoque, effundes. Si autem intellexisti ex alio hæc & similia Pontifici à nostris percenseri, cognoscere aueo, quis ille sit: Ede nomen, vt q̃d de homine statuendum sit, statuere liceat. Produces forsan illum, qui chartas criminatrices, de quibus paulò antè dictum, sparsit. At huius tanta est, eritque apud me fides, quantam meretur. Quis enim tam leuis est, vt quidquam credendum existimet calumniatori, frontis & pudoris tam prodigo? *Si quis librum ad infamiam alicuius pertinentem scripserit, ait lex, composuerit, ediderit, dolóue malo fecerit, quo quid eorum fieret, etiamsi alterius nomine ediderit, vel sine nomine; vti de ea re agere liceret, & si condemnatus sit, qui id fecit, intestabilis ex lege esse iubetur.* Dices fortè, illum *tuum* nondum esse condemnatum; At vt ab aliis non fuerit condemnatus, certè à se, & à propria conscientia condemnatus fuit, qua non video, cur maior condemnatio expectanda sit. Deinde, si rem

L. Lex Cornelia. ff. de iniuriis.

sine

ſine exaggeratione & hyperbolis exponeres; fortè inuenires, quibus fidem faceres; nunc cùm nullos penitus tibi mentiendi terminos figas, neſcio quis tam credulus ſit futurus, vt tibi talia blateranti, fidem ſit accommodaturus. Qualis enim hyperbole noſtros de noſtris prædicare, quaſi ea puritate clareſcant, quæ vel *Angelicæ* ſit comparanda? Monet quidẽ P. Ignatius, vt omnes enitantur *Angelicam puritatem* imitari, & corporis & mentis noſtræ munditia: vnde opinor calumniæ tuæ anſam arripuiſti: ſed aliud eſt ad Angelicã puritatẽ exhortari vel etiã eniti: aliud eſt, quaſi ad Angelicã puritatẽ perueneris, gloriari: Primum cuiuſuis religioſi eſt, qui carni & mundo valedixit: alterũ thraſonis, & vbi viuat, & qua lege viuat, ignorantis. Sed tibi, vt & aliis nimium videtur, quod parens noſter Ignatius, nos ad Angelicam puritatem ſectandam commonefacit. At niſi fallor, maius quiddam eſt, quod Chriſtus ad perfectionem ſui cœleſtis patris nos cohortatur, & ipſe Deus in veteri teſtamento hoc præceptum populo ſuo dedit: *Sancti eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum*; Dic mihi Caluinopapiſta, vtrum difficilius creaturæ aſſequi, diuinamne perfectionem & ſanctitatem Dei increatam, infinitã & nullis limitibus circumſcriptam: an puritatem Angelicam creatam, finitam, finitiſque terminis comprehenſam? Et tamen non obſtante illa perfectionis & ſanctitatis immenſitate, ad illam pro modulo noſtro æmulandam diuinis vocibus incitamur: Cur igitur non incitaremur, humano ſaltem parentis noſtri celeuſmate, ad laudem & decus Angelicæ caſtitatis perſequendum: præſertim cùm vita cælibum, ſit vita cælitũ? *Angelorum vitam elegiſti*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, virginem alloquens, *in eorum ordinem te aggregaſti, qui iugum neſciunt*. Et infrà: *An non planè Angelicum, eam,* quæ

Matth. 5.
Matth. 11.

Nazianzenus orat. in dict. Euang. Matth. 19.

quæ carnis vinculis alligata sit, non secundum carnē viuere, sed natura ipsa excellentiorem esse? Alibi idem sanctus pater, his ad virginem verbis vtitur: *Spirituales virtutes imitata, Angelicam vitæ rationem in terra consectata es:* Sciens prætereo alios patres, qui eodem præconio vitam cælibem condecorant, quia ad te propero, vt audiam, quonam pacto hæc & id genus alia falsa esse demōstres. Nec multum repugnarem, si falsa esse doceres, prout à te proponuntur & exponuntur: quia reuera falsa sunt; sed quoniam eò tendis, vt calumniarum tuarum cuniculis, quidquid apud nos laude dignum reperitur, subuertas: ideo conatibus tuis occurrendum est.

Nazian. Exhort. ad Virg.

Ais; *Quod ad Angelicam illorum puritatem attinet: notißimum est, plurimos ex illis, dum in illorum monasteriis viuerent, cum puellis matrimonium de præsenti contraxisse. Multos quoque, qui ab illis discedunt, primo etiam die, ad scorta impudentißimè se conferre.* Subit memoriæ illud Tertulliani: *Piget iam cum talibus congredi, pudet & iam de eis altercari, quorum nec defensio verecunda est.* Citat & laudat S. Cyrillus hunc veteris poëtæ versum: χαλεπὸν παμφίλη ἐλευθέρα γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη. *Grauis & molesta res est, honestæ & pudibundæ matronæ pugna & concertatio cū effronte scorto: nam cùm non poßit,* inquit S. Cyrillus, *iustè sanctam, & honestam, ac ingenuam illius vitam arguere, suorum criminum sordes in illam emungit, dicaciq; & abominabili lingua inuadit.* Quam verè hæc & à poëta, & à S. Cyrillo dicta sint, cùm aliàs sæpe expertus sum, tum maximè cum hoc impuro & impudente conuiciatore experior. Sed tamen vel cum iactura verecundiæ in hanc arenam pertrahor. Ac primum grauissimam, & planè diuinam S. Augustini orationem calumniatoribus nostris oppono: nam cùm de Venereo flagitio, quasi sua in familia perpetrato S. Augusti-

De castitate.

Tertullian. lib. de ieiun.

S. Cyrill. lib. 7. contra Iulian.

gustinus ageret, ita præter cætera ad Clerum & plebem Hipponensem scribit: *Quantumlibet enim vigilet disciplina domus meæ, homo sum; & inter homines viuo, nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm arca Noë, vbi tamen inter octo homines reprobus vnus inuentus est; aut melior sit, quàm domus Abrahæ, vbi dictum est: Eiice ancillam & filiam eius; aut melior sit, quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit, quàm domus ipsius Iacob, vbi lectum patris, filius incestauit; aut melior sit, quàm domus ipsius Dauid, cuius filius cum sorore concubuit; cuius alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellauit: aut melior, quàm cohabitatio Pauli Apostoli, qui tamen, si inter omnes bonos habitaret, non diceret, quod superius commemoraui, foris pugnæ, intus timores; nec diceret, cùm de sanctitate & fide Timothei loqueretur, neminē habeo, qui germanè de vobis sollicitus sit, omnes enim sua quærunt, non quæ sunt* IESV *Christi: Aut melior, quàm ipsius cohabitatio Domini Christi, in qua vndecim boni, perfidum & furem Iudam tolerauerunt, aut melior sit postremò, quàm cœlum, vnde Angeli ceciderunt.* Hæc Augustinus pro sua & nostra familia.

S. Augustinus epist. 137. ad Clerum & plebem Hipp.

Addo ego; non est sanctior domus nostra, quàm locus, in quo Saluator noster natus est, & tamen in hac ipsa spelunca ad flagitium Sabinianus Diaconus, virginem sacram sollicitauit, & cum ea quasi matrimonium *de præsenti*, vt tu loqueris, contraxit. Quod scelus D. Hieronymus his verbis deplorat, vel potius detestatur. *Infelicissime mortalium, tu speluncam illam, in qua Dei filius puer natus est, & veritas de terra orta est, & terra dedit fructum suum, de stupro condicturus ingrederis? Non times ne de præsepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat, ne mater Domini contempletur? Angeli clamant, pastores currunt,*

S. Hieron. epist. ad Sabinianū.

stella

ſtella deſuper rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Hieroſolyma conturbatur, & tu cubiculum virginis decepturus virginem irrepis? paueo ô miſer, & tam mente, quàm corpore perhorreſco, ponere tibi volēs ante oculos tuos opus tuum. Tota Eccleſia nocturnis vigiliis Chriſtum Dominum perſonabat, & in diuerſarum gentium linguis, vnus in laudibus Dei ſpiritus concinebat, tu inter oſtia quondam præſepis Domini, nunc altaris, amatorias epiſtolas fulciebas, quas poſtea illa miſerabilis, quaſi flexo adoratura genu, inueniret & legeret, & ſtabas deinceps in choro pſallentium, & impudicis nutibus loquebaris. Prô nefas, non poſſum vltra progredi, prorumpunt lachrymæ, antequam verba; & indignatione pariter ac dolore in ipſo meatu fauciū, ſpiritus coarctatur. Vbi mare illud eloquentiæ Tullianæ? vbi torrens fluuius Demoſthenis? nunc profectò muti eſſetis ambo, & veſtra lingua torpeſceret: inuenta eſt res, quam nulla eloquentia explicare queat: repertum eſt facinus, quod nec Mimus fingere, nec ſcurra ludere, nec Attellanus poßit effari. Moris eſt in Aegypti & Syriæ monaſteriis, vt tam virgo, quàm vidua, quæ ſe Deo vouerint, & ſæculo renunciātes, omnes delitias ſæculi cōculcarint, crinem monaſteriorū matribus offerant deſecandū, non intecto poſtea contra Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato pariter ac velato orent. Nec hoc quiſpiam præter tondentes nouit & tonſas, niſi quia quod ab omnibus fit, pœnè ſcitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob cauſam de conſuetudine verſum eſt in naturam, vel quia lauacrum non adeunt, vel quia oleum nec capite, nec ore norunt, ne à paruis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni ſolent, & cōcretis ſordibus opprimantur. Videamus igitur tu, vir bone, inter iſta, quid feceris. Futuro matrimonio, in ſpelunca illa venerabili, quaſi quoſdam obſides, accipis capillos, ſudariola infelicis, & cingulum dotale pignus deportas: iurans ei, te nullam ſimiliter amaturum: deinde curris ad paſtorum locum, & Angelorum deſuper ſtrepitu con-

tu concinente in eadem verba testaris. Nihil dico amplius quod in oscula rueris, quod amplexatus sis. Totum quidem de te credi potest, sed veneratio præsepis, & campi non me sinunt plus credere, quàm te voluntate tantum & animo corruisse. Miser, nonne quando in spelunca cum virgine stare cœpisti, caligauerunt oculi tui, lingua torpuit, cõciderunt brachia, pectus intremuit, nutauit incessus? Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est, post Crucis & Resurrectionis & Ascensionis Dominicæ sacramenta, in quibus rursum se in monasterio victuram spoponderat: audes crinem eius accipere, tecum noctibus dormituræ, quem Christo meßuerat in spelunca? Deinde à vespere vsq; mane fenestræ illius aßides, & quia propter altitudinem hærere vobis cominus non licebat, per funiculum, vel accipis aliquid, vel remittis. Vide quanta diligentia Domini fuerit, vt nunquam domi virginem, nisi in Ecclesia videris: & cum talem vterq; vestrum habuerit voluntatem, nisi per fenestram nocte facultas vobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi, vt postea didici, sol inuito, exanguis, marcidus, pallidus, vt suspicione omni careres, Euangelium Christi, quasi Diaconus lectitabas. Nos pallorem ieiunij: exangue os, contra institutum ac morem tuum, quasi confectum vigiliis mirabamur. Iam tibi & scalæ, per quas deponeres miseram, parabãtur: iam iter dispositum, decreta nauigia, condicta dies, fuga animo pertractata, & ecce Angelus ille cubiculi Mariæ ianitor, cunarum Domini custos, & infantis Christi gerulus, curam, qua tanta faciebas, prodidit. O funestos oculos meos, ô diem illum omni maledictione dignißimum, in quo epistolas tuas, quas huc vsq; retinemus, consternata mente legi. Quæ ibi turpitudines, quæ blanditiæ, quanta de condicto stupro exultatio? Hæccine Diaconum non dicam loqui, sed scire potuisse? Vbi miser ista didicisti? qui in Ecclesia te nutritum esse iactabas? Nisi quod in eisdẽ epistolis iuras, te nunquam pudicum, nunquã fuisse Diaconum.

Hæc S. Hieronymus de ſcelere, ſuo in cætu, ſi non perpetrato, certè deſtinato & concepto.

1. Corinth. 5. Apoſtolus de Corinthiis ita ſcribit: *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris aliquis habeat.* Et alibi metuens, ne in *2. Corinth. 12.* Corinthiorum Eccleſia reperiret, qui libidinis labes pœnitentiæ lachrymis non eluiſſent. *Timeo*, inquit, *ne iterum, cùm venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis, qui antè peccauerunt, & non egerunt pænitentiam ſuper immunditia: & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerũt.* Hęc eo conſilio adduxi, vt demonſtrem, extra beatorum Ordinem, nullũ ſtatum eſſe tam ſanctum & immaculatum, cuius Profeſſoribus hoſtes noſtri, Diabolus, caro & mũdus nequeant inſidias ſtruere; & pedicas tendere, incautosque in interitum præcipitare: nec eſſe mirandum, ſi homo, quamuis profeſſione religioſus, ruat, & qui prius Angelorum eſca veſcebatur, nunc porcorum ſiliquis ingurgitetur. Scio eſſe, qui iſthæc mirentur, quibus quid *Tertullian. lib. de præſcript.* aliud dicam, quàm illud Tertulliani: *Solent iſti miriones etiam de quibuſdam perſonis ab Hæreſi* (& Venere) *captis, ædificari in ruinam. Quare illa vel ille fideliſsimi, prudentiſsimi & vſitatiſsimi in Eccleſia in illam partem tranſierunt? Quis hoc dicens, non ipſe ſibi reſpondet; neque prudentes, neque fideles, neque vſitatos æſtimandos, quos hæreſes* (& carnis flagitia) *potuerint demutare? Et hoc mirum opiner, vt probatus aliquis retrò poſtea excidat? Saul bonus præ cæteris, liuore poſtea euertitur: Dauid, vir bonus, ſecundum cor Domini, poſtea cædis & ſtupri reus eſt. Salomon omni gratia & ſapientia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Dei filio ſeruabatur ſine delicto permanere.* Ita Tertullianus.

Ergo Ordini non eſt dandum vitio, ſi qui fraude dæmonis in vitia prolabantur: illud vitio daretur non im-

meri-

meritò si Ordo tales toleraret, si non seuerissimè talia piacula expiaret: si non omnem, quæ humanæ industriæ possibilis est, industriam adhiberet, vt huiusmodi vitiis aditum intercludat. Qua de causa S. Apostolus vehementer Corinthios increpat, quod promeritas pœnas in libidinosum illum nõ è vestigio statuissent, etiam expulsione ab Ecclesia; *Et vos inflati estis*, inquit, *& non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit*.. Et infrà, quid cum his agendum sit; præscribit in hunc modum: *Si is, qui frater nominatur, est fornicator aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere*: Præterea nemo prudens nescit, quid & quantum credendum sit hæreticis; cùm in hoc argumento versantur: Nam si vsquam mendaciis habenas laxant, hic vel maximè laxant, præsertim cùm Iesuitas sibi delegerunt; quos hac infamiæ macula aspergant. *Ad quid enim aliud sedent isti*, (vtor verbis S. Augustini) *& quid aliud captant, nisi vt quisquis Episcopus, vel Clericus, vel monachus vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non omnes posse manifestari? Et tamen etiam ipsi, cum aliqua maritatà inuenitur adultera, nec proiiciunt vxores suas, nec accusant matres suas*.. *Cùm autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis vel falsitatis sonuerit, vel veri patuerit, instant, satagũt, ambiunt, vt de omnibus hoc credatur. Hos ergo de nostris doloribus suauitatem suæ linguæ captantes, facilè est, vt illis canibus comparemus si fortè in malo intelligendi sunt, qui lingebant vulnera pauperis illius, qui ante ianuam diuitis iacebat, & quousque veniret ad requiem sinus Abrahæ, laboriosa & indigna omnia tolerabat.* Imò quod idem Augustinus rectè scripsit: *Hæretici non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, & ea ipsa plura falsißimè iactant, vt quia ipsam diuinæ*

Epist. 137.

ſcripturæ veritatem, qua vbiq; diffuſa Chriſti Eccleſia cõmendatur, criminari & obſcurare non poſſunt, homines per quos prædicatur, adducant in odium, de quibus & fingere, quidquid in mentem venerit, poſſunt. Hæc S. Auguſtinus, quæ quàm vera ſint, docent cùm alij ſectarij, tum iſte noſter, qui quod pauciſſimi fecerunt, plurimos feciſſe ait; ſed quales iſti, ipſemet deſcribit: non opus eſt deſcriptione noſtra: Apoſtatæ videlicet, vel qui iam Apoſtaſiæ proximi. Hos, qui miratur, talia flagitia committere; is genium & ingenium Apoſtatarum ignorat. Apoſtatas eſſe impuros, non eſt magis nouum, quàm excrementa corporis eſſe impura; nam ſi pura eſſent, excrementa non eſſent. Quid mirum, Apoſtatas eſſe vinoſos & luxurioſos, cùm *vinum & mulieres apoſtatare faciant etiam ſapientes*, quanto magis truncos & ſtipites? Mirandum magis eſſet, ſi Apoſtata templum, quam popinam & proſtibulum magis amaret. *Homo Apoſtata vir inutilis*, Salomone teſte. *Simpliciter fateor charitati veſtræ, coram Domino Deo noſtro*, inquit S. Auguſtinus, *qui teſtis eſt ſuper animam meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quomodo difficilè ſum expertus meliores, quàm qui in monaſteriis profecerunt, ita non ſum expertus peiores, quàm qui in monaſteriis ceciderunt. Ita vt hinc arbitrer ſcriptũ in Apocalypſi: Iuſtus iuſtior fiat, & ſordidus ſordeſcat adhuc.* Hæc S. Auguſtinus veriſſimè. Sed audiamus quid inſtructionis cauſa ſubiungat. Etſi, inquit, *contriſtamur de aliquibus purgamentis, conſolemur tamen etiam de pluribus ornamentis. Nolite ergo propter amurcã, qua oculi veſtri offenduntur, torcularia deteſtari, vnde apothecæ Dominicæ fructu olei luminoſioris implentur.* Hæc in præſentia de hoc argumento ſatis: nam infrà dabit nobis calumniator occaſionem plura dicendi, addendique ſi quid hîc prætéritum videtur.

Eccleſiaſt. 19.

Prouerb. 6.

S. Auguſt. Epiſt. 137.

Nec

Nec tantus est, inquis, *orationis feruor, vix enim dies dabitur, quin aliquem castigent, vel quod ad orationē tardius surrexerit, vel in ipsa oratione dormierit.* Si castigantur, qui seriùs ad preces surgunt, aut inter orandum obdormiunt, signum igitur est, orationis studium feruere: cùm nullus toleretur tepidus, nullus socors & somnolentus, nam si orationis nulla cura esset, superiores profectò à negligētibus pœnas non reposcerent. Interim acumen tuum satis mirari nequeo; nam si pœna à delinquentibus exacta, argumentum est negligentiæ, tum sequitur, in ea ciuitate, non florere iustitiam & æquitatem, vbi iniusti & iniqui puniuntur, nec temperantiam, vbi temulenti merita supplicia expendunt: Et vt ad propositum nostrum paulò accommodatius exemplum adducam; apud veteres illos Monachos orationis studium non feruebat, quia desides, pœnitentiis ad ardentiùs precandum, excitabāt. Ita enim Cassianus, cuius auctoritatem non despicies, si non modò ore, sed & corde Catholicus es: At si ore tantùm fidem orthodoxam profiteris, saltem ore auctorem hunc non repudiabis: *Is verò*, inquit Cassianus, *qui in tertia, sexta, vel nona, priusquam psalmus ceptus finiatur, ad orationem non occurrerit, vlterius Oratorium introire non audet, nec semetipsum admiscere psallentibus: sed congregationis Missam, stans pro foribus, præstolatur, donec egredientibus cunctis, submissa in terram pœnitentia, negligentiæ suæ vel tarditatis impetret veniam, sciens, nequaquam se posse desidiæ suæ noxam aliter expiare; sed ne in ea quidem, quæ post tres horas erit secutura solennitas, admittendū, nisi pro negligentia præsenti, confestim vera humilitate subnixius satisfacere festinauerit. In nocturnis verò conuenticulis vsque ad secundum Psalmum præbetur tardanti dilatio: ita dūtaxat, vt antequam, finito eodem Psalmo fratres in oratione procumbant, semetipsum congrega-*

De oratione.

Cassian. lib. 3. de Instit. c. 7.

tioni inserere, atq; admiscere festinet, eidem proculdubio increpationi ac pœnitentiæ, quam prædiximus, subiiciendus, si vltra præstitutam dilationis horam vel modicum tardauerit. Inter pœnas delinquẽtibus Religiosis decretas à S. Basilio hæc primo loco legitur; *Si quis sanus corpore neglexerit orationes, excommunicetur, aut vnam hebdomadem ieiunet.* Num & apud S. Basiliũ orationis feruorem refrixisse dices; eò quod in frigidos hanc pœnam statuerit? Quod autẽ ais; quosdam *serius surgere*, id ita est, quãdo vel ætatis vel valetudinis ratio hoc efflagitat. At quod istos *liberos esse ab oratione* scribis; falsum scribis: nemo enim à re, omnibus tam necessaria, liberatur: sed tempus certum & præfinitum precandi habent, æque ac alij, qui vna hora citius rerum cœlestium meditationi vacant, nec ab inspectore eximuntur, nisi vel ratio officij, vel conditionis, & perspectæ virtutis hanc immunitatem concedat. Nec id tibi tam paradoxum videri debet: in nulla enim Republica pari sorte viuit is, qui præest & qui subest, nec eadem prorsus onera portat Antistes, quæ subditus, sed cum subdito quædam habet cõmunia, quædam sibi propria: sicut & subditus vicissim peculiaria habet, quorum pondere superior non vrgetur.

De ipsorum visionibus, inquit, *donec rationem aliquam probabilem adferant, ad prudentiam potius dubitare, quam ad pietatem credere pertinere videtur.* Ergo quamdiu tu non credes, alicui ex nostris precanti cœlestem visionem oblatam esse, tamdiu non offeretur: & quam primùm credes, tum offeretur: Crede igitur, obsecro, id fieri posse, aut factum esse, ne eos, qui ardentiores preces fundunt, tanto fructu, ob tuam incredulitatem, priues: crede, inquam, & tunc ego in gratiam tuam libenter, & nisi fallor, prudenter credam; te, cùm oras, somnia somniare, & vi-

siones videre; nõ quidem illas à Ioële Propheta promis- *Actor.2.*
sas, & à S.Petro, Pentecostes festo, repetitas: sed illas, quę
nascuntur in domo Somni ab Ouidio in Metamorpho-
σεων libris pulcherrimè depicta, quas formare & menti
obiicere solet Phantasus, aut Morpheus, aut Icelus, & si-
miles tibi non ignoti de soporis aula aulici. Etsi fortè ti-
bi iniuriam non facio, si te similem dicãm Æmyliano a-
pud Apuleium, qui nulli vnquam Deo supplicauit; aut
Faselo Catulli, qui *licet veniret à mari nouissimo, hunc ad vs-
que limpidum lacum*, gloriabatur tãmen, *nulla vota littorali-
bus Diis sibi esse facta. Iactant*, inquis, *apud Pontificem, quasi* *De Ecclesia fundamento.*
*Italiam & Hispaniam ab hæresi præseruarent; imo prædicant,
quod nisi ipsi fuissent, iam portæ inferi præualuissent aduersus
Ecclesiam.* Ait veterum quidam: *Mendacium esse tenue, &
facilè perlucere.* Hoc sanè, meo iudicio, tenue non est, sed
crassissimo filo contextum; perlucet tamen insigniter: &
primo statim aspectu se prodit. Quis enim non animad-
uertat, te per quam splendidè, quamuis crasse, mentiri,
cùm Iesuitas, eò impudentię progressos scribis, vt sibi sa-
lutem totius Italiæ & Hispaniæ, imo totius Ecclesiæ ad-
scribant? An nescire censes Iesuitas, supra quem Ecclesia
ædificata sit? An etiam tam excordes credis, vt non per-
cipiant, quænam vis subiiciatur verbis illis: *Tu es Petrus,
& super hanc petram* (seu super hunc Petrum) *ædificabo Ec-
clesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eum.*
Stupidum profectò te esse oportet; tum quia non atten-
dis, quàm indoctè & incautè mentiaris, tum quia non vi-
des, quidnam sequeretur, si quis Iesuitarum apud Ponti-
ficem gloriaretur, quasi Ecclesia supra Iesuitas ædificata
esset. An non enim talis ad Inquisitorum tribunal cur-
riculò raperetur, tanquam peregrinæ & hæreticæ do-
ctrinæ auctor? An non tam stolida iactantia, sine
mora

mora debitum præmium acciperet? Neminem tamen fugit, vnde tam tu, quàm tui similes hæretici occasionē arripueritis, ad hanc calumniam excogitandam. Quia enim Iesuitæ profitentur, & præseferunt, suæ vocationis esse; laboranti, & ab hæreticis oppugnatæ Ecclesiæ opem ferre: ideo scilicet iactant, supra suam Societatem Ecclesiam exstructam esse: ideo ipsi seipsos *fundamenta* Ecclesiæ prædicant. At falleris, mi homo; aliud est esse arcis alicuius defensorem & propugnatorē; aliud basin & fundamentum: prius, vt, Deo adiuuante, simus, enitimur: posterius Christo; sancto Petro, eiusque successoribus relinquimus, nisi fundamentum eo sensu accipias, quo omnes, qui Christianam fidem docent & amplificare student, *fundamenta* Ecclesiæ dici solent; sed, vt quis sit hac notione *fundamentum,* frons tamen & modestia non permittit, vt se huiusmodi fundamentum esse magnificè prædicet: quia iure optimo, multa quis & esse & habere potest, de quibus nō nisi iure pessimo gloriari potest; nec vllum huius generis fundamentum gloriari valet, absq; se fuisset, futurum fuisse, vt *inferorum portæ aduersus Ecclesiam* præualerēt: nam licet Ecclesia doctoribus & defensoribus egeat, non eget tamen his vel illis determinatè; quia quamuis isti non exstitissent, nihilominus Ecclesia robore suo secura perstitisset; Deus enim alios submisisset, qui fortè vtiliorem operam Ecclesiæ nauassent: hoc ipso enim, quod Deus Ecclesiæ stabilitatem vsq; ad *consummationem sæculi* promisit, simul etiam promisit ea, sine quibus Ecclesia non perseueraret. iugem videlicet idoneorum pastorum & doctorum prouentum.

Ais: *Iuuant quidem Iesuitæ nonnihil ad Ecclesiæ Catholicæ propagationem, Alij tamē etiam iuuant*; Quis negat? *Et plus illis efficiunt.* Nec de hoc tecum contendimus; dummodo no-

do nobis quoque in hac vinea excolenda stationem assignatam relinquas. Non enim quæritur, quis plus altero labore suo proficiat; sed quis proficiat; liceat illis dicere cum Apostolo: *Abundantius illis omnibus laboraui*: nobis, vbi omnia quæ officij nostri sunt, præstitimus, sufficiat dicere; *serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*. Inter Duces, milites, & propugnatores Regis Dauidis & regni eius, varij fuerunt gradus: nam vt non simus inter tres primos, quorum excellentiam, ne excellentissimi quidem adæquare poterãt; at fas sit nobis, bona tua cum venia, esse inter illos, qui saltem trigesimum septimum locum obtinent; *Nam omnes*, inquit sacra scriptura, *triginta septem*. Fateor tamen me nescire, quando nam tibi hæc prouincia sit demandata, vt lance accepta, sicut ille apud Homerum hominum fata: ita tu Religiosorũ merita, & exantlatos labores trutines; & cuiuis pro operum dignitate aut magnitudine, locũ assignes: nam iudicium hoc, si ritè recordor, hactenus semper ad Deũ pertinuit: aut si & ad homines, non nisi ad illum, qui Christi in terris vices gerit. *Iesuitæ*, inquis, *omnia, quæ faciunt, etiam minutissima, omnibus in angulis prædicant, & plus quàm res est frequenter decantant: At alij religiosi rectè factorum conscientia contenti, aut facta sua retinent, aut minus fortè præ modestia sua, quàm res est, prædicant*. Nihil de Iesuitis sine figmẽtis & maledictis proferre potes. Vt mihi proinde, cùm de nobis loqueris; sacra Herculis cum Lindiis celebrare videaris. *Lindiis*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *Herculem diris deuouere pium habetur; ac Deum illum non alio, quàm conuiciorum & maledictorum honore afficiunt*. Ita & tu, nisi conuicia conuiciis iungas, cùm de Iesuitis scribis, statim scrupulus, quasi violatæ religionis mentem tuam angit: aliosque laudas, non vt laudes, sed vt Iesuitas deprimas,

1. Cor. 15.

Luca 17.

2. Reg. 23.
1. Par. 11.

An liceat Ordinis præclarè facta prædicare.

Nazian. orat. 1. cõtra Iulian.

quibus, fateor, mos, si quid ad gloriam Dei illustre, & ad Ecclesiæ emolumentum proximiq; consolationem cõmemorabile, gestum est; id cum sociis eiusdem instituti, aut etiam publicè cum omnibus Christianis communicare, sed sine thrasonica exaggeratione; nec alio consilio, quàm vt Catholica fides confirmetur & amplificetur, Deoq; ob benefacta gratiæ debitæ ab omnibus persoluantur. Neq; hoc vetitum est, aut fœtidum, alioquin contra modestiæ leges peccasset Apostolus, qui cùm alibi, tum ad Corinthios, labores suos & fructus, ex Euangelij prædicatione à se relatos, copiosissimè, ne dicam minutissimè, prosequitur: cui aliquis Celsus aut Iulianus, liuore cæcus, facilè id obiecisset, quod tu Iesuitis obiectas: nisi forte eò impudentiæ processisti, vt tu ipse Apostolo id vitio vertere audeas, quod, vt de fronte tua mihi persuadeam, satis argumentorum habeo. Dauid ingressurus singulare certamen cum Gigante Goliath, κατορθώματα sua, longa oratione, coram Saule, percenset; quia vt percenseret, gloria Dei, & instans necessitas perurgebat: *Pascebat*, inquit, *seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq́; de ore eorum, & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mẽtum eorum, & suffocabam, interficiebamq́; eos; nam & leonem & vrsum interfeci.* Quid tibi de hac Dauidis oratione videtur? An & hîc tuum illud adduces: *Alij silent: iste facta sua effert, & accuratissimè enumerat.* Nunquam legisti, quid Paulus & Barnabas Apostoli egerint, cùm ab Antiochenis Hierosolymam ad Apostolos mitterentur? *Illi*, inquit S. Lucas, *deducti ab Ecclesia pertransibant Phœnicen & Samariam, narrantes conuersionem gentium* (nota hoc Caluinista) subdit S. Lucas, *Cùm autem venissent Hierosolymam, suscepti sunt ab*

1. Cor. 11 & 12.

1. Reg. 17.

Actor. 15.

Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annunciantes, quanta Deus fecisset cum illis. Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum narrantes, quanta Deus fecisset signa & prodigia in gentibus per eos. Ecce vbique memorant, quid effecerint, quidque Deus, ipsorum ministerio, patrârit; imo iidem, cùm Antiochiam peruenissent, & *congregassent Ecclesiam, retulerunt, quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset gentibus ostium fidei.* Ergo nihil à Religiosa modestia alienum Iesuitæ faciunt, cùm similia, eodem fine, quo Apostoli, Christiano orbi annũciant: præsertim, si quid sit de conuersione gentium ex India vel Iaponia, aut ex Europa, de hæreticorum ad Ecclesiæ vnitatem regressione.

Actor. 14.

Sed ais: *Alios Religiosos id non facere.* Primùm: nostra nihil refert, idémne faciant an secus: nobis iustæ causæ supperunt, faciendi, ipsis, si non faciunt, non faciendi. Deinde, aliud testantur diuersorum Ordinum Annales, quibus enucleatè consignãtur fructus, quos ex agro Dominico in Ecclesiæ horreum, & vt sic dicam, granarium, inuexerunt. Quidam sanctissimi Ordinis Generalis Minister verè hæc in præfatione operis cuiusdam. *Et quis, quæso, quantos in Ecclesia Dei fructus nostri faciant fratres, vlla oratione satis explicarit? nam non solùm, quæ Christo parta sunt, suo labore tuentur, verùm etiam noua quotidie regna, nouas prouincias eius imperio subiiciunt & acquirunt.* Et infrà: *Sed quid facio? ingens enim scribendus esset liber, si ea, quæ per fratres nostros ab octoginta annis in conuertendis gentibus, facta sunt, describere velint.* Tandemq; subiungit: *Dolet certè mihi, quod nullus ex fratribus nostris conuersionis vtriusque Indiæ Ecclesiasticam scripserit historiam.* Hæc ille, quæ eo animo adduxi, vt appareat Caluinopapistam istum in aliis

commendare, quod in Iesuitis carpit. Dices fortasse; *Alios sua modestè commemorare: Iesuitas modestiæ leges transgredi.* Sed cuius iudicio? Eius nimirũ, qui ab omni modestia tam procul distat, vt eam, ne eminus quidem, vnquam aspexerit: tantum abest, vt propius cognorit, cognitamque sibi stabili nexu despondendam putarit.

De Anglia.

Sed iam traiiciamus in Angliam. Negat nostros in Anglia vllos Hæreticos ad professionem Catholicę Religionis reduxisse. *Negare factum*, inquit ille, *facilis res est, & nullo patrono indiget*, præsertim, si quis ferrei sit oris, & plumbei pectoris: & quo iure negat, nostrorum operâ, aliquos in Anglia ad Catholicæ religionis communionem reuocatos; eodem inficiaretur: si ita luberet, (& cur non luberet?) olim ab Augustino, adiunctisque sociis, in eadem Anglia, vllos incolas, ab Ethnica superstitione, ad Christiana sacra traductos: nam hoc longè magis à memoria nostra abest, quã illud alterũ, ac proinde ad probationẽ magis arduũ & difficile: cùm id quod iste, odio Iesuitarũ, abnuit, grauissimis eorũ testimoniis. qui adhuc inter viuos viuunt, cõfirmari queat. Nec in re clarissima immorari lubet; lector euoluat librum, qui inscribitur; *Cõcertatio Ecclesiæ Catholicæ in Anglia aduersus Caluinopapistas, & Puritanos, sub Elizabetha Regina, quorundam hominũ doctrina & sanctitate illustriũ renouata:* Et nullo negotio intelliget, quid de huius impuri Caluinopapistæ criminationibus statuendũ sit. Placet tamen verba Campiani adscribere, quæ eò cuiuis veriora & fideliora videri iure optimo debent, quòd non tantum atramento, sed & sanguine effuso consignata, & vt Tertulliani vocabulo vtar, *russata* sunt. Ita ergo ille: *Londinum attigi. Duxit me bonus Angelus nescientem in eandem domum, quæ P. antea Robertum exceperat. Accurrunt nobilissimi iuuenes, salutant,*

Impress. Treuiris 1588.

Camp. Epist. ad P. Generalem Societatis Iesu.

vesti-

vestiunt, ornant, armant, emittunt ex vrbe: Partem aliquam regionis obequito penè quotidie. Ingens omnino messis est. Sub finem epistolæ: *Etiam nunc plurimi restituuntur Ecclesiæ, nouitij milites dant nomina; veterani sanguinem profundunt.* Hęc Martyr Campianus: cui nunc vestrûm lector assensum præbebit? *Tibine* an Campiano? vsurpabo enim verba Calaritani Antistitis, etsi paululum ad propositum nostrum immutata: *Tibine Apostatæ sacrilego; an illi,* qui iam fudisse sanguinem, *propter vnicum Dei filium, inueniatur? Tibi, qui operibus tuis, te aut Iudæum, aut Ethnicum esse declaras, an illi, qui iam consecutus sit, per hanc, quam execraris fidem, regna cœlestia?*

Lucif. lib. 2. pro S. Athanasio.

Sed probas tuum mendacium: *Nam cùm se, mutato habitu, ac incogniti eò contulerint, fieri non potuit, vt sine sui manifestatione cum hæreticis, de ipsorum conuersatione, verba facerent; quo facto, necesse erat, re infecta, eos intercipi.* Hoc argumento conficies, ne alios quidem sacerdotes, qui Roma, Rhemis, & aliũde in Angliã abierunt, vllos sectarios cũ Ecclesia Catholica reconciliasse, quia *mutato habitu* & *incogniti* in illam insulam traiecerunt. Quare necessariũ fuit, vt si vel vnicum verbulum apud Hæreticos de fide facerent, confestim proderentur, caperentur, & in carceres compingerentur. Si ergo hoc plus quàm falsum est, quod ad alios sacerdotes attinet; si tot monumenta, Latina, Anglicana, Gallica, Germanica testantur, & sæculis futuris testabuntur, innumerabiles ab hæreseos laqueis expeditos, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium aggregatos esse, operâ sacerdotum, eruditione & virtute præstantium: licet habitum, ob periculum, commutassent: cur tam liuidus es, vt Iesuitas, qui eorundem sacerdotum, in eadem vinea adiutores erant, idem præstare potuisse abnuas, præsertim, cùm, æquè ac illi, fuerint Angli: rerum

Anglicanarum, linguæ, regionis & Reipublicæ æquè periti? Ex eadem mendaciorum officina manat & illud, quod scribere non verecundaris; *Iesuitas in Anglia aliud operæpretium non fecisse, quàm quod pacem Catholicorum turbarint; effecerintq́ue, vt qui prius liberè, etsi priuatim, rei diuinæ operam dabant, postea, ne id facerent, seuerißimis edictis & suppliciis prohibiti fuerint. Frons Hæreticorum, non est frons,* inquit alicubi S. Augustinus, *si hoc vocabulum non corporis membrum, sed pudorem intelligamus*: si antea dicti huius veritatem ignorassem, tu eam mihi planam testatamque reddidisses. Quis enim nescit, multis annis, antequā Iesuitæ in Angliam proficiscerētur, Anglos ob sacrificium Missæ auditum, ob sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum perceptum; ob peccata sacerdoti per confessionem exposita, ob alia id generis pietatis exercitamenta; immanissimè & crudelissimè acceptos, fortunis, libertate, patria, imò & vita spoliatos? Prouoco ad librum, quem supra testem, contra perfrictum tuum vultum, laudabā. Item ad illum Andreæ Philopatri, qui inscribitur: *Respōsio ad edictum Elizabethæ Reginæ Angliæ, promulgatum Londini 29. Nouembris: Anno Domini M. D. XCI.* Prouoco ad ipsos Hæreticos, Angliæ chronographos, quorum vnus Holinfedus, Anno 1574. suorum chronicorum hæc habet verba. *Anno Reginæ 16. Aprilis 4. Dominica Palmarum, Londini comprehensæ fuerunt tres illustres fæminæ, (dum in ædibus suis Missæ celebrandæ interessent) Baronis nimirum Morlæi vxor, cum liberis suis, & multis aliis; & in altera ciuitatis parte, eadem ipsa hora deprehensa est equitis aurati vidua Guiltorda, cum aliis multis fæminis insignioribus: eodemq́ue momento capta est, in parte diuersa, alterius equitis vxor (Bruna nomine) cum aliis item in eius domo permultis. Quæ omnes propter hoc idem delictum, carceri traditæ fuerunt, & inde accusatæ,*

cusatæ, conuictæ, & iuxta formam legis condemnatæ. Hæc *perditißimus* ille sectarius, hoc enim elogio decoratur ab Andrea Philopatro. An tunc Campianus, aut Personius, aut alius Iesuita in Anglia degebat? & tamen nobilibus istis fœminis per impios nõ licuit esse piis. In vincula abreptę sunt, quasi veneficium, aut simile maleficiũ commisissent; & quod istis euenit, id innumerabilibus aliis ante Iesuitarum aduentum euenit.

Cæterùm cùm semel verecundiæ, & veritatis fines transcenderis, mirum non est, si ad lineam reuocari nequeas; & ex mendaciis semper ad alia luculẽtiora & turpiora deuoluaris. *Namq; peccatum semel, vt bonus quisq; postea sollicitius cauet, ita qui ingenio malo est, confidentius integrat, & iam de cætero, quo sæpius, eò apertius delinquit: pudor enim veluti vestis, quanto obsoletior est, tanto incuriosius habetur.* Negas verum esse, quod quidã ex nostris in Anglia in catasta tortus sit religionis gratia; Sed ne ambiguitate mentis & vocis tuæ nos fallas; quæro ex te, quid inficieris: an negas quendam ex nostris sacerdotibus prius equuleo immaniter cruciatum & excarnificatum, postea ex patibulo suspensum, moxque in quatuor partes, plus quàm Turcica & Ethnica feritate dissectum esse? Si hoc negas, tunc totus Christianus orbis consono clamore te condemnabit. Quis enim ignorat, quanta tormenta in Britannia inuictus ille pugil Edmundus Campianus, Societatis nostræ sacerdos, subierit? Quis nescit, quàm crudeliter à nefariis Caluinistis sit in carcere habitus, & extra carcerẽ trucidatus? Quæ lingua Christiani orbis Campiani Martyrium non decantat? Nam quod ais; *Omnes, quos ex Anglia venientes videris, contrarium asseuerare*; id penitus nihil moror: aut enim more tuo mentiris, aut alij tecũ mentiti sunt; quia fratres tui erant,

rant, eodem patre Tartareo progenerati. Si autem negas Campianum excruciatum & interfectum, Catholicæ Religionis ergò, tunc te nouum Iulianum saluere iubeo, quippe, qui, vt ille Martyribus sui æui, ita tu Martyribus nostri sæculi, nomen & decus Martyris inuides. Deinde, cedò; si non fidei Orthodoxæ causa Campianus tam barbarè peremptus est, cuius gratia peremptus est? Dices fortassis, *proditionis & læsæ Maiestatis gratia*: At dices tantùm, & quia tantùm dices, neminem tui dissimilem, qui tibi assentiatur, inuenies: quia idem olim de priscis Martyribus dicebant Ethnici; Idem Iulianus: idem Caluinistæ de omnibus Orthodoxis, quos in Britannia iugularunt: sed dicunt hoc fide Ethnica, & Caluinistica, omnis perfidiæ genitrice. Nec plura, quia præclarissimi Martyres mea defensione non egent. Defensi sunt ab aliis; defenderunt ipsi olim se, cùm viuerent, & etiamnum sanguine suo sese defendunt: & contra quosuis obtrectatores, etiam labentibus annis, sese defendent: & quidem elegantissimè, quia vt Statium Cæcilium dicere solitum accepimus; *Innocentia est elegantia*; & summa innocentia, summa elegantia: Nec tacemus & supprimimus, vt fabularis, si qui vel in tormentis deficiant, & ad aduersarias partes transeant; aut si ouem mentiti, rapaces lupi fuerint: eoque solùm consilio Romæ aut Rhemis vixerint, vt postmodum in Angliam reuersi, sacerdotes prodant, & ad Magistratum deferant. An non enim aliquot huius generis exempla exstant, cùm alibi, tum in libellis, quos Auctor concertationis Ecclesiæ Anglicanæ collegit, & vno volumine conclusos publicauit?

Nazian. orat. I. in Iulianum.

De Collegio Anglicano.

Nec Collegium Anglicanum intactum præteris, placeret tibi institutum, si tria Iesuitæ obseruarent; Primum

est:

est: *Si emolumenta sua ex collegio illo non quærerent.* Secundùm: *Si non immaturos in Angliam mitterent.* Tertium: *Si dum iuuenum causas suscipiunt, exules Anglos, qui spontè sua ex patria excedunt, necessariis vitæ subsidiis non priuarent;* Si ergo Iesuitæ hæc tria præstent, num cōtentus eris cum Collegio Anglicano? num calumniandi artem factitare desines? Nam quod ad primum attinet: quodnam, oro, nostri temporale commodum ex administratione cùm aliorum, tum Collegij Anglicani percipiunt, præter labores immensos, & molestias infinitas: quas vel ex hoc vno capite æstimare licet, quod, vt rectè inquit S. Gregorius Nazianzenus: *Ars quædam artium & scientiarum sit, hominem regere, animal maximè varium, & multiplex, quia,* vt idem ait, *fit interdū, vt qui reguntur cupiditatibus, animiq; impetu magis inter se differāt, quàm corporum figuris & lineamentis, aut si mauis, elementorum, ex quibus constant, mixturis & temperamentis, ac proinde nec facilè regi gubernarique possunt. Alios mouet oratio, alij Antistitis exemplo componuntur: alij calcaribus opus habent; alij fræno. Nam qui lentè & segniter ad virtutem mouentur, hi verborum stimulis excitandi sunt: qui verò spiritu plus quàm par sit, incalescunt, ac præcipiti animorum impetu feruntur, velut equulei generosi, procul à meta cursitantes, hos vtiq; orationis fræno coërcere, ac velut obstricto collo retardare præstiterit. Aliis laus prodest, aliis reprehensio: modo vtraq; tempestiuè adhibeatur: nam intempestiuè & stultè adhibita nocumentum attulerit. Alios cohortatio ad officium ducit, alios obiurgatio. Atq; hæc rursus alios, si palam arguantur: Alios, si remotis arbitris, increpētur. sunt enim, qui nihil curent priuatas castigationes, publica autem reprehensione emendentur: sunt rursus qui liberius reprehensi, pudorem omnem abstergant, contraq; priuatis castigationibus meliores fiant; iisque, quos vicem suam dolere perspiciunt, hoc*

Nazian. Apolog. 1.

Quàm difficile sit regere alios.

muneris vicißim rependant, vt eorum admonitionibus pareant. Quidam ita studiosè accurateq; obseruandi sunt, vt ne minima quidem & leuißima eorum errata dißimulentur; nimirum qui eo, quod peccata sua nemini cognita fore putant, (quandoquidem id moliuntur) prudentiæ calliditatisq; laudem sibi insolenter arrogant: contra in aliis ad nonnulla conniuere satius fuerit (ita vt videntes non videamus, & audientes non audiamus, quemadmodum dici solet) ne alioqui ipsi crebris nimium obiurgationum aculeis confixi, & obruti, ad desperationem incitentur: tandemq; proiecto pudore, quod ad inflectendos alliciendosq; homines mirè efficax medicamentum est, ad quoduis nefas perpetrandum audaciores reddantur. Quin etiã, cum nonnullis ita agendum est, vt irati hominis & contemnẽtis, ac de salute eorum desperantis, speciem præ te feras, cùm tamen reuera nec ipsis irascaris, nec cõtemnas, aut pro perditis ac deploratis habeas, quorũ videlicet natura id requirit: alij rursus lenitate & humilitate curandi, coniunctaq; animi alacritate & promptitudine ad meliorem spem reuocandi. Alios vincere, aliis cedere plerunq; vtilius fuerit. Hæc S. Gregorius. Quæ omnia præstare, quanti oneris res sit, is demũ probè intelligit, qui aut benè præfuit, aut benè subfuit, aut qui saltem scit, quid sit benè præesse, & benè subesse.

At quod queritaris Collegij Anglicani alumnos, immaturos in Angliam ablegari, libenter profectò ex te cognoscerem, quamnã tu tandem maturitatem requiras. An non satis maturus vineæ Britannicæ excolendæ, ille, qui Philosophiæ & Theologiæ spatia emensus, solidos & in doctrina & in virtute progressus fecit; æsque collegit, quod exstruendæ turri, quam ædificare statuit, sufficiat? nam Iesuitæ minimè omnium solent vel socios suos, vel alumnos implumes ex nido extrudere, certoque ruinæ discrimini exponere: Hæreticorum iste mos est, quibus,

vt præclarè ait S. Gregorius Nazianzenus; *Nullus docendi discendiq́ſ statutus eſt terminus, qui prius ferè docent, quàm lanuginem ingreſsi ſint, prius quàm ſacra volumina vel de nomine nouerint, priuſquam noui veteriſq́ teſtamenti ſigna notaſq́ cognouerint; non enim dico, priuſquã impuræ flagitioſæq́ vitæ cænum abſterſerint, eaſq́ animæ fœditates, quas peccatum aſperſit;* (quia his immoriuntur.) *Si duas aut tres pias voces edidicerint, ac ne id quidem ex lectione, ſed ex auditione, aut Dauidi nonnihil operæ dederint, aut pallium* (Prædicantium & Miniſtrorum) *ſcitè contrahant, ſtatim ad cathedram & pulpitum proſiliunt.* Cæterùm ne quid te celem, valde ſuſpicor, nullum Catholici Angli in Angliam reditum, ſatis maturum tibi videri, quia improbitati nunquam, niſi immaturè, venit probitas; hæreſi, veritas; vitio, virtus; tenebris; lumẽ. De tertio, neſcio quid tibi velis. Quæ eſt enim iſta conſecutio? Ieſuitæ curam & adminiſtrationem habent Seminarij, in quo Angli literarũ ſtudioſi aluntur, erudiuntur, literiſque & pietate informantur: ergo alios exules Anglos ſubſidio ad vitam ſuſtentandã neceſſario priuant. Quod ſi Pontifex his iuuenibus, literarum ſtudioſis, attribuit aliquid, quod olim pro peregrinis Anglis fundatum & conſtitutum erat, nemini profectò vllam iniuriam irrogauit, quia iſti etiam iuuenes peregrini ſunt & exules, neque aliis, ſi Romam adeant, ſua deſunt adiumenta; & relictæ patriæ ſolatia. Hactenus de Anglia.

Nazian. Apolog. 1.

Nunc Oceano tranſmiſſo, nauigandum eſt mihi vel reluctanti in Luſitaniam, quia eò te impetus venti, vel potius furor mentis rapit: *Multorum*, inquis, *opinio eſt, cladem illam Luſitanicam à Ieſuitis initium habuiſſe.* Verùm non multorum, ſed omnium rectè ſentientium ſententia eſt, te ab ingenio tuo ne latum quidem vnguẽ diſcedere:

De Luſitania.

 dere:

dere: & quod ab exordio libri facere occæpisti, id hoc itidem loco facere; hoc est, mentiri, vt sine verborum anfractibus me explicem. Nam primùm ab hac calumnia tota nos Lusitania liberat, hoc ipso, quod post illam verè miserandam stragem, Lusitani Societatis Religiosos suis in ditionibus retinuerunt, & nō minori beneuolentia, quàm antea fouerunt: quod nunquam fecissent, si Africanæ illius calamitatis auctores exstitissent. Deinde, quis Regem Sebastianum impulerit ad illam expeditionem, longè verius, quàm tu, explicat Petrus Fonseca Lusitanus, in epistola ad Regem Hispaniarum Philippum, qua secundum commentariorum in Metaphysicam tomum eidem dedicat Regi: cuius exordio hunc in modum scribit: *Primam huius nostræ commentationis partem, Rex potentißime, Sebastiano Regi, sororis tuæ filio, iustis de causis, ac pœnè necessariis, ante decem annos dicaui. Sed vix ad eius manus volumen illud peruenerat: cùm Romæ, vbi tum degebam, renunciatum est, illi cum tota pœne regni nobilitate, luctuosam illam & infelicem Africanam expeditionem, interitū attulisse. Quam expeditionem ille susceperat, non eorum, quos parentum loco habebat, hoc est, tuo, & Henrici Patrui maturo consilio, quod propter iuuenilem ardorem, & fallacem, ac periculosam, in illa præsertim ætate, gloriæ cupiditatem suspectum habebat: Non salutari familiarium hortatu, à quibus fuerat diligentißimè institutus & educatus, quos iam à se remouerat, atque ablegauerat; sed arte & industria eorum, quibus incautus se penitus addixerat; quod blandiendo spem eius alerent gerendi res maximas, quique magnitudinem & celsitudinem animi, quæ certè fuit in eo singularis, intempestiuè extollebant, vt eius gratiam aucuparentur.* Obiicies fortasse, Fonsecam esse testem domesticum. Quid tum? An propterea minus fidei apud prudentem lectorem merebitur; quàm Natalis Comes,

mes, aut tu, aut nescio qui alij Gallicani & Anglicani, seu logographi, seu mythologi? non versamur hîc in foro, extra quod necessarium non est, vt veritatem legibus ciuilibus metiamur. Certè causa nulla erat, cur Fonseca, ad tantum Regem scribens, quidquam vanitatis orationi admisceret: quin potius causæ plurimum erat, cur rei veritatem sine fuco panderet. Adhæc, si expeditio illa tam feliciter cessisset, quam illa olim Iustiniani, duce Belisario, in eãdem Africam, aut Heraclij in Persidem; an causam adeo ꝓsperi successus Iesuitis adscripsisses? Sat scio, etiam te tacente, quid videas te responsurum, si responsurus esses. Quæ igitur improbitas est, iam, cùm res malè cessit, infortunatum euentum in Iesuitas referre: felicem verò exitum, si euenisset, iisdem abiudicare? His adde, quod licet Iesuitæ interrogati, num ad gloriam Dei & Ecclesiæ amplificationem expeditio illa pertineret, sententiam suam Regi fideliter exposuissent, non deberent tamen aut à te, aut ab alio quoquam in crimen vocari: quia quidquid aut tu, aut alij sentiatis: si victoria à Lusitanis stetisset, ingens vtilitas & ad Lusitaniæ regnum, & ad totam Christianam Rempublicam redundasset. Qui ergo in hanc vtilitatem intentus, suasisset Regi, ne tantam rei bene gerendæ occasionem abire sineret, is nihil ab homine alienum fecisset: non enim scimus futura; sed de futuris coniectamus: & si futurorum incertitudo obstaret, quo minus bellum susciperetur; nullum vtique bellum suscipiendum esset, nisi quis diuina reuelatione certus victoriȩ redderetur. Non debebat Iustinianus ducere in Orientem contra Persas: nec in Africam contra Vandalos: nec in Italiam contra Gothos: vno verbo: arma ponenda, & in vomeres conflanda essent, & totus Christianus orbis Barbarorum rapacitati obiiciendus.

Quàm infeliciter cesserunt multæ expeditiones in Syriam, & Palæstinam, ab Imperatoribus, Regibus, tot populis & nationibus institutæ; nominatim gemina illa Christianissimi & sanctissimi Francorum Regis Ludouici? Et quis, nisi improbi Hæretici, Pontificibus, & aliis, etiam viris Religiosis, vitio vertit, quod principes, consilio & adhortationibus suis induxerint, vt prælia illa Domini præliarentur? Improbi, inquam, Hæretici, sugillant Pontifices, & alios Religiosos, quia malunt, vt Saraceni terras illas occupent, quàm Christiani. Sanctus Ludouicus suo in exercitu multos Religiosos habebat, nominatim ex Ordinibus sancti Dominici & sancti Frãcisci, quibus ille erat addictissimus. An non putas credibile, eosdem Regi sæpius suasisse, vt bona spe plenus pergeret cum Deo, & Ecclesiæ laboranti opem ferret? Quos labores in hoc ipso negotio, non subiit sanctus Bernardus, & tamen alius finis omnia hæc bella non excepit, quàm quod tandem post immanes acceptas clades, post infinitas Christianorum strages editas, post captum à Saracenis sanctum Ludouicum, & tandem etiam peste extinctum; Christiani, tota Syria & Palæstina pulsi sunt, ita vt ne vestigium quidem proprium iis in locis possideant, in quo vestigia ponere queant. Num propterea nemo amplius cohortabitur, vt *militemus* & *laboremus*? Nemo prudens ita sentiat. *Quis enim sapiens*, inquit sanctus Ambrosius, *non in orbe quodam atque circuitu locata humanarum rerum nouit negotia, quia non eosdem semper habent successus, sed variant status, & mutant vices. Quem beatiorem Cneo Pompeio Romana templa miserunt? At is, cùm tribus triumphis terrarum cinxisset orbem, pulsus acie, bello profugus, & sui terminis exul imperij, Spadonis Canopei manu occubuit. Quem nobiliorem Cyro Persarum totius Orientis terræ Regem dederunt? is*

S. Ambros. contra Symmach.

quo-

quoque cùm principes potentißimos aduersantes vicisset, victos reseruasset, muliebribus armis fusus interiit. Et ille Rex etiam, qui superatos confessus honore donauerat, exsecto capite, & inter vtrem plenum cruoris satiari iussus incluso, fœmineis imperiis ludibrio fuit. Adeo in istius vitæ curriculo non paria paribus, sed longè diuersa referuntur. Quem etiam magis sacrificiis deditum quam Carthaginensem ducem Hamilcarem reperimus? qui cùm, toto prælij tempore, inter acies positus dimicantes, sacrificium faceret, vbi partem suorum victam esse cognouit, in ipsos, quos adolebat ignes, se præcipitauit, vt eos vel cruore suo restingueret, quos sibi nihil profuisse cognouerat. Hæc sanctus Ambrosius. Iudicia tua abyssus multa. exclamat sanctus ille Rex ad Dominum. Quis sanctior Osvvaldo Anglorum Rege? Quis laude dignior Osvvaldi antecessore Eduino, qui primus gentis illius Regum, salutari baptismatis vnda tinctus est? Et tamen vterque ab impiis & paganis, miserandum in modum, trucidatus est, cæso & profligato, toto, quem ducebant, exercitu.

Psalm.35.

Vide Bed. lib. 2. hist. Angl. c. 14. & seq. & lib. 3. cap. 3. 6. 9.

Genes. 25.

Necdum ex Lusitania abis. *Dum*, inquis, *Regem Sebastianum castimoniam docerent, à coniugio abhorrere fecerunt, quo factum, vt hæredem nullum relinqueret.* A coniugio scilicet abhorruit, quia diutius, quàm tibi placeat, vxorem ducere distulit. Fortè accusas itidem Patriarcham Isaac, qui cùm quadraginta esset annorum, duxit vxorem *Rebeccam, filiam Bathuelis*, exemplo non tantum Prædicantibus, sed & omnibus Lutheranis & Caluinianis magis admirando, quàm imitando, quibus neque Aristotelis decretum illud arridet; cum tradit, puellas circa decimum octauum annum matrimonio iungendas; masculos aũt circa trigesimum septimum. Heu nimis longa est hæc Euangelicis nostris mora; nisi enim, primo pubertatis exordio, nuptiis sese illigent, mundum ruiturum

Arist. lib. 7. polit. cap. 16.

rum formidant, quin prius *robusti sunt scelere* & libidine, quàm tempore: *ante nocentes, quàm potentes, viridi pueritia, cana malitia:* semper metuunt, ne si cælibem vitam ducant, in pœnas Papiæ siue Popeæ, siue vt alij vocant, Papiæ Popeæ, legis incurrant; à quo tamen pauore iam dudum liberati sunt, si modò vellent, lege quadam Constantini, Constantij, & Constantis Imperatorum: quæ his verbis concepta est: *Qui iure veteri cælibes habebantur, imminentibus legum terroribus liberentur, atque ita viuant, ac si numero maritorum matrimonij fœdere fulcirentur; sitque omnibus æqua conditio capessendi, quod quisq; mereatur.* At nullum reliquit hæredem. Quæso te, si ante tristissimam illam cladem, matrimonium iniisset; an certus fuisset de hærede? An non hoc æquè in fortuna, vel vt rectius loquar, *in manu Dei* situm est, atque victoria? Et vt loco victoriæ parari potest, ἧττα, sic loco hæredis, Orbitas. Sed tu præscius nimirum futurorum, Regi illi, si duxisset vxorem, dicere potuisses, quod Dominus dixit Abrahamo: *Reuertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium vxor tua.*

L. Qui iure. C. de infer. pœn. cælib.

Genes. 18.

Nunc ex Lusitania, imò ex Africa, volas in Germaniam & quidem Fuldam, per immensos marium terrarumque tractus, quouis velocior Euro, ita vt Pegasus præ tua pernicitate, sit testudo tardigrada. Ais, *In Iesuitis culpam hærere: cur princeps Fuldensis ditione sua exciderit.* At Iesuitas omni culpa carere, teque impudenter mentiri, testabitur libenter ipse reuerendissimus & illustrissimus Princeps; qui causam in nostros nunquam retulit. imo idem iam testatur hoc ipso, quod post aduersitatem illam, Societatis patronus & defensor esse nunquam desiit. Adeamus simul ad illius tribunal, eiusque iudicio stemus, aut cadamus. Quid tergiuersaris calumniator?

De Fulda.

Nemo melius scit, quo auctore quidquam acciderit, quã is, cui accidit. Certius hoc multò testimonium erit, quã quod tu ex leuis vulgi rumore captas. *Vanæ voces populi non sunt audiendæ, nec enim vocibus eorum credi oportet, quãdo aut noxium crimine absolui, aut innocentem condemnari desiderant.*

L. Decurionũ. C. de Pœnis.

De Prussia.

Porrò qua velocitate ex Lusitania venisti Fuldam; eadem inde proficisceris in Prussiam. *Elbingæ*, inquis, *occuparunt Hæretici templum quoddam Catholicum, eiectis ex eo Iesuitis.* O grande Iesuitarum piaculum. Quis non obstupescat ad tantam Iesuitarum nequitiam. At Iesuitæ dederunt Hæreticis occasionem templum illud inuadendi; quia si Iesuitis traditum non fuisset, Hæretici manus abstinuissent. Nescio certè num abstinuissent. Quàm enim prompti sint & expediti, ad inuadenda & profananda Catholicorum templa, quotidiè non ex relatione aliorum audimus; sed nostris oculis intuemur: vbi vel minima occasio datur, rapaces vngues iniiciunt. Nonne Elbingenses iam templum primarium illius vrbis, sordibus perfidiæ suæ conspurcarãt, antequam Iesuitæ, missu magni illius Cardinalis Hosij, eò accederent? Nonne Sigismundus Rex Poloniæ auctoritatem suam interponere debuit, vt ex Hæreticorum sacrilega possessione eriperetur? quod vt lector videat & simul de candore tuo iudicet, clareque perspiciat, quales Elbingenses in Iesuitas aduenas, ab Hosio, legitimo loci illius pastore, eò destinatos, sese exhibuerint; exscribere, & huc transferre operæpretium duxi: quæ Stanislaus Rescius, de hoc toto Elbingensi negotio litteris prodidit, cuius relatio eò fide dignior videri debet, quia in Prussia vixit, & Cardinalis Hosij familiaris fuit: ita igitur ille, de indefesso Hosij Epi-

Rescius lib. 2. de vita Hosij. cap. 20.

scopi studio loquens: *Ad Elbingensium quoque ciuium salutem, omne suum studium conuertit, qui Lutheri verbum, pro Dei verbo receptum, palam in templis profitebantur, & aliquot Ecclesias, cæteraq́; loca sacra & religiosa, Augustanæ confeßionis & doctrinæ fœditate, prophanisq́; ritibus audacißimè contaminauerant, nullam occasionem prætermisit, nullum finem fecit, & publicè in prouincialibus comitiis, & priuatim in omni congressu docendi, monendi, rogandi, obsecrandi, vt Ecclesiam matrem agnoscerẽt, eiq́; dicto audientes essent in terris, si Deum vellent habere Patrem in cœlis. Sed cum Elbingenses pastoris & Episcopi sui vocẽ, minimè audiendam existimarent, minorq́; in dies fieret ad fouendas hæreses, & ad quiduis audendum apud illos verecundia, cùm nil in spiritu lenitatis proficeret, potestatis legitimæ à Deo constitutæ, vindicis, vt ait Paulus, in iram ei, qui malè agit, auxilium implorauit, ac obtinuit etiam ab optimo Rege Sigismundo, vt mißis aliquot senatorij Ordinis viris, Commissariis, vt vocant, suis, grauibusq́; pœnis propositis, Ecclesiæ parochialis possesio legitimo Episcopo, ad primæuum vsum conuertẽda redderetur: in qua statim, insigni pietate & doctrina viros, ex Societate IESV collocauit: qui populum errantem tum priuatis sermonibus, tum publicis concionibus ab errore suæ viæ reuocare non cessarent, verboq́; veritatis pascerent, & exemplis Christianæ vitæ, & Angelicæ conuersationis institutis, ad omnem pietatem informarent. Cæterùm, vt vberiorem fructum faceret Euangelij prædicatio, necessarium quoque fuit nutantem, vt ait Cyprianus, multorum fidem martyrij veritate, & persecutionum tolerantia solidare. Vox enim prædicantium, Christianæ fidei confeßione illustrata, tolerantiaq́; laude probata, ad Dei aures facilius penetrat, & aperto sibi cœlo, de Domini bonitate, errantium conuersionem celerius impetrat. Sæpe igitur accidit, cùm quidam ex Societate vir, totus Deo deditus, Petrus Phaë Germanus, ex superiori loco verbum Dei, iuxta sensum*

sum & consensum Ecclesiæ Catholicæ prædicaret, vt turmatim irruerent Catholicæ veritatis inimici, ac prægrandia saxa, toto impetu, in faciem Euangelizantis intorquerent, omnibusq; modis risu, cantu, cachinnis, vlulatu, plausu, strepitu, ne à quoquam posset exaudiri, obstreperent. Sed vna præcipuè die, facinus aggressi sunt memorabile, & ei, quod profitentur Euangelio valde consentaneum: cùm enim tremendum illud Missæ sacrificium pater Petrus celebraret, irruentes in Ecclesiam Hæretici, actionẽ vniuersam sacerdotis, omnibus cachinnis irridebant. cũ autem ad Eucharistiæ eleuationẽ ventũ esset, dũ sacerdos precium illud redemptionis nostræ super caput eleuatum, Deo Patri immolat, & astanti populo videndũ & adorandũ exhibet, aliquot ponderosos lapides in dorsum celebrantis impegerunt, & alios præterea, quibus sacra mysteria dissiparent, in altare proiecerunt: neq; tamen vel sacerdotẽ impedire potuerunt, quo minus institutam actionẽ expediret; vel sacra illa mysteria disiecerũt.

Alio præterea tempore, eodem illo patre, in eodem loco, celebrante, & sacram itidem Eucharistiam eleuante, ausus est homo quidam, depositis in medio templi caligis (ô mores Lutheri Cacangelio dignissimos) obscænissimas corporis sui partes, quod apud homines honestos, etiam in occulto turpe ducitur, altare versus exponere: nisi quod audaciam hominis secuta est vltio diuinitus irrogata. Nam ilico in eodem loco concidit, cùm pes vnus ignem concepisset, sociorumq; manibus in proprias ædes deportatus, graues pœnas suæ in Deum contumeliæ persoluit. Quadam etiam nocte, ex eodem Lutheranorum cætu, sodales aliquot congregati, facta inter se conspiratione, multos itidem & ponderosos lapides in cubiculum eiusdem patris, multo conatu, refractis omnibus repagulis, per fenestras iniecerũt; Sed eum tamen, & alios præterea socios, diuina ab omni læsione bonitas mirabiliter conseruauit. Postea verò, in cellam vinariã ingressi, in dolium, de quo bibere solitus erat, fœdissima stercora

iniecerunt, ac tandem etiam, oblato veneno, egregij Satanæ milites perfecerunt, vt vſum vtriuſque manus pater ille venerandus amitteret: quem tamen poſt menſes aliquot magna adhibita diligentia, & exquiſitiſſima cura, ac etiam ſumptibus, optimi & innocentiſſimi viri D. Ioannis Hoſij de Bezdanus, eius, de quo nunc agimus, fratris germani, & in omnibus vitæ ſtudiis tanto fratre digniſſimi (Baſilium & Gregorium diceres) ſumma cum omnium gratulatione in villa Smolanenſi recuperauit; Nec vllam morbi vehementiam, aut perſecutionis acerbitatem minus moderatè tulit, quàm quod eum Dominus tantoperè expetito Martyrij honore dignari noluerit.

Ioannes quoque Aſſermanus, eiuſdem Societatis ſacerdos, ad prædicandum in ea ciuitate Euangelium legitimè deputatus, cùm in templo ſuburbano, verba ad populum faceret, multis & ipſe lapidibus petitus, coactus eſt in cathedra, ictus illos vehementes, capite in pallium inuoluto declinare: cumque præterea furibundi homines, mortem illi certiſſimam minarentur, ſtatim vt extra Eccleſiam prodiiſſet, ſeque ad deſignandum facinus, quod animo conceperant, & animis & telis armauiſſent, admonitus ea de re Aſſermanus, abſoluta concione, poſitis in terram genibus, ipſe quoque ſeſe ad certam mortem, Chriſti cauſa, oppetẽdam, & animo & voluntate armauit: Deoque gratias agit, quod tandem expetitum calicem, pro eius Euangelio bibiturus eſſet, & ſigno ſanctiſſimæ & viuificæ Crucis fronti ſuæ pectoriue impreſſo, in confertam illam homicidarum aciem eſt ingreſſus. Verum illi (ô Dei prouidentiam) tantum abeſt, vt conceptum animo flagitium perpetrarint, vt ne verbo quidem læſerint per medium tranſeuntem. Paſſi ſunt venerandi patres iſta, & alia multa, quæ longum eſſet ſingula recenſere. Hucuſque Reſcius. I nunc Caluiniſta, & cum hac Elbingenſi tragœdia triumpha.

Sed

Sed vt video triumphare non vacat, nam ex Prussia solita leuitate, Romam aduolas, modumque tractandi & versandi Pontificis animum pluribus coloribus depingere pergis, at non veris sed imaginariis; quia in cerebro tuo factis & paratis. Ais ergò: *Vbi beatissimos Patres, opinione hac de se, rerumq; suarum huiusmodi felicibus successibus imbuerunt, ad gratias ab iisdem impetrandas pergunt.* Dixi iam suprà: nullum esse Ordinem, cui non sint sua priuilegia. Si non credis, Excute titulos Iuris Canonici, de priuilegiis; Non igitur adeo mirandum, si & noster Ordo à Sede Apostolica sit nonnullis insignitus: quæ petimus à Pontifice tunc, cùm indigere videmur; & non tam rebus prosperis, quàm aduersis, cum institutum & hæreditas à B. P. nostro Ignatio nobis relicta, & à Paulo III. approbata, oppugnatur. Argumento sint bullæ Gregorij XIII. & XIV. quibus Societatem denuò Apostolica auctoritate confirmant: Prioris initium est: *Ascendente Domino & Saluatore nostro in nauiculam:* Exstat apud Ribadeneiram. Posterioris; *Ecclesiæ Catholicæ, cui, Deo auctore præsumus*; Quæcunq; verò priuilegia exorantur, ea, vt par est, sine vllo dolo exorātur. Non enim fugit nos illud Pelagij Pontificis: *Ea, quæ surreptione, vel falsis precib⁹ forsan impetrantur, nullum supplicantibus ferre remedium; Mendax enim precator debet carere impetratis,* inquit ille; *& quibus scripta diriguntur, sunt puniendi; si precum mendacia vetuerint argui.* Adiungis. *Primò institutum ipsorum, eiusq; formam simul & priuilegia sæpè ab iisdem approbari petunt.* Non mirum; quia nihil potius & charius ipso instituto habemus. Iure igitur, eius, quo nihil nobis antiquius, confirmationem, à posterioribus Pontificibus postulamus, à quibus proinde tanquam ab humanissimis Patribus illud responsum ferimus: quod Arcadius & Honorius dederunt.

Ex Prussia Romam migrat calumniator.

De priuilegiis Societatis.

22. quæst. 2. c. dicenti.

Gratianus loc. cit.

26. q. 1. c. quæcunq; lib. 16. Cod. Theod. tit. 2. leg. 29. & 30.

derunt. *Quæcunq; à parentibus nostris* (& predecessoribus) *diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata atque incorrupta circa sacrosanctas Ecclesias* (societatem IESV) *præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur, omnibusque, qui Ecclesiis* (& Societati) *deseruiunt, tuitio deferatur: quin temporibus nostris addi potius reuerentiæ cupimus, quam ex his, quæ olim præstita sunt, immutari: nec tam nouum aliquid præsenti sanctione præcipimus, quā illa, quæ olim indulta videntur, firmamus. Priuilegia igitur, quā olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari, sub pœnæ etiam interminatione prohibemus.*

Dicuntur, inquis, *his Pontificum approbationibus non parum abuti; dum multa deinde infarciunt, quæ probabile est, sanctissimos, si rectè exponerentur, nunquā probaturos.* Iterū audacissimè crimē falsi nobis obiectas: si enim crimē falsi est, *si quis Imperatorum & magistratuum edicta proposita, dolo malo, corrumpat, & si alienum chirographum imitetur, aut libellum, vel rationes intercidat vel describat*; Si crimen falsi admittit, *qui in rationibus, tabulis cerisue, vel alia quare etiam sine consignatione, falsum fecerint, vel rem amouerint*; quanto magis crimine falsi teneretur ille, qui summi Pontificis, Christi Vicarij, Ecclesiasticæ Hierarchiæ principis Constitutiones corrumperet, & aliquid menti Legislatoris aduersum, per summā imposturam intruderet. Cùm autem falsi crimē nobis duntaxat obiicias, non autem vllo, vel in speciem verisimili argumento probes; oportet, vt ex legibus, pęnas illas subeas, quas subire coguntur, qui crimen falsi admiserunt. Est autem *pœna falsi* vel *quasi falsi*, vt ait Iureconsultus, *deportatio, & omnium bonorum publicatio: Et si seruus eorum quid admiserit, extremo supplicio affici iubetur.* Hoc posterius ad te pertinet, quia seruus peccati es; *à quo enim quis superatus est, huius & seruus est*: inquit Apostolus. Quod si pœna tibi nimis

L. Hodie. L. Quid sit. L. Pœna ff. ad leg. Corn.

L. Pœna legis ff. ad leg. Corn.

2. Petr. 2.

nimis seuera videtur, facile patiemur, vt exsoluas veterem illam, quæ iubebat, vt falsi conuictus de saxo deiiceretur; quæ & in illum statuta est, qui alterum huius criminis accusat, nec tamen idoneo argumento probat, vt tibi accidit; qua enim ratione probas, nos Pontificum Cōstitutiones additione vel detractione deprauare? An non eadē formula est Instituti nostri, quæ oblata est Paulo III. & quæ hodie adhuc in Societate teritur & legitur, quæque posterioribus Pontificibus oblata est? An non sunt hodie quoque eædem Constitutiones, à Patre nostro Ignatio conscriptæ, & Apostolico suffragio approbatæ? An non priuilegia nobis concessa, in curia & archiuo Romano asseruantur, sicut & priuilegia aliorum Ordinum, vt temporis successu, cōstare possit, quid huic vel illi Ordini Sedes Apostolica indulserit, vt si controuersiæ exsistant, recurrere liceat ad autographū; & inde veritatem discere? An Pontifices negligentiores existimas, quàm priscos illos Romanos, qui acta in archiuis diligentissimè custodiebant, vt ex Tertulliano liquet: aut quam Reges Persicos & Babylonicos, qui rerum gestarum commentarios suis in Bibliothecis, magna cura, asseruabāt, ne quis fraudi relinqueretur locus? Et illi ipsi cōmentarij tum Iudæis generatim, tum speciatim Mardocheo saluti fuerunt, vt sacra Esdræ & Estheris historia docet. Quid igitur facilius esset, quàm Iesuitas manifestę corruptelæ conuincere si vel vnum iota literis & priuilegiis Apostolicis adiicerent?

Alexand. lib. 6. dierum genial. cap. 10.

Tertull. in Apolog.

Præterea anno tertio Sixti V. Pontificis, priuilegia omnia, quæ eousque Pontifices scriptis diplomatis concesserant, visa reuisa, & cum autographis comparata sunt operâ Augustini Cusani Curiæ causarū Cameræ Apostolicæ generalis Auditoris, Romanæque Curiæ iudicis ordina-

dina-

dinarij: qui instrumento publico super hac re confecto; *Dictas*, inquit, *literas Apostolicas, ad nostras manus recepimus, vidimus, legimus, tenuimus, & diligenter inspeximus, illasq; sanas, & integras, & illæsas, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua earum parte suspectas, & aliâs, more solito debitè & legitimè expeditas, omniq; prorsus vitio & suspicione carere inuenimus.* Quid igitur tu de fraude & suspicione garris? Dices; iudicem istum à nostris fuisse corruptum. At hîc iterum nō nobis, sed tibi pœnam criminis falsi consciscés; nam *qui duobus in solidum eandem rem diuersis contractibus vendidit: pœna falsi coërcetur*: cui adiungitur & is, *qui iudicem corrumpit*. Quæ pœna te manebit, si iudicem hunc à nobis corruptum dicas: quia, quod dices, nullo vnquam idoneo argumento, satis scio, testatum facies.

L. qui duobus. ff. ad leg. Cornel.

Ad extremum, non animaduertis, quanta iniuria Pontifices afficias, dum eos talia priuilegia concedere blateras, quorum vim & pondus non intelligant? Hæc nimirum reuerentia est, quam Sedi Apostolicæ exhibes. Interea veneno mel misces, & *sanctissimos Patres* intonas, ingenti cordis & oris dissidio: Sed fortassis iniuriam tibi facio, dum te iniuriosum in Pontifices esse assero: Es enim ex numero furiosorum, quos negat Vlpianus; *Iniuriam facere posse, siue pulsent, siue conuicium dicant*, non sunt enim rationis compotes. At nunc ordine percensere ingrederis, quænam, tuo iudicio, Pontifices non videantur approbare. *Prohibent*, inquis, *in forma instituti, ne quis ad professionem aspiret.* Non hoc tantùm, mi homo, sed & hoc generatim, vt postquam quis in corpus Societatis cooptatus *fuerit in aliquo gradu, ad alium progredi non curet, sed in suo perficiatur, & obsequio Dei & gloriæ sese impendat.* Nam veri religiosi est, *vt iactet cogitatum suum in Dominum*; illudque Dauidis semper vsurpet: *Dominus regit me,*

L. illud. ff. de iniuriis.

me, & nihil mihi deerit. At professio, inquis, *perfectionis status est, licet ergo illam appetere:* Etiam Episcopatus; plus dicam etiam summus Pontificatus status est perfectionis, ergo Religiosus licitè Episcopatum, aut summũ Pontificatum appetet, vtque eum assequatur, enixè elaborabit, suosq; superiores, vt ad assecutionẽ subsidio veniãt, perpetuis precibus fatigabit? Ais: *Dicuntur etiam in eadem forma habere, vt qui vota simplicia edunt, obligent se illis in Societatis ingressum.* Omnino, quia formula votorum simplicium hanc etiam promissionem continet; *Promitto me Societatem ingressurum, vt vitam in ea perpetuò degam*: non quod iam nõ sit absolutè in Societate: sed quia nondum ad altiorem Societatis gradum ascendit, qualis est Professorum: & eorũ, quos *Coadiutores formatos spirituales* & *temporales*, appellamus & respectu horũ, vouet ingressum in Societatẽ. *At,* inquis, *si postea talis iure suo petat pfessionẽ, aiunt, quòd non teneantur illum admittere, neq; tamen illum à voto suo liberum manere: Et hæc dicunt à Pontificibus probari.* Planè ista à Pontificibus probata sunt; à Paulo III. à Iulio III. & denuò confirmata à duobus Gregoriis XIII. & XIV. Constitutionẽ XIII. habes apud Ribadeneirã. Deinde ista ipsa probat quiuis, qui vota simplicia Deo nuncupat; vouet enim Deo perpetuam paupertatem, castitatem & obedientiam in Societate IESV, & ingressum in eandem Societatem: sed cum hac clausula: *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* At Societatis Constitutiones hoc vel inprimis à Religioso nostri Ordinis exigunt, vt suo in gradu Domino Deo in *sanctitate* & *iustitia* seruiat, neque sollicitus sit de vlteriore, sed totam huius rei curam superioribus demandet.

Si, inquis, *iure professionem petat.* Nescio profectò, num quis apud nos iure petere possit, cùm vouerit se cõ-

tentum fore statione sua, donec ab his, qui præsunt, ad aliam euocetur. Hæc enim illorum verborum vis est, *omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis Constitutiones*, quæ, vt antè dicebam; hoc iterum atque iterum præcipiunt, vt quis omnem hanc sollicitudinē procul abs se arceat. Aut enim quis dignus est professione aut non; si dignus, ratio eius habebitur; maximè, si dignus sit superiorum iudicio: Nam si suo tantùm iudicio dignus sit, iam hoc ipso indignus erit, etiamsi alioquin dignus sit: si autem reuera sit indignus, tunc quo iure tantum gradum ambiet? Accedit, quod nostri, qui domesticis ministeriis non addicuntur, dum vouent ingressum in Societatem; non vouent definitè professionem faciendam: sed aut professionem, aut Coadiutorum formatorum vota publica. Igitur neque ex hoc capite petet quis iure professionē, & hoc ipso, quod potius cupit esse professus, *quam Coadiutor formatus*; satis ostendit, quo spiritu agatur. Nec insolens tibi videri debet; eos, si petita professione non exaudiantur; non exsolui votorum simplicium obligatione: quia ea vota nuncuparunt Deo, cum hac appendice; *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis Constitutiones*: quibus nihil magis est aduersum, quàm vt si quis ad professionem postulatam non admittatur, derepentè liber ab omni simplicium votorum religione fiat. *Hæc dicunt*, inquis, *à Pontificibus confirmari*. Dicimus & dicemus, hæc & plura huius generis nō ab vno, sed à pluribus Pontificibus, & ab vniuersali Ecclesia, & à sacrosancto Concilio Tridentino approbari & approbata esse: hoc ipso enim quod Concilium Tridentinum, nihil voluit innouare, nec prohibere, quo minus Clerici Societatis IESV, Deo, & Ecclesiæ iuxta pium suum institutum, à Sede Apostolica approbatum, inseruirent; Societatis mores, &

in his

in his etiam hunc, de quo agimus, grauissima sua sententia confirmauit.

Res, inquis, *dubitatione non caret*; Sed apud quos? videlicet apud illos, qui dubitant, vtrum meridie sol luceat, vtrum nix alba, & ignis calidus; *Cùm nemo*, inquis, *teneatur, statum vitæ plus satis suspensum ducere: iure Canonico, in his casibus, iam olim prouisum est*: Qui in nostra Societate degunt, votis simplicibus obstricti, illi non fluctuant, incerti de statu vitæ: iam enim in statu religionis versantur; iam verè & propriè dicti religiosi & sunt & nominãtur: & vt tales ab Ecclesia habẽtur & coluntur: iam perpetuam vouerunt paupertatem, castitatem & obedientiam in Societate IESV: Quo modo ergo ancipites, quasi salo agitati, & nondum in religionis portum subducti, fluctuant? At progredi possunt ad altiorem statum. Ita est, sed in eodem religionis statu, non in diuerso: & tum, cùm ab eo, qui præest, audiunt illud. *Amice, ascende superius.* Quod si fluctuent: quia retrò respicere incipiunt, id non fit vitio status, sed culpa animi inconstantis: neque hæc fluctuatio his est peculiaris: quia etiam professi, cuiuscunque Ordinis, ita fluctuare possunt: nisi à diuina gratia præseruentur. Quod si quis fluctuet eò, quod suo gradu contentus non viuat, id similiter non prouenit ex statu; sed aut ex ambitione, aut ex paruo in virtutibus profectu: aut ex obliuione eius, quod quis promisit, dum vota simplicia emisit: promisit enim sua sorte se cõtentum fore, neque aliter se vota sua interpretari velle, quàm omnia *intelligendo iuxta ipsius Societatis Constitutiones.* Licet autem in aliis Ordinibus, ratione gradus altioris, hæc fluctuatio non habeat locum, quãdoquidem omnes votis solennibus obligati sunt: attamẽ aliis modis fluctuare quis potest. Quid enim, si quis appetat di-

gnitates vel extra vel intra Ordinem? quid si summo conatu enitatur, vt Doctor creetur, Professor, aut Antistes Ordinis; aut vt ad Episcopatum, aut aliam dignitatem Ecclesiasticam euehatur, huiusque cupiditatis æstu accensus, nihil non tentet, nihil non turbet & audeat? Quæso te, vnde nam huius fluctuatio proficiscetur? Indéne quod dubius animi de statu vitæ hæreat, an ex corde parum religioso, cui arrogantiæ multum, humilitatis nihil aut parum?

De votis simplicibus.

Si quis, inquis, *votum simplex religionis ingrediendæ fecerit, & à superioribus non admittatur, vbi per annum expectauerit, iure ipso à voto fit liber: oportet ergo vt & apud istos idem ius obtineat.* Respondeo, aliud esse votum simplex eius, qui adhuc extra religionis statum manens, vouet se religionem ingressurum, qualia vota facere possunt sæculares, & Nouitij Ordinum, quatenus nondum sunt in ipsum Religionis corpus cooptati: Et aliud esse, religionis votum simplex, eius, qui per ipsum votum simplex in corpus religionis cooptatur; eique, tanquam membrum propriè vnitur: ita vt verum sit dicere, talem nõ esse amplius sæcularem: sed veri nominis religiosum. A voto simplici prioris generis, non nego liberari tunc aliquem, cùm à superioribus Ordinis, aditus ad Ordinem ei non reseratur: At per vota posterioris generis, ita quis obligatur, vt licet ad gradum altiorem tunc cùm petit, non admittatur, resilire nullo pacto liceat, quasi iam à votis sit expeditus; Quia per hæc vota verè in Societatis corpus adscriptus est, & cùm vouet, se Societatem ingressurum, non vouet ingressum in religionem, sicut aliquis sæcularis, sed vouet se in ea religione, cuius iam per vota simplicia membrũ factus est, ad alium gradum progressurum: ita vt cum religione, cuius iam pars est, excellentiore

tiore

tiore adhuc modo coniungi velit: *Sed omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis*, hoc eſt, tunc, cum à Præpoſito Generali ad hunc gradum euocabitur: Et hunc excellentiorem, & vt ſic dicam, interiorem coniunctionis cum Societate modum, vocamus in formula votorum ſimplicium, *ingreſſum in Societatem.* Itaq; tantum abeſt, vt quis, ſi non admittatur tunc, cùm petit, ad altiorem gradum, à votorum nexibus abſoluatur; vt obligatio votorum nūquam ceſſatura ſit, licet tota vita ſua nunquam ad maiorem gradum admitteretur.

Non videtur, inquis, *credibile, Pontifices ius hoc per ipſorum priuilegia immutaſſe.* Non opus fuit vlla mutatione: quia ius illud de voto ſimplici ingrediendi religionem emiſſo, durat adhuc, & in poſterum etiam durabit. At vota noſtra ſimplicia non ſunt de Societate ingredienda, niſi eo ſenſu, quē paulò antè explicauimus: ſed dum quis hæc vota, exacto probationis tempore, facit; hoc ipſo Societatem ingreditur: hoc ipſo pars & membrum religionis efficitur; nec obſtat veræ & intrinſecæ notioni partis, vt alia pars fieri poſſit; nam & ſanguis pars corporis humani eſt, & tamen fieri poteſt in eodē corpore pars alia longè nobilior, quippe viuens, vt ſi fiat caro. Quod autem ais, *multos doctos & pios viros dubitare: vtrum Pontifices Ordini noſtro hoc conceſſerint, vt qui vota ſimplicia emittunt, verè ſint religioſi, detinerią; poſſint vel inuiti, licet ad profeſſionem non admittantur.* Suſpicionem mihi moues, tuos illos doctos & pios viros, vix eſſe ſemidoctos & ſemipios, dum de re clariſſima dubitant: Nam vt vel vnicam Gregorij XIII. conſtitutionem nominem, cuius initium, *Aſcendente Domino*, quid planius; quid dilucidius, quam Pontificem illum, hæc & plura alia nobis concedere, vel, vt rectius dicam, pleraque iam olim à Pontifi-

cibus concessa, denuò confirmare? Sed tui *pij* & *docti viri* audent etiam Pontificis diplomati glossas addere. At quid non audeat homo effrons, in quo ignorantia cum temeritate certat? *Ex hoc*, inquis, *multa in Ecclesia Dei offensionis materies generatur, dum quidam sine professione, iam progressu ætatis prudentiores, diutius apud ipsos viuere recusant; illi verò eosdem nec ad professionem admittere, nec dimittere in animum inducant.* Vereor ne scriba, qui tuum commentarium tumultuariè descripsit, per oscitantiam, errorem commiserit: nam quos progressu ætatis *prudentiores*, eos progressu ætatis deteriores factos esse, scribere debuit; idque nihil dubito ex tua etiam sententia. Nam & tu vnus es ex tribu Iudæ, cuius contribules non eunt, progressu ætatis, *de virtute in virtutem*; sed de virtute in vitium, more Galatarum, quibus proinde meritò illud occinitur: *Currebatis benè, quis vos impediuit veritati non obedire? sic stulti estis, vt cum spiritu cæperitis, nunc carne consummemini. Et cùm cognoueritis Deum, imo cogniti sitis à Deo, quomodo conuertimini iterum ad infima & egena elementa, quibus iterum seruire vultis? Prudentiores*, inquis, *facti*: nimirum prudentia carnis, *quæ*, vt ait Apostolus, *mors est:* non prudentia spiritus: quæ *vita* & *pax*; Et quænam materies offensionis inde nascitur, si liber abire non sinatur ille, qui sui voti & vocationis immemor, cursum in Ægyptum reflectit? imò non exigua offensionis materia exsisteret, si contrarium fieret. Dices fortè: *Istos initio non intellexisse obligationis magnitudinem, progressu autem temporis prudentiores & intelligentiores esse factos.* At quî non intellexerunt, cum formula instituti, regulæ, diplomata pontificia omnibus legenda, perpendenda; imo & ediscenda tradantur, cumque toto tyrocinij tempore, cùm in aliis ad religiosam vitam pertinentibus, tum in his,

Galat. 2. 4 & 5.

Rom. 8.

quæ

quæ vniuscuiusque vocationem concernunt, sedulo informentur, ita vt licet quis rationem instituti & obligationem ignoraret, rebellio eius inde non minueretur, quia regula est, *iuris quidem Ignorantiam cuiq; nocere, maximè, si sit deperditi & nimium securi hominis.*

L.Regula. L. Plurium. ff. de Iuris & facti ignor.

Pergis: *Ferunt etiam in forma instituti, naturalem parentum & consanguineorum amorem prohiberi.* Prohibetur nostris ille amor; quem Dominus vetuit his verbis: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Nonne videtur tibi etiam Christus in formula sui instituti prohibuisse naturalem erga parẽtes & consanguineos affectum? Sed probas hoc exemplo cuiusdam Angli, cuius frater cùm Romam venisset, fratrisque opem imploraret, hoc mandatum à Rectore accepit; vt ne rebus fratris se immisceret. O exemplũ pietatis in consanguineos neglectę inauditũ; sed Caluinistis, non nobis: nos enim in Ecclesiastica antiquitate tam rudes non sumus, vt similia, & his maiora præcepta, subditis crebrò data ignoremus. Tã peregrini in veterũ monumẽtis non sumus, vt quomodo plurimi Religiosi erga parentes & cognatos sese gesserint, æterna nominis sui gloria, nobis sit inexploratũ: Vel vnicum factũ Abbatis Apollo, viri sanctissimi, absterrere te poterat, ne hanc accusationem texeres, si, quod simulas, Catholicę professionis esses: Non exscribo, lector ipsemet apud Cassianũ legat.

Luca 14.

Cassian. Collat. 24. cap. 6.

At iam ex calumniatore confestim in Achitophelem commutaris, totiusq; Ecclesiæ consiliarius effectus, quid cum Iesuitis agẽdum sit, ornatissimis profectò verbis, declaras: Sed caue, ne si fortè acclametur: *Melius est consilium Chusai Arachitæ, quàm Achitophel,* tu idem facias, quod Achitophel, qui videns *quod non fuisset factum consilium*

2. Reg. 17.

ſilium ſuum, ſtrauit aſinum, ſurrexitq́, & abiit in domũ ſuam, & in ciuitatem ſuam, & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit. Sed quidquid euẽturum ſit, audiamus conſilium tuum. *Quod ſi fortè ſummorum Pontificum gratia, & rerum ſuarum approbatione abutantur, ſanctiſsimum eſſet, ne vllus hoc in genere artificiis locus relinqueretur; omnia expreſſe reuideri & examinari, ac tandem, quæ probant, in protocolla ad ſacrum archiuum referri, ad cuius exempla omnia deinde approbari poſſent.* Sapientiſſimus ſanè conſiliarius es, nec mirarer, ſi Pontifex votum illud Agamemnonis de Neſtore vſurparet: *αἲ γάρ τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν. Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις πριάμοιο ἄνακτος*: aut illud Darij, qui optabat *tot Zopyros, quot ſunt mali punici grana.* Videris talis Conſiliarius, qualis Epimenides Propheta, vt enim iſte de pręteritis vaticinabatur, ita tu de præteritis, quæ dudum facta, & de præſentibus, quæ quotidie fiunt, nouus *πολύμητις* Vlyſſes, conſilia fundis. Auguſtinus Cuſanus, de quo ſuprà, anno Domini 1587. 26. Auguſti, Anno tertio Pontificatus Sixti V. Priuilegia Societatis vidit, reuidit, recognouit, *ſana, integra, illæſa, non vitiata, non cancellata, nec in aliqua parte ſuſpecta reperit.* Num acquieſcis? Et quis dubitet priuilegia à Pontificibus conceſſa aſſeruari in archiuis? vt ſi quid olim controuerſiæ exſiſtat, inde eius deciſio peti queat.

Hom. Iliad. 2.

De oraculis viuæ vocis.

Sed habent, inquis, *Ieſuitæ, multa viuæ vocis oracula.* Nõ abnuo, ſed habẽt etiam alij Ordines: & forte plura, quàm nos; Porrò in rebus leuioris duntaxat momẽti; nam quæ primaria ſunt alicuius Ordinis, ea prudentiæ eſt, vt quis Põtificum editis ſanctionibus muniri & roborari curet. *At periculum eſt, ne iſtis viuæ vocis*, vt vocant, *Oraculis Ieſuitæ abutantur.* Periculum eſt apud tui ſimiles; non apud diſſimiles, quales religioſi. Hoc ipſo quod vbique fraudes & impo-

imposturas somnias, ostendis, quomodo animus tuus comparatus sit. Præclarè enim S. Gregorius Nazianzenus: *Minimè is malitiam fraudemq́ suspicatur, cuius animus à malitia liber est & immunis.* Crimen falsi est non modò Pontificum constitutiones, sed & responsa, absque scripto data, addendo aut demendo deprauare. Et si is qui falsis constitutionibus, *nullo auctore habito, vtitur*, lege Cornelia, aqua & igni interdicitur: certè non minorem pœnam mereretur ille, qui falsa Pontificum responsa vsurparet, idque fingeret, quod summo sacerdoti nunquã in mentem venisset. Reuerentiores sunt viri religiosi & Dei & hominum, quàm vt huiusmodi criminibus sese reddant obnoxios.

Nazian. orat. 1. cõtra Iulian.

L. Si quis ff. ad Leg. Cornel.

Cæterùm iam explicare aggrederis, quid per Pontificem efficere conemur, apud principes politicos: postquam videlicet Pontificis mentem rerum secundarum narratione occuparunt: *Petũt*, inquit, *litteras ad principes, præsertim transmontanos.* Puto aliquot centenos Iesuitas ex vrbe cum aliò, tum in partes septentrionales profectos, qui ne verbulum quidem commendatitium attulerint: satis vbique commendatus est, quem virtus & eruditio commendat: quæ commendatio, si desit, parum prodest Pontificis commẽdatio. Quod si interdum Pontifices dederunt litteras ad principes, easq́ue per nostros miserunt, id non nisi publica, eâque grauissimâ causâ, factum est; Et verò adhuc fit, cùm scilicet Pontifex, nostrorum opera, in legatione aut missione quapiam vtitur; Ne tu cogites Pontificem, quasi Ludimagistrũ aliquem, nihil aliud agere, quàm vt Iesuitis, ex vrbe abeuntibus, testimonia scribat, vt eò gratiores principib⁹ adueniant: *Mirificè*, inquit, *prædicant apud Principes, Pontificis in Prin-*

De litteris cõmendatitiis.

cipes amorem, paternumque affectum: eumque non parum, suo etiam labore & studio augeri & foueri dicunt, vt hac ratione gratiam à Principibus ineant. Ita loqueris de Principum colloquiis, quasi aliquis Princeps fecisset te suum *auricularium à secreto*: sicut Dauid Banaiam, *filium Ioiada.* Interfuistíne aliquando huiusmodi colloquio? Cedo, vbinam gentium? Ede nomen loci, Principis, Iesuitæ, temporis & aliorum adiunctorum. Et vt Iesuitę maximè prędicarent Pontificum in Principes, vltramontanos præsertim, beneuolentiam; haud quidquam à vero alienum facerent. Etsi enim Pontifices, tanquam patres, paterno affectu omnes principes complectuntur, experientia tamen iam didicimus; eos, singulari propensione, in harum regionum Principes ferri, quippe, qui non ignorent, quam bene de Ecclesia mereantur; qui inter tot hæreses auitam religionem illibatam custodiunt, suaque salute & incolumitate, tot populorum salutem & incolumitatem curant. Nec egent Principes commendatione & encomiis Iesuitarum, vt Pontificis fauorem promereantur, quia ipsi sua virtute, catholicæque religionis & iustitiæ zelo, satis superque Pontifici sese commendant.

2. Reg. 23.

Addis: *His ita constitutis ad rerum bonorumq; acquisitionem pergunt. Obseruant igitur in primis diligentissimè, vbi monasteria religiosis vacua reperiantur, vt ea per Pontificis auctoritatem occupent.* Quia verò hoc loco multa scribis de monasteriis à Iesuitis occupatis, paulò fusius hic locus à me tractandus est, vt tam tibi quàm aliis obtrectatoribus os obstruatur. Ac principio quod ais, *vacua à nobis monasteria occupari*, id ostendit nos Lutheranis & Caluinianis esse dissimillimos, qui plena magis amāt, quàm

De translatione Monasteriorum ab Ordine ad Ordinem.

vacua. Secundò, quod ais, nos *monasteria occupare, Pontificis consensu*; iam non tantùm nos Lutheranis & Caluinianis dissimillimos, sed ab iis toto cœlo, & quod vulgò dici solet, *totis prædicamentis* diuersos esse confiteris: nam ex tot monasteriorum chiliadibus, & beneficiorum myriadibus, ne vnum quidem iusto titulo possident; sed omnia, more prædonum, diuinis & humanis legibus inuitis, in suam potestatem redegerunt & rapacissimis vngulis expilarunt & diripuerunt. At Iesuitæ ne vnum quidem monasterium, aut sacerdotium obtinent, quod non assentiente legitimo magistratu obtineant. Et quia hac de re non ita pridem scripsi aduersus Gabrielem Lermæum Caluinistam, non grauabor eadem hîc repetere: præsertim cùm ad sycophantæ huius imposturas refellendas sint cumprimis necessaria. Ita igitur tunc Lermæo, eandem querelam de monasteriis proferenti respondebam: Mirum dictu Caluinianos & Lutheranos, tam effrontes esse, vt obiiciant Iesuitis occupata Monasteria & Sacerdotia, cùm ipsi tot millia monasteriorum & beneficiorum Ecclesiasticorum, diuinis humanisque legibus inuitis & reclamantibus occuparint, & profanauerint, & innumera Monasteria funditus euerterint; ita, vt præter ruinas, vix quidquam amplius supersit: Iesuitæ autem nullum Monasterium aut Sacerdotium possideant, quod non legitimo titulo, Principum videlicet & Pontificum voluntate & auctoritate possideant. Vt taceam illud alterum discrimen, quod cùm hæretici Monachis aut Sacerdotibus per summam iniuriam succedunt, impij succedunt piis; impuri, puris; hirci, ouibus: sacrilegi, sacris: At cùm Iesuitæ succedunt: succedunt Catholici Catholicis; Religiosi, Religiosis: & ita

 succe-

ſuccedunt, vt cultum diuinum non aboleant, ſed conſeruent: Vel, ſi, vt interdum fit, collapſus fuerit, diligenter inſtaurent: nec contra mentem & voluntatem fundatorum ſuccedunt, ſicut hæretici, quia quiſquis aut beneficium Eccleſiaſticum fundauit; is eo conſilio fundauit, vt Catholica religio ſarta tecta cuſtodiatur & propagetur, & vt diuina gloria ſemper magis atque magis amplificetur. Hunc finem conſequuntur etiam tunc fundatores, cum Eccleſiaſtici Magiſtratus ſententia, ab Ordine ad alium Ordinem Ædes religioſæ & facultates transferuntur; quandoquidem talis tranſlatio nunquam fit, niſi maioris boni ad Rempublicam & Eccleſiam inde redundantis intuitu. Cum autem Fundatores non ſint immortales, ſed ſæpè ante aliquot centenos annos ex hac vita migrauerint, nec ipſi iam iudicium ferre poſſint, vtrum magis è re Chriſtiana futurum ſit, ſi hoc vel illud beneficium aliis tranſſcribatur: ideo reliquerunt hoc iudicium ſummo Eccleſiæ præſidi; qui, tanquam *fidelis ſeruus & prudens*, *quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*; maturo iudicio definit, quid pro variis temporibus & neceſſitatibus; item pro variis hominum locorumque circumſtantiis, hac in re facto ſit opus, ne munifica fundatorum liberalitas ſuo fine priuetur, & expectationi tam piæ non ſatiſfiat.

De hæreticis in Monaſteria intrudendis, nemo vnquam fundator, ne per ſomnium quidem cogitauit, cùm hæretici conſilio fundatorum directè repugnent, cumque ex tot millenis cænobiorũ & redituum Eccleſiaſticorum fundatoribus, nullus Lutheranus aut Caluinianus fuerit, quia fundare Monaſteria non eſt huius Euan-

Euangelij: sed diripere & expilare. At de Iesuitis cogitarunt fundatores, hoc ipso, quod dotationes suas vel disertis verbis, vel tacitè & interpretatiuè ita instituerunt, vt rem totam Ecclesiæ arbitrio permiserint & commiserint, vt dispiceret, quidnam magis ad gloriam Dei expediat. Quod iudicium sibi à fundatoribus delatum, Ecclesia, hoc est, Pontifex, qui Ecclesiæ præest; sæpius, multò antè quàm Iesuitarum nomen in orbe audiretur, exercuit, dum monasteria & reditus ab hoc vel illo Ordine, ad alias familias religiosas transtulit; quod interdum necessariò esse faciendum, etiam ex ipsa fundatoris intentione & proposito, inde manifestũ est, quia alioquin monasteria sæpè omnino fuissent deserta, eò quod huic vel illi Ordini, hoc vel illo loco nõ suppeterẽt homines, quibus familiam suam conseruaret & perpetuaret. Deinde, quia accidere potuit, vt disciplina religiosa hoc vel illo loco penitus dissolueretur & laxaretur, nihilque minus, quàm Dei laus & gloria celebraretur & amplificaretur, quia vt ille ait: *Ingenium est omnium hominum ab labore procliue ad libidinem.* Vtroque casu necessarium est, vt quod pio & laudabili proposito maiores instituerunt, mutetur à posteris, alioque transferatur; alioquin maiorum voluntati non modò nõ satisfieret, sed & quiddam penitus aduersum fieret. Hæc ego Lermæo Caluinistæ quæ tibi etiam Caluinopapistæ dicta existimes velim.

Quis verò nescit, translationem istam Monasteriorum & bonorum Ecclesiasticorum ab Ordine vno ad alterum, vel ab hoc hominum genere ad alterum; semper in Ecclesia fuisse vsitatissimam? Quot templa & reditus iam Canonicorum, olim erant monachorũ? Quot Monasteria olim diuersos ab hodiernis incolas habebant? Contexuerunt Monasteriorũ catalogos Bruschius, Germaniæ;

Quæ Monasteria ad diuersos Ordines sint translata.
Brusch. Cent. 1. de Monast. Germaniæ.

Hundius in Metropol. Salisburgens.

maniæ; & clarissimus Hundius Bauariæ: Hos euolue, si discere delectat monasteriorum mutationes & translationes. sed quia monenti non obtemperabis, operæpretium erit hoc loco singula enotare, & ex catalogis illis catalogum texere: ne saltem æquus, si non iniquus lector, arbitretur, nunquam factum esse, vt vllum Monasterium ab vno Ordine, Pontificum Principumque iussu & voluntate, ad alium transferretur; Igitur celebre Monasterium est in Bauaria, *Inferior Altha seu Althaich:* ad ripam Danubij. Hoc pro patribus Benedictinis primo fundatum, postea ad Canonicos Regulares peruenit, & ab his rursus ad primos possessores Benedictinos. *Alerspachium* incolebant primo Clerici sæculares. (hos enim Auentinus affectato, vt solet, vocabulo *populares mystas* vocare videtur) his expulsis, ibidem Ordo Cisterciensis institutus est, agente id D. Bernardo. *Althonis Monasterium* incoluerunt, saltem postquam reparatum est à Guelphone Benedictini. His alio migrare iussis, successerunt eiusdem Ordinis sanctimoniales: in horum locũ subiit Ordo Saluatoris, seu S. Brigithæ, qui adhuc Cænobium illud tenet. Monasterium *Andecense*, seu *Montis sancti*, incolit nunc Ordo S. Benedicti, prius septem sæcularium Canonicorum Collegiũ erat. *Beihartingæ cænobium*, primò virgines Deo dicatę habitabant, nunc Canonici Regulares Ordinis S. Augustini. *Beurense*, ditionis Salisburgensis, nõ procul à Salza flumine, tenuerunt quondã Augustiniani; post Benedictini; Monasteriũ *Chiemseense* ab initio D. Benedicto dedicatũ fuit, postea cessit Canonicis Regularibus S. Augustini. Contrarium euenit *Ebersbergensi* Monasterio. locum, quẽ nunc Ratisbonæ tenẽt Augustiniani Eremitæ, tenebãt primitus duo sacerdotes sæculares. *Metense* Monasteriũ à fundatore Benedictinis ædifica-

ficatũ est; successerunt Canonici; pulsis istis, restituti sunt Benedictini. *Mosburgum*, olim erat Monasterium, nunc Canonicorum Collegium. Idem de veteri *Otinga* constat. Idem tradunt nonnulli de Collegio Canonicorum *Matiscouensium*. Contrarium accidit *Osterhouio*: nam ex Collegio Canonicorum sæcularium, commutatum est in Monasterium Præmonstratense, quamuis Auentinus scribat, à Benedictinis primò transisse ad Augustinianos. *Pâringense* Monasterium Canonicorum Regularium S. Augustini possident nunc, Pontificis & Principis voluntate, Patres Benedictini, qui in Monte sancto rem diuinam curant. *Monasterium S. Petri* in Matrona monte, olim erat Benedictinorum, postea in Præposituram abiit, *quam princeps plerunq; alicui ex aulicis sacerdotibus confert*, inquit Hundius. Eandem aleam, vel certè similem, subiit Cœnobium *Pfaffenminsteriense* Ordinis S. Benedicti: nam in Collegium Canonicorum sæcularium desiit. *Pollinga*, prima institutione, sacrarum virginum erat domicilium; nunc Canonicorum Regularium S. Augustini, vt & *Schlechdorffium*. *Brielium*, iuxta Ratisbonam, hodie Carthusia, superiori sæculo Benedictinorum cęnobium. *Reichersperga* iam ad Canonicos Regulares S. Augustini pertinet, olim sæcularium sacerdotum erat. *Monasteriũ S. Saluatoris*, quot mutationes subiit, donec tandem cum *Osterhouensi* in perpetuum tempus coniunctũ est? *Schefflariense* olim erat Benedictinorum, hodie Præmonstratensium, vt & *Schliersense*, quod hoc tempore pro Benedictinis Canonicos Regulares habet. Sic *Veltenburgum* à Benedictinis ad Canonicos Regulares: & ab his rursus ad Benedictinos venit; vt & *Vessenbrunnium*, nisi quod hoc à sacerdotibus sæcularibus occupatũ fuerat, eiectis Benedictinis. *Monasterium Biburgense, Münsteriense, Pâringen-*

ringense, Schamhaptense: Mallerstorphense cùm vacarent, vel certè paucissimos incolas haberent, tradidit summus Pontifex Serenissimo Bauariæ Duci, vt eorum reditus in pios vsus conuerteret: prout præsens Ecclesiæ status exigere videbatur.

Quot monasteria in sola Bauaria ab Ordine ad Ordinem translata.

Habes ergo ex sola Bauaria supra triginta Monasteria, quæ variis temporibus, auctoritate Pontificum, & Principum, ad alios Ordines aut status translata fuerunt: videsque successisse Monialibus monachos; & his, Moniales: Monachos diuersi Ordinis; monachis alterius Ordinis; monachos, sacerdotibus sæcularibus: & sacerdotes, monasticæ vitæ Professoribus: vt proinde insolitum videri nequeat, nisi inuidis & imperitis, si eiusdem Pontificis & Principum, seu aliorum Magistratuum nutu, ad Iesuitas quoque Monasteria deuoluantur: præsertim, si alioquin incolis sint destituta: aut si religiosa disciplina adeo conciderit, vt spectato præsenti Ecclesiæ statu, Pontifices & Principes satius esse iudicent, nouos colonos in veterem coloniam inducere, quàm priscorum socordiam tolerare. Semper hoc in Ecclesia Dei vsitatum fuit, semperque vsurpabitur, nec vnquam suis obtrectationibus, Hæretici, & alij Ordinum hostes efficient, vt Monasteria & bona Ecclesiastica ab Ordinibus ad alios Ordines non transferantur; quando id è re Christianæ Reipublicæ esse crediderint, ij, qui ad Reipublicæ Christianæ gubernacula sedent: nullus est Ordo, qui huiusmodi beneuolentiam, & liberalitatem Pontificum & Principum, ipsemet non sit expertus, saltem sub sua primordia. Quod si sint eiusmodi Ordines, qui nec in communi quidem bona stabilia & certos reditus admittant; vt est Ordo S. Francisci de Obseruantia; ij saltem, beneficio Sedis Apostolicæ, liberaliumque fundatorum, Mona-

naste-

nasteria aliorum Ordinum & templa, & quæ aliâs ad quotidianam & commodam habitationem necessaria erant, sæpius acceperunt. Testem do, vt alios prætercam, Seraphicum S. Francisci Ordinem, qui cum propterea malè vulgò apud imperitos & obtrectatores audiret, hisque etiam verbis & similibus Patres illos exagitarent; *Quid dicitis ad hoc, quod in pluribus locis dicuntur Fratres vestri, alios Religiosos, vel Clericos eiecisse, violenter de propriis Ecclesiis, vel Monasteriis, & ibidem, eis inuitis, sibi mansionem fecisse; quomodo potest hoc excusari ab iniuria & violentia?* Respondit loco omnium D. Bonauentura: *Vbicunque hoc factum est, non est per fratrum violentiam factum; sed vel per Episcopum loci, vel ex iussu Domini Papæ, qui intelligens Clericos illos, vel Religiosos, ibi minus honestè se gerere, vel ad tantam paupertatem redactos esse, quod diuinum seruitium ibi esset delapsum; quod per ipsos non erat spes restaurationis; auctoritate Apostolica mandauit, illos alibi locari, aßignatis sibi certis reditibus, vnde possent congruè sustentari, & fratres nostros ibi habitare, & diuina officia ibi celebrare, cum ad ipsum spectet de omnibus locis religiosis ordinare, vt sacra ibi religio restauretur, siue per illius Ordinis personas, siue per alias alterius Ordinis, sicut viderit expedire.* Hæc S. Bonauentura pro suo & nostro ordine.

S. Bonauent. in Apolog.

Quamuis autem cuiuis candido rerum æstimatori satis esse queant, hæc quæ ex Hundij Metropoli adduximus; lubet tamen Monasteriorum translatorum ex Bruschio, octo alia exempla addere: ne in sola Bauaria hoc accidisse censeatur. Igitur vt à celeberrima & antiquissima S. Benedicti Abbatia *Eluacensi* incipiam, quis nescit Monasterium illud in *Præposituram*, & monachos in *Canonicos sæculares* versos esse? vt ait Bruschius; quod & *Hieredensi* Abbatiæ & *VVeissenburgensi*, earumque incolis accidit.

Exempla Monasteriorum translatorum ex Bruschio.

accidit. *Martalense* Canonicorum Collegium in Præmonstratense Cænobium mutatum est, vt & *Oeningense* Benedictinorum in Canonicorum Regularium S. Augustini domicilium: & *Monasterium S. Lucij* in Rhetia olim Benedictinorum; postea Præmonstratensibus traditum est; tandem in Xenodochium desiit: *S. Maximini Monasterium* iuxta Treuiros: Benedictini instituti professoribus assignatum est: cùm antea Regulam & Ordinem Orientalium monachorum sequeretur; quippe S. Benedicto longè antiquius. Monasterium, quod *Augustæ Vindelicorum* visitur amplissimum, & à *S. Vdalrico* cognominatur, primum Canonicos Regulares indigenas habuit, postea ad hunc vsque diem Patres, qui S. Benedicti regulam profitentur; Nec opus est plura exempla accumulare: si enim hęc non sufficiant ad meliorem mentem huic calumniatori iniiciendam, non improbabiliter suspicari licebit, nullum omninò, quamuis grandem, mutatorum Monasteriorum numerum, satis ad hoc fore, vt à criminationibus desistat, nosq; cõuiciis incessere cesset: *Eò quod*, vt inquit, *Iesuitæ Viennæ incolant & possideant cænobiũ Carmelitarũ, Moguntiæ, Treuiris, & Braunsbergæ Franciscanorum: & Romæ itidem ex Abbatia quadã annuos reditus capiant*: Sed quæso te, cur adeo doles vicem Monasteriorum paucorum, quæ Iesuitæ tenent; consensu & approbatione summi Pontificis, & aliorum Principum, quibus ius & potestas in illa Religiosorum domicilia erat? Cur non deriuas partem doloris tui, ad tot Centurias Monasteriorũ, quæ Britanni, populares tui, in Anglia, Scotia, & Hibernia, per summum scelus, inuaserunt, & per inaudita sacrilegia diripuerunt? Cur tam durus es & ferreus, vt nulla te cura tangat aliquot millium Monasteriorum, quæ fratres tui Lutherani & Caluiniani, per

vtran-

vtranque Germaniam & Galliam, perfidia sua contaminarunt; & indies adhuc contaminant? Quot centena Franciscanorum, Dominicanorum, & Benedictinorum cænobia euerterunt, aut in profanos vsus conuerterunt? Verùm tu hæc omnia nihili pendis, nec vnius assis æstimas, sola illa paucula Monasteria, quæ Iesuitę, fidei Catholicæ professores & propugnatores, iustissimo titulo tenent, animum tuum cruciāt & pessimè afficiunt. Quæ causa, ô pseudocatholice? in promptu causa est, *Rumperis inuidia.* Causa liquet, *lupus* es, *vellere tectus ouis.*

Moguntiæ, inquis, *fregerunt Sanctorum statuas.* Non dubito, quin antiquum hoc loco teneas, hoc est, mendaciaris. Iesuitæne Sanctorum imagines frangant aut deturbent? quibus vbique terrarum hoc in primis curę & cordi, vt templa, quàm fieri potest maximè, Diuorum picturis & imaginibus condecorent? Quęso, quis vel ex ipsis Sectariis talia tibi narranti aut aures aut fidem adhibebit? Deinde cur non doles vicem tot imaginum deiectarum, conculcatarum, flammisq́ue voracibus tandem exustarum à tuis contribulibus, in iis Religiosorum domiciliis, quę ipsi, vt ante dicebam, sceleratissimè incestarunt? non enim habeo mitius verbum, quo tantum facinus exprimam. *Omnia*, inquis, *prioris religionis monumēta deleuerunt, inuersis sepulchrorum lapidibus. Res quædam considerationis expers est malitia*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *nec vlla ratio iniri potest, qua homines nequam & flagitiosos quisquam meliores efficiat.* Id adeo iam sępius, quàm optem, experior. Túne ais nostros prioris Religionis, omnia monumenta oblitterasse? Atqui, nisi ex ipsis fundamentis Monasterium aliquod euertatur, inque eius stationē noua prorsus ædes substituatur (quod Moguntiæ non factum, eo tempore, quo tu has calum-

Nazian. orat. 1. contra Iulianum.

nias effudisti, mihi certò constat) fieri profectò nequit, vt omnia monumenta Ordinis alicuius expungantur. At nostri; quod nouis inquilinis in more positum, domum illam & templum sibi à legitimo magistratu, legitima ratione, traditum & transcriptum, fortè renouarunt; & ad vsus suos accommodarunt. Cæterùm, quę hęc in priorem Religionem iniuria, quæ contumelia? An non quiuis, cum domicilij alicuius dominium accipit; illud, quoad fieri potest, quotidianis vsibus & functionibus adornat? cuius rei gratia, oportet, vt aliquando moueãtur loco monumenta sepulchralia, quo templum elegãtius vel capacius, vel lucidius reddatur, vel de integro, nouo & æquabili pauimento sternatur, vel aliam ob causam, quæ rem architectonicam tractantibus non paucæ occurrere possunt. An verò, mi Caluinopapista, vllum locum nosti, vbi Iesuitæ, etiam cum abiectissimi homuncionis tumulo, egerint, eo modo, quo fratres tui Caluinopapistæ, & Puritani in Britannia, & Hugonoti in Gallia, & Geusij in Belgio egerunt cum sepulchris plurimorum Cælitum, cum sepulchris maximorum Regum & Principum? Si exemplum proferre potes, non inuiti feremus, vt omnibus illis pœnis mulctemur, quas iam olim leges, sepulchrorum violatoribus & perfossoribus statuerunt. nisi fortè vnum aut alterum Hæreticum, loco consecrato sacrilegè defossum, & postea piè refossum, adducturus es. At quid ad te Catholicum Hæretici? Cur ægrè feras exhumationem, quam sacri Canones quorũ tu tantus æstimator, & obseruator, non modò laudant, sed etiã mandant? *Extorquẽt*, inquis, *à Pontificibus & Principib⁹ ista Monasteria*. At tu ꝑfectò non extorques, neque, velut trochleis quibusdã, mendacia ex pectore extrahis, spõte sua profluunt: sponte sua numeros ad aptos veniunt.

Nec

Nec puto Nasonem tanta facilitate scripsisse libros Metamorphoseon, (etsi quidquid conabatur scribere versus erat)quanta agilitate & promptitudine tu calumnias fingis. Tantum abest, vt à Pontifice, aut à principibus Monasteria extorqueamus, vt certò sciam, aliquando, cum vltrò, non petentibus offerrentur, constanter repudiata esse. Tantum abest, vt extorqueamus Monasteria, vt aliquando Principes & Mœcenates nostri prius rem cum Pontifice transigant, quàm assensum nostrũ requirãt. Tantum abest, vt extorqueamus Monasteria, vt Monasticam disciplinam in omnibus Monasteriis florere & vigere peroptemus: eaque propter Prælatos etiam, quibuscunque modis possumus, exhortemur & incitemus, vt ad Academias, bonarũ litterarum gratia, suis ex conuentibus aliquot ablegent, qui domum postea reuersi, variis disciplinis exculti, monasticæ professionis dignitatem tueantur, & antiquum decus sanctissimi instituti, aut conseruent, aut si intercidit, reparent.

Sed iam in specie commemoras, quę nam Monasteria per vim extorquere & occupare conati sumus: Etsi irrito conatu. Ais: *Augustæ Dominicanorum, & aliud sanctæ Crucis Canonicorũ Regularium sancti Augustini monasterium, adeo improbè acquirere tentarunt, vt cõmuni voce populi quæreretur, an boni isti viri in octauo, nono & decimo decalogi præcepto, à Domino Deo dispensationem obtinuissent, adeo mendacibus obiectis calumniis res alienas concupiscere videbantur.* Grauis accusatio, ac proinde diligenti studio amolienda. Ac primùm quæro ex te, si illi, qui Augustanam Confessionem sequuntur, duo ista Monasteria occupassent, suique iuris fecissent; mutiresne, & vel vnicum verbulum contrà proferres? Si te id iniqua mẽte laturum affirmes, statim quæro, cur ergo iam tam æquo animo feras, eadẽ

De Monasteriis Dominicanorum & sanctæ Crucis Augustæ.

in Vrbe, ab iisdem, duo Monasteria occupata; alterum Carmelitarum, alterum Franciscanorum? Cur non doles Monasteria illa priscis inquilinis fuisse à Lutheranismo reipsa erepta; sicut iam doles & excandescis, cùm audis, tentatum duntaxat esse, vt in hæc Monasteria Dominicanorum & S. Crucis, pulsis veteribus incolis, Iesuitæ, noui indigenę, introducerẽtur? Quæ est ista tua æquitas? vt aliis, & quidem à Catholica Religione alienis, factum ipsum in laude ponas: vel certè nõ in vitio: Nobis autem Orthodoxis & Religiosis, ipsum conatum sine effectu, tam malignè interpreteris, vt totius propemodum Decalogi violati reos nos esse proclames? Aliis profectò oculis nos intueris, & aliis Caluinianos & Lutheranos. Ais: *Communem fuisse populi vocem nostros hoc tentasse.* Venit in mentem eius, quod sapienter dixit & scriptum reliquit S. Gregorius Nazianzenus, cùm accusaretur, quasi cathedram Constantinopolitanam affectasset & ambiuisset. *In gratiam,* inquit, *cum veritate redeant, qui me alienæ vxoris cupiditate flagrasse dicunt, cùm ne propriam quidem habere voluerim: sint etiam Gabaonitæ meliori conditione, quos tamẽ, ne ad id quidem munus Spiritus sanctus admissurus est, vt ligna atque aquam portent, quamdiu cum huiusmodi & sermonis & vitæ maculis ad sacra accesserint. At qui multis secus videtur, inquies; Quid verò mea interest, qui rei veritatem magis curo, imo solum curo? hoc enim vel me condemnauerit, vel absoluerit, hoc miserum vel beatum reddiderit. At quid aliis videatur, nihil ad nos, quemadmodum nec alienũ somnium. Non ita aliis videtur, ais: Quid verò? An iis, qui vertigine correpti sunt, terra fixa & stabilis esse videtur? An ebriis, qui sobrij sunt, integra mente esse, ac non potius in caput incedere, ac sursum deorsumq; moueri? An non quibusdam interdum hominibus*

S. Greg. Naz. orat. de cathed. Constant.

minibus mel amarum est? nempe morbo laborantibus, maleq; affectis? At non propterea res ita se habent, vt, qui hoc statu sunt, arbitrantur. Quocirca fac prius fidem sanos esse eos, qui de nobis ita sentiunt, ac tum nos admone, vt meliorem mentem induamus: aut condemna, nisi consilio tuo pareamus, sed in eadem sententia perstemus. Non ita multis videor? at Deo ita: imò non videor, sed perspicuus & manifestus sum ei, qui omnia priusquam oriantur, nouit, qui corda nostra sigillatim fingit, qui intelligit omnia opera nostra, omnes motus & cogitationes, cum quibus res à nobis geruntur, intelligit, quem nihil eorum quæ sunt, latet, aut latere potest, qui aliter res nostras intuetur atque mortales solent (Homo enim, si scripturæ fides habenda est, videt in faciem; Deus autem cor intuetur) cuius iudicium cordatis hominibus pluris faciendum, magisque curandum est, quàm omnium aliorum in vnum coactorum. Hæc præclarè Nazianzenus.

Cæterùm vt totam rem candido lectori candidè patefaciam, idque ex relatione P. Gregorij Roseffij Augustæ in primario templo aliquot supra triginta annos Concionatoris, qui toto illo tempore, quo de collegio erigendo consultabatur, Augustæ vixit; nouerit inprimis lector, istum ab ingenio suo ne latum quidem vnguem abire, sed omnia dolis & figmentis implicare; & tamen nō sine leuissimorum quorundam applausu: quia *his*, vt Comicus ait, *nunc præmium est, qui recta praua faciūt.* Amplissimus enim Cardinalis Otho Truchsessius; Augustanus pariter Episcopus, & alij nobilissimi & clarissimi viri, cū id vnū in optatis haberent, vt Augustæ, bono Catholicæ fidei & iuuentutis, Collegium Societatis IESV conderetur, petierunt à Pontifice Pio V. non ipsum Cænobium Dominicanorum, vt iste mētitur, sed aream

quan-

quandam Dominicano Cœnobio contiguam, & ad ipsum cœnobium pertinentem, vt in ea Collegium ædificarent: nec gratis petierunt, ſed eam pecuniæ ſummam obtulerunt, quæ cuiuſuis prudentis & periti æſtimatoris iudicio ſufficeret. Hoc conſilium eò felicius & facilius ſucceſſurũ videbatur, quod ipſis patribus Dominicanis, id loci ſpatium nõ eſſet vſui, quippe extra ambitum Monaſterij ſitum, ſed vnà cum ædibus & ſtabulis, quæ in eo exſtructa viſuntur, ciuibus & aliis locari conſueuiſſet, conſtituto annuo cenſu, à ſingulis inquilinis pendendo, quem Religioſi illi Patres, æquè quotannis percepturi erant, ex ea pecunia, quæ ad ipſos, venditâ areâ, perueniſſet, ac capiãt ex locatione ipſius fundi & domiciliorum. Sed cum inceptum hoc in irritum caderet, Deo aliquid opportunius reſeruante illis (quos iſte, quaſi metam & ſcopum ſibi delegit, in quos conuiciorum ſuorum ſpicula vibret) tum iidem patroni & fautores Ordinis noſtri & fidei auitæ, præſertim illuſtriſſimus Cardinalis Otho, tanquã loci Ordinarius, inſtare cæperũt apud Pontificẽ, vt Canonici Regulares S. Auguſtini, qui ad S. Crucis degunt, transferrentur ad S. Georgiũ, eiuſdẽ Ordinis, in eadẽ ciuitate, Monaſteriũ, cum omnibus bonis tam mobilibus, quàm immobilibus. Cætera enim ſe curaturos ſpondebant, dũmodo locus iſte Societati tranſcriberetur, auctoritate Põtificis, qui tum erat Pius hoc nomine Quintus. Non diſplicuit Põtifici conſiliũ, & res iam inibi erat, vt decretũ de tranſlatione facienda ederet; noſtris interea negotij huius curſum neque adiuuantibus, neque etiã præpedientibus; non enim par erat, vt Cardinali Othoni, Auguſtanæ Diæceſeos Ordinario præſcriberent, quid facto opus videretur. Verum poſtquam Pater Gregorius Roſeſſius intellexiſſet, in quonam ſtatu res

verſa-

versaretur, è vestigio prolixas litteras ad P. Euerhardum Mercurianum Societatis IESV tunc Præpositum Generalem, dedit, quibus fusissimè, tanquam Superiori suo, explicabat, cur neque è re Ecclesiæ, neque etiam è re Societatis translatio illa foret, multisq; precibus ab eodem Patre contendebat, vt sine mora Pontificem adiret, eiq; id, quod facere instituerat, dissuaderet. Nec incassum missæ litteræ, aut preces susceptæ. P. Generalis Pontificem accessit, rationes à P. Rosessio perscriptas exposuit: Quid multis opus? Pontificis animum aliò deflexit, & ita inflexit, vt quod iam propemodum confectum erat, infectum redderet.

Nec tamen Pontifex, de instituendo Augustæ Collegio, cogitationem simul cum hac mutata sentẽtia, posuit, sed Nuncium Apostolicum Reuerendissimum Dominum Bartholomæum Comitem Parliliarum Augustam destinauit, vt cum *venerabili & nobili primariæ Aedis Canonicorũ capitulo*, disquireret, num quæ alia ratio condendi Collegij ab Ordinario, aliisque summis viris tantoperè expetiti occurreret. At cùm post multas deliberationes, nihil proficeretur, cessatum est, cum ab illis, tũ à Pontifice: donec tandem Deo visum, ardentissimo amplissimi Cardinalis iam in cœlum recepti, aliorumque procerum desiderio satisfacere, nostrorumque in Hæreticorum & inuidorum tolerandis calumniis & scommatis patientiam remunerare, oblata eiusmodi exstruendi Collegij occasione, qualem non dico ante nemo sperare, sed nec per somnium optare potuisset: quo manifestè eluxit, non esse famulis Dei desperandum, si quis Semei *per iugum montis ex latere contra illos gradiatur, maledicens & mittens lapides aduersus eos, terramq; spargens*, & hoc funestum carmen accinens: *Egredere, Egredere vir Belial,*

2. Reg. 16.

Reddidit tibi Dominus vniuersum sanguinem domus Saul, quoniam inuasisti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua. Dimitte, vt maledicat, aiebat Dauid, *si fortè respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac, die hodierna.* Quis scit, an non Deus pro maledictis & tuis & omnium aliorum, qui vociferabantur, & adhuc vociferantur, Iesuitas *nec octauum, nec nonum, nec decimum Decalogi præceptum seruare:* miserit insignem illam benedictionem, quæ omnium Caluinianorum & Lutheranorum oculos & animos cruciat. Hunc in modum, beneuole lector, res acta est; quod attinet ad duo illa Monasteria Augustana, S. Dominici & S. Crucis; vt proinde Societas, & in primis P. Gregorius Rosceffius ob litteras à se Romam scriptas iure vsurpare possit illud Dauidis: *Feci iudicium & iustitiam, ne tradas me calumniantibus me: suscipe seruum tuum in bonum, non calumnientur me superbi.* Iste autem conuiciator noster, qui veritatis lucem vbique mendaciorum suorum caligine obnubilat, ἀμετροεπὴς, ὅσρ᾽ ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμάτε πολλάτε ᾔδη, quam mercedem promeruit, ob has & similes criminationes, nisi illam, quæ promissa & prædicta est Thersitæ ab Ithaco, cùm fidem suam testatus est:

Psalm. 118.

Quam pœnam mereatur iste impostor.

Iliad. 2.

μήτ᾽ ἔτι τηλεμάχοιο πατὴρ κεκλήμενος εἴην,
εἰ μὴ ἐγώ σε λαβὼν, ἀπὸ μὲν φίλα εἵματα δύσω
χλαινάντ᾽ ἠδὲ χιτῶνα.
αὐτὸν δὲ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας ἀφήσω.
πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῇσι.

Si eum denuò in optimos quosque, calumnias, ore petulanti, fundentem deprehenderet. Hanc, inquam, pœnam promeruit; quam si expendere cogeretur Augustæ à Monasterio S. Crucis, vsque ad Cœnobium Dominicanum, vel, si mallet, vice versa: vix opinor, cum his

com-

commentis & sycophantiis iterum in medium prodiret, imitatus sui similem Homericum Thersiten; qui post pœnæ illius comminationem conticuit, modestiorque factus non induxit animum amplius; νεικείειν βασιλῆας ὀνειδίοις ἐπέεσσιν.

Nunc Augusta Romam abis, quo longè citius venis, quàm Mulciber in Lemnum, cùm ab irato Ioue è cœlo eiectus esset: *Pontifex*, inquis, *Iesuitis Romanis opulentam Abbatiam donauit.* Iure igitur illam possident; cùm eius beneficio eam possideant, cui in hæc Ecclesiastica bona ius est & potestas, tanquam fideli seruo & prudenti dispensatori, *quem constituit Dominus super familiam suam.* Dic, oro, cuius nutu & iussu Britanni tui tot ditissimas Abbatias possident? cuius auctoritate, non pauciores; Germani, qui à germana fide desciuerunt? Illud etiam scire velim, an soli Iesuitæ Romani in Italia possideant Monasterium diuersi Ordinis? *Posuerunt*, inquis, *insignia Pontificis pro Collegij foribus.* Mirum profectò, in vestibulo Collegij illius non esse depicta gentilitia stemmata tua, tanquam de Societate nostra calumniis tuis optimè meriti, aut Reginæ Anglicanæ, aut Quabacondoni Iaponici. Vix vllus est tam exiguæ conditionis homo, qui si vel imaginem pingi aut fingi, aut altare; & quid dico altare? imò si vel vnicam fenestram renouari, aut refici curet, qui non generis aut artis suæ, seu vera seu vsurpata stemmata & digmata appēdi aut appingi iubeat: Et nobis exprobrabis, si insignia Pontificis, qui tam multa beneficia cùm in vniuersam Ecclesiam, tum in Societatem nostram contulit, primus aditus Collegij Romani præferat, & gratam mentem erga optimè meritum testetur? An non leges præcipiunt, vt operi publico nomen *principis, aut eius, cuius pecunia id opus factum sit, inscribatur?* Sed displi-

De Abbatia Romano Collegio tradita.

L. Opus. ff. de Operibus publ.

displicet tibi magnificentia Collegij Romani. Vtinam magis displiceret; magis autem displiceret, si Pontifex ille, memoriæ nunquam intermorituræ, cæpto operi extremam manum imponere potuisset. Non ægrè ferrem, etiamsi tibi ob splendorem ædificij illius ægrè esset, qui ita comparatus es, vt ne humilem quidem casam, quæ Iesuitas incolas habeat, non limis oculis intueri queas. Quidquid nostrum est, id nimis sumptuosum arbitraris, & ad nos, tuo iudicio, non ad Megarenses pertinet illud Diogenis dictum: *Obsonant quasi crastina die morituri, ædificant verò quasi nunquam morituri.* At verò, vt scomma in serium cõuertam, ingenuè fateor, nos ædificare quasi nunquam morituros, non enim tantùm pro nobis, sed & pro posteritate nostra ædificamus: quã fore, ope Dei, perpetuam confidimus. Opinionem nimij sumptus minuet tibi dictum illud Tertullianicũ, si non modò ad aures admittas, sed & in pectus demittas. *Quantiscunq; sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine sumptus facere.* Hac existimatione imbutus Gregorius XIII. gymnasium magnificentius, quàm pro tuo gustu, condidit, Collegiumque & se & sua maiestate dignum inchoauit, quod tamẽ, morte interueniente, inchoatum remansit.

Tertull. Apol. cap. 39.

De Collegiis Germanico & Anglicano.

Nec probas Collegia Germanicum & Anglicanum ab eodem Pontifice liberaliter fundata & dotata. At mirum non facis, quia religio tua magis gaudet si expilentur, quàm si dotentur collegia: gaudet, si quis in Monasterium vacuas manus inferat, plenas efferat; gaudet, si potius exportet, quàm importet; nec ambiuimus administrationem horum Collegiorum, vt tu fabularis, sed delatam ad nos à Pontifice non inuiti suscepimus: nam quid vtilitatis ex hac prouincia potissimùm capiamus, iam suprà tibi exposui; ab ipso munere, infinitas curas &

mole-

molestias; ab inuidis, obtrectationes; ab Hæreticis & pseudocatholicis, criminationes; ab Alumnis ipsis aliquando, admodum exiguas gratias. *sed in his omnibus superamus; propter eum qui dilexit nos.* Cur autem Pontifex collegia hæc annuis prouentibus munificè instruxerit, & multis priuilegiis exornarit, & qua de causa nobis potius eorum gubernationem quàm aliis commiserit; ipsum interroga & examina, nam nostrum nõ est huius rei causas exquirere. Quia verò suspicor, valde arduum tibi fore ascensum ad superos, cum quibus iam beatissimus ille Pontifex ęuum agitat immortale: expeditiorẽ tibi monstrabo viam, qua, quod aues, cognoscas. consule literas Pontificias, de vtriusque Collegij erectione & dotatione editas. Exstant in *Bullario*, inter bullas Gregorij XIII. Adiungere insuper licebit orationem popularis tui Roberti Turneri, viri disertissimi, quam Romæ habuit ad Euerhardum Mercurianum, Præpositum Generalem Societatis IESV, cùm ei, Pontificis voluntate, administratio Seminarij Anglicani traderetur. Nec adeo inuidere debes cõmodis Germanorum, aut tuorum Anglorum: vt doleas collegiis illis amplissima priuilegia esse concessa. Non modò Pontifices, sed & Imperatores, & Principes id in more habent, vt collegia vel templa à se erecta, priuilegiis & immunitatibus cohonestent: quod te docebit liber primus Codicis & Nouellę Iustiniani; vbi Ecclesiis & Ecclesiasticis, Gerontocomiis; Ptochotrophiis; Brephotrophiis, Orphanotrophiis, Nosocomiis, Xenonibus, seu Xenodochiis, Parthenonibus, & id genus aliis domiciliis, eorumque curatoribus & œconomis amplissima priuilegia conceduntur.

Rom. 8.

Inter orat. Roberti Turneri Deuonij.

Ais, *inueniri collegia, quæ fortaßis sine Iesuitis, solidiore virtute conseruentur & gubernentur.* Non negamus; quin

vt ita sit, ex animo optamus. Interim neque nos nostris partibus desumus, vbi nobis iuuentus commissa: Quo etiam non obstante, sapientissimus Pontifex hoc elogio Collegij Germanici administrationem Societati iam olim traditam, & confirmauit, & de integro tradidit: *Cùm Societatis presbyterorum Iesu in hoc educendorum, instituendorumq; puerorum munere diligentia, fides, integritas, & in alijs huiusmodi Collegiis, & in hoc ipso satis cognita sit atque perspecta, volumus idem Collegium atq; scholares, sub ipsorum, sicut adhuc fuit regimine, institutione, doctrina atque obedientia esse.* Hæc Pontifex. Quæ si stomacho tuo minus sunt iucunda, offer libellum supplicem Sedi Apostolicę, vt expungantur ex Gregoriana constitutione, ne te crucient. Ais: *A Iesuitis falsum obtrudi Pontificibus, quando gloriantur Societati suæ à Principibus varia Collegia erigi & fundari.* At te falsum scribere, luce clarius liquet; Vnde enim tot Collegia, si non à Principibus viris & Rebuspublicis? An conflari putas nostras domos ex fortuito atomorum cõcursu, sicut mundum Epicuri? An nasci ex arboribus, vt vermes quosdam, quos nonnullæ *regiones Venetiæ comedunt*, vt inquit sanctus Augustinus. An ex pluuia, vt ranas? quas quia terra repentè ex vna pluuia progignit, eleganter S. Augustinus *cœli terræque filias* nuncupat. *Principes*, inquis, *non tantum otij à grauissimis negotiis habent, vt de Iesuitarum Collegiis condendis, ditandis & dotandis cogitare queant.* Si Principes vobis Hæreticis & pseudocatholicis similes essent, tum lubẽs concederẽ, tantũ vacui temporis non reperturos, vt de ædificandis Collegiis cogitationem susciperent: Nullus enim hæreticus, iam à sexaginta annis, sat otij inuenit, vt de religioso aliquo domicilio exstruendo, & annuis vectigalibus instruendo deliberaret. Quamuis satis superque

In bulla de erect. & fund. Colleg. Germ.

De Collegiis Societatis.

S. August. lib. 6. contra Faustum, cap. 8.

que temporis suppetat ad hoc vt expilent & diripiant: sed quia Principes & Respublicæ Catholicæ conseruationem Orthodoxæ fidei & antiquæ pietatis ad suam itidem curam pertinere credunt, facilè ab aliis negotiis exemptum tempus reperiunt, quo seriò & de nouis Religiosorum hominum Collegiis condendis, & de veteribus tuendis cogitent. *Paucißimi*, inquis, *sunt, qui sine bonis Ecclesiasticis, à Pontifice concessis, Collegia illis erexerunt.* Non refert: vnde, dummodo licitè & iure; iure autem ex bonis Ecclesiasticis erexerunt, si id summo Pontificis concessu fecerunt, quem bonorum Ecclesiasticorum dispensatorem esse, tibi iam suprà ostendi. Deinde non est apud me dubium, quin hoc loco agas, quod iam veteri consuetudine in naturam abiit, hoc est, mentiaris. Etsi enim ego nō inspexi literas, quibus singula Societatis Collegia fundata sunt, tamen nec tu inspexisti, vt tam asseuerāter pronunciare possis paucissima collegia esse, quæ non capiāt annuos reditus ex bonis Ecclesiasticis, mihique certò compertū est, pro plurimis illustrissimis fundatoribus, more Societatis, preces fundi & fusas esse, qui ex propriis fortunis, vel hæreditate, vel alio iusto titulo comparatis, collegia satis ampla ædificarint, & anniuersarijs prouentibus munificè instruxerint, & in hac nostra prouincia minimum quinq; collegia noui, quorum incolæ nihil penitus ex bonis Ecclesiasticis percipiunt.

Addis. *Illud quoq; astu non caret; si captato quandoq; à sanctißimo, verbulo, Officiales eò impellant; (illos enim habēt de se sollicitos) quo nunquam Sanctißimi intentio ferebatur, qui tamen, re facta, dißimulare cogitur.* Tres vno pugno verberas, vel potius pulsas, (non enim dolemus, nam inter *verberationem* & *pulsationem* hoc interest, vt Ofilius scribit: *Verberare est cum dolore cædere; pulsare sine dolore:*) Pontificem,

Calumnia in Pontificem & Curiam Romanam.

L. lex Cornelia ff. de iniuriis.

tificem, ministros Curię Pontificiæ, & Iesuitas. Pontificem, imprudentiæ & stupiditatis & iniustitiæ condemnas, dum eum tam facile circũueniri, & in impostorum telas coniici posse ais: & quod plus est, tam pauidum & iniquum esse, vt, animaduerso dolo, mutire non audeat, sed volens nolens disimulet. Macte Caluinopapista, Hic honos est, quem Pontifici defers. Hæc reuerentia, quam tegis sub *Sanctissimi* cognomento, quod toties hypocriticè vsurpas. Officialibus Pontificis perfidiæ crimen impingis; Quid enim magis perfidum, quàm nomine Principis literas scribere & tradere aliis, quarum sensus sententiæ Principis aduersetur? si hoc fidelitatis sacramento, quo huiusmodi administri Pontificibus obligati sunt, non repugnat; tum à te discere aueo, quidnam prę stito fidei & candoris iuramento repugnet. Præterea, an tam fatuos censes istos, vt se in capitis, omniumque fortunarum discrimen coniiciant propter Iesuitas? An nunquam legisti vel audisti, in quas, variis locis, calamitates incurrerint illi, qui simile quid tentare ausi? vt enim quis Deum & salutem æternam in postremis ducat, quæ tamen in primis habenda sunt, profectò non facilè inuenies vitæ tam prodigum, qui eam, nulla spe quęstus, certissimo & propemodum ineuitabili periculo exponat: sed *plerique alios homines affectibus suis metiuntur*, inquit S. Gregorius Nazianzenus. Perfidi Caluinopapistæ, & Puritani, quibus hoc symbolum quod olim Priscillianistis; *Iura, periura, secretum prodere noli*: alios itidem eodem crimine teneri cupiunt, quasi mundus nõ satis perfidorũ habeat, dum Caluinistas habet, At quod Iesuitas, & perfidiæ, & fraudis, & imposturæ intolerandæ simul accusas, id mihi insolitũ non accidit; magis insolitum esset, si vel semel frõtis & ingenuitatis aliquid in te cõspicarer.

Nazian. orat. 1. contra Iulian.

Quid

Quidquid criminũ lubet id arripis, moxq́ue in Iesuitas euomis. *Tu pueri pusilli similis es*, inqt vetus Poëta, *quia ad os fers quicquid nactus es, & mox iterum expuis*, ne præfoceris: Sed iã suprà satis respõdi de hoc perfidiæ crimine: An tu Iesuitas eò impudentiæ progredi censes, vt ludant cum Pontifice, vel potius ei illudant, inque chartas & bullas ea referri studeant, de quorum expressa concessione expresè non constet? Nę tu Iesuitas de sua Societate nimis parum sollicitos esse credis. Quæ enim certior via ad interitum Societatem duceret, quàm si nostri, Pontifices eo, quo comminisceris modo circumuenirent: ementitisq́ue priuilegiis Rempublicam suam stabilire niterentur?

Sed iam ex Italia migras in Morauiam, & exemplo Episcopi Olomucensis decepti probas, quomodo Pontificem decipere, & in fraudem illicere soleamus; *Cùm enim Antistes ille optimus*, inquis tu pessimus Poëta, *iam in ædificio multum progressus fuisset, ac ob nõnulla Reipublicæ negotia peregrè proficisceretur, rem totã Iesuitarum cuidam commisit; Is verò rem gerendi occasionem nactus, eam sibi futuri effinxit Collegij ideam, vt quæ prius ædificata essent, funditus demoliretur, totamq; ædificandi rationem inuerteret, ita quidem, vt optimus ille Episcopus conquereretur, viginti florenorum millia plus quàm voluisset, aut necessarium iudicaret; hac ipsorum factiuncula insumpta fuisse: re tamen facta, dißimulare cogebatur.* Si conquestus est, quomodo dissimulauit? Si dissimulare coactus est, quomodo conquestus est? apud te fortasse quem posuerat *ad auriculã suam*, sicut Dauid Banaiam. Secundò, immensitas expensæ pecuniæ satis arguit, qua fide hæc scribas: Qualem enim mutationem fuisse oportuisset, si viginti millibus aureorum constitisset, quandoquidem hac ipsa æris summa Collegium

De Collegio Olomucensi.

1. *Paralip.* 11.

integrum,& quidem satis amplum à fundamentis exędificari posset. Tertiò, si vnus ex imprudentia tale quid cõmisisset, num cæteros adscripturos fuisse credis, & acclamaturos illud solenne: *Bonum factum?* Et posito, non concesso, nullum repertum esse in Collegio Olomucensi, qui reclamaret, num Iesuitas, qui alibi degunt, tale cõsilium approbaturos fuisse arbitraris, postquam id intellexissent? Igitur licet, in hac narratione, mendax non esses, iniustè tamen culpam vnius aut paucorum, ad omnes Iesuitas deriuares. Quartò, quis obsecro, rerum tam imperitus est, qui sibi persuadeat, vllum Iesuitam ausum esse, sine patroni consensu aggredi, rem tanti momenti, vt supra viginti millia aureorum à nihil cogitante, imò & ab inuito extorqueret? Et quî scit, quod nullus Aulicorum aut Consiliariorum tantis conatibus obstitit? Ais: *Episcopum mandasse, vt omnes, se absente, morem gererent illi Iesuitæ, neque quidquam vlla in re repugnarent.* Quo plura dicis, eò magis te intricas & inuoluis. An putas tacituros fuisse, cum tanto Episcopalis ærarij detrimento? Perspicuè profectò sciebant, hoc velle Episcopum, vt si concepta iam & constituta ratio ædificij mutaretur, ipsi non conniuerent, sed pro ea, quam domino suo debebant, fidelitate & obseruantia, sine mora, vt nihil innouaretur, edicerent; aut etiam missis nunciis, Episcopum certiorem redderent: non enim, opinor, Pręsul ille ad Sinas aut Iaponas abierat, vt tempestiuè moneri non posset, nec vno die tanta mutatio suscipi aut peragi, duplexque aureorum chilias absumi potuit. Quintò, qui morem vestrum, & inexplebilem illam Iesuitas carpendi libidinem nouit, is minimè mirabitur, hanc calumniam à vobis, ex tenui principio excogitatam & fabrefactam esse: Quod Aristoteles ait de legibus, *vetustiores esse rudiores,*

res, idem de exemplaribus & typis ædificiorum meritissimò dicitur, vbi etiam verissimè vsurpare licet illud: *Posteriorem diem esse prioris discipulum*; *Nihil enim omnino est*; inquit ille, *quod possit in primordio sui perfici: sed in omnibus fermè antè est spei rudimentum; quàm rei experimentum.* Egregiè Comicus: *Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vsq; semper aliquid apportet noui, aliquid moneat, vt illa quæ te scire credas, nescias; & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.* Ergo cùm is, qui fabricæ Collegij præerat, fortaſsis nonnihil à prima delineatione receſsiſſet: idque iustiſsimis de causis: tu quando per Olomucium in Poloniam, profugus iam, iter habebas, aliquid fortaſſe hac de re à tui similibus accepisti: & ne sine auctario fabulam venderes, aliquot millia aureorum adiecisti, ita vt tota fabella, quam vitiosa nuce nõ emerim, ad viginti millia aureorum peruenerit. Sed cur quæso, nisi quia improbus es, criminationes istas tam cupida aure bibis, & cupidius adhuc aliis propinas? *Difficilem oportet aurem habere ad crimina*, inquit Syrus, & longè difficiliorem mentem ad credẽdum, & difficiliorem adhuc manum, quæ audita & credita crimina chartis illinat, per mundum spargat, & bibliothecas tot mendaciorum fœtore contaminet. Non malè ille poëta, meo quidem iudicio, nescio num tuo: *Homines, qui gestant, quiq; auscultant crimina, si meo arbitratu liceat, omnes pendeant; gestores linguis, auditores auribus*, nisi fortè tu malis collo, de quo nõ contendam tecum, præsertim si agatur de tuo. Pergis, & quod Heraclitus aiebat de Ephesiis; τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώτταις ἔχων, *arma in lingua gestans*, pugnas. *Illud insolens omnibus iudicatur, quod cùm duo illa profiteantur, vt nempe velint simplicium sacerdotum officia sedulò præstare, ac iuuentutem cum virtute educare,*

ſimplicium ſacerdotum ac pœdagogorum honore, ædificiis, ac prouiſione non ſunt contenti. Neſcio, vbi in noſtris Conſtitutionibus legeris, nos profiteri ſtatum *ſimplicium* ſacerdotũ & *pædagogorum*, vt proinde deſciſcere videri queamus à noſtra profeſsione. Quæro enim: quidnam intelligas *ſimplicium* ſacerdotum nomine? ſi ſacerdotes non *curatos*, ſed ſimplicibus, vt vocãt, beneficiis inſtructos, aut Curionum cooperatores, aut his maioris notæ Canonicos: tum non video, quidnam profeſsioni noſtræ aduerſum committamus, neque enim in ſacerdotibus *ſimplicibus* hac notione nomen noſtrum profitemur. Si *ſimplicium* ſacerdotum nomine intelligis indoctos, ineptos & ſtupidos, neque horum Ordini noſtri Ordinis profeſſio accenſeri poteſt, profitemur enim nos, omnem liberalem eruditionem, viro religioſo dignam; ſequi: quam vt ſinguli non aſſequantur, conantur tamen aſſequi. *Sicut autem ad pœnam*, inquit ille, *ſufficit meditari punienda; ſic ad laudem ſatis eſt conari prædicanda*: At ſi per *ſimplices* ſacerdotes intelligis non compoſitos, & conſutos ex dolis & fraudibus, tum fatemur nos eniti, vt monito Chriſti, ſimus ſacerdotes *ſimplices* ſicut columbæ, ſed ſimul *prudẽtes*, ſicut ſerpentes: Et ſi ab hac ſacerdotũ, imò omnium Chriſtianorũ, mixta cum prudentia ſimplicitate excidimus, cupimus vt in integrum nos reſtituas, tanquam is, qui claues & ad ſimplicitatem & ad prudentiam poſſideas. Si autem *ſimplicium* ſacerdotum nomine intelligis ſacerdotes nõ Epiſcopos, non ſummates & primates, nulla Eccleſiaſtica dignitate aut functione, pręter ſacerdotiũ, conſpicuos; tum nec ſic quidem video, cur nos quaſi ſtationis deſertæ accuſes. An non enim profitemur nos eſſe Clericos? An non habitu, victu & conuictu Clericorum vitam ſequimur, & quidem Clericorũ Regularium?

An Episcoporũ honores & prærogatiuas ambimus; aut nobis deferri appetimus? *Non sunt*, inquis, *contenti prouisione simplicium sacerdotum.* Quid tandem hac tua *prouisione* significare instituis? An non contenti sumus reditibus iis, qui clericos, nulla Ecclesiastica dignitate eminentes decent? Atqui nihil facilius esset, quàm plurimos *simplices sacerdotes* nominare, quorum quiuis plures reditus annuos habet, quàm decem vel duodecim sacerdotes Iesuitæ, si reditus aliquorum collegiorum in singula capita distribuere velis.

Palatia, inquis, *ædificant*; Multa videlicet in Italia, & Gallia Collegia cum palatiis, pulchritudine & amænitate certantia, vidisti. Si quæ alicubi magnificentiora sunt, quàm mens tua liuida probet, ita tecum ratiocinari debes. Principes viros non nobis, sed sibi, suæque amplitudini & magnificentiæ consentaneum monumẽtum statuere voluisse: cumque tot elegantissima & amplissima Monasteria hæresis vestra, his in locis, vel destruxerit, vel profanauerit, priuatisque vsibus sacrilegè destinarit, meritò excitauit Deus alios, qui contrariis factis ostenderent, priscam illam in Religiosos Ordines Germanorum pietatem & reuerentiam, nondum penitus esse ex Germanorum finibus proscriptam, etsi inferorũ portæ iam dudum totis viribus in id incubuerint.

Cæterùm ferè mihi excidissent *pædagogi* & *pædagogia*, quam nobis assignas, Obsecro te, nullum ne honestius vocabulum reperiebas, quo munus iuuentutis instituendæ designares? ne dum odio excæcatus, ingenti conuicio Iesuitas percellere niteris, ad alios quoq; conuicium à te missum penetret. Sunt ne Professores Academici, Philosophiæ & Theologiæ, itemque Eloquen-

tiæ, Græcæ & Latinæ litteraturæ, poëſeos & ſimilium di-ſciplinarum Doctores, Pædagogi? Non vrgerem vim nominis, niſi ſcirem, te hoc nomine, calumniandi cauſa, pædagogicè vſum. Nec compertum habeo; vbinam vel in formula inſtituti, vel in Pontificiis diplomatis videris, nos aut *Pædagogos* nominari, aut nominari velle, niſi ex omnibus Gymnaſiorum & Academiarum Profeſſoribus *Pædagogos* facere velis; eo ſenſu, quo tu accipis hanc vocem, & quo hodie vulgò vſurpatur, pro priuato puerorum inſtitutore & Magiſtro, licet olim honeſtior notio huic nomini ſubiecta fuerit: ſed vt folia in ſyluis, ſic cadunt non modò vocabula, ſed & vocabulorum ſignificata: Ne tamen *Pædagogi* appellationem penitus repudiare videar, æquo animo feremus, vt à te, Hæreticorum Pædagogi nominemur, eo modo, quo Clemens Alexandrinus Pædagogus fuit, & ne cum Clemente Pædagogi officium interiret, librum hoc titulo inſignitum ad omnem poſteritatis memoriam tranſmiſit.

Nec victus noſter à te intactus præteritur, aduolas tãquam dira Celæno, vt ſordiſſima oris tui ingluuie, eum contamines: *Victus*, inquis, *ratione pleriſque Ordinibus antecellere dicuntur. Verbo victus*, inquit Iuriſconſultus, *continentur, quæ eſui potuique, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini neceſſaria ſunt. Veſtem quoque victus habere vicem Labeo ait.* In his nos pleriſque Ordinibus antecellere tam falſum eſt, vt vix quidquam veritati magis aduerſum ſcribi potuerit: nam veſtitus noſter non latet, ſed omnium conſpectui patet. Iudicent oculi, num mentiaris, hocque iudicio, aut ſtes aut cadas. De victu menſæ, res quidem eſt occultior, & ab externorum notitia remotior. At ſi de rebus tam apertis & in propatulo poſitis

L. Verbo. ff. de Verb. ſignif.

tis tam proiectè fabularis, quis credat te vlla veritatis cura tangi, cùm de ignotioribus loqueris? De nobis videlicet, vt & Ethnicorum iudicio de veteribus Christianis dictum est illud Diogenis: *Obsonant Megarenses, quasi crastina die morituri.* Sed de hoc argumento fusè iam egi contra Misenum, quem adi. Lautitias epulorum nemo nobis obiicit: præter illos, quorum vita, vt inquit Clemens Alexandrinus, nihil aliud est, quàm *comessatio, crapula, balnea, temetum, matulæ, otium, potus.* Quod Philo de Iessæis, hoc ego de Iesuitis: *Remittunt paululum illam Laconicam disciplinæ duriciem, semper & vbique probantes liberalem frugalitatem, totis viribus auersando corporis illecebram.*

Clem. lib. 2. Pædag. cap. 2.
Philo lib. de Vita contemplatiua.

Cæterùm, cùm notius sit, quàm vt inficias ire queas, Ordinem nostrum à Pontificibus & Principibus defendi, foueri & ornari; tuoq; iudicio, hoc reprehensione nõ careat; vt Principes excuses, in eorum occupationes, & in Iesuitarum importunitatem culpam refers: *Si quid*, inquis, *minus rectum hoc in genere contigerit, ipsorum factionibus potius, quàm principum aliò distractorum ac respicientium inconsiderationi est imputandum.* At verò, dum Principes ab omni labe purgare niteris, eosdem fœdissima calumniæ macula aspergis: An non enim grauissima eos criminatione feris, cùm ita aliis rebus immersos nugaris, vt ab hac, quæ ex potissimis non infima, mentem prorsus abducant; vbi vel præcipuè aduigilare debent: ne quid statuant, quod publico obsit, néue aliquibus suas in ditiones aditum patefaciant, quos exclusisse longè satius fuerit? Quis enim nõ reprehendat Principem, rerũ suarũ & publicarũ tam negligẽtem & incurium, vt collegia vel ipse conderet, vel ab aliis condi sineret, si erga Iesuitas tuum

tuum animum gereret, hoc est, si sibi persuaderet, Iesuitas plus damni, quâm commodi Reipublicæ allaturos. Adhæc, nimis malè de Orthodoxis Principibus sentis; nam si tui Proceres, qui Lutheranam & Caluinianam sectam sequuntur, adeo non distrahuntur publicis negotiis, vt euertendis Monasteriis, Monachisque exterminandis sedulam operam dare possint, mirari non debes, si Principes Catholici partem aliquam suæ sollicitudinis deriuare queant, ad vetera Religiosorum hominum domicilia custodienda, & ad noua itidem, si ita vsus ferat, ex fundamentis ædificanda; idque sponte sua, nulla vllarum precum importunitate adacti. Quis enim tam validus sit, qui Principes, si nolint, cogat? quin hoc ipso, quod importunè cogi asseueras, ex principibus nō Principes nobis cudis, quæ qualis calumnia sit, tute cogita: si tamen tantum tibi lucis, vt calumnias intueri possis; apud quem principibus maledicere *haud pluma interest:* facis fortè hoc fretus veteri lege, qua iam olim Principes calumniatoribus suis veniam clementer tribuerunt: *Si quis*, inquiunt, *modestiæ nescius, & pudoris ignarus* (nota encomia tua) *improbo petulantique maledicto nomina nostra crediderit esse lacessenda, ac temulentia turbulentus* (nota Caluiniane) *obtrectator temporum nostrorum fuerit, eum pœnæ nolumus subiugari, nec durum aliquid, nec asperum volumus sustinere, quoniam si id ex leuitate processerit, contemnendum est; si ex insania, commiseratione dignissimum.* Hîc tibi Caluinista datur optio, vt vel *leuis*, vel *insanus* esse velis. Sed fortè terret te illa clausula: *Si ab iniuria, remittendum*; hoc est, vt glossa explicat, *ad nos:* ne putes *remittere* hoc loco esse *condonare:* subditur enim in lege: *Vnde integris omnibus, hoc ad nostram scientiam referatur, vt ex per-*

L. Si quis. C. Si quis Imp. maled.

sonis

sonis hominum dicta pensemus. Sed non est, quod expallescas; pars hæc legis nihil ad te, quia insanus es, insani autem iniuriam non faciunt, vt suprà dicebam: *Cùm enim iniuria ex affectu facientis consistat*, inquit Iureconsultus, *consequens erit dicere, hac lege furiosos, siue pulsent siue conuicium dicant, iniuriam fecisse non videri, quia nemo potest facere iniuriam, nisi qui scit se iniuriam facere: Insanus es*, inquit ille apud Comicum, *iube te piari.*

L. Illud. ff. de Iniuriis.

At non obtemperas, pergis insanire: *Etsi*, inquis, *à Pontificibus multa beneficia acceperunt: vbi tamen ob Vniuersalem Ecclesiæ ordinem bonum, ipsorum instituto contrarium decreuerint, mille artibus repugnant, perstringunt, atque eludunt.* Pontificibus, ea, qua par, reuerentia & submissione, paremus, & quam superiores nostri obsecundandi alacritatem à subditis exigunt; eandem præstant Pontifici, tanquam omnium superiorum supremo: & hoc etiam iussu & præscripto B. P. N. Ignatij, in aurea illa de obedientia epistola. Sed vt nos ex ipsis tabulis conuincas, exempla aliquot animi nostri Pontificibus parum morigeri profers: *Cùm Paulus IV.* inquis, *ad certum Religiosorum habitum eos redigere vellet, mox sanctissimo restiterunt.* Nihil vnquam de hac inter nostros & Paulum IV. controuersia audiui: cur enim Paulus IV. nobis alium, quàm clericorum habitum præscribere tentasset; cùm Theatini, ex quorum Ordine ipse fuit, non gerant habitum, ab aliorum Clericorum habitu diuersum, nisi quod candida tibialia ferunt: quæ perparua sanè est distinctio à reliquorum Clericorum cœtu: Et quæ tandem inest verisimilitudo in hoc tuo commento; cùm ais: *Pontificem, ad hoc decernendum, inductum esse; quod iudicaret nos Caluinizare, seu Caluinistas Puritanos imitari, vt enim illi Ministros suos, habitu à Laicis non secernunt, ita nec*

De Paulo IV. Pontif. Max.

De habitu Societatis.

nos habitu à sæcularibus internosci. Quæso te, cui hæc tua figmenta probabis? Tempore Pauli IV. vix Caluinistarum nomen innotuerat, nedum illa nominum portenta; *Puritanorum & Caluinopapistarum*, quæ in Anglia post Pauli IV. mortem nata sunt, vt ex historiis Anglicanis liquet: Adhæc nonne habitu distinguimur à sæcularibus? Nam habitus Clericorum, proprius vtique habitus est, & distinctus ab habitu sæcularium. *At non est distinctus*, inquis, *ab habitu Clericorum sæcularium*. Ita est; Interim tamē nescio quo fato; accidit in his Septentrionalibus regionibus, vt quocunque Iesuitarum aliquis venit, statim ex habitu agnoscatur non tantùm Clericus, sed & Iesuita Clericus; ita vt in nostro habitu sat notæ elucescat, quo & à Laicis sæcularibus, & à Clericis, nullam regulam profitentibus, internoscamur. Accedit, quod de ratione religiosi Ordinis non est, vt habitu à Clericis sęcularibus distinguatur, quia habitus non est de essentia Ordinis, & vt non facit hominem religiosum, ita nec Ordinem religiosum; quamuis non abnuo decens esse, vt religiosi decenti habitu vtantur; At nisi fallor, Clericorum habitus, quem ex decreto Canonum & Conciliorum ferre debent, non potest indecens censeri. Verùm, vt non tantū nos, sed & Puritanos tuos à tuis calumniis vindicem, & vt, vel hosti presso opem feram, iniuria à te Puritanos (vel si alio nomine monstroso, ipsorum tamen moribus magis consentaneo, *Impuritanos* appellare libeat) affici constanter affirmo: Cur enim crimini das, quod summæ laudi dandum? Nam cùm Popæ & Præcones isti sint puri & impuri Laici, nec *sale saliti*, nec aqua tincti, nec chrismate vncti, causæ nihil est, cur se à reliqua Laicorum turba, habitus diuersitate, separent: Repugnat naturæ, vt pardus, leo, vrsus, lupus, & aper aliam pellem induat, quā

naturæ

naturæ suæ conformem. Adde, quod à scriptura, Puritano more intellecta; haud quidquam alienum hac in re Puritani faciunt. Cùm enim nihil recipiant, nisi quod puro Dei Verbo est traditum; in eo autem nihil præceptum sit de vestimentorum differentia inter Clericum & Laicum; meritò nullam admittunt.

Sed vt ad lineam reuertar; causa dissensionis inter Paulum IV. & Societatem, non fuit hæc, quam tu ex cerebro tuo extundis, sed alia; volebat enim Paulus IV. Theatinos cum nostris coniungere, ita vt vterque Ordo in vnum coalesceret, iisdem legibus viuendique institutis deuinctus. Tu ais, *causam hanc esse commentitiam*. At te, dum alios commenti arguis, egregium commẽtatorem esse, testari poterunt plurimi ex antiquioribus Societatis nostræ: qui adhuc supersunt: & tempore Pauli IV. vel in vrbe, vel alibi vixerunt, non ignari omnium eorum, quæ vltro citroque, in hoc negotio, gesta sunt. Deinde testem do tibi, auctorem historiæ Iesuiticæ: cui non grauatè, vt spero, assentieris. Nam vt *balbus balbum* facilè intelligit, ita mendax mendaci facilè fidem adhibet, etiam tunc cùm verum dicit: *At istud ipsum*, inquies, *crimine non vacat, quod Pontificis voluntati non acquieuistis*. Primùm, Pontifex non mandauit absolutè, vt Ordo ille cum nostro iungeretur, sed voluntatem & propensionem ad illam coniunctionem faciendam exposuit: si absolutè, edito mandato vel edicto, id fieri iussisset; ne dubites, nostri multò promptius morem gessissent, quàm soleant Lutherani & Caluiniani Regũ, Principum & Magistratuum suorũ pręceptis morem gerere; si quid præcipiant, ꝙ ad eorum palatum minus facit. Secundò, quod nostri, re nondum à Pontifice constituta & definita, sed

deliberata tantùm, mutationem hanc deprecati ſunt: non adeò inſolens tibi videri debet, quia ne Deum quidem precari nefas eſt, vt ſi quid circa nos vel noſtros velle videatur, quod fortè nobis minus acceptum ſit, clementer id auertat, conſiliumque, vt de diuinis humano modo loquar, mutet. Non opus eſt exemplis, obuia ſunt & quotidiana. Tertiò, neminem fugit, quàm graue cuiuis ſtatus ſui amanti & tenaci accidat, ſi quæ innouatio tentetur, aut terminos, quos progenitores fixerint, aliquis transferre conetur. Quoties tentata eſt coniunctio duorum Ordinum S. Franciſci *Conuentualium*, inquam, & eorum, qui de *Obſeruantia?* At res necdum confecta eſt: & tamen ambo eundem parentem agnoſcunt, & venerantur, nec moribus, inſtitutis, & natalibus tam diuerſi ſunt, quàm nos & Theatini. Si ergo duæ familiæ tam ſimiles & cognatæ in vnam non conuenerunt; & ſi ipſæ familiæ ad Pontificis voluntatem, quoad licuit & decuit, voluntatem ſuam non adiunxerunt, (quandoquidem licet ſemperque licebit, in re tanti momenti, contrarium optare & vrgere, quoad vltimam & definitiuam ſententiam Pontifex proferat) nemo iure factum noſtrorum in malam partem interpretabitur, quod inſtituti ſui retinentes, ſub ipſa quaſi incunabula, operam dederunt, ne quid præter morem in Societatis mores induceretur. Neſcis, quàm grata Deo fuerit conſtantia Rechabitarum, qua ita obfirmati fuerunt, vt ne culmum quidem à mandatis paternis diſcedere voluerint: ceſſuri proculdubio, ſi abſolutum à Deo mandatum accepiſſent, quod quamdiu datum non eſt, Hieremiæ monenti, vt vinum biberent, intrepidè reſponderunt: *Non bibemus vinum, quia Ionadab, filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis dicens: Non bibetis*

Hier. 35. Conſtantia Rechabitarũ.

vinum

vinũ vos, & filij vestri vsq; in sempiternum. Obediuimus ergo voci Ionadab in omnibus, quæ præcepit nobis. Hæc constantia adeò Deo placuit, vt eã toti populo Iudaico ad imitationem proposuerit, ipsisq; Rechabitis amplissima præmia promiserit. Quanto magis igitur Deo gratũ erit si familię Religiosæ, mutationis expertes, conseruentur; prout ab auctoribus diuino instinctu institutæ, posterisq; traditæ fuerunt: cùm Ordines isti sine vlla dubitatione longè excellẽtiores sint, & perfectioris rationis, quàm illa Rechabitarum viuendi ratio; vt quod de paratura sacerdotali Aaronica dixit Ecclesiasticus, etiam possit de Societate dici: *Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantùm filij ipsius soli: & nepotes eius per omne tempus.* Nec Pontifex hanc nostrorum in proposito perseuerãtiam immotam ægrè ferre visus est; cùm Ignatium animam agentem, Apostolica benedictione & indulgentia humaniter dignatus sit, non sine significatione paternæ beneuolentiæ & doloris ex obitu Societati immaturo cõcepti: vt scribunt Ribadeneira & Maffeius.

Ecclesiast. 45.

Ais: *Paulum IV. nostros ad chorum seu horas Canonicas adegisse: Pium IV. ab iisdem liberasse: Pium V. rursum ad chorum nos amandasse & alligasse.* De Paulo IV. quod Societati negotium facessiuerit propter cantum, nihil mihi vnquam auditũ: neque de Pij IV. exemptione, & in integrum restitutione: nec, opinor, me præteriisset, si quid simile actum, & saltem diploma aliquod Pij IV. exstaret, vt exstat Gregorij XIII. qui nobis horas priuatim extra chorum dicendi facultatem restituit, ademptam à Pio V. cuius præcepto de precibus Canonicis publicè & communiter persoluendis, nonne Societas paruit, vt debuit? Tu, more tuo, à criminandi arte non discedens; *ita eluserunt*, inquis, *Pontificem: vt per solos Nouitios, qui ex ipsis non sunt,*

De Pio V. Pontif. Max.

De cantu in choro.

sunt, rem peragerent: Primò : Pontifex non præcepit, per quos diuinæ laudes persoluendæ essent, sed vt in choro persoluerentur iussit: quod sanctè factum. Secundò, falsum est solos Nouitios muneri huic vacasse, vacarunt enim & alij Romæ, quibus otium & cantus peritia. Tertiò, non omnes ad chorum venisse, non est quod queraris, quia plerique aliis occupationibus detinebãtur: cùm ne in aliis quidem Ordinibus, Concionatores, Professores & alij, qui publicis functionibus addicuntur, horas in choro pariter cum aliis canere aut recitare cogantur. Quartò, cum choro & cantu adeò delecteris, mirari subit, cur Anglis, popularibus tuis, auctor nõ sis, vt cantum diuinarum laudum, tot locis sublatum, restituant, & cur à Iesuitis exigas, quod tu & tui superstitioni deputatis? Pari modo, eidem Pontifici morem gessimus, cùm imperauit, vt professionem facerent, qui sacros Ordines erant suscepturi. Tu hanc obedientiam nostram vocas *elusionem.* Et qua tandem ratione? *Nouum*, inquis, *Professorum Ordinem instituerunt, quos vocabant Quintinos.* Si nouus fuit, non nostra culpa, sed Pontificis constitutione nouus fuit: Etsi nouus simpliciter non fuit, nisi quoad modum, tempus, & auctoritatem, professionem hanc mandantis. Nam professio trium votorum solennium, non est Societati inusitata: sed tamen absque certi temporis præfinitione: Itaque professio illa noua fuit, quatenus non ex formula instituti nostri, sed ex Pontificis præscripto fiebat. Hos autem professos aliquando appellatos esse à nonnullis, compendij gratia, vt fieri solet, *Quintinos*, tam grande scelus non est, vt propterea Iesuitis omnibus diem dicere, & quasi Maiestatis Pontificiæ reis dicam scribere debeas: Quis loquentium consuetudini vitio vertit, quãdo audit Cardinales à Pio V. creatos *Quintinos*;

tinos; à Gregorio, *Gregorianos*; à Sixto, *Sixtinos*; à Clemē-te, *Clementinos*, appellari? Quis constitutiones & bullas ab iisdem editas, nō indigitat nominibus ab eorum nomine formatis?

Eiusdem, inquis, *Pontificis tempore, cùm contentio illis esset cum Dominicanis Toleti de Collegio in Hispania intrà limites erigendo, & vtriq; sua priuilegia obiicerent, tandemque ad Pontificem ventum esset; is verò pro Dominicanis decreuisset, & Iesuitas cedere iuberet, ita se opposuerunt, vt per Officiales literarum missio & traditio differretur, donec sanctissimus diem suum obiret: illi verò perinde, ac si nihil de Pontificis voluntate sciuissent, possessione loci interea fruebantur, defuncto verò Pontifice, omnia à successore retractari fecerunt.* Hæc tu: Cæterùm quod nostri domum illam Toleti à *Comite de Orgaz* Societati donatam acceperunt, & incoluerunt; id fecerũt freti & muniti priuilegiis Pauli III. & Iulij III. & Pij IV. quorum duo priores speciali priuilegio concesserunt, vt nostri quascunque domos, Ecclesias & collegia ædificare, vel ędificata iam recipere & inhabitare possent, & Pius IV. id ampliauit, vt etiam intra centum quadraginta *cannas Ordinum Mendicantium* liceret; vbi similis controuersia cum Fratribus Minoribus in vrbe Palentina exstitisset; Et ne, vt tuus est mos, dicas, Pontificem à Iesuitis blandis sermonibus in fraudem inductum, audi Pontificis verba: *Motu proprio, non ad vestram vel alicuius pro vobis, nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra certa scientia, & spontanea voluntate, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine.* Cùm ergo nostri tot & tanta priuilegia haberent, meritò cedere noluerunt, nam priuilegia non dantur alio fine, quàm vt quis iis fruatur, aliâs inania & otiosa forent. At Pius V. contrarium decreuerat. Vereor ne mentiaris: nam si contra nos decreuisset,

De controuersia quadam Toletana.

uiſſet, Officiales vix ſibi tantum licentiæ, an cõfidentiæ? ſumpſiſſent, vt literas retinerent, & non quàm primum in Hiſpaniã tranſmitterent: non enim is erat Pius V. qui fraudulentas dilationes toleraret, & ſatis conſtabat, non ſatis tutum fore, ſi quis tale quid machinaretur; maximè impulſus eorum precibus, contra quos ſententia eſſet pronunciata. Itaque longè probabilius eſt, aut lite adhuc pendente, aut dato quidem reſponſo à Pontifice, nondum autem expeditis, & in Hiſpaniam tranſmiſſis literis, Pium V. è vita exceſſiſſe. Quocirca nil mirum, aliter poſteà à ſucceſſore Gregorio XIII. iudicatum, aut etiam prius decretum; reſciſſum eſſe. Cùm autem tantus Pontifex ſtet à noſtris partibus, non eſt quod impreſſionem tuam, quam conſuetis tuis calumniis inſtructus facis, multum reformidemus: Nam ſi obiicias: *Gregorium Pontificem à nobis de recto iuris tramite abreptum:* cernes inprimis tu ipſe, vt arbitror, quo ſtultitiæ proceſſeris. At ego vſurpabo illud cuiuſdam Afri: *non eſt in accuſando verſutia, ac ne impudentia quidem: Quid igitur? furor infelix acerbi animi, & miſera inſania* (Caluinianæ perfidiæ.) cùm enim videri velis Catholicus, admodum ſtolidè agis, dum tantis in optimum & ſanctiſſimum Pontificem conuiciis, hæreticam tuam mentem prodis. Deinde ipſemet Pontifex commentum tuum redarguet. Nam cùm lis illa Toletana necdum quieuiſſet, quamuis Pontifex literas Apoſtolicas confeciſſet, ſeuereque mandaſſet, vt nos priuilegiis iam dudum conceſsis frui pacificè ſinerent; denuò aliam generalem conſtitutionem promulgauit, & poteſtatem, etiam intra *cannas* aliorum Ordinum, ædificandi benignè denuo conceſsit; Ad cuius priuilegij conceſsionem, à quo inductus ſit, iiſdem pœnè verbis, quibus Pius IV. teſtatum facit. *Motu proprio*, inquit, *ac de*

Apoſto-

Apostolicæ potestatis plenitudine, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam; sed de nostra mera deliberatione. Si ergo sine illius rogatu hanc generalem legem in nostram gratiam tulit, potuit similiter particularem illam de causa Toletana controuersiam, nō rogatus à nobis, sed sponte sua definire. Et quamuis à nobis rogatus fuisset, num propterea criminis aliquid aut à Pontifice, aut à nobis admissum esset? An non licet rogare iusta? *Non ambigitur senatum ius facere posse*, inquit Iureconsultus, & tu si Orthodoxus es, ambiges, nū Gregorius XIII. Pontifex Opt. Max. potuerit ius hoc siue particulare siue generale condere? Quod Vlpianus de Imperatore, hoc ego de Pontifice, etsi iam supra à me dictum: *Quodcunq; Imperator* (Pontifex) *per epistolam & subscriptionem statuit, vel cognoscens decreuit; vel de plano interlocutus est:* (nota pro oraculis viuæ vocis) *vel edicto præcepit, legem esse constat. Hæc sunt quas vulgò Constitutiones appellamus.*

L. non ambigitur. ff. de legibus.

L. Quod principi. ff. de Constitut.

Concludis tandem hoc caput his verbis: *Mirum certè illud est, quod cùm quidam Pontificum dißimulare non potuerint, quid ipsis in illorum instituto displicuerit: mundo tamen illi occlamant, omnia ipsorum semper Pontificibus fuisse probatißima.* Hæc maximè dicis propter Pium V. qui vt circa vota & chorum; suas rationes, easque, vt à sancto viro profectas, non improbabiles secutus: aliud, quàm prædecessores, aut etiã successores ipsius statuerit: ipsum tamen Societatis institutum mirificè, velis nolis, probauit, commendauit, & prædicauit: amplisśima enim Societati priuilegia dedit, aduersus *Apostatas, de contractibus capitulariter non celebrandis: de prælectionibus habendis in Collegiis, etiam illis in vrbibus, vbi sunt Academiæ*, & alia multa concesśit in fauorem scholasticorum, qui nostras scholas adeunt. Ipse Societatem *mendicantium Ordinibus*

Qualis Pius V. in Societatem.

accensuit: præmisso hoc elogio: quod sine bile vt legas, oro: *Cùm indefessæ cõsiderationis intuitu perscrutamur, quã-tam Christianæ Reipublicæ vtilitatẽ attulerint, dilecti filij presbyteri Societatis* IESV, *ac planè conspicimus, eos, verè mũdi huius relictis illecebris, adeo seruatori suo se dedicare, vt conculcatis thesauris, quos erugo & tinea comedit, lumbisq; paupertate & humilitate præcinctis, non contenti terrarum finibus vsque ad Orientales & Occidentales Indias penetrauerint, ac eorum aliquos ita amor Domini perstrinxerit, vt etiam proprij sanguinis prodigi, vt verbum Dei inibi efficacius plantarent, martyrio voluntario se supposuerint, perq; eorum spiritualia exercitia etiam regna ipsa fidẽ Christi agnouerint, vt tam inibi, quàm vbiq; terrarum, charitatis & misericordiæ opera exercere studeant, facere nullo modo possumus, quin eos tanquam veros palmites, in Christo per charitatem coniunctos, & benignè amplectamur, & ea sibi specialiter concedamus, quæ & paupertatis per eos emissæ voto, & eorum instituto, ac commoditati credimus profutura.* Hæc & alia in eandem sententiam Pius V. Pontifex: Similibus præconiis celebrat idem Pontifex Societatem in bulla de contractibus *capitulariter* non celebrandis. Quæ num ab eo proficisci potuerint, qui nostrum institutum non probarit, æqui lectoris iudicium esto. Taceo insignem illam Pij V. in Societatem, beneuolentiam; seu potius de Societatis hominibus præclaram æstimationem: qua impulsus officium Pœnitentiariorum in S. Petri templo commisit nostris, substitutis in locum Patrum Dominicanorum, ex qua familia ipse ad Cardinalatũ & Pontificatum ascenderat. Et tu adhuc garrire & gannire audes, quasi Pio V. Societatis institutum displicuerit? Sed abiungo, & capiti huic finem impono; *Fortassis autem paulò prolixior ista responsio, sic aduersus* (calumnias tuas) *lectorem instruet, vt in cæteris responsionibus, non à nobis tam multa verba requirantur.*

S. August. lib. 6. contra Faustum, cap. 8.

CAPVT

CAPVT IV.

De Iesuitarum agendi ratione cum Prælatis.

REFERT S. Gregorius Nazianzenus ex veterum monumentis, consultum Apollinem, quænam rerum genera palmam inter cætera ferrent: respondisse, *equam Thessalicam: mulierem Lacænam, & viros Arethusæ aquam bibentes*, hoc est, Siculos inter omnia, quæ sunt eiusdem generis, primum locum tenere. Non improbo hoc oraculum, nam nec S. Gregorius Nazianzenus improbat. Tantum addo: Pythium, si rogatus fuisset, quisnam primas teneret inter calumniatores, proculdubio delaturum fuisse, tibi aut primas, aut certè secundas; aut summum tertias, adeo vbique criminationibus abundas, vt nullum senticetum tot horreat & rigeat aculeis, quot tu imposturis & sycophãtiis: vt proinde simillim⁹ videaris spinis, quas si quis tangere voluerit, *armabitur ferro & ligno lanceato*, vt B. Dauid canit, qui etiam præuaricatores, hoc est, Apostatas, qualis tu es, comparat cum his spinis, sed addit simul, quis eos exitus maneat: *Præuaricatores quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus*, quia *ferro & ligno lanceato* opus est. *igneq; succensæ comburentur* istę spinæ, *vsq; ad nihilum.* Cùm ergo tam asper & horridus sis, vt manu leni tractari nequeas, quin vulnerer, pergam, vt hactenus, *ferro & ligno lanceato* te putare, imò fraudes, sutelas, & conuicia tua amputare: si seuerior & asperior videbitur tractatio: tu naturæ tuæ id imputa, aliter cum dumis & vepribus vbique pungentibus, non agitur: placet autem quod calumnias tuas in hoc capite conaris saltem ordi-

Orat. 1. contra Iulianum.

2. Reg. 23.

ordinatè proferre: nam primùm, quę nostra sit cum Cardinalibus agendi ratio exponis: postea, quæ cum Episcopis locorumque Ordinariis. Vbi simul perquam ingeniosè Cardinales in duas Classes diuidis: nam alios, ais, *sua sorte contẽtos viuere*, sine spe maioris dignitatis: alios, *ad celsiores honoris gradus aspirare*; & quoquo possunt modo eniti. Mirabilis Cardinalium distributio: quam puto Cardinalium nemo hactenus aut legit aut audiuit. Hactenus enim existimatum est, Cardinalatum esse proximam à Pontificatu dignitatem; vt proinde Cardinalis non habeat, quò vlterius progrediatur: nisi Pontificiam maiestatem. *De hac ipsa*, inquies, *loquor*, & *sanè hanc ipsam sperant & procurant aliqui Cardinales: alij spem iam posuerũt.* Nimirum, tu Romæ ostiatim circuisti, singulosque Cardinales sigillatim examinasti, num spem Pontificatus cõceperint an abiecerint: & fortè, nonnulli spem tibi pretio vendiderunt: alioqui vix tam perspicuè scires: quibus spei aliquid affulgeat, quibus nihil.

De modo Iesuitarum agendi cum Cardinalibus.

Ais: *Cardinales primi generis, Iesuitas nec ad familiaritatem admittunt*. Qua de causa vero? *quia non sperant Pontificatum.* Qui causæ huius vanitatem non videt, is tantum videt, quantũ tu & similes Cæcilij. *Si tamen*, inquis, *Cardinales illi faciliores fuerint, se primò insinuant; deinde si quid ad rem suam animaduertunt, illud sedulò prosequuntur:* Et vt totam fabulam oculis subiicias: exempla subnectis: *Si quem de sui post mortem celebranda memoria, de subditorum bono regimine, aut de aura populari sollicitum videant; in eo se occupant, cui eundem deditum existimant. Quod si in hoc genere non multum affici aliquem obseruent, inculcant sedulò, suadentq́; donec ad huiusmodi aliquid impulerint: vbi id effecerint, obseruatis interim tempore & occasione, eò rem paulatim adducunt, vt ipsos quoq; ad rem propositam consequẽdam pluri-*

plurimum prodesse & obesse, credat. Tum verò ad rem suam quidlibet animosius aggrediuntur, ac iis, quos, hisce artibus acquisiuerunt ad plurima vtuntur, ad amplas nimirum eleemosynas, ad scribendum, loquendum, agendum: ac prout opus fuerit satagendum, quæ ad ipsorum fauorem ac vtilitatem spectare credunt. Hæc tam insulsa & inscita recitare ad verbum libuit, vt ostenderem, ne Mæädrum quidem fluuium, per tot anfractus delabi, per quot mendaciorum & calumniarum gyros balbutiens iste impostor, ad ruinam nomini nostro struendam, tendit. Primùm enim, si quis nominis sui memoriam apud posteros celebrari velit palatiis, Mausoleis, ludis, spectaculis, pyramidibus, & id genus aliis ruituris & perituris monumentis, tantum abest, vt aut Iesuita; aut quiuis alius Religiosus, nominis & vocationis suæ memor, quempiam ad hæc cohortetur; vt etiam, quacunque licet ratione, dehortetur: non enim hæc est legitima celebrandæ memoriæ ratio, cùm quidquid caduca manu factum est, tandem ruat, & tempore ita obliteretur, vt vix vestigium, aut tenuis fama illius superet. *In memoria æterna erit iustus*, clamat B. Dauid. Iustitia illa, quæ *est declinare à malo, & facere bonũ*, genuina via est ad æternitatem nominis. Ad hanc Iesuitæ excitant & inuitãt, si quos Cardinalium, desiderio memoriæ suæ celebrandæ teneri, animaduertunt, suadentque, vt liberali eleemosynarum in pauperes erogatione, Ecclesiarum, monasteriorũ, xenodochiorum, ptochotrophiorum, & similium contuberniorum erectione noua, aut veteris dotatione, aut dotationis iam factæ incremẽto adiecto, fiant *viri misericordiæ*, quorũ quidem *corpora in pace sepeliuntur*: at *nomen eorum viuit in generationẽ & generationẽ.* *Eccles.* 44.

Ad quam perennitatem multum etiam facit, iustum & æquabile, in subditos, si qui sint, imperium. Quare si

ad hanc imperij moderationem, Iesuitæ Cardinales cõmonefaciant, nescio cur boni suasoris aut consultoris officio fungi non videantur, nisi fortè magis tibi arridẽt illi, & mente & ætate iuuenes, qui Roboamo, Salomonis filio, auctores immitis & duræ dominationis exstiterũt: quã illi prudentia & æuo cani consiliarij, qui monebant, vt benignè cum populo ageret, nimiasque exactiones à parente impositas, minueret. Conuicium de leui aura, ipsa aura leuius est. Quid enim? An tu Cardinales gloriæ mancipia; & vt ille ait, *animalia* reputas? An Iesuitas tam immemores Dei, suiq; censes, vt tantæ dignitatis virum, quantæ Cardinalis, ducant & dirigant ad rem tam futilem, incertam, quouis Euro mobiliorẽ, & ab ipsis etiam Ethnicis irrisam; & sæpe constanter contemptam: tanquam omnis virtutis & liberalis animi certissimam pestem? Apage agyrta, cum aura populari: non nostrum est auræ huius captandæ leges præscribere, imo ne Ethnici quidẽ Philosophi, à vera Religione alieni, si paulò modestiorem frontem habeat. Eius auram & fauorẽ captare, & studiosissimè aucupari docemus, & iterum iterumque monemus, in cui⁹ domo *gloria & diuitiæ*; cuius fauor non abit in fumum, vel potius in nihilum, sed in fulgorem, eumque solis fulgori æquiparandum, nullaq; temporis diuturnitate terminandum. Neque amicitias summatum compendij nostri gratia expetimus, vt tu conuiciaris, sed bonum publicum spectamus. Quis autem nescit, quãtum viri Principes meritorum in Rempublicam Christianam conferre possint, si sint, qui ad talia præclarè facta viam monstrent? Multis enim deest benefaciendi voluntas, quia vt ille hominem non habebat, à quo, motis vndis, deferretur in piscinam; ita isti aliquando carent duntaxat monitore, ad opera misericordiæ suscipienda;

3. *Reg.* 12.

pienda: virtutisque actiones exercendas. Talis consiliarius Herodis Regis, erat Ioannes Baptista, quem Rex ille, licet impius & mœchus, *libẽter audiebat*, vt inquit sanctus Marcus, *& audito eo multa faciebat*. Apostoli monitũ est, *nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius*; Dei videlicet, aut proximi: cui adhortationi ipsemet obtẽperauit; *Non quærens, quod mihi vtile est*, inquit, *sed quod multis, vt salui fiant*. Alibi: *Non enim quæro, quæ vestra sunt, sed vos*. Interim fatemur, nos itidem opulentiorum beneficẽtiam non repudiare, si manum munificam & misericordem ad nos quoque extendere velint. Nec quisquam, nisi cui cor liuore tabet, hoc carpit. Nam & ipse S. Paulus, *qui quærebat, non quæ sua, sed quæ Iesu Christi*, non respuebat, si quid suum in vsum, à piis contribueretur: id cùm aliunde, tum ex epistola ad Philippenses manifestum euadit, vbi Philippenses, ob subsidium sibi præstitum commendans ita scribit: *Veruntamen bene fecistis communicantes tribulationi meæ, scitis autem & vos Philippenses quod in principio Euangelij, quando profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli, quia & Thessalonicam semel & bis in vsum mihi misistis. Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in rationem vestram. Habeo autem omnia & abundo, repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis in odorẽ suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.*

Marci 6. *1. Cor. 10.* *2. Cor. 12.* *Philip. 4.*

Nec amicitias Principum virorum & Cardinalium respuimus; etsi enim Religiosi, Deo potissimum nituntur, oportet tamen, idq; Deo ita instituente, vt humana etiam præsidia accedant: quæ potissimùm ex eorum, qui in Republica Christiana primas tenent, beneuolẽtia existunt. Neq; enim αὐτάρκεις sumus, & vt maximè quis sibi sufficiens esset, non immeritò tamen statuit Aristoteles,

cum

Arist. lib. 2. Magn. Mor. cap. 18.

cum nihilominus egere amicitia. Adiũgit nugator. *Cum aliis Cardinalibus, & Curiæ Romanæ administris aliter agunt; cum illis videlicet Cardinalibus, qui Pontificatum ſperant: enituntur enim, vt eos ad conſecutionem dignitatis, quam animo informarunt, adiuuent; tum prædicatione virtutis apud imperitam multitudinem, tum commendatione apud Reges & Principes: vbi verò volunt aliquem deprimere, deteriora decantãt.* Æſopus interrogatus quid agat Iupiter, reſpondit, τὰ ὑψηλὰ ταπεινοῖ, καὶ τὰ ταπεινὰ ὑψοῖ. *Alta deprimit, & depreſſa exaltat.* Idem videris reſponſum daturus, interrogatus de noſtris negotiis: quandoquidem in manu noſtra & ope poſitum eſt; Pontifices & Pręſules creare, vel ne creentur præpedire: hoſque ad celſiſſimum illud honoris culmen ſubducere; aliis, ne euchantur, obicem opponere, aut euectos iam deturbare: Stolide nugator: an ineptias tuas tam craſſo filo contextas ipſe non ſentis? Eliguntne Ieſuitæ Pontificem? Habentne ius ſuffragij? Ingrediunturne conclaue cum Cardinalibus? Mittuntne Cardinales ad Ieſuitas, vt ſignificent, quis ipſorum iudicio, potiſſimùm ſit eligendus? Præterea cùm plures ſint ex numero Cardinalium, qui fortè Pontificatum ſperent, Ieſuitę autem eos, qui hunc honoris gradum appetunt, adiuuent; vt tu fabularis, neceſſe erit, vt omnes Ieſuitæ vel vnum adiuuent: & hoc non; quia *omnes adiuuantur*, vt tu ais; aut alij hunc; alij, alium; alij rurſus tertium; & ſic ſtudia in cõtraria tendent, & grauiora bella inter ipſos Ieſuitas exorientur, quàm inter Homericos Deos propter Troiam & Helenam, cùm fieri nequeat, vt plures vno, vno tempore, ad Pontificatum aſcendãt. Et quamuis Regum fauor & gratia, & populi communis ſenſus, aliquando multum conferant, vt quis dignitatem illam adipiſcatur: oportet tamẽ, vt fauor ille exſiſtat ex opinione virtutis & ſanctitatis,

tatis, ad tam graue & diuinum munus necessariæ. Iesuitarum munus est, cùm Pontifex eligitur, ieiuniis & precibus vacare, vt Deus Ecclesiæ suæ pastorem mittat, *qui,* vt Propheta ait, *quod perierat, requirat; & ꝙ abiectum erat, reducat, & quod confractum fuerat, alliget; & quod infirmum fuerat, consolidet, & quod pingue & forte, custodiat, ouesque in iudicio pascat.* Quod olim D. Gregorius præceptũ Ariminensibus dedit, hoc & nobis dedit. *Vos autẽ vnanimes orate, fideliter, vt quicunq; fuerit ordinandus, & vobis vtilis poßit exsistere, & dignum Deo nostro sacerdotale exhibere seruitium.*

Ezech. 34.

S. Greg. lib. 1. epist. 56.

Ais: *Iesuitas OEnipontanos olim obstitisse, ne F. Ioannes Nasus Franciscanus, Suffraganeus Brixinensis fieret.* Et tamen factus est Suffraganeus Brixinensis. Falsum est ergo Iesuitas posse deprimere illos, quos deprimere student; quia hunc Religiosum & celebrem Ecclesiasten impedire nequiuerunt, (licet, vt tu ais, *conarentur;*) quo minus ad pedũ & infulam, perueniret. Sed more tuo calumniaris Hęretice. Nullum Iesuitæ ab Episcopatu consequendo dignum impedire conantur. Sed animaduerto quid agas, nempe ꝙ hactenus actitasti sæpius: Hoc scilicet, vt quem pessimi quiq; similes tui pessimè oderũt Ordinem, optimis quoque inuisum reddas, & inter ipsos Religiosorum Ordines dissidia excites. Sed meministi credo, quo loco tales à Deo habeantur. *Sex sunt,* inquit Salomon, *quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius, Oculos sublimes, Linguã mendacem, Manus effundentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes peßimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferentem mẽdacia testem fallacem. Et eum, qui seminat inter fratres discordias.* In sex illis egregiè tuam operam nauasti, sed in septimo palmam sanè reportare videris, vt non solum exosus, sed etiam detestabilis Deo factus fueris. Verũ nihil proficis Charitatis impugnator,

De Suffraganeo Brixinensi.

Prouerb. 6.

 hostis

hostis amicitiæ, nihil apud pios efficit impietas. Non indiget, nec clarus ille Ecclesiastes, nec sanctissimus Ordo, hæretico procuratore vel propugnatore, præsertim vbi nullus est Actor, nullus Impugnator. Ad hæc quid ad Iesuitas OEnipontanos quis Proëpiscopus Brixinensis cõstituatur? Quicunq; enim sit, is Iesuitis OEnipontanis, qui in illa diœcesi versantur, nihil incommodi adferet, si, quæ sui muneris sunt, præstent, vt viros Religiosos decet, quibus D. Gregorij consuetudo q̃ commendatissima esse debet, qui, licet summus esset Pontifex, hunc tamen morem tenebat, vt de nullius persona ad Episcopatum euehenda, vel non euehẽda sententiam diceret, sed electionem precibus ad Deum fusis adiuuaret: Ita enim ad presbyteros, diaconos & clerum Mediolanensis Ecclesiæ, cum de Episcopo designando consultarent. *Quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipienda pastoralis curæ onera, pro nullius vnq̃ misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram: vt omnipotẽs Deus, qui futurorum actuum nostrorũ semper est præscius, talem vobis pastorem præbeat, in cuius lingua & moribus, exhortationis diuinæ pascua valeatis inuenire: in cuius mente & humilitas cum rectitudine fulgeat, & seueritas cum pietate, qui vobis viam vitæ nõ solùm legendo vel loquendo, sed etiam viuendo possit ostendere, quatenus exemplo illius discat vestra dilectio ad æternæ patriæ desiderium suspirare.* Hæc S. Gregorius. Addis: *Iesuitas ideo F. Naso fuisse infestos, q coacti fuerint, ipso annitente, partem Monasterij, q̃ occupauerant, restituere.* Atqui nos non occupaueramus, sed traditam partem amplissimi Monasterij à Principe, & legitimo Magistratu; pro vsu, non nostro, sed publico scholarum, accepimus, retinuimusque, quoad à patribus illis repeti cæpta: tum enim cessimus, pacis & concordiæ amore; licet gymnasium iam pridem promissum, nec dum esset exstructũ: scholasque, in angustiis

S. Greg. lib. 2. epist. 29.

Col-

Collegij nostri, summo cum incolarum incõmodo, adornauimus, moderationem patriarchæ Abrahæ imitati; qui commemorabili ad oẽm posteritatem exemplo, cũ propter tabernacula & fines contentio esset orta, *Ne quæso*, aiebat ad Lot; *sit iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos; fratres enim sumus; si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam*. ita Abraham.

Genes. 13.

At tu OEniponto & Brixina Romam iterum pergis, ꝙ iter Romanum toties, isq; redisque, vt ne Castor quidem & Pollux, videantur toties emensi & remensi viam ab inferis ad superos. *Curiales*, inquis, *de se sollicitos habent, quibus proinde, vt volunt, vtuntur & abutuntur*. Hoc ꝙ̃ verum sit, norunt qui forum & Curiam Romanam norũt: Nihil Curia ad nos, nisi cùm necessitas iuris nostri defendendi, aut id, ꝙ æquum est, impetrandi, ad Curiam nos pertrahit: quo casu, sicut aliis ius dicunt, ita & nobis causâ cognitâ. Quæ verò hæc linguæ tuæ rabies, nemini parcere consueta; cùm mentiris, *Curiales* esse Iesuitarũ mancipia, & quasi ex veteri Comœdia *Dauos*; *Cùm se*, inquis, *Curiales veluti captos & obstrictos animaduertunt, non minus eosdem oderunt, quàm metuunt, seq; in seruitutem quandam à pauperibus istis scholaribus abductos mirantur*. Propter hoc conuicium in Curiam Romanam Prætor nõ inuitus iudicium in te dabit, etiam in ipsa Curia Romana, si Romam venias. *Ait Prætor: Qui aduersus bonos mores, cui fecisse, cuiusue operâ factum esse dicetur, quo aduersus bonos mores conuicium fieret, in eum iudicium dabo*; Dices fortè, Hoc tuum conuicium non esse aduersus *bonos mores*. At esse, ostendit Vlpianus, qui omne illud conuicium aduersus bonos mores fieri tradit, *Quod ad infamiam, vel inuidiam, vel iniuriam alterius spectat*. Quid autem maiorem parit infamiam Curiæ Romanæ, quàm vociferari;

De Officialibus Curiæ Romanæ.

L. Item apud. ff. de iniuriis.

L. cit.

Curiæ illius præsides & administros, sub Iesuitarum dominatu, & durissima seruitute captiuos teneri? Et adhuc Catholicus, & Curiæ Romanæ reuerentissimus salutari cupis?

De modo agẽdi cum Episcopis.

Sed ad locorum Ordinarios veniamus iam, inquis; sequamur igitur, quando ita iubes. *Cum his, subactâ iam curiâ, liberius agunt.* At tu nec dum mentem subigere potes, vt ori tuo procaci præcipiat, ne in Curiam Romanam conuicia fundat, & conuiciis suis alios itidem ad vociferandum aduersus Romanam Curiam conuocet & concitet: *Conuicium enim dicitur,* vt inquit Vlpianus, *vel à concitatione, vel à conuentu, hoc est, à collatione vocum: cùm enim in vnum plures voces conferuntur, conuicium est, quasi conuocium.*

L. Item apud. ff. de iniuriis.

Quid aũt Hæretici conuiciando aliud moliuntur, quàm vt alios sui similes, ad similem effrænatæ linguæ procacitatem exsuscitent? *Habitis,* inquis, *subinde ex Curia ad Ordinarios litteris, quales ad rem suam ipsi existimant, nihil non audent;* Nimirum, Pontifex alios non habet nuncios, quã Iesuitas, per quos litteras & Breuia Apostolica ad Episcopos transmittat, nec Iesuitas, aliud quod agant, vrget, quã vt summi Pontificis epistolas circumferant, præsertim proprij quæstus & compendij gratia. Addis: *Si quis Ordinarius eis benè faciat, & honoribus, fortunisq; augeat, laudant, ad sydera extollunt, & omnia illius scelera tegunt; sin secus, secus & ipsi agunt, & quidquid in vita indecens aduertunt, id plenis buccis amplificant.* Præclare Gregorius: *In omni, quod agimus, vel quod extra de nobis dicitur, recurrere ad arcana mentis debemus: Et si omnes vituperent, liber est tamen, quem conscientia non accusat.* Ergo cum cor nostrum de his, quæ nobis obiectas, nos non arguat, cumque ipsi locorum Ordinarij, præsertim in Germania, innocentiæ nostræ libenter sint daturi testimonium, non multum nos criminationes tuæ angunt. Operam nostram nulli

S. Greg. lib. 9. epist. 39.

nulli inuito obtrudimus, multò minus vēdimus, vt Lutherani & Caluiniani ministri *multibarbi*, qui *linguam habent venditariā*, quia satis multi, Dei gratia, sunt, qui nostros labores, tanquam Diœcesi suæ fructuosos, multis precibus expetant; nec opus est, vt Iesuitæ labores admodum studiosè conquirant & mercentur, etiam non quæsiti, turmatim offeruntur. Ea quæ minus rectè aguntur, nihil ad nos; Alij sunt, quorum munus, ista curare: Malè commissa tegimus: siue nobis benefaciant, siue secus, non enim sumus ex sanguine Chami, hoc est, Lutheri & Caluini, qui, vt verè ait sanctus Gregorius Nazianzenus, *rerum suarum tardi sunt iudices, in alienis tamen censoriam notam celerrimè arripiunt. Citius aliis* (hoc est suis) *grauissima errata, quàm nobis* (Iesuitis, imò & locorum Ordinariis) *leuissima concesserint. Et licet ipsi rudiores atq; indoctiores sint, citius tamen aliis impietatis crimen impegerint, quàm vt ignorantiam suam accusent: Qui*, vt S. Gregorius alibi ait, *quemadmodum muscæ vulneribus*, ita Episcoporum & Iesuitarum *calamitatibus, aut si mauis, erratis, insident.*

Nazian. orat. de moderat. in disput.

Nazian. orat. citat.

Ad extremum, neque sumus, neque videri volumus, Ordinariorum inspectores & visitatores. Tanto nos non dignamur honore: nec vllus Pontificum munus hoc nobis commisit, nec nobis non commissum vltrò vendicamus: Nec tu Pontifex es, vt committere possis per tua mendacia, qui *falsum pro vero insimulas, infectum pro facto criminaris, & quos innocentes liquidò scis, accusas vt nocentes*, & sine more modoque conuicia iacere pergis: vt cùm ais: *Nos conqueri de Ordinariorum negligentia & incuria, vt nobis Monasteriorum visitatio credatur.* Item: *Non esse vllum genus hominum, qui Ordinariis minus honoris & reuerentiæ habeant, quàm Iesuitas:* Quis neget hæc nimia esse mendacia?

dacia? Nomina enim vel vnum in tota Germania Monasterium, cuius visitatio à Sede Apostolica nostris sit demandata, posthabito loci *Ordinario?* Ad honorem quod attinet, minusne colunt Iesuitæ *Ordinarios*, quàm Lutherani & Caluiniani? non enim comparabo eos cum Catholicis. Certè, quo honore hoc hominum genus *Ordinarios* prosequatur, id tam manifestũ est, vt optandum sit, ne tam manifestum esset. Rectè S. Cyrillus: *Nihil est facilius scurræ, quàm mentiri, & temerè vituperare:* quod si nesciuissem antea, tua in hac arte facilitas, verum id esse, mihi comprobasset. Non exciderũt nobis, ô calumniator, exempla & præcepta reuerentiæ erga Episcopos, quæ omnibus Societatis hominibus olim prescripsit eximius ille Indorum & Iaponum Apostolus Franciscus Xauerius; cuius monitis eò promptius paremus, quò certius est, quidquid in hoc genere Xauerius aut fecit aut scripsit; id non nisi Spiritus sancti impulsu factum & scriptum esse. *Id sanctissimè obseruant*, inquis, *ne Ordinarij ipsorum priuilegia videant.* Quid opus videre? Etiam non visa probant; neq; enim fidem in oculis duntaxat habent, more tuo. Affirmantibus nobis libentius credunt, quàm vobis iurantibus; memores illius: *Inter bonos*, quales ipsi, & omnes Ordines Religiosi, *benè agier oportet.* Deinde, si qua controuersia de hac vel illa re nasceretur, haud grauaremur Ordinario, priuilegij illius authenticum exemplar demonstrare. Præterea multa de nostris priuilegiis, & immunitatibus reperire est in bullis Pontificum Pauli III. & Gregorij XIII. quæ publicè exstant, tum apud Ribadeneiram, in historia de vita & rebus gestis B. P. N. Ignatij, tum in Bullario Pontificum. Et nuper Hæretici Caluinistæ publicarunt compendium priuilegiorum Iesuiticorum, & libello, cui titulus; *Speculum Iesuiticum*, attexue-

S. Cyrill. lib. 10. contra Iulianum.

Vide Vitam Xauerij lib. 2. cap. 2. & lib. 6. cap. 12.

texuerunt, qui liber nihil aliud est, quàm versio in Germanicam linguam Inuectiuæ Antonij Arnoldi, clamatoris an declamatoris? causidici an maledici? Parisiensis, verissimum Caluinisticæ impudentiæ speculum: Etsi compendium illud non sit tam nostrorum priuilegiorum epitome, quàm mendaciorum Caluinisticorum Ilias.

Occultant, inquis, *priuilegia, vt sub priuilegiorũ prætextu, faciant, quidquid lubet.* Nihilminus, mi homo: causa non publicandi est, quia nec Societatis, nec Ecclesiæ, nec Hæreticorum interest, vt omnia passim euulgentur; nam multa, quæ ad ipsum institutum pertinent, iam in vulgus manarunt. Quæ, oro, Respublica tam exigua est, quæ sua priuilegia lippis & tonsoribus, peregrinis & aduenis notificet? Nec est periculum fraudis apud eos, quibus veritas amori; falsitas odio; quales Religiosi. nam vt iste aut iste fallat: at integrum Ordinem, Ordinario, per ementitum priuilegium, imponere velle, id non solitis fallere & mentiri, nunquam probabile accidet. *Ipso iure*, inquis, *constitutum est ad exemptionis iura ostendenda requisitos teneri.* Benè addis: *requisitos:* at vtrum exempti simus à Iurisdictione Ordinariorũ, Ordinariis certò iam constat, tum ipsa temporis diuturnitate, tum ex literis Apostolicis hac de re editis. Quid opus priuilegium ab eo requirere, de cuius priuilegio nemo dubitat? Quod autem addis, *iure constitutum esse, vt priuilegia prius ab Ordinariis examinentur, quàm executioni mandentur:* id suspicor non à iure sancitum, sed à tuo cerebro excogitatum esse. Quæ enim isthæc foret Ordinariorum erga Sedem Apostolicam reuerentia, si immunitates, ab eo concessas, in iudicium & examen vocarent? Miraris, *Ordinarios ab hoc examine hactenus abstinuisse.* Mirarer & ego, si mihi cor tuum

esset,

eſſet, & animus: ipſi etiam Ordinarij mirarentur hanc ſuam prætermiſſionem, ſi pſeudocatholicam & Caluinopapiſticam mentem, ſub Papiſtica & Catholica infula gererent.

De Cardinale Borromæo.

Nunc ad Borromæum te recipis, de quo ſuprà: His addo, vt fidem ibi datam liberē hoc loco, Borromæum, ſanctiſſimæ vitę Antiſtitē, à Societate non fuiſſe alienū, vt iſte, vel inuito lectori perſuadere conatur. Eius enim beneuolum in Societatem animū ex multis, iiſque perſpicuis argumentis colligere licet; Ampliſſimum enim Ordini noſtro Mediolani Collegium, & domum probationis Aronæ erexit, dotauit, & annuis prouentibus inſtruxit: & noſtrorum operâ, grauiſſimis in rebus crebrò & libenter vſus eſt: & ex Ordine noſtro Confeſſarium habuit vſque ad finem vitę, teſtemq́ue vitæ ſumma aſperitate tranſactæ, cui etiam non diu poſt ſuum ex hac vita diſceſſum, apparuit, foreq́ue prædixit, vt non longo pòſt tempore ſubſequeretur, quod & factum, vt teſtatur auctor ille, qui res geſtas Caroli Borromæi literis conſignauit. Idem Cardinalis in Meſaucis Societati Collegium inſtituere cæpit: Et ſi poſtea inceptum, improbis renitentibus, & Cardinale, præter opinionem, ex hac vita abrepto, in irritum cecidit; vt idem Auctor teſtatur.

Lib. 7. de vita Borromæi, cap. 24.

Lib. 6. cap. 4.

Quod autem inter Borromęum, & quoſdam ex noſtris, quædam controuerſiæ exortæ ſunt; quid mirum? Quis neſcit diſſenſionem inter Paulum & Barnabam; inter Chryſoſtomum & Theophilum Alexandrinum: inter Chryſoſtomum & Epiphanium: inter Auguſtinum & Hieronymum, inter Hieronymum & alios multos, alioquin ſanctitate & eruditione præſtantes viros; quia vt ſuprà dicebā, *ſuus cuiq; mos. Diuerſa ſunt, eorum qui religioſè viuunt inſtituta*, vt rectè ait de hoc ipſo argumento tractans

ctans auctor, qui vitā Cardinalis Borromæi conscripsit; *Imò diuersæ ipsius sanctitatis viæ. hic ad seueritatē duritiemq́; ille ad comitatem, suauitatemq́ procliuior. Intra fortitudinis, temperātiæ, omnium deniq; virtutum gradus, alius ad summos nititur, alius inferioribus contētus est.* Et vt vsurpē in vera & bona causa, quod Symmachus dicebat in mala; *Vno itinere non potest* (vel saltem non solet) *perueniri ad tam grāde secretum* (perfectionis) & regni cœlestis.

Lib. 5. cap. 1.

Symmach. epist. ad Valent. Imperat.

Vt autem os tibi magis obstruam, placet hoc loco adscribere pulcherrimam, si non, quoad verba, certè quoad sententiam D. Bonauenturæ orationem; quæ rem, de qua agimus, mirificè illustratam dabit. *Boni*, inquit, *si aliquando dissentire videntur, hoc his de causis fieri consueuit: nam cùm nō omnes agnoscant æqualiter veritatē, in omnibus, contingit, quod aliquis intelligit illud in aliqua parte non fore expediens, vel aliud magis fore expediens, quàm illud. Et dum vterq; hoc, quod ipse melius iudicat, vult promouere, & quod nocium credit, vult impedire: sic dissensio fit inter eos, hoc est, diuersa sensio: non peruersa, cùm vterq; benè intendit. Sicut inter Paulum & Barnabā pro Ioanne discipulo, quem voluit Barnabas assumere in sociū prædicationis suæ; sed Paulus prohibuit, timens, ne non perseueraret, in continuatione laboris: & sic per eum impediretur: & sic dissentiebant. Et Barnabas Ioannem secum sumpsit, vbi minores haberet labores. Paulus verò Silam sumpsit pro fortioribus laboribus magis aptum, vt diuersis partibus diuisi, pluribus prædicando prodessent. Sic in expositione B. Gregorij, orante Daniele Dominum pro populi liberatione de captiuitate Babylonica, Angelus dixit, quod eius oratio esset iam dudum exaudita, sed princeps Persarum, id est, Angelus illius gentis custodiæ deputatus, resisteret sibi viginti vno diebus, ne statim liberarentur, sed diutius afflicti plenius à peccato purgarentur. Quid ergò mirum si boni aliquando dissentire videntur,*

S. Bonauent. quæst. 20. in Reg. S. Francisci.

dentur, ratione diuersarum considerationum, si Apostoli & Angeli eadem ratione dissentire inuenti sunt. Nam iuxta hunc sensum, sancti, quandoque rationabiliter à Deo dissentiunt, vt cùm Deus vult aliquem mori, quem ipsi diutius desiderant viuere pro aliorum profectu; vel cùm ipsi putant citius mori, quos Deus vult pro eorum salute adhuc diutius in corpore laborare: Vnde Apostolus dicit: Desiderium habens dissolui, &c. Alia causa est, quando vnus non videt intentionem alterius, quæ bona est, putat eum alia intentione aliquid facere, & displicet sibi, & dissentit ab eo; qui si sciret, non displiceret sibi, quod facit, & esset pacatus cum eo. Sic Moyses iratus est filiis Ruben, & dimidiæ tribui Manasse, cùm peterent terram Basan, & Hesebon in possessionem. Et Iosue iratus est eisdem pro constructione altaris super ripam Iordanis, antequam agnosceretur, intentionem vtrobique fuisse bonam: talis autem ignorantia nõ est semper culpabilis, dum tamen non sit iudicium nimis præceps. Hęc S. Bonauentura.

Num. 32.

Iosue 22.

Quod si quis aduersus Borromæum imprudentius quid, ex loco superiore effudit, vt fecit fortassis concionator ille, de quo tu hîc tragicè declamas, & quem notat etiam Auctor vitæ Borromæi; is nec superioribus Societatis rem gratam fecit & acceptam; neque etiam Ecclesiæ vtilem, neque nos eum defendẽdum, aut à culpa purgandum suscipimus, *quia*, vt rectè ait S. Bonauentura, *de his, quæ irrationabiliter fiunt, reddi non potest ratio congrua. Vnde si aliqui sub habitu Religionis tales aliquando videntur, non est alia ratio, nisi eorũ imperfectio, & quia habitus mentis non habet interius, quod ostendit habitus vestis exterius, & tonsuræ capitis.*

S. Bonauent. loc. citat.

CAPVT

CAPVT V.

De rationibus Iesuitarum agendi cum Clero.

NOVVM caput auspicaris, & cum nouo capite noua mendacia, nisi quod hucusq; tam multa effutiuisti, vt non tam noua videaris adferre, quàm vetera renouare. *Vniuersum*, inquis, *Clerum in odium adducere conantur.* Quæso te, cùm sub exordium sectionis huius tam luculenter mentiri incipias, cur non præfaris honorem? cur non beneuolentiã & fauentiam lectorum tibi concilias? An non *summa contumelia*, ô lectores, *vobis imponit, qui vos arbitratur maledictis optimi cuiusq; gaudere, qui vos existimat mala & vitiosa verba non intelligere, aut si intelligatis boni consulere? Vniuersum*, inquis, *Clerum in odium adducere conãtur.* Mendacium hoc refellunt tot scholæ, & tot seminaria, in quibus iuuentutem literis & moribus informamus, eo etiam consilio, vt Clero suppetias inde mittamus, sicut & mittimus: innumerabiles enim Clerici ex nostra disciplina prodeunt; & quis Magister tam improbus est, vt alumnos institutionis & educationis suæ, in odium vocare nitatur? Quis nõ omni ope contendit, vt omnibus potius sint amori & venerationi, quàm odio & detestationi? Nec causa suppetit, cur vniuerso Clero odium creare velimus, licet tu causas tres assignes, sed ipsa assertione tua vaniores. Vna est, *quod sacra ministeria non obeunt gratis, sed pacto stipendio:* At quis Iesuitarum priuatim & publicè, in scholis & in templis, non docet & fatetur cum Apostolo: *Operarium sua mercede esse dignum?* Quis nescit illud Apostoli: *Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, & qui altari deseruiunt, de altari*

Apuleius.

Mendacia calumniatoris.

1. Corinth. 9.

participant: ita & Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere? Altera: *Quòd impuram ducant vitam.* At certissimum est, etiam Iesuitarum iudicio & prædicatione, plurimos ex Clero, castissimam & integerrimã vitam agere; Et hoc Iesuitas longè certius nosse, quàm norint Caluiniani sycophantæ, *quorum oculum maleuolus error, in solam paleam nostræ segetis ducit, nam & triticũ ibi viderent, si & esse vellent*, vt quod de Manicheis dixit S. Augustinus, ego ad istos accommodem.

S. August. lib. 5. contra Faustum, cap. 11.

Porrò quod addis: *Iesuitas Pharisaico supercilio impudentissimè effutire, reliquum Clerum, ipsis solis exceptis, in statu peccati mortalis viuere.* Sciscitari primùm ex te lubet, vtrum Iesuitę cum Pharisæo preces suas ita concipere soleant; *Deus gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum; raptores, iniusti, adulteri*; & num aliquem Iesuitarum hac precandi formula vtentem tuis oculis videris, tuisque auribus audiueris? Deinde quomodo Iesuitæ affirmare possunt vel audent, quod soli Deo compertum? quomodo gloriabuntur, alios omnes peccatis mortalibus obstrictos, se verò solos ab hac tanta labe immunes; cum sine peculiari reuelatione diuinitùs missa, nulli de seipso perspicuè & certo constet, vtrum gratia Dei præditam vitam ducat? Et vt quis, quantum ad se attinet, huius rei euidentiam haberet, quomodo haberet euidẽtiam de aliis, quorum ipse abdita sensa nescit, nec pectoris recessus intuetur? si *prauum & inscrutabile cor nostrum*, quanto magis impenetrabile nobis erit cor alienũ, cùm in id oculos inserere nulli mortaliũ sit concessum? Gloriari de propria sanctitate, & de munditie ab omni mortalis culpæ macula, non est nostrum, sed sectariorũ Lutheranorum & Caluinianorum cum sua *speciali fide* iustificante: qua in re imitantur vt solent, vestigia veterum,

Luca 18.

sed Hæreticorum, præsertim Manichæorum, qui suauissimis verbis sibi de iustitia & sanctimonia, morumq; integritate blandiebantur: *Vides*, aiebant, *in me Christi beatitudines illas, quæ Euangelium faciunt, & interrogas, vtrum illud accipiam? Vides pauperem, vides mitem, vides pacificum. puro corde, lugentem, esurientem, sitientem, persecutionem, & odia sustinentem propter iustitiam, & dubitas vtrum accipiam Euangelium? Si hoc esset iustum esse, iustificare seipsum*, inquit S. Augustinus, *verbis suis volasset in cœlum homo iste, cùm hæc loqueretur.*

S. August. lib. 5. contra Faust. cap. 7.

Ad hæc Iesuitis, vt paulò antè dicebam, certò exploratum est, ea certitudine, qua in hac mortalis vitæ caligine, arcana cordis nostri & alieni cognosci queunt; plurimos ex clero esse, instar illius Iob, *viros simplices & rectos, & timentes Deum, & recedentes à malo.* Deniq; Iesuitæ immemores non sunt illius Apostolici moniti. *Nolite ante tempus iudicare, quoad vsq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vniuscuiusq; à Deo.* Tertia causa est, vt ais: *Ignorantia rerum, quæ ad res sacras ritè tractandas pertinent.* At neque hæc est idonea causa, cur Iesuitę vniuerso Clericorum Ordini, odium conciliare velint. Quia non omnes Clerici sunt indocti; imò, quę Dei benignitas, multis in locis reperire est sacerdotes, litteris & eruditione insigniter excultos: ad quod, si scholas nostras itidem & attulisse aliquid subsidij, & adhuc quotidie adferre dicerem, falsitatis meritò argui non possem. Secundò, stultissimũ esset Clericos propter ignorantiam apud leue vulgus traducere: Quo enim fine id fieret? An ideo doctiores & rerum diuinarum intelligentiores fient, si eorum inscitia omnium conspectui exponatur, an potius nihil aliud inde existet quàm contemptus Cleri, & ex hoc cō-

Iob 1.

1. Cor. 4.

temptu propensio vel impulsio ad hæresin? Prudentis Medici non est multum de morbis vociferari, sed dispicere, quomodo quàm primùm opem ferat; quod præstare licebit, licet mali grauitatem in triuiis & circulis otiosorum non proclamet. Cùm S. Bonauentura rationem redderet, cur Ordinis sui Concionatores, Clericorum vitia è superiore loco non æquè tangant, & carpant, ac vitia Laicorum: præter cæteras etiam hanc causam attulit: *Ne si populus perderet omnino fidem in Clericis, Hæretici insurgerent, & attraherent sibi populum, quasi oues destitutas pastoribus, & facerent eos Hæreticos, gloriantes, quod nostro quasi testimonio tam viles essent Clerici, quod nullus eis obedire deberet: nec doctrinam eorum curare; omnis enim Hæreticorum intentio ad hoc tendit, quod spreto Clero eis credatur, & ad hoc non conuenit nos ipsorũ esse cooperatores, quin potius debemus contra eos, quasi lupos rapaces, Clero & Ecclesiæ esse propugnatores, contra eorum versutias populum præmuniendo, errores ipsorum veritatis testimoniis ex scripturis authenticis confutando.* Ita S. Bonauentura.

S. Bonauent. Apol. q. 1.

Hæc, inquis, *capita dilatant copiosè, omniq́ue occasione repetunt, ea fortè intentione, vt ipsi tandem nouam Hierarchiam Ecclesiasticam instituant.* Tam verum est nos hæc capita in odium Cleri amplificare, quàm verum est, nos, de noua Hierarchia Ecclesiastica introducenda cogitare: quis enim nisi Hęresiarcha de noua Hierarchia somniat? quæ si noua est, Hierarchia non est, sed anarchia, aut Hæresiarchia, non Ordo, sed confusio; non corpus sed chaos; Vna enim est in Ecclesia Hierarchia, à Christo instituta, & ab Apostolis posteritati tradita: præter hanc, quisquis aliam fabricare molitur, is turrim Babylonicam molitur. Ais: *Reliquos Religiosorum Ordines ita sibi subiiciunt, vt ferãtur scriptis quibusdam publicis attestari, Ecclesiam aliquando*

in deliberationem vocare voluisse, an expediret alios omnes ordines ad vnam Iesuitarum Religionem redigi. At quis hoc fert? Ede nomen eius. *Feruntur*, inquis, *à quibusdam.* A te videlicet, & ab aliis calumniatoribus nostris. Et quę sunt illa publica scripta, vbi hoc à nostris scribitur? Cur tu, vel illi, qui hoc *ferunt*, & circumferunt, scriptum illud nomine suo non designant? Olim Prætor edixit: *Qui agit iniuriarum, certum dicat, quid iniuriæ factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis: sed designare, & certum specialiter dicere, quam se iniuriam passum contendit.* Idem, & multò magis, ab accusatore postulari potest. Deinde ea, quæ fieri nequeant, non cadunt in deliberationem; at vt omnes Ecclesiæ Ordines conflentur in vnum Ordinem Iesuiticum, nō magis fieri potest, quàm vt ex omnibus nationibus & prouinciis fiat & constituatur vna prouincia & natio: qua ergo fronte scribis, *Publicis scriptis à Iesuitis vulgatum esse: Ecclesiam voluisse hac de re deliberationem suscipere, & dispicere, num ipsa seipsam spoliare possit polymita & variegata illa veste,* qua à Christo, tanquam dilectissima sponsa, circundata est & circumornata? Non opus, vt exquirat, qua ratione ipsa suum decorem perdere queat, vos Caluinistæ & Lutherani, satis de hoc funditus abolendo sollicitI estis.

L. Prætor. ff. de iniuriis.

Prædictis criminationibus dignam imponis coronidem. *Cum plebanis*, inquis, *ita agunt, vt sibi non secus à Iesuitis, quàm vt à Cacodæmone cauendum ducant.* Ita tu quidem, Cacodæmonis, non dubito, impulsu, qui & menti tuæ hanc calumniam iniecit, & manum, vt chartæ illineres, mouit, rexit & direxit: nam & plurimi Parochi nostrorũ operâ libentissimè vtuntur, nosq; amant & tuentur, vicissimq; à nobis amantur, & licet nonnulli ex Clero nos

odissent, id inauditum non esset; vsque ad nostra tempora, semper hoc Religiosis Ordinibus accidit: *Quamuis nonnulli de Clero*, inquit S. Bonauentura, *plus oderint Religiosos, quàm Iudæos, Christi aduersarios; tamen si saperent, potius diligerent nos pluribus de causis, tam pro temporali vtilitate, quàm etiam pro spirituali vtilitate sua.* Quod S. Bonauentura pluribus deinceps ostendit, allatis ad hoc probandum octo rationibus: Et si qui sunt à nobis alieniores, id fit, vel quia nos & nostra ignorant, vel fama Hæreticorum, inuidorum & æmulorum præoccupati, tales nos esse animo & cogitatione informant, quales si essemus, merito à nobis abhorrerent. Sed finio, huncq; primum librum cum his verbis Calaritani præsulis concludo: *Non miramur, si vos* (ô Caluiniani & Lutherani calumniatores) *ex quo receditis à Dei voluntate, & facere non desinitis desiderium Diaboli, benè vobis fieri poscentibus Deum atq; cupientibus, repræsentatis mala: quandoquidem sit vobis insitum malè agere: quippe qui à bono ad malum feceritis transitum: hoc est, ad Diabolum.*

S. Bonauent. Apol. q. 22.

Lucif. lib. de non parcendo delinquētibus.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS
DE MODO AGENDI IESVITARVM CVM PONTIFICIBVS, PRAELATIS, PRINCIPIBVS, &c.

CAPVT I.

De ratione Jesuitarum agendi cum Principibus.

NEscio vndénam librum hunc aptius auspicaturus sim, quã à verbis sancti Augustini: cùm libro secundo de ciuitate Dei capite primo, in hunc modum scribit: *Si rationi perspicuæ veritatis infirmus humanæ consuetudinis sensus non auderet obsistere: sed doctrinæ salubri languorem suum, tanquam medicinæ subderet, donec diuino adiutorio, fide pietatis impetrante, sanaretur; non multo sermone opus esset ad conuincendum, quemlibet vanæ opinationis errorem, his, qui rectè sentiunt, & sensa verbis sufficientibus explicant. Nunc verò, quoniam ille est maior & tetrior insipientium morbus animorum: quo irrationabiles motus suos, etiam post rationem plenè redditam, quanta homini ab homine debetur, siue nimia cæcitate, qua nec aperta cernuntur; siue obstinatißima peruicacia, qua & ea, quæ cernuntur, nõ feruntur, tanquam ipsam rationem veritatemq́; defendunt; fit necessitas*

copiosius dicendi plerunque res claras; velut eas, non spectantibus intuendas, sed quodammodo tangendas palpantibus & conniuentibus offeramus. Et tamen, quis disceptandi finis erit, & loquendi modus, si respondendum esse, respondentibus semper existimemus? Nam qui vel nō possunt intelligere quod dicitur: vel tam duri sunt aduersitate mentis, vt etiamsi intellexerint, non obediant: Respondent vt scriptum est: & loquuntur iniquitatem; atq; infatigabiliter vani sunt. Quorum dicta contraria, si toties velim refellere, quoties obnixa fronte statuerunt, non curare quid dicant, dum quocunq; modo nostris disputationibus contradicant, quam sit infinitum, & ærumnosum, & infructuosum vides. Hæc præclarè S. Augustinus. Quæ & ego vsurpare possum, tam multa enim superiore libro pro Societatis defensione dicta sunt à me, & tam multa criminatoris huius patefacta mendacia, vt cæcum esse oporteat, qui Ordinis nostri innocentiam, & impostoris huius nocentiam non videat, vt proinde cæteras criminatoris calumnias despicere, & silentio refellere meritò potuerim: præcipuè cùm vix nouas adferat, sed veteres, iamq; profligatas identidem repetat: pergam tamē, ne fortè, *si quid ex friuolis quoq; præteriero, videar id cuipiam ignouisse potius quàm contempsisse. Est enim pudentis animi & verecundi, vel falsa vituperatione grauari, cùm etiam hi, qui sibi delicti alicuius conscij sunt, tamen cùm malè audiunt, impendio commoueantur & obirascantur: quāquam exinde, vbi malefacere cœperunt, consueuerint malè audire:* Nunc ad rem.

Apuleius.

Principes sæculares, inquit calumniator, *iisdem ferè artibus aggrediuntur, quibus Pontifices ac præcipuos Cardinales.* Et tu nos iisdem hîc figmētis oneras, quibus suprà, cùm de Pontificibus & Cardinalibus sermo esset; quæ ego iisdem etiam argumentis, quibus suprà vsus sum, refutata dabo. *A Principibus,* inquis, *ad Pontifices, aliosque Principes* com-

De litteris cōmendatitiis.

commendationem impetrant. Quid in hoc culpæ? licet hæc tua commentatio vera esset? Cũ enim Principes prudentia admodum valeant, hominumq; prudentissimorum consilio vtantur, non facilè adduci poterunt, vt Pontifici aut aliis Principibus commendent immerentes, præsertim cum magnis viris indignos commendare, sit opus periculosę plenum aleę. Minimùm enim subit quis apud istos, iacturam existimationis de iudicio & prudentia, si commendet eos, quos satius fuerat amandasse, q̃ commendasse: *Has commendationes*, inquis, *solent aut ipsi dictare, aut ad vim suam meliore modo accommodare.* Nimis malè de Principibus & sentis & scribis, Caluinopapista. An putas Principibus nõ esse alios Secretarios & Cancellarios, quàm Iesuitas? An putas Iesuitis in aulicis *Cancellariis* licere, quidquid libet? vt arbitratu suo componant, dictẽt, scribant & rescribant epistolas commendatitias, princípesque tam fatuos esse, vt litteras mitti patiantur, si quid veritati dissentaneum contineant? Et quia tam sagax es ad inuestigandum, quænam litteræ commendatitiæ scribantur à commendatis, & quæ à commẽdantibus: suspicari subit, te, eadem sagacitate, facilè assequi, epistolam, quam tulit Naaman Syrus, à Rege Syriæ, ad Regem Israëlis, fuisse ab ipso Naamane dictatam, & eo vsque interpolatam, donec ad Naamanis stomachum faceret: Et si interfuisses, quando Nehemias venit in Palæstinam, cum litteris commendatitiis, ab Artaxerxe Persarum Rege: tu statim dixisses: Nehemiam, litteras illas dictasse, doloremque tuum & querelas iunxisses cum Sanaballat Horonite, & Tobia seruo Ammanite, egregiis calumniatoribus, qui allatis illis commendatitiis, contristati sunt *afflictione magna*, quod venisset homo, *qui quæreret prosperitatem filiorum Israël. Ex litteris*, inquis, *occasione arrepta, quæ volunt Principum responsa*

4. Reg. 5.

2. Esdræ 2.

effingunt, & in Principum familiaritates facilè, velut principum interlocutores, admittuntur. Calumniaris. Nam, vt ille ait, *calumniari est falsa crimina intendere*; quid autem falsius, quàm nos responsa, Principũ nomine, ad alios Principes effingere? *Nemo potest hoc credere, nisi qui poßit audere.* Quid enim minus tutum, quàm his technis aditum ad gratiam Principum sibi patefacere velle? Crimen falsi nõ modò committitur, cùm Principum constitutiones falsantur, sed & cùm, eorum nomine, responsa ad alios feruntur, de quibus ipsi nihil vnquam cogitarunt. Neque nos sumus Principum *interlocutores*, vt tu loqueris. Nihil enim nobis negotij cum negotiis politicis, neque Principes tam à ministerio fido destituti sunt, vt Iesuitas pro rerum suarũ internunciis adhibere cogantur: quod si id quãdoq; aut fit aut factũ est, id videlicet grauibus de causis factum est, nec tam in iis, quæ ad politiam externam, quàm in iis, quæ ad Ecclesię emolumentũ spectant. Nam quod ais, *nos quasi Principum iureconsultos, aut consiliarios esse*, id nimirum ex eodem, quo cætera mendacia, fonte prodit: Et Iureconsulti, & Consiliarij aulici munus cum munere Ordinis nostri pugnat; & si controuersiæ de imperio oriantur, inter Prælatos Ecclesiasticos & Principes Politicos, nos nec Prælatis nec Principibus operam nostram addicimus: Nihil enim ad professionem nostram tales disceptationes; sed aliis harum controuersiarum notionem libentissimè relinquimus: tantum abest, vt, quod tu nugaris, *contemptis Ecclesiæ præsulibus, à parte secularium Principum stemus.* Quid Religioso cũ foro externo, & litibus, quibus forum illud perpetuò perstrepit?

L. Accusatorum. ff. ad 5. c. Turpill.

Minut. in Octauio.

Constat, inquis, *illos Augustæ & Monachij ob principum virorum fauorem, turpiter à iustitiæ tramite, in materia vsurarum deuiasse, ita quidẽ, vt opus fuerit Pontificis auctoritate,*

De censu quinque pro centũ.

quid in ea re verum esset, contra ipsos declarari. Quæstio Augustæ & Monachij potissimùm erat *de quinque pro cẽtum*, hoc est, de annuo censu in Germania valde vsitato, quo quinque aurei pro centũ mutuo datis, salua sorte, quotannis accipi solent. Quæstio, inquam, erat, vtrum contractus iste simpliciter damnandus esset, tanquam vsurarius; an verò modi & rationes iniri possent, & inueniri, quæ illum à crimine vsuræ vindicarent; & legibus iustitiæ non contrarium esse demonstrarent. Aliqui, absque vlla distinctione, hunc contractum damnabãt, tanquam fœneratitiũ, iurique & æquo ex diametro repugnãtem, ducti suis quibusdam rationibus. Alij mitiùs sentiebant, & mitius etiam iis, qui consilium super hac re exquirebant, respondendum arbitrabantur, rationesque multas, easque bonas & solidas excogitarunt, quibus contractus ille honestari & licitus fieri posset; quas lector videat apud Gregorium de Valentia, qui præ cęteris in hoc argumento vsurarum & contractuum explanando versatus est, tum in schola publicè docens, tum priuatim à principibus viris consultus, quas suas commentationes postea magna ex parte publici iuris fecit, in tertio tomo disputationum Theologicarum in Secundam Secundæ S. Thomæ: vbi iustitiam variorũ contractuũ, vt Censuum, Cambiorum, Societatis, & huius ipsius, de quo agimus, eruditè ostendit; Nec quidquam definiuit Pontifex pro hac vel illa parte, vt tu fingis. Nam si quid constituit, vbi tandem est illa constitutio? Quî fit, quod à nemine ex nostris visa? & si quid definiuit, quid tandem definiuit? An contractum illum esse simpliciter illicitum, ita vt nulla conditione licitus fiat? At certo certius est, Pontificem hoc non definiuisse, alioqui Gregorius de Valentia in Commentariis publicis nunquam discessisset

ſet à definitione Pontificis; nec alij prouinciæ huius noſtræ Doctores, cum curſu prælectionum Theologicarum ad illam materiam deferuntur, eandem auditoribus explanarent, & ſequendam proponerent, ſed potius omni contentione refellerent. An definiuit cõtractum iſtum poſſe fieri licitum, prout ſtatuit ſententia, quæ, vt iam dicebam, apud Theologos in ſcholis horum locorum, & apud Confeſſarios in templis obtinuit & inualuit? Atqui, ſi Pontifex hoc definiuiſſet, ſciuiſſet id etiam Gregorius de Valentia, qui ſemel ſub Gregorio XIII. hac potiſſimùm de cauſa Romam profectus eſt, vt ſuper hac diſceptatione Romanorum Theologorum iudicium & ſententiam exquireret, & exquiſiuit quoque: nec à ſua ſententia Theologos illos diſſidentes reperit: quod ipſemet ſæpius teſtatur in diſputatione de contractibus: nec omiſiſſet grauiſſimo Pontificis teſtimonio ſuam opinionem confirmare, ſi talis definitio Pontificis exſtaret, nec nos omitteremus, quando in ſcholis Theologicis idem argumentum auditoribus explicamus.

Cæterùm ſiue quis damnet ſimpliciter illum contractum, ſiue dicat eum iniri poſſe certis modis & conditionibus: quid, obſecro, contra iuſtitiã delinquit? Nam ſi prius facias, tunc omni iniuſtitiæ & vſuræ, quod ad hoc caput attinet, viam obſtruis; quandóquidẽ ſublato ſimpliciter contractu, nulla inde vſura exiſtere poteſt. At ſi ſecundam ſententiam quis amplectatur, tum, tuo fortè iudicio à iuſtitiæ tramite deuiat, quatenus probat contractum, ex quo, tuo iudicio, ſequitur poſtmodũ in praxi & vſu vſura: cumque ita comparatus ſis, vt *tam turpiũ oderis præceptores, quàm ipſa præcepta*, quod de ſe olim profitebatur Fauſtus Manichæus: hinc fit, vt Ieſuitas, tanquam à iuſtitiæ tramite aberrantes, traducas. Sed mi homo,

S. Auguſt. lib. 6. contra Fauſtum, cap. 1.

mo, aliis tibicinibus opus erit, vt persuadeas, hanc sententiam, vsurarum patronam & propugnatricem esse: soluenda tibi erunt firmamenta & argumẽta, quibus fulcitur, quod tum opinor facies, cùm *duræ quercus sudabunt roscida mella.*

Progrediamur iam: *Postquam*, inquis, *Principum animos occuparunt, ad bonorum acquisitionem pergunt, & interposita auctoritate Pontificum, Monasteria, si quæ vacant, aut quasi vacant, inuadunt, & ex Episcoporum manibus eripiunt, diuisis aliquando cum Principibus spoliis.* De translatione Monasteriorum actum iam est suprà satis superque. Si Iesuitæ non carent apud te culpa, quod Monasteria quædam possident, cum summi Pontificis & Principum, in quorum ditione sunt; consensu, quo loco apud te erunt sectarij, qui tot Monasteria per summam iniuriam, Deo & hominibus inuitis, diripuerunt, & sub iugum suũ miserunt? Deinde nomina quæso aliquod Monasterium, ab incolis desertum, quod Iesuitæ ex Episcoporum manibus eripuerint, ipso Episcopo reluctante. Sed quid ego queror, quòd nos maledictis incessis, cùm ipsos Principes lingua petulanti verberes? *Diuidunt*, inquis, *Iesuitæ aliquando spolia Monasteriorum cum principibus. Si*, vt inquit Iureconsultus, *calumniæ causa puniuntur, qui in fraudem alicuius librũ vel testimoniũ, aliudue quid conquisisse vel scripsisse, vel in iudicium protulisse dicuntur*, quanto magis pœna legis seu Rhemmiæ seu Memmiæ de calumniatoribus affici debet, qui Catholicos Principes *raptores & prædones monasteriorum esse*, publicè vociferatur. Quod si quos alicubi reditus ex Monasteriis Principes percipiunt, faciunt id, approbãte summo Pontifice, nec proprij quæstus causa, sed vt vel alumnos in bonum Ecclesiæ alant, idoneosque rerum diuinarum administros educent; vel vt ex illo ve-

De monasteriis & reditibus.

L. ab accusatione. ff. ad S. C. Turpill. L. Accusatorum. ff. eod.

lo vectigali alia expediant, quæ ad gloriam Dei potius, quàm ad aulæ magnificentiam ſpectant. At cur, obſecro, non vertis oculos ad tuos Miniſtros? qui, vt canit Poëta: *Hæc habent conſilia, vbi data occaſio eſt, rape, clepe, tene, harpaga, bibe, es, fuge, hoc eſt eorum opus.* Idem tibi reſpõſum volo de decimis & aliis reditibus: vbicunque enim tales reditus poſſidemus, eos, & Principum & Rerumpublicarum conſenſu, poſſidemus, non ſine Pontificis ſummi approbatione. Edite vos ſimiles titulos, libẽterque non inter raptores, ſed inter legitimos poſſeſſores à nobis numerabimini.

Verùm quod indignaris ex *Cameris*, vt vocant, ſeu ex ærario Principum, pendi aliquando noſtris Collegiis annuũ reditum: id mihi neq; mirum neque inſolitum accidit, quia quorum perniciem & interitum optas, eorundem vitæ tolerandæ rationem aliquam probare non potes. Vnde enim tandem vis, vt reditus noſtros capiamus? Non placet ſi ex prædiis Monaſteriorum, aut ſacerdotiorum aut decimis, & id genus aliis penſionibus, nec vt ex ærario Principum, ipſo Principe aut Republica id ita iubente & decernente. Explica ergo tandem, quos reditus nobis, & vnde aſſignare velis: Fortè mandabis vt precariò victitemus: Atqui domus Profeſſæ Societatis noſtræ precariò victitant. Num tibi propterea placent? ſed quid verbis opus? Eo modo erga nos affectus es, quo Nicephorus Phocas, monſtrum illud hominis in omnes monachos & monaſteria, qui lege edita ſanciuit, ne quis vllum Monaſterium conſtrueret aut dotaret, néue quis hæredem ſcriberet Monaſterium: aut etiam Xenodochium, aut Gerontocomium, aut Metropolim, aut Epiſcopium. ὀυδὲν γὰρ ὀυδὲν ἐκείναις λυσιτελές. *Nihil enim hoc, nihil penitus eis expedit*, aiebat ille impius. Hanc legem tu, &

Nouell. 2. Extat poſt Eclogas iuris.

tui

tui similes renouabitis nimirum, exorsi à Iesuitis, tum ad alios quoque paulatim progrediemini: imitati videlicet Manuelem Comnenum, qui cùm iam constitutio Nicephori antiquata videretur, eandem renouauit; monachis tam parũ propitius, quàm Nicephorus, vt ex Niceta Choniate liquet. At nosse debes, hãc ipsam legem, à Basilio Porphyrogenito Imperatore Græco, abrogatam, & tanquam malorum omnium causam perpetua ignominia notatam. *Nam ex quo lex ista robur habuit*, inquit inter cętera Basilius, *nihil boni penitus in hodiernum vsque diem, vitæ nostræ contigit, sed potius è contrario nullum omnino genus calamitatis intermisit.* Ad extremũ ægrè fers, quod Principes aliquando Societatem ciuitatibus & Rebuspublicis cõmendant; & hortãtur, vt eius opera ad iuuentutis & populi institutionem vtantur. At non est, quod succenseas, si enim possunt Lutherani aut Caluiniani Principes, pace tua, ciuitatibus & Rebuspublicis cõmendare, quos credunt valere ad euersionem Catholicę religionis, liceat itidem nostris Principibus, bona cum tua venia, commendare ciuitatibus & Rebuspublicis illos, quos credunt fidei auitæ conseruandæ & propagandæ prodesse posse. Nam ad ignotos potissimùm eget quis commendatione: vbi virtus & eruditio iam ciuibus probata est & perspecta, tum licet cum Apostolo dicere: *Nunquid egemus commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris.*

Nicet. lib. 7. de rebus Manuelis.

Basil. Imp. in propria Nouella.

2. Corinth. 3.

CAPVT II.

De rationibus agendi Iesuitarum cum populo.

QVOD S. Augustinus dixit de Fausto Manichęo, hoc ego pari iure dicere possum de isto pseudocatholico. *Eadem sæpè vana repetere istum non pudet; sed eadem sæpe quamuis vera respondere me piget. Nobiliores populi captant*, inquis, *eo modo, quo Curiales.* Tu verò, eo modo, quo antea, mendacia captas. Nec illud Salomonis reputas: qui *nititur mendaciis, hic pascit ventos. Idem autem ipse, sequitur aues volantes.* simile quiddam dixit de mendaci alicubi Aristoteles.

S. August. lib. 10. contra Faustum, cap. 1.

Prouerb. 10.

Vt sibi, inquis, *nobiles deuinciant, promittunt fauorẽ Principum, & promotionem in aulis. Noli amare mendacium aduersus fratrem tuũ*, monet Ecclesiasticus, *neq; in amicum similiter facias.* Aliter instituti sumus à Patre nostro Ignatio, de quo hęc Ribadeneira: *Religiosi hominis officium affirmabat esse, ab aulica vita (ad quam, tanquam ad Sirenum scopulos quidam adhærescunt) homines, ad Christum potius abducere, quàm in illam quenquam inducere; Ipse verò operam suam ad Principum gratiam aucupandam, vel in eorum aulas intrandum petentibus, respondebat; Ego quidem præstantiorem Dominum nullum scio, quàm eum, quem mihi ipse elegi: ad hunc vos si applicare cupitis, libentissimè meum omne studium præstabo.*

Ecclesiast. 7.

Ribad. lib. 5. cap. 11.

Eosdem, inquis, *compellunt ad sua templa adeunda & frequentanda:* Monet Ecclesiasticus: vtinam monenti obedires: *noli velle mentiri omne mendacium, assiduitas enim eius, non est bona.* Nomina vel vnum, nobili stirpe progenitum, qui coactus fuerit sacra, nostris in templis, obire.

Addis:

Addis: *Iisdē vtuntur adiutoribus & administris, si qua in ciuitate nidificare velint.* Nō est opus anxiè nidos quæritare: etiā non quærentibus, plures offeruntur, & exstruuntur, quā Hæretici, aut pseudocatholici, aut inuidi ferre queant: Non tātùm ad Abrahamū pertinet illa ꝓmissio Dei, etiam iureiurando firmata: *Benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te*: sed & ad Religiosos, qui secundum fidem filij sunt Abrahæ. *Nolunt se*, inquis, *vbi degunt, obligare cuiquam: vt omnia pro sua libidine agant.* Quid tum? licet nos non obligemus, attamen non minus omnia fideliter præstamus, quam si omnium obligationum vinculis ad hoc essemus adstricti: sat obligationis arbitror est ipsa religionis, & gratitudinis, & charitatis in Deum & proximum obligatio, quæ tam firmis nexibus nos ligant, vt nihil eorum intermittamus, quæ instituti nostri ratio, & grata mens in fundatores exigunt. Deinde hîc etiam doces, quam *suauis tibi sit panis mēdacij*, quo infarciris, licet postea *os tuum impleatur calculo.* Non enim omnes obligationes vetant nostræ Constitutiones; nam obligationes dandi cōcionatoris, confessarij, professoris, Generali consentiente & approbante, suscipi possunt, vt norūt, qui Cōstitutiones & consuetudines Societatis norunt. Grauior est accusatio, quæ sequitur, sed non minus à veritate abhorrens: *Si ob certarum rerum penuriam, communi edicto caueatur, ne quis in eo genere, quantum voluerit, sed ad certam mensuram, personarum habita proportione, coemat; eaque ratione, ad maius incommodum vitandum, minus singuli libenter subeant, nolunt omnino illi his legibus teneri, tandemq; per fas & nefas, nobilium & Principum interuentu, easdem excutiunt, ac contra ipsorum priuilegia esse decantant.* *Qui loquitur mendacia, peribit*, inquit Salomon; Eundem finē verearis oportet, nisi cum vero in gratiā reuertaris.

Hebr. 6.

De obligationibus Societatis.

Prouerb. 20.

Prouerb. 19.

Sed ipſam accuſationem excutiamus; primùm, ſi à Principe aut Legislatore, à lege illa excipimur, immeritò igitur nos arguis, quod legem illam non obſeruemus. Nam diſpenſatio tollit obligationem. *At iniuſtè*, inquis, vos eximit Princeps. Iam ergo tibi non tam nobiſcum, quàm cum Principe contentio eſt, quem ab omni prauo affectu liberũ, credibile eſt, melius perſpicere, quoſnam à lege lata excipere meritò queat, quàm te, qui liuore excæcatus es, ſicut Polyphemus ab Vlyſſeo ſtipite. At *Ieſuitæ blandis precibus Principes à recto dimouent*. Rurſus cum Legislatore pugnas; An tu tam mobilem cenſes, vt patiatur, ſe toties tranſuerſum abripi, diſpẽſationeſque toti cõmunitati noxias aut imperet, aut ipſemet impertiat? Secundò, eſtné contra priuilegia noſtra, ſi Princeps aut Magiſtratus quiſpiam, boni publici cauſa, legem ferat? Anne priuilegia noſtra bonum commune impediunt? Nullum certè noui priuilegium, quod nos eximat ab obſeruatione legis in publicum commodum euidẽter rogatæ, & ad res emendas vel vendendas in foro rerum venalium pertinentis. Tertiò, ſi lex permittat, vt quis tantum emat, quantum familiæ neceſſitas poſtulat, conſiderato perſonarum numero, igitur nihil in legem committimus, quia in foro nihil emimus, quod amplius ſit, quàm incolarum multitudo poſcat. *Etſi animas*, inquis, *ſe quærere profiteantur, in locis obſcuris & pauperculis, ſit quantauis animarum multitudo; habitare nolunt*. Si locus ſit accommodatus noſtris miniſteriis Scholaſticis & Eccleſiaſticis, nullum locum, quantumuis obſcurum & ignobilem, refugimus, quod teſtantur multa collegia non admodũ claris & magnis in vrbibus exædificata; Cùm verò in celebrioribus oppidis maior functionum noſtrarum obeundarum occaſio ſubminiſtretur; mirum non

eſt,

est, si in his potius, quàm in aliis nostri sedes figant. Nullus tamen locus, nullusque pagus tam abiectus est, quo nostri promptè se non conferant, si vel concionum, vel confessionum, vel alterius pij ministerij gratia aduocentur. Nam quod ais: *Nos Religionis & pietatis opera, pauperculis non ita facilè exhibere, neq; ipsos ad nos admittere:* doleo inprimis, te vnum, vel potius duo esse ex illis sex, quæ odit Dominus: *Linguam* videlicet *mendacem*, & proferentem mēdacia testem fallacem; Vt & paulò pòst, cùm testaris, *pauperiores ex scholis nostris excludi, vel ita tractari, vt cogantur abire*: Secundò; quotidianus Societatis vsus, & omnia Gymnasia, quæ per Germaniam aperuimus, falsitatis te coarguunt. Tertiò, quod sine arrogantia dictum volo, si audes, huc venito, & è vestigio efficiam, vt plures egeni te circunstent, qui Societatis beneficētiam prædicent, teque mendacij conuincant, quàm circumsteterūt sanctum Petrum; vt Tabithæ liberalitatem, & eleemosynas extollerent. Quartò, idem quod tu hîc nobis; obiecerunt iam olim calumniatores Religiosis Ordinis Minorum, quibus his verbis satisfacit eiusdem Ordinis eximius Doctor S. Bonauentura; *Respondeo, Deus pusillum fecit æqualiter & magnum, & æqualiter est illi cura de omnibus, in quantum factura eius sunt, ac ad salutem pertinent sempiternam. Ideo igitur nos omnes diligere debemus in Domino, & tam diuitum, quàm pauperum salutem desiderare, & pro posse nostro promouere, sicut expedit his & illis; Vnde si pauper melior est diuite, plus debemus eum diligere, tamen diuitem plus honorare quadruplici ratione. Vna, quia cùm Deus in hoc sæculo diuites & potentes prætulit pauperibus, quoad mundi gloriā, vbi est necesse alios aliis subesse vel præesse, nos honorando potentes, eius ordinationi concordamus, quos & ipse Deus honorauit in hac parte. Alia ratio, propter infirmitatem ipsorum di-*

Prouerb. 6.

Societas non negligit egenos.

Act. 9.

nitum, qui si non honorarentur, indignando magis infirmarentur, & deteriores efficerentur, & grauamen nobis, & aliis pauperibus, inferrent, ne quod offendiculum demus infirmis, ne per nos deteriores fiant, qui omnes debemus potius ad meliora trahere & prouocare. Tertia: quia maior vtilitas prouenit ex correctione vnius diuitis, quàm plurium pauperum. Pauperis enim salus sibimet prodest, diues autem emēdatus multis prodest, tam propter exemplum aliorum, qui inde ædificantur & prouocantur ad bonum, quam propter alia bona, quæ per eum promouentur in aliis, & mala impediuntur. Qualis rector ciuitatis, tales habitantes in ea. Conuersio Constantini Imperatoris ad fidem, plus profuit Ecclesiæ in pluribus, q̃ multorum aliorum. Quarta: Cum à diuitibus plus recipiamus de corporali subsidio, eò quod magis abundant in talibus, iustum est, vt & eis vicem rependamus, & proniores simus eis ad obsequia specialia impendenda: pauperes etiam facilius expediuntur, quia tantis perplexitatibus non ligantur, diuites verò pluribus laqueis irretiti, frequētioribus & diligentioribus indigēt consiliis, ideo necesse est, nos circa illos studiosius occupari, ne profundius in peccato mergantur; Nam vt dictum est iam, qui potentem in bono promouet, multos iuuat: sic è conuerso, ipsius subuersio multorum est detrimentum. Hæc sanctus ille Doctor.

In concionibus dicuntur, inquis, *singulare aliquid in populo obseruare, quod carpant, idq; egregiè dilatare, vbi populum ad voluntatem suam compositum non habeant: vbi verò omnia pro voluntate consequuntur, omnia, vt integra, probare.* Primùm, nescio quid sibi velit istud tuum *dicuntur*, *ferũtur*, *fertur*, & similia, quæ antea parcius vsurpans, nunc tertio quoq; verbo inculcas. An nullum Iesuitam, ex superiore loco, ad circumfusam coronam verba facere audiuisti in Italia aut Germania? An conuicia, quæ fundis ex auditu solo fundis? An isto tuo *dicũtur* & *fertur*, putas te impro-

bitatem tuam celare posse, vt suspicemur, te minimè esse eum, qui es; cùm de Iesuitis ita scribas & loquaris, quasi nullum vnquam Iesuitam in cathedra scholæ aut templi videris? Ita nimirum agere consueuerunt improbi. Ita vxor Hieroboam commutat habitum, hortatu mariti sui, ne cognoscatur, *quod sit vxor Hieroboam:* sed deprehẽsa à viro Dei audit illud: *Quare aliam te esse simulas?* sic Spatharius Regis Totilæ, dum Totilam se mentitur, à S. Benedicto proditur his vocibus: *Pone fili, pone hoc, quod portas, non est tuum.* Pari modo & tu, pone laruã, qua vultum obnubis. Scimus primùm quis sis; scimus item te Hæreticum, non Catholicum esse, quare alium te esse simulas? Verùm vt ad commenta tua regrediar: quæ, oro, hæc populi conciliandi ratio, populum, eiusq; vitia pro concione exagitare? An criminũ enumeratio aut exprobratio beneuolẽtiam parit; præsertim apud imperitam multitudinẽ, quæ si vllius rei est impatiens, huius quàm maximè impatiens esse solet? Quæ item leuitas dicentis esset, si quod prius summa vocis & laterum contentione improbasset, postea comprobaret, & eisdẽ auditoribus amplectendum proponeret? Nunquid *fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?* ait S. Iacobus.

3. Reg. 14.

S. Greg. lib. 2. Dial. cap. 14.

Iacob 3.

Sed probat commentitiam suam assertionem exemplo cuiusdam Concionatoris Mediolanensis, qui primũ acriter in mundum & comptum fœminarum inuectus, postea vela vertit, eundemque summoperè extulit, & vt mulieres sese eximiè ornarent hortatus est; Et si percontenteris, vnde hoc norit; expeditè respondet: *Fertur:* Occurrunt hîc verba S. Hieronymi, in Ioannem Hierosolymitanum: *Sycophantam iactitat, & ne probare cogatur, audisse se dicit* (fertur, inquit) *ô si & mihi liberet dicere, quæ multi clamitant, & aliorum maledictis acquiescerem, iam & nos intelligeret*

Calumnia de mundo muliebri.

S. Hier. epist. 62. ad Theoph.

geret ſcire, quæ omnes ſciunt, & me quoq; audire, quæ nullus ignorat. Acrius opinor, Eccleſiaſtes ille inuectus non eſt in mulieres, earumque ornatum, quàm Eccleſiaſticus; & Iſaias, & in multis Homiliis S. Ioannes Chryſoſtomus, & in ſuo Pædagogo Clemens Alexandrinus; vbi inter cętera ait; per cultum & mūdum *ex fœminis effici meretrices, & ex viris androgynos, & adulteros.* At quod poſtea ad luxum ornamentorum exhortatus ſit, à quo prius fuerat dehortatus, quis credat, qui te cauponem calumniatum eſſe norit? *Difficile exuitur negotians à negligentia*, inquit Eccleſiaſticus, *& non iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum.* Quid per *peccata labiorum* intelligat, intelligis, niſi fallor, quia, vt dicebam, *cauponaris.* Quis ſibi perſuadeat publicum concionatorem, tali loco, tam celebri & frequenti, vbi tot eruditione præſtantes viri, ſingula etiam dicentis verba ponderant, commendare aliquid, quod Apoſtolo aduerſa frōte aduerſetur? Iſte enim Spiritu ſancto inſtinctus, ornatum mediocrem mulierum non modò laudat, ſed & mandat: nimium non modò non probat, ſed & damnat: *Similiter & mulieres*, inquit, *in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa; ſed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.* Hoc præceptum Apoſtolicum, quia obſeruauit concionator ille, primūque ab immodico comptu fœminas abſterruit; & poſtea ad modicum & honeſtum commouit, hinc tibi viſus eſt, ex eodem pulpito contraria ſparſiſſe, & vituperationem vitij in prædicationem commutaſſe; & quidem *ob miſſa munera.* Non te terret terribilis illa in Apocalypſi vox, quæ à cœleſti ciuitate, ſceleſtos, & in his etiam mēdaces, excludit? *Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis qui amat, aut facit mēdacium.* Quid enim

Eccleſ. 25. *Iſaiæ 3.* *Clem. lib. 3. c. 2.* *Eccleſ. 26.* *1. Tim. 2.* *Apoc. 22.*

enim à vero alienius, quàm vllum virũ probum, nedum Religiosum, muneribus eò abduci posse, vt, quod Apostolus dissuasit, ipse suadeat; quod reprehẽdit, ipse commendet? Fortè à S. Paulo donis impetratum fuit, vt mulieribus ornatum habitum præscriberet. Lupus Cappucinus, quem testem laudas, acriter morderet te, nihil dubito, si viueret; Et Cardinalis Borromæus à te citatus, testimonio suo te non iuuaret, sed legem illam Valentiniani & Martiani aduersus te imploraret. *Eos, qui Ecclesiarum Catholicarũ Clerici, vel Orthodoxæ fidei Monachi, relicto vero Orthodoxæ religionis cultu, Apollinaris vel Eutychetis* (Lutheri vel Caluini) *hæresin & dogmata abominanda secuti fuerint, omnibus pœnis, quæ prioribus legibus aduersus Hæreticos constitutæ sunt, iubemus teneri, & extra ipsum quoq; Romani imperij solum repelli, sicut de Manichæis præcedentium legum statuta sanxerunt.*

L. Eos. C. de Apostatis.

Addis: *Illud quoq; dicuntur in concionibus opportunè iniicere, nec nobiles apud Principes, nec fœminas apud viros, nec seruos apud Dominos, bonæ fidei opinionem melius acquisituros & conseruaturos, quàm si frequẽter confiteantur, apud eos, præsertim, qui hoc sacramentum accuratè tractant, seipsos intelligunt. Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, ait B. Dauid, Deum alloquens; Quis vnquã talia ex vllo Iesuita ad auditores suos verba faciente audiuit? quasi verò confessio obeunda sit, vt quis Principes sibi addictos & fauentes habeat? quasi hunc duntaxat in vsum hoc salutis remedium sit paratum & institutum? *Dicuntur*, inquis: Ergo ex aliis dũtaxat hoc audiuisti, sed iam dixi, quid sub hoc tuo *dicuntur* delitescat. *Poteram & ego*, inquit S. Hieronymus in Ruffinum, *in te falsa congerere, & dicere me vel audiuisse vel vidisse, quæ nullus norat, vt apud ignorantes impudentia, veritas; & furor, constantia diceretur.* Quibus de rebus potissimum nostri concionatores verba facere debeant, ita

De concionibus nostrorum.

Psalm. 5.

S. Hier. lib. 3. contra Ruffin.

præcipitur iisdem ex institutione nostri P. Ignatij, *Ea populo proponant, quæ ad captum & vtilitatem auditorum erunt accommodata, iisque insistant, quæ ad Christianam institutionem, atq; ad extirpanda vitia & inserendas virtutes valent: & à rerum subtilium curiosa tractatione se abstineant. Commēdare debent Confeßionis & Eucharistiæ frequentem vsum, in bonis operibus profectum & perseuerantiam: Ecclesiasticarum cæremoniarum obseruationem, & cætera, quæ ad cultum diuinum pertinent.* Hæc regula. Vbi nihil de illo confessionis fine, quem tu comminisceris.

Porrò, quæ adiungis de modo, quem teneamus cum confitentibus, & de expilatione vetularum, & de aucupatione bonorum; si quæ fortè sint restituenda legitimis dominis, meræ criminationes sunt, cōtra illud Domini, *Non eris criminator, nec susurro in populo:* quibus refutandis non immorabor, quia easdem à Lermæo Caluinista allatas non pridem fusè refelli, lector inde petat. Illud tamen, quod in specie adiungit de Casparo Lambertengo, non est prætereundum silentio. Mortua coniuge dicauerat is se, suasque fortunas, quæ satis copiosæ, Deo, in Societate Mediolani; vnica filiola, quam ex matrimonio susceperat in Monasterio quodam collocata, vt ibi educaretur, donec grādior natu deliberare posset, quodnam genus vitæ amplecti vellet, destinata etiam eum in finē, vt par erat, satis grandi pecuniæ summa. Hoc factum iste concoquere nequit, duplici de causa: tum quia Caspar ille Societatis institutū sibi delegit, tum quia eidem res suas consecrauit. Ait: *Fuisse à Iesuitis deceptum & dementatum.* Hæc vetus cantilena est omnium Hæreticorum, & hostium religiosi nominis, qui vitæ in melius commutationem insaniæ deputant; & quidquid opum in Religiosas ædes infertur, perditum censent. Non ita veteres, quibus pietas & religio cordi. Hinc Iustinianus res Mona-

Leuit. 19.

In Apolog. contra Lermæum.

Historia de Casparo Lambertengo.

Monachorum & Monialium ita Monasteriorũ esse voluit, vt licet postea inde discederent, facultates tamen semel illatæ, exeuntes minimè sequerentur. *Si quis autem semel dedicatus habituq́; potitus, deinde à monasterio discedere voluerit*, inquit Imperator, *& priuatam fortaßis eligere vitam; ipse quidem sciet, quam pro hoc dabit Deo satisfactionem: Res autem, quascunq́; habuerit, dum in Monasterium intrabat, eæ dominij sint Monasterij, & nihil inde penitus efferat. Illud quoq́; decernimus, eum, qui in Monasterium introire voluerit, antequam Monasterium ingrediatur, licẽtiam habere suis vti, quo voluerit modo: Ingredientem namq́; simul sequuntur omnino res, licet non expreßim, cùm introduceret eas, dixerit; & non erit Dominus earum vlterius vllo modo. Si verò filios habuerit, si quidem contigerit iam eum res aliquas donasse eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occasionem contulisse, & faciant hæc quartam ab intestato eius substãtiæ partem, nullum in reliquis rebus habeant participium filij. sin autem nihil eis donauerit, aut minus quarta, & postquam abrenuncians conuersatus fuerit inter Monachos, nihilominus quarta debetur filiis, vt aut in totum eis detur; aut si contingat eos iam aliquam accepisse, suppleatur. Si autem vxorem habens, deinde eam relinquens, in Monasterium ingrediatur, & dos mulieri seruetur, & ex morte pactum. vt in alia nostra sanciuimus constitutione. Omnibus, quæ super Monachis dicta sunt, & in mulieribus Monasterium ingredientibus valituris. Si verò relinquens monasterium ad quandam veniat militiam, aut ad aliam vitæ rationem: substantia eius etiam sic in monasterio, secundũ quod à nobis prius dictum est, remanente; ipse inter officiales clarißimi prouinciæ iudicis statuetur, & hunc habebit mutationis fructum, quod pro sacro ministerio despecto, tribunalis terreni obseruet seruitium. Si verò relinquens Monasterium, in quo conuersationem habuerit, ad aliud transeat Monasterium: etiam sic quidem eius substantia maneat, & vindicetur à priori*

Iustin. Nouell. 5. Similia in legibus Francicis, lib. 5. cap. 226. & seq.

20.q.3.c.Si qua.

monasterio, vbi abrenuncians hanc reliquit. Ita Iustinianus. Similia decreuit Nouell.123. & exstant apud Gratianum.

Hæc eo consilio adscripsi, vt calumniatores videant, olim non tantùm bona eorū, qui Monachi fiebant, tunc fuisse monasterij, cum ipsi ea liberè donarent, sed eo ipso pertinuisse ad ius Monasterij, quod qs monasterium ingrederetur, quod longè maius est: quàm id, quod conuiciator iste tanto studio, in nobis, & aliis quibusdam Religiosis carpit. Quasi verò nouum sit, vt ij, qui religionem amplectuntur, eidem sua bona, si quæ habent, vel liberè donent, vel etiam dare debeant, si in ordinem velint recipi. D. Benedictus, vt in vita S. Placidi legitur, bona quæ fuerant Monachorum suorum, *non sinebat alio deriuari, q̄ ad sua monasteria, vt inde multos alios Dei seruos alere posset:* Quàm opulentum patrimonium idem Placidus ad monasterium secum attulerit, docebit te vita illius, si euoluere velis. *Ostenditur,* inquit S. Bernardus, *terra, quæ cum illo & pro illo dicitur data fuisse.* Perspicuum itidē est, ex variis S. Augustini testimoniis, priscis monasteriis vsitatū fuisse, vt acciperent, si quid ij in commune dare volebāt, qui Monachi fiebant. Hinc epist.109. ad Sanctimoniales ita scribit: *Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingressæ sunt Monasterium, libenter velint illud esse commune.* Alibi: *Viuunt,* inquit, *in Societate nobiscum communi, & nemo eos distinguit ab iis, qui aliquid attulerunt.* Alibi ait: *Diuites non teneri ad opus manuum, quia monasterio bona sua contulerunt.* Similia in Regula. Cæterùm hos oēs tu in numero *demētium,* & *dementatorū* & *fascinatorū* pones; vt & illos, qui in primæua Ecclesia res suas vendebant, & pretia in cōmune conferebant, & *ad pedes Apostolorum ponebant.* Solus tu cū Iuda, Anania & Saphira, aliisq; ex eadem tribu, sapis, quibus maior est voluptas ex monasteriis manibus vel propriis vel alienis clepere, quàm aliquid inuehere.

S. Bern. epist. 1. ad Robert.

S. Aug. Serm. 2. de comm. vita Clericorum. Lib. de opere Monach. c.25.

At quod ais, nostros tentasse, vt *reluctantem quoque filiam Caspari in Monasterio detinerent, & ad professionē adigerent*, quò hæreditate illius potirentur: id cæteris tuis figmentis accenseatur: Nec effutiuisses hoc, si illud Salomonis perpendisses: *Abominatio est Domino labia mendacia.* Aut illud Sapientis: *Os quod mentitur, occidit animam.* Quis enim non dicam Religiosus, sed vel modicè Christiana Religione tinctus, nescit fas non esse, vt quis repugnās & inuitus cogatur ad monastici status professionem: quæ cùm totius vitæ decursum amplectatur, & sub alterius nutum, & quasi ditionem redigat, non nisi summa deliberatione & voluntate suscipi debet. Et si vsquā locum habet illud: *Voluntariè sacrificabo tibi*, hîc maximè locum habet. De S. Augustino memoriæ prodidit Possidonius, eum, *nunquam cuiquam vxorem poscere, aut in militiam nomen suum dare volenti, commendationem dare solitum*, cuius hanc reddebat causam: *ne dum inter se coniugati casu iurgarent*, inquit Possidonius, *& eum maledicerēt, per quem coniuncti essent. Et ne militiæ commendatus suam culpam malè agens suffragatori tribueret.* Si S. Augustinus tantam cautionem adhibuit in temporali matrimonio & militia concilianda, quanta adhibenda erit, in spirituali: quæ longè grauior, nec missionem sperare potest propter perpetuitatem; nec quietem propter sacramentum, quo quis sese ad labores adstrinxit, quoad vita durat. *Nullus per vim tondeatur*, inquit ius Canonicum, *nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate*: quia, vt rectè ait Nicolaus Pontifex, de hoc ipso argumento tractans: *Quod quis non eligit, non diligit; quod autem non diligit, facilè contemnit: nullum quippe bonum, nisi voluntarium. Idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia vlli inferatur, præcipit.* Hæc & id genus alia non ignorant nostri:

Prouerb. 12.

Sapient. 1.

Possid. in vita S. August.

C. Nullus. de Regul. vide ca. Cum simus, eo. tit.

20. quæst. 3 ca. Præsens Clericus.

ſtri: quare credibile eſt, te hîc eſſe eundem, qui es vbique: hoc eſt doloſum, calumnioſum, & mendacem, præſertim cùm noſtros non latuerit, quid Concilium Tridentinum de hac re decreuerit: *Anathemati ſancta Synodus ſubiicit omnes & ſingulas perſonas, cuiuſcunque qualitatis vel conditionis fuerint, tam Clericos quàm laicos, ſæculares, vel Regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunq; coëgerint aliquam virginem, aut viduam, aut aliã quamcunque mulierem inuitam, præterquam in caſibus in iure expreßis, ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cuiuſcunq; Religionis, vel ad emittendam profeßionem: quique conſilium, auxilium, vel fauorem dederint: quiq; ſcientes eam non ſpontè ingredi Monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeßionem emittere: quoquo modo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint.* Hæc Concilium Tridentinum.

Concil. Tridẽt. Seſſ. 25. de Reg. cap. 18.

Nunc ad ſcholas noſtras conuiciis tuis infamandas progrederis: *Omnem*, inquis, *dant operam, vt ditiorum filij ad ipſos mittantur: eos mirificè apud parentes laudant, & ſingulari ingenio præditos eſſe decantant: E contrà pauperiores, niſi corporis forma excellant, mox ingenio carere, & tempus inutiliter perdere decantant, meliuſq; eſſe, vt arti alicui addiſcendæ tradantur. Sapientibus & inſipientibus debitor ſum*, inquit Apoſtolus, noſter item Ordo opulentis & egenis: à quo, debitum hoc fideliter exſolui, teſtantur ipſę noſtrę ſcholæ: adeat, qui volet, & videat, num inopes excludantur; vel an illis minus amoris, diligentiæ & operę impendatur, ac iis, quos ſanguis opeſque decorant. Non opus eſt mea defenſione: non eſt neceſſe rem planam *argumentando* & conuicia amoliendo *dubiam facere*: Societas IESV, illud IESV vſurpat tam in ſcholis, cùm literas, quàm extra ſcholas, cùm Chriſtianæ fidei rudimenta tradit: *Si-*

De ſcholis Societatis.

Rom. 1.

nite

nite paruulos, hoc est, despectos & ignobiles, *venire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Nec magis prædicamus ingenia diuitum apud parentes, quàm pauperũ, si ęqualem laudem mereantur: parique industria ad literas & decus virtutis tendant: nec multum curamus, siue quis sit Nireus forma, siue Thersites: dummodo moribus & ingenio non sit Thersites: quandoquidem, vt sub agresti forma corporis aliquando summa ingenia latent; ita sub pulchella specie nonnunquam vel nihil vel parum cerebri reperitur; Apud te, tuique similes Terentianos Chęreas, *formosa facies muta commendatio est*; apud religiosum; commendatio est formosus, & ad disciplinas capessendas facilis, & idoneus animus: sed conuicium, & quidem atrox Iesuitis facere debuisti, quasi essent *spectatores formarum.* Verùm nihil præter consuetudinem tuam actitas, quia, *isthic est thesaurus stultis in lingua situs, vt quæstui habeant malè loqui melioribus.* Ex quo thesauro mox largiter rursus maledicta depromis, cùm de collegiis Conuictorum, & de Seminariis loqueris.

Ais enim, nos contraria facere iis, quæ profitemur. *Profitentur*, inquis, *se nihil emolumenti inde accepturos.* Ita est, profitemur hoc, &, nisi fallor, quod profitemur, præstamus: *Alunt*, inquis, *in iis Rectores, Ministros, Viceministros, Repetitores & Præfectos.* Quid tum? An propterea violamus id, quod promittimus? An propterea ad Societatem redit vllum ex huiusmodi domiciliis emolumentum? Nam quod illi, qui iuuentuti præsunt, ex eiusmodi sumptibus sustentantur, id tam æquum est, quàm quod æquissimum. Cuius enim Collegij aut Rector aut Regens aut Præsidens, in vlla Academia, non viuit ex collegij, quod administrat, prouentibus; siue illi sint fixi & stabiles, siue incerti, & pro numero incolarum, cresce-

De Collegiis Conuictorum.

re aut

re aut minui consueti; vt ferè fit in domibus Conuictorum in his vltramontanis regionibus? Quis non ex iisdem prouentibus, tot sibi adiutores adsciscit, quot sibi ad rectam gubernationem necessarios esse videt? Cur ergo crimini nobis das, quod in aliis laudas: vel potius non laudas, dum enim nos reprehendis, illos etiam, vel inscius, reprehendis, imitatus Celsum Epicureum, qui & ipse reprehendendo Christianos, eò, furore ebrius, procedebat, vt non animaduerteret, se suos etiam eadem reprehensione ferire: nam cùm calumniator ille accusaret Christianos quod dicerent; *Omnia facta à Deo propter hominem.* Respondit Origenes: *Videtur mihi perinde loqui, atque hi, qui odio inimicorum vituperant etiam, quæ in amicis ipsorum sunt laudatissima; nam sicut hos excæcat odium, ne videant interim à se accusari homines amicissimos, dum putant se inimicis malè loqui: Eodem modo Celsus, confusus ratione, non vidit se obtrectare Stoicis, rectè præponentibus hominem, & in totum rationalem naturam, brutis omnibus: quandoquidem propter hanc aiunt à prouidentia omnia condita.*

Orig. lib. 4. contra Celsum.

Dices fortè; *Alios non profiteri, se nihil emolumenti inde capere, at hoc nos profiteri*; Vtique profitemur hoc, at professionem non violamus: quæ enim ad domos, quæ Societatis sunt, inde vtilitas redundat? imò potius magna incommoda hinc Societati existunt: cùm alias ob causas, tum quia non raro, eorum operâ, quos huic administrationi addicit, alibi, & quidem fructuosiùs, vti posset. Nam quod insinuas, nostros, qui Philosophiæ & Theologiæ student, in his Seminariis educari, ne Collegiis nostris sint oneri; id falsum est. Nullus enim vnquam ad ædes Conuictorum aut Seminaria habitandi causa ablegatur, nisi eius ope Rector aut Regens egeat, ita, vt quod Sapiens ait de forti illa muliere: hoc quiuis de se verè prædi-

prædicare queat: *Panem otiosus non comedi.* *Accipiunt*, inquis, *aliquando mutuò ab his ædibus, nec in rationum libros referunt, & libenter obliuioni tradunt, quandoq; etiam largas eleemosynas inde exportant:* At licet nostri in libros dati & accepti id nõ referrent, Deus certè referret, qui hoc obliuisci nec posset, si vellet, nec vellet, si posset: diceretq; tam ei, qui dedisset; quàm ei, qui accepisset; *Redde rationem villicationis tuæ, iam enim amplius non poteris villicare*: hancque rationem eò seuerius exigeret, quo certius est, nostris prohibitum esse, ne quid huiusmodi ex ædibus aut Seminariis interuertant, & suos in vsus conuertant. Nec pro Generali, nec pro *Secretaria Romana*, nec pro Nouitiis, (quę tria tu per parenthesin in crimen vocas) quidquam ex his vectigalibus decerpere licet. At quod ais, *nostris facilè mutui restituendi obliuionem obrepere*; ea obliuio tam facilis non est, quàm tibi videtur; Non enim desunt monitores, qui moneant, cùm externi, tum interni: Et debita, pręsertim grandia, tam facilè in obliuionẽ non veniunt, nisi crassam, supinam aut affectatam, quæ nullo iure à solutione excusat. Optabat Themistocles, nisi fallor, potius artem *obliuiscendi*, quàm *reminiscendi*: quasi illa sit longè difficilior, quàm ista. Quod si ex te sciscitarer, vtrum nominare possis locum, vbi nostri ex Conuictorum collegiis aut seminariis, tam grandem summam pecuniæ, aut mutui nunquam reddendi aut eleemosynæ nomine acceperint, satis scio, nullum locum signatè exprimere posses, nisi ea fronte, hoc est, perfricta, mendaci & impudenti, qua ipsum factum asseris: licet, si locum & personas denotares, nullius negotij esset, ad fraudis & sycophantiæ tuæ cubilia peruenire: propterea diligenter das operam, vt in thesi verseris, relicta hypothesi, tanquam tibi valde aduersa, & instituto mentiendi non ad-

Prouerb. 31.

Luca 16.

modum accommodata. Quod si huius, quo nos teneri conuiciaris, delicti conuincere nos poteris, non deprecabimur pœnas peculatoribus decretas lege Iulia, qua cauetur, ne quis, *ex pecunia sacra, religiosa, publicaq; auferat, neue intercipiat, neue in rem suam vertat, neue faciat, quo quis auferat, intercipiat, vel in rem suam vertat:* nam & nobis pecunia seminariorum & domuum, quas cõuictores incolunt, sacra est & religiosa. Vis autem scire, quæ pœna istos maneat? *Peculatus pœna,* inquit lex, *aquæ & ignis interdictionem, in quam hodie successit deportatio, continet: Porrò qui in eum statum deducitur, sicut omnia pristina iura, ita & bona amittit.*

L. lege Iulia. ff. ad leg. Iul. pecul.

L. pecul. ff. eod.

Publicè profitentur, inquis, *se neminem è Conuictoribus aut alumnis ad Societatem suam sine eorum, quorum interest, consensu admissuros.* Quod ad alumnos attinet: si alicui Domino & Mecænati obligati sint, publicè fatemur, nos nullum in Societatem adscripturos, nisi cum patronorum consensu: & quod profitemur, id sanctè seruamus; neque tu vllum vnquam produces alumnum, quem patrono inuito & insciente, nostri in nostrum Ordinem cooptarint, si patrono peculiari aliqua obligatione obstrictus fuerit: tales enim in nostrum album referre, repugnat directè nostris Constitutionibus, quarum longè rigidiores custodes sumus, præsertim hoc casu, quàm tu arbitreris. Inter cætera enim, quæ proponuntur eis, qui Societatem petunt, etiam hoc vnum caput est, *num aliquas obligationes habeant.* Reliquos conuictores non facilè admittimus, nisi impetrato eorũ consensu, quorum id interest. Cæterùm non nego, eas loci, temporis, personarum circumstantias incidere & concurrere posse, vt etiam, insciis parentibus; aut aliis, sub quorum cura degunt, voti compotes fiant: & ex sæculi huius tempestati-

De iis, qui in Societatem adscribuntur.

bus,

bus, ad quietũ Religionis portũ subducantur: At tu hoc in crimine ponis. Ita videlicet solent Heretici. Ita & illi, quibus mund⁹ cum suis cõcupiscentiis potior & charior, quã Deus. Aliter qui nõ carne, sed spiritu ducuntur; Nam filijs licitum esse, parẽtibus inuitis, religionẽ ingredi, res certa est, ex sacris literis, ex Canonibus, ex doctrina sanctorũ Patrum, & partim quoq; exẽplo, ac ex ratione: nam potest quis, inuitis parentibus, nõ modò validè, sed & nõ rarò licitè contrahere matrimonium: quod nec ore, nec mente inficiaberis, si Catholicam fidem sincero corde sequeris: si autem, vt es, pseudocatholicus es, saltem verbis non prodes, quod animo tegis. Cur igitur inuitis parentibus nequeat quis, mundo multa salute dicta, religiosum habitum induere? Potest alter coniugum matrimonio rato, non consummato, conditioni renunciare, & statum sæcularem in Religiosum commutare, quantumuis altera pars reclamet, & obluctetur: id quod sacrorum Canonum decretis firmatum est, & vsu fidelium comprobatum. Cur igitur alicui, si nullo adhuc vinculo irretitus est, non sit potestas amplectendi statum religionis, quantũuis parentes obsistant; si ad eum se transferre potest, quantumuis coniunx obsistat; cui vt adhæreat, non iniuria (quippe iure diuinitùs concesso) *relinquere potest homo patrẽ suum & matrẽ suam*, etiãsi desertionem illam ægrè ferant? Sed ne actum agam, supersedeo de hoc argumento plura dicere: quia copiosè à Bellarmino tractatum est, quem consulat, qui secus sentit, & fortassis in sententiam saniorem concedet.

Genes. 2.

Bellarm. lib. de monach.

Quod autem annectis, pauperes excludi à nostro Ordine, vel certè non habere tam facilem aditum, quàm opulentos, hoc nimirum solita fide dicis. Nam si inops, honestis tamen natalibus ortus, probitate, & ingenio, &

cæteris dotibus ad inſtitutum noſtrum idoneis polleat; æquè promptè ac benignè ſuſcipitur, ac diues opum, & claro ſtemmate conſpicuus. Cui rei probandæ luculentius argumentum non ſuppetit, quàm ipſe Societatis vſus; Quotidie enim tales in militiam noſtram adlegimus, vt norunt omnes, qui res noſtras non intuentur calumniatorum oculis. Pergis. *Alumnos ſe ita educaturos profitentur, vt vtiliter deinde Eccleſiæ inſeruiant: Neque id præſtant.* Quid ita verò? *Nam ſcientiis ad rem Eccleſiaſticam parùm vtilibus plus ſatis detinent, eoſque erga Prælatos parum reuerentes, & erga curam animarum parum affectos reddere dicuntur.* Quænam ſunt iſtæ ſcientiæ ad rem Eccleſiaſticam parum vtiles? An literæ humaniores, Philoſophia & Theologia? his enim noſtri alumnos ſibi creditos erudiunt: Cęterùm, vt tu ita iudices, aliter tamen iudicat Concilium Tridentinum, quod rationem alumnos Epiſcopalium ſeminariorum inſtituendi præſcribens, hæc tradit: *Grammatices, cantus, computi Eccleſiaſtici, aliarumq; bonarum artium diſciplinā diſcent, ſacram Scripturam, libros Eccleſiaſticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maximè, quæ ad Confeßiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcent.* Hæc Concilium. In his omnibus alumni fidei noſtræ commiſſi informantur. Nam omnes, poſtquam ex ſcholis politioris literaturæ emerſerūt, aut morali Theologiæ, ſedulam nauant operam, aut ſcholaſticæ, poſt emenſum philoſophię curriculum, adiuncta crebra ſacrę Scripturæ, & veterum Patrum lectione. Quibus quidem ſtudiis, qui exercetur; ſi ad Eccleſiaſticum miniſterium idoneus non fiat, quibus tandem idoneus fiet? Verùm & hoc, & duo alia conuicia, in nos & alumnos coniecta, refellunt vita, virtute, moribus, eruditione, obſeruantia

Concil. Tridēt. Seſſ. 23. cap. 18.

erga

erga Præsules; zelo animarũ, & ardentissimo salutis proximorum promouendæ desiderio, tot præstãtes viri, qui ex seminariis Italicis, Germanicis, & aliarum nationum prodierunt, & indies adhuc prodeunt: qui omnes & pro se, & pro institutione & fide nostra, aduersus inuidiam tuam testimonium publicè reddũt: & in posterum quoque reddent.

Cùm sanctus Gregorius Nazianzenus ab æmulis variè exagitaretur, & quasi parum sedulus & industrius pastor esset, accusaretur; non alios diligentiæ testes citauit, quàm ipsum gregem, quem pascebat. *Iam ad vos*, inquit, hoc est, *gregem meum se conuertit oratio: Facite, vt quemadmodum ait Paulus, gloria mihi sitis, & gaudium, & gloriationis corona, & defensio ad eos, qui me interrogant & diiudicant: vt quemadmodum iis, qui fabricandi aut pingendi artem profitentur, cùm artis rationem exposcuntur, fabrile aut pictorium opus ostendere sufficit, vt negotio omni ac molestia liberentur; sic ipse quoq; vobis in medium productis, obtrectatorum meorũ maledicta superem.* Idem & nos, si faciamus, nullo negotio omnes criminationes, quas isti odio & liuore excæcati, euomunt, depellemus, vt & Apostolus fecit, qui ipso suo opere se defendit: *Nonne opus meum vos estis in Domino? nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino, mea defensio apud eos, qui interrogant hæc est.*

Nazian. orat. de Cathedra Constantinop.

1. Cor. 9.

Fertur, inquis, *Cardinalis Borromæus dicere solitus, alumnos se Iesuitis tradidisse, vt in rebus Ecclesiasticis instructos haberet, accipere verò ab illis post multos annos Rhetores, Dialecticos & Poëtas.* Iterum ades cum tuo *fertur*, sub quo tegis, vt soles, anguem. Non est credibile hoc sapientissimum Cardinalem vel semel dixisse, nedum sæpius dicere consueuisse: vter enim aptior est ad ministeria Ecclesiastica; illéne qui præceptis & institutis Eloquentiæ, Poëseos &

De Cardinale Borromæo.

 Dialec-

Dialecticæ probè excultus est; an qui his omnibus præsidiis caret? nam qui priora callet, is nullo negotio, & tempore exiguo non modò discet, sed & perdiscet, quæ Canones à sacerdote requirunt. Et quænam illa? Audi Canonem: *Quæ sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, id est, liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptisterium, Computus, Canon pœnitentialis, Psalterium, Homiliæ per circulum anni dominicis diebus, & singulis festiuitatibus aptæ.* Hæc Canon: Vt taceam, Cardinali Borromæo, ignotum non fuisse nostra in disciplina alumnos non tantùm informari in Dialectica, verùm etiam in reliqua Philosophia; siquidem ingenio valeant, item in Theologia scholastica: aut in quæstionibus, quæ ad officium Christiani hominis, & veri pastoris potissimùm pertinent: quibus, qui probè excultus est, ille etiam sine Magistro, suopte studio discet, quę citatus Canon, aut Concilium quoque Tridentinum à futuris sacerdotibus postulat. At fortè tu tam rigidus Canonum custos es & obseruator, vt cupias sacerdotes prorsus imperitos esse omnis humanioris & elegantioris doctrinæ, ita vt eam nec discere, nec ex iis libris, quibus traditur, lectitando haurire queant. *At turbat acumen legentium* (& discentium) inquit Canon, *& deficere cogit: qui eos* (Clericos) *à legendis* (& discendis) *sæcularibus litteris omnimodo æstimat prohibendos, in quibus, si quæ inuenta sunt vtilia, quasi sua sumere licet, alioquin nec Moyses, nec Daniel sapientia vel litteris Ægyptiorum paterentur erudiri, nec ipse Magister gentium aliquot versus poëtarum suis vel scriptis indidisset, vel dictis. Si quis artem Grammaticam nouerit vel Dialecticam*, inquit alius Canon, *vt rationem rectè loquendi habeat, & inter falsa & vera diiudicet, non improbamus.* Et paulò pòst: *Grammaticorum doctrina etiam potest proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vsus assum-*

C. Quæ ipsis. d. 38.

C. Turbat. d. 37. Ex Beda in lib. 2. Reg. c. 9.

C. Si quis. d. 37. ex S. Hier. in cap. 1. ad Titũ. Et Isidoro lib. 3. de sum. bono. cap. 3.

assumpta. Non scis, quanta vehementia & contentione S.Gregorius Nazianzenus Iulianum exagitet, quod conatus esset, Christianis adimere facultatem legẽdi libros oratorum, poëtarum & philosophorum? Arcuit ne Gregorius Nazianzenus vllum Clericum à studio eloquentiæ, Poëseos aut Dialectices? Quod autem Cardinalis Borromæus, curam sui seminarij aliis tradidit, id nostris libentibus, imo exoptantibus, & procurantibus factum est, nõ autem ob eam causam, quam tu fingis, quasi Cardinalis ille nostros nõ habuerit pro idoneis alumnorum suorum institutoribus: nam & postquam administratione illa abierunt nostri, non desierunt alumni scholas nostras adire; & variarum disciplinarum Professoribus operam dare. Hæc de calumniis huius capitis, quod cum inscripseris *de modo Iesuitarum agendi cum populo*, explicandum tibi fuit, quomodo agant cum scholasticis & alumnis; & hoc non obstante sequenti capite doces, quem modum agendi teneamus cum iuuẽtute, quasi qui scholas nostras adeunt, quique in ædibus conuictorum vel seminariis degunt, sint extra Iuuentutis censum. Sed furor & odium, quo vbique debaccharis, nil ordinatum habent: & si quis te in ordinem redigere tentet, nihilo plus agat, quàm si det operam: *vt cum ratione insanias.*

Nazian. orat. 1. & 2. contra Iulian.

CAPVT

CAPVT III.

De rationibus Jesuitarum agendi cum Juuentute.

V*Bi iuuentutem*, inquis, *ad seminaria, conuictum aut ad scholas admittunt: primò polliceri illos oportet, se ipsorum legibus ac correctioni subiici velle: leges verò vbique ferè easdem habent.* Quæ Respublica tam exigua est, & quæ Academia vnquam exstitit, quæ legibus careat, & quæ à ciuibus suis obseruantiam & obedientiam non exigat? imo ne vna quidem familia sine legum præsidio rectè administratur: Hinc Philosophi, nominatim Aristoteles, fusè explicant *leges mariti erga vxorem*; *leges Domini erga seruos*; *leges œconomi*, *leges probæ & pudicæ mulieris*, & id genus alias. At quod iisdem ferè legibus vbiq; vtimur, id concordiæ & consensionis summæ argumentum est; ac proinde, non culpandum, sed laudibus potius prosequendum: *Alumnis*, inquis, *plus imponunt.* Nos non imponimus; sed enitimur, vt id, quod fundatores Seminariorum imponunt, alumni ferant. Quocirca si leges alicuius seminarij obligent subditos ad sacros Ordines: operam damus, vt legibus satisfiat; & initio cuique denunciamus, quid promittendum, & quæ onera subeunda sint, si in album seminarij referri velit. *Obligant*, inquis, *Anglos, vt in Angliam abeāt.* Nos non obligamus; sed Pontifex, qui Anglicanum Collegium erexit; qui isto, & non alio fine Anglos in id Collegium recipi voluit, quàm vt confecto studiorum curriculo, in patriam reuertantur, opem Ecclesiæ Britannorum afflictæ laturi: quemadmodum Germanos quoque simili consilio educat in Collegio Germanico; & Græcos

Arist. in lib. OEconom.

De alumnis Collegij Anglicani.

in Græco; & Maronitas in Maronitico; vt ſinguli nimirum nationi ſuæ tandem emolumento eſſe queant.

At hoc tuo iudicio eſt ridiculum. Qua de cauſa verò? *Quia*, inquis, *ipſi Ieſuitæ nõ ſunt obligati, nec obligari volunt, vt eant in Angliam.* Primùm, Ieſuitæ nõ ſunt alumni Collegij Anglicani, nec omnes Ieſuitæ ſunt Angli; quare nõ mirum, ſi ab illa obligatione ſint immunes. Secundò, Ieſuitæ Pontifici obſtricti ſunt, vt quocunque illos miſerit eant; Itaq; ſi mittere velit in Angliam, nullus erit, etiam non Anglus, qui *in auditu auris non obediat*, quique corde & ore nõ ſit dicturus: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Et quęnam dic, oro, maior eſt obligatio, illáne quę totum terrarũ orbem reſpicit, qualis noſtra: an illa, quæ ſolam Britanniam; qualis illa alumnorum? Tertiò: iam ſuprà dixi, nouitq; totus mundus, noſtros ſæpius in Angliam traieciſſe, & Catholicis ſolatio, & adiumento fuiſſe, non modò Sacramentorum adminiſtratione, piiſque adhortationibus, ſed etiam carcere carceriſque moleſtiis ſubitis conſtanterq; toleratis, & tandem vita cum ſanguine profuſa. Nec in Angliam tantùm noſtri, ſed & in Scotiam crebrò penetrarunt, non ſine ſummo diſcrimine, quod à Caluiniſticis prædonibus imminebat. Quocirca inane eſt, quod tu hîc commíniſceris, ideo Ieſuitas nolle obligari, vt in Angliam proficiſcantur, *quod Simoniacũ ſit, cum obligatione & pacto, alicui operas ſpirituales locare ſeu addicere:* non eſt iſta ratio, ſed ea, quam dixi: quia nos non ſumus Collegij Anglicani alumni, nec omnes Ieſuitæ ſunt Angli, vt ad ſolam Angliam adſtringi debeant; & hoc ipſo ad Angliam obligati ſunt, quod vt dicebam, ad totum mundum obligati ſunt; Eſt autem Anglia quoque pars mundi, niſi fallor. Cæterùm quis vnquam Theolo-

gorum, aut Canonistarum asseruit *Simoniam esse*; si quis alumnum, eo fine educet, instituat & erudiat, vt sacerdotium tandem suscipiat; Hæreticis viriliter obsistat, & ad certam aliquam regionem, quæ talium adiutorum & defensorum opera præ cæteris eget, sese, cùm missus fuerit, conferat, hocq; ipsum etiam alter promittat, & si ita necesse sit, maioris cautionis causa, iureiurando interposito: quæ hîc emptio, quæ venditio?

De iuuentutis gubernatione.

Iuuentutem, inquis, *quantum volunt, vexant, affligunt, castigant, flagellant*. Non quantum volunt, mi homo, sed quantum decet & licet. In omni Republica præmia & pœnæ sunt propositæ: nil ergo nouum, si & in Republica litteraria. quæ tamẽ ad lenitatem semper pronior, quàm ad seueritatem: Bene ille: *Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo, quàm metu; quia malo coactus, qui suum officium facit, dum id rescitum iri credit, tantisper cauet: si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit. Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit, studet par referre, præsens absensq; idem erit; Hoc patrium est potius assuefacere filium, sua sponte rectè facere, quàm alieno metu. Hoc Pater & Dominus interest, hoc qui nequit, fateatur nescire imperare liberis*. Hunc certè modum patres nostros in iuuẽtutis informatione & instructione tenere, non inficiabuntur tot clarissimi viri, qui vbique terrarum nostra ex disciplina exstiterunt. Hinc, qui liberali, &, vt sic appellem, *filiali* erga magistros & Antistites suos est animo, is, si quando *effectus socordior, scutica vapulauerit* (vtar enim verbis sancti Gregorij Nysseni) *non propter verbera audacior redditur & insolentior, neque fractis præceptori tabulis recedit, sed cùm parumper præ dolore amaram effuderit lachrymam; disciplinarum studia insequitur, in iisque meditandis intentior redditur, non negligentior*.

S. Greg. Nyss. orat. ad eos, qui ægrè ferunt reprehens.

tior. Rursus cùm aliquando, vt iuuenis, fuerit negligens; iubetur manere ieiunus, fameq́ damnatur eius negligentia, manet autem solus in ludo litterario, cùm alij pueri recesserint ad prandium, præceptum obseruans, summa cum reuerentia. Hæc sanctus Gregorius Nyssenus. Quibus similes ferè pœnæ & apud nos receptæ, quas qui spernit, is seruiliori est indole, quàm Musæ & liberales disciplinæ ferant. Potius igitur talem aliò ablegamus, quàm seruilem in modum castigemus, quia eiusmodi modus & à religiosa vita, & à sacerdotum mansuetudine, & à paterna Magistri in discipulum beneuolentia, planè est alienus.

Ais: *Romæ Iesuitam quendam letale vulnus accepisse, inflictum cultello scriptorio seu graphio à puero grãdiusculo, quem ad pœnam deposcebat & pertrahebat.* Non video, quid culpæ pater hic admiserit, totum crimen, & quidem capitale, in adolescente hærere video. Quid ergo? An nullus vnquam præceptor, aut institutor, aut paterfamilias à procaci iuuene pœnas repetet ob commissa piacula; eò quod verendum sit, ne sicam sub veste tegat, qua homicidium perpetret: & si tale quid eueniat, quis iure accusabitur, occisor an occisus? Et si puer ira inflammatus, minetur alicui interitum, num propterea statim arma ponenda sunt, & noxa condonanda? An non pœnæ magis se reddit obnoxium, hoc ipso quod in tales minas erumpit? Si Arcadius filius Theodosij Imperatoris, punitus à sanctissimo viro Arsenio, ipsum, vt statuerat, interemisset; quis grauissimi sceleris reus fuisset, Arcadiusne an Arsenius? *Non paruum aliquod delictum commiserat Arcadius, Imperatoris filius*, inquit auctor, qui vitam Arsenij conscripsit, *& quod non merebatur veniam, flagris eum ceci-*

Apud Sur. Tom. 4.

 dit,

dit, castigans diuinus Arsenius. Ille non tulit hoc leuiter, iniuriam potius, quàm castigationem arbitratus. Ipse certè indignabatur, iram apud se alens, & præceptori suo mortem moliens; Cùm itaque haberet quendam Spatharium, qui ei ministrabat, quiq; ei videbatur benè velle, dignusq; esse, cui sua secreta communicaret; ei aperit, quæ in animo habebat, incitatque, vt quibus mediis posset, de medio tollat Arsenium. Sed immane consilium diuinitus impeditum fuit: si tamen impeditum non fuisset, tu pœnam in Arsenium, non in Arcadium contulisses: dixissesque, Arsenium debuisse cedere Arcadio, nec tam inclementer cum regio, imo cum feroci, iuuene agere.

Alij, inquis, *constituũtur, qui cum iuuenibus blandè, molliter & familiarissimè agant*. Si alij adeò sæui sunt in eos, si *vexant, affligunt, castigant, flagellant* sine more & modo, vt ais, nullis certè vnquam blandimentis adduci poterũt iuuenes, vt erga Iesuitas benè afficiantur: cui enim fidãt, si tam inclementer accipiantur & habeantur, & quid ipsi etiam Iesuitæ efficerent? *Vnus ædificans & vnus destruens; quid prodest illis, nisi labor?* Nimium verò blãdè tu modum agendi cum iuuentute describis. Religiosus religiosè & grauiter agit, memor personæ, quam sustinet; & status, quem profitetur. Blanditias Plautinis adolescentibus relinquit. Ipse Apostoli exemplo *paruulis lac præbet*, sed salua religiosa modestia, & si quæ diligentiæ pręmia tribuit, id non alio consilio fit, quàm vt magis atq; magis ad virtutis & litterarũ decus excitẽtur; & hæc sunt *crustula*, quæ dant doctores pueris, *elementa velint vt discere prima. Iesuitæ*, inquis, *iuuenibus nihil magis inculcant, quàm Ordinis sui admirationem, excellentiam, & existimationem.* Verum scripsisses, si scripsisses Iesuitas iuuentuti nihil magis inculcare, quàm litterarum & virtutis pulchritudinem, vitiorum-

Eccles. 34.

Horat.

tiorumque fœditatem & turpitudinem. Deinde nil reprehensione dignum facit, si quis religionem, etiam illam, in qua viuit, cõmendet, bonamque apud alios existimationem de ea conciliet: quandoquidem *professio religiosa res planè sacra est*, vt ait Imperator, *& quæ suapte natura animas ad Deum adducat, neque iis tantùm, qui eam colunt, commodet, sed etiam omnibus aliis puritate sua, & apud Deum interpellatione competentem de se vtilitatem præbeat.* Et alibi idem Imperator: *Conuersationis monasticæ vita sic honesta est, sic commendare nouit Deo ad hanc venientem hominem, vt omnem humanam eius maculam detergat; & purum ac rationali naturæ decentem, & plurima secundum mentem operantem, & humanis cogitationibus celsiorem reddat.* Quid ni igitur talis professio laudibus extollatur, vbicunque data fuerit occasio?

Potest quis statũ religionis commendare.

Iustin. Nouell. 113.

Nouell. 5.

Cùm olim patribus Ordinis S. Dominici & S. Francisci obiectũ esset à maleuolis, quod Ordines suos commendarẽt, fusè refellit S. Thomas hanc obtrectatorum obiectionem, licitumque esse ostendit, aliquando, & se & statum, in quo quis versatur, prædicare & efferre: nam præter cætera, quæ doctè, vt solet, disserit, adducit etiam exemplum S. Pauli, qui, vt ait S. Thomas, *statum, quem profitebatur, commendauit 2. Corinth. 3. qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera, sed spiritu, & ibi multa alia subiungit ad commendationem Apostolicæ dignitatis; & ita patet, quod Religioso licet religionem suam commendare, & per hoc alios ad suam Religionem adducere. Item Apost. 1. Corinth. 7. Virginitatis perfectionem commendans, & alios ad virginitatis statum, in quo erat ipse, hortabatur; dicens, volo omnes homines esse, sicut me ipsum; ergo & religiosi in statu perfectionis, possunt suam religionem commendare:* & post alia in eandem sententiam subdit S. Thomas: *Præcipuè autem*

S. Thom. opusc. 19. cap. 13.

licet perfecto viro perfectionis statum cõmendare, vt alij ad perfectionẽ insequendam inflãmentur, sicut Christiano, licet Christianã religionem cõmendare apud infideles, vt ad fidem cõuertantur, & quantò sunt magis perfecti, tanto hunc zelum cõuertendi alios ad statum perfectionis, magis habẽt. Vnde Paulus dicebat Actor. 26. Opto apud Deum, & in modico & in magno, nõ tantũ te, sed etiam omnes, qui audiũt, hodie tales fieri, qualis & ego sum. Hæc S. Thomas iam dudum ad tuas *nouantiquas* calũnias. Ex quibus etiã vna; quod ais; *Alios Ordines à nobis vituperari, iuuenesq; odio aliorum Ordinum imbui.* Contrarium enim manifestè docent scripta nostrorum pro Religiosorum Ordinum auctoritate & existimatione apud omnes tuenda & asserenda: Ex quorum numero in præsenti satis erit nominasse, tres illos pulcherrimos libros Hieronymi Plati, *de bono status Religiosi*, in quibus accuratè disputat, non de præstantia Ordinis nostri, sed de excellentia omnium in communi, nullo penitus excepto. Item, iuuenibus instillari à nobis amorem & debitam existimationem erga alios Ordines, testati sunt plurimi, & adhuc indies testantur, qui ex nostra disciplina progressi, varios Ordines, diuini seruitij causa, ingressi sunt. Quod autem Ordo interdum Ordini præfertur, & proprius Ordo alieno, id non est illicitum; *Sicut Sancti non commendant seipsos,* inquit S. Thomas, *vt gloriam propriam habeant, sed propter vtilitatem aliorum, ita & quandoque se aliis præferunt, sic enim quandoq; Sancti se præferunt malis, vt mali euitentur à populo qui Sanctos imitatur: Sicut Apostolus 2. Corinth. 11. Ministri Christi sunt & ego, vt minus sapiens dico, plus ego. Quandoq; etiam bonis præferunt se, vt in auctoritate apud homines habeãtur, à quibus si contemnuntur, proficere in eis non possunt, & sic Apostolus seipsum prætulit etiam veris Apostolis, quantum ad aliquid 1. Corinth. 15. Gratia*

S. Thom. loc. citat.

tia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui. Sed adhuc magis sine reprehensione, præferunt statum suum statui aliorum minus perfecto, in quantum talis comparatio minus sapit priuatam gloriam. Et hoc modo Apostolus 2. Corinth. 3. prætulit ministros noui testamenti, ministris veteris. Hoc etiam modo, 1. Timoth. 5. statum Doctorum, de quorum numero erat, aliis statibus Ecclesiæ præfert: dicens; Qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant verbo & doctrina. Hæc S. Thomas.

Tu sequentia: *Creditur à multis excellentiori perspicacia præditis, iuuentutem non tam à Iesuitis ad virtutem & literas solidas educari, ac illi hoc ipsum vendicant, & de eodē mundo fucum faciunt.* Nimirum isti tui *excellentiori perspicacia præditi*, aut sunt Hæretici; aut pseudocatholici; aut maleuoli & inuidi, qui maleuolentiæ & liuoris affectus, tantum conducunt ad veritatem perspicacius scilicet introspiciendam, quantum conducit nox offusa oculis ad accuratam colorum inspectionem & contemplationem. *Vtinam ex hominū vita sublata atque extincta esset hominum inuidia*, inquit S. Gregorius Nazianzenus: *tabes possessorū, virus ac rubigo eorum, qui ea exagitantur, sola ex omnibus animi perturbationibus æquissima simul & iniquissima: illud, quia bonis omnibus infesta est; hoc, quia Dominos suos exedit & cōficit.* Sed his, qui ὀξυδερκείᾳ sua vel talpam in certamē vocare audeant, opponimus iudicia omnium eorum, qui filios suos in nostram disciplinam tradunt, qui neque pauci, neq; vulgares sunt, quod tibi ipsi longè quàm velis, liquidius liquet, quos sanè hactenus consilij sui non pœnituisse, illud est indicio: quia ab incepto non desistunt; desisterent autem, si liberos, quibus nihil habent charius; æs & otium frustra in nostris Gymnasiis contenere viderent.

Nazian. orat. de cathed. Constantinop.

Nulli,

Nulli, inquis, *dissolutiores sunt, quàm qui inter Conuictores apud Iesuitas degerunt*: Hæc tu satis *dissolutè*, quia mendaciter; nam si dissolutorum iuuenum, qui in Academia, aut alio publico Gymnasio versantur, rationẽ subducere velimus, semper dabo tibi malè moratorum & perditorum semidecadẽ, cui tu vix vnum, moribus tam corruptum Conuictorem reponere queas: quia si quis ingenio sit tam deprauato, vt nullam culturam admittat; nullamque spem profectus præbeat, eum, nostris in Collegiis nõ toleramus, sed exterminamus; ne exemplo suo aliis noceat. At quod, vbi ex nostra disciplina euaserunt, in vitia aliquando proni ruunt: id nostræ institutioni non potest esse fraudi. Primò, quia plurimi virtutis & doctrinæ semina apud nos concepta fouent, & conseruant, & eo vsque tuentur, quoad *vberrimam & lætissimam messem adferant*. Secundò, quia hoc omnibus accidit, quibus iuuentutis erudiendæ cura; non tantùm nostris. Nemo enim est, qui discipulum suum præceptis ita firmare & obfirmare possit, vt, si velit, nequeat à virtutis tramite decidere, & vitiorum abrupta persequi, *Cuiuis homini*, ait Comicus, *vel optimo vel pessimo, quamuis desubito, facile est facere nequiter*. Vbique contingit, vt aliquando *imberbis iuuenis tandem custode remoto*, qui antea gaudebat virtutis & literarum exercitationibus, gaudeat postea *equis, canibusq́, & aprici gramine campi. Cereus in vitiũ flecti, monitoribus asper, Vtilium tardus prouisor, prodigus æris, Sublimis cupidusq́, & amata relinquere pernix.* Multi de se dicere possunt, quod Plautinus ille adolescens, qui se cum nouo ædificio, & postea neglecto comparans; *Ego*, inquit, *ad id frugi vsq́, & probus fui, in fabrorum potestate dum fui: posteaquam immigraui in ingeniũ meum, perdidi operam fabrorum illicò, oppidoq́, venit ignauia, ea mihi tempestas fuit; ea mihi*

Horat.

aduentu

aduentu suo quàm primùm grandinem imbremq́; attulit. Hæc verecundiam & virtutis modum deturbauit, texit, detexitq́; me illico, post illa obtegere negligens fui, nunc simul res, fides, fama, decusque ac virtus deseruerunt, ego sum in vsu factus nimio nequior. Hæc ille Comicus iuuenis; Ignorasne quid ex Clemente Alexandrino referat Eusebius, de iuuene, iussu Apostoli Ioannis, optimè educato & instructo, à quodam Episcopo, quem postea non solùm liberior potestas viuendi, *quam fuerat paulò ante tempus adeptus: verum etiam quidam adolescentes, eius æquales, otio languidi, inertia dissoluti, & omni malorum generi assuefacti corruperunt: ac primùm exquisitis conuiuiorum opiparorum delicijs illum alliciunt, inuitantq́;: noctu deinde educentes ad furti societatem coëundam abstrahunt: tum maiora moliri flagitia hortantur; Iste pedetentim assuescit; & propter generosam animi magnitudinem, tanquam equus effrænatus, & nimium sibi suisque viribus præfidens, extra rectam viam impetu fertur, frænaq́; acriter præmordens, procliuius in profundum vitiorum gurgitem se præcipitat. Atque cùm omnino iam in desperationem salutis in Deo sitæ veniret, deinceps non de exiguis noxis cogitauit: sed magnis quibusdam ac nefariis facinoribus admissis, vbi semel omni improbitate & nequitia perditus euaserat, nullam non sceleris labem, ex æquo cum aliis contrahere secum statuit. Istis igitur in familiaritatem adscitis, & magna latronum turba collecta, animo prompto paratoq́;, se ducem manu violentissimum, sanguinis effusione crudelissimum, seueritate denią; acerbissimum præbuit;* Hæc Eusebius ex Clemente, An tu hîc disciplinã Ioannis Apostoli & Episcopi, quem *curatorem* instituerat, culpabis, cò, quod ex illa tam dissolutus iuuenis exstiterit?

Eusebius lib. 3. Hist. Eccles. cap. 17.

Ais: *Discipulos nostros esse ineptos ad Reipublicæ gubernationem: nec vlla re magis pollere, quàm arrogantia & fastu.*

Caue ne iambos Hipponactęos, mordacesque satyras in te concites, iam enim tibi non cum Iesuitis, sed cum tot ornatissimis, lectissimis & nobilissimis adolescentibus, qui scholas nostras obeunt, certamen est; nec cum adolescentibus tantùm, sed cum summis viris, iisque innumerabilibus, & cum Principibus Ecclesiastici & Politici Ordinis, qui Iesuitis Magistris vsi sunt, & nunc ad Reipublicæ clauum feliciter sedent. Nimis perfricti capitis calumniator es, cùm tot millia, omnis conditionis, tantis conuiciis proscindere, & in te irritare audes. Sed Iesuitici discipuli videntur arrogantes, præsertim Philosophi & Theologi, quia clariùs cognoscunt; quàm illis, qui Hæreticis & pseudocatholicis dant operam, sit curta supellex; quàm exiguus solidæ doctrinæ apparatus; quàm sæpe sint crassi sine pectore trunci, ac proinde cùm laruam vobis detrahant, & veris pretiis vos æstiment, fastu turgere videntur, vt taceam rudes & ignaros, quales plerique tui Ordinis; si non omnes; à natura ita constitutos esse, vt putent se à Iesuiticis auditoribus despicatui haberi; verè Poëta: *Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio quomodo suspiciosi, ad contumeliam omnia accipiunt, magis propter suam impotentiam, se semper credunt negligi.*

Addis: *Auditores nostros diu in humanioribus & Rhetoricis detineri, in Philosophia verò & Theologia, violenta quadam celeritate protrudi, ita vt in his studiis biennio, aut triennio expleto, facile Magistri aut Doctores creentur. Hinc omnia Magistellis & Doctorculis redundare.* Plerisq; in Academiis nostris, qui triennium in Philosophia posuit, is, si velit, & aptus sit, subito prius accurato examine, Philosophici Magisterij honore insignitur: Quod tempus doctissimorum hominum iudicio satis esse visum est, ad hoc, vt aliquis

Quales Magistri & Doctores creentur in Academiis Catholicis.

quis gradus philosophicos consequatur: cum aliquot nominare liceat Academias, vbi Iesuitæ Philosophiam non docent; quæ tempus hoc intra biennij spatium concluserunt; sed isti cum suo biennio nõ videntur tibi properare: soli Iesuitæ cum suo triennio properant. Et si olim aliquibus in locis biennio contenti erant, ipsi, non alij, tuo iudicio, citis quadrigis curriculum illud decurrebant; quia fortè Iesuiticum biennium breuius est, quàm biennium aliorum Professorum; fortè nostrum est *lunare*; illorum, *solare*. An vis, vt studiosi viginti integros annos scholas Philosophicas terant, vt imitentur Aristotelem, quem totidem annis in Platonis schola sessitasse ferunt? Theologiæ cursus quadriennio cõficitur; Quo absoluto; omnes Italiæ Academiæ Doctores creant eos, qui hunc honorem petunt; & quidem illæ Academiæ, in quibus docendi munus nostris non est commissum: ne fortè culpam huius rei in Iesuitas conferas. Et vt de nostra Ingolstadiensi Academia loquar, etiam expleto quadriennio, vix quisquam suprema in Theologia laurea ornatur, nisi prius aliquot annis proximo & Ecclesiæ, in aliqua functione Ecclesiastica, fidelẽ operam nauet: & quę intra scholę ambitum audierat, eo tempore recolat & repetat. Certè tot annis, quibus in hac Ingolstadiensi Academia viuo, non memini me videre vllum creari Doctorem, qui nõ vel quinque integros annos in studio Theologico consumpsisset, vel post confecta Theologici studij spatia, prius aliquot annos, alibi, in sacris concionibus, & id genus aliis ministeriis non posuisset: tantum abest, vt immaturi, prudentiaque & ætate iuuenes, ad hanc tantam dignitatem euehantur: Cæterùm nisi *scirem stipulam in alieno oculo facilius perspici, quam in proprio trabem*, valdè mirarer, te tam curiosè in res Iesuitarum

Tertullian.

inquirere,& tuorũ adeò obliuiſci, vt neque vel alterum oculum eò vertere poſſis. Quæſo enim te, qui & quales Doctores & Magiſtri in Academiis Lutheranis & Caluinianis creantur? Qui vbi compendium aliquod Logices aut Phyſices, pſittacorum inſtar, edidicerunt, & memoriter deblaterant, iam Magiſterio maturi habentur; ſi vlterius progrediantur, & aut examen Philippi, aut Corpus doctrinæ, aut Herbrandinum compendium teneant, & in Iſaia aliquot radices Hebraicas; aut in S. Paulo græcè ſcripto aliquot vocabulorum themata inueſtigare norint, iam Doctores ſalutari auent, imò tanquam Doctores Doctorum, mirifico, ne dicam Thraſonico, vultu ſeſe circumſpiciunt: Et illud Dauidicum intonant: *Labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt?*

Quales Magiſtri & Doctores Hæretici.

CAPVT IV.

De rationibus Ieſuitarum agendi inter ſe.

INITIO huius capitis exponit calumniator officia & ſtatus ſeu gradus Societatis: at non ſine admixtis calumniis & mẽdaciis, quæ boni ominis cauſa præmittit, vt deinceps ori habenas ad conuiciandum non laxet: ſed penitus tollat: quo ſine fræno liberè, feratur quocunque rapit furoris impetus. Prætereo errores, quos committit, dum gradus Societatis diſtinguere & deſcribere conatur: Lector Ribadeneiram conſulat, qui hæc accuratius perſpecta habuit, quàm iſte impoſtor, ac proinde fidelius etiam literis mandare potuit: Quid autem criminis, ſi in Ordine ſit Ordo officiorum & diſtinctio, cùm quod anima præſtat

Ribad. lib. 3. cap. 22. & 23.

præstat corpori, id Ordo præstet Religioni; nempe ornatum, pulchritudinem, aptamq; singularum partium inter se cum diuersitate consensionem? *Ordo in Ecclesiis constituit, vt alij oues sint*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *alij pastores, alij præsint, alij subsint, atq; imperia accipiant, alius caput sit; alius pedes; alius manus; alius oculi; alius, aliud quoddam corporis membrum ad totius Ecclesiæ concinnitatem & ornatũ, vtilitatemq; vel subditorum vel præfectorũ. Et quemadmodum in corporibus, licet membra inter se abrupta atq; distracta non sint, verùm tota illa congeries vnum corpus sit, ex diuersis membris conflatum: non tamen est eadem omnium vis & facultas, tametsi alioqui ad beneuolentiæ concordiæq; necessitatem, honorisq; parem in disparibus rationem, alia aliorum opera ex æquo indigeant. Neq; enim oculus incedit, sed viam cõmonstrat, nec pes prospicit, sed ingreditur, ac loca permutat; nec lingua voces accipit, id enim aurium munus est, nec rursus auris loquitur, quod linguæ officium. Et naris quidem eorum, quæ olfactu sentiuntur, organum est, guttur autem, sicut Iob ait, cibos degustat, manus porrò dandi & accipiendi instrumentum est: mens deniq; omnibus præest atq; imperat, nimirũ à qua vis sentiendi proficiscitur, & ad quam sensus omnes tendunt & referuntur. Ad hunc quoq; modum apud nos, hoc est, in communi Christi corpore, res se habent; omnes enim corpus vnũ in Christo sumus, singuli autem Christi, atq; alij aliorum membra. Alij enim dominantur & præsunt; alij parent ac reguntur. Et quanquam non eadem sit vtrorumq; actio, nisi quis idem esse contendat præesse, quod parere, sunt tamen vtriq; in vnum Christum ab eodem spiritu constructi atq; compacti. Ac rursus, quemadmodum inter eos, qui subsunt, permagnum discrimẽ reperitur, vt qui & doctrina, & vsu, atque exercitatione, & ætate inter se distent: Eodem modo inter præfectos quoq; non parua differentia est.* Hæc elegantissimè Nazianzenus.

Nazian. orat. de moder. in disp. habenda.

De ædificiis Societatis.

Nunc te audiamus. *Ad habitationem*, inquis, *dicuntur loca commodißima quærere: omnia volunt salubria, & quãtum fieri poteſt, non modò elegantia, ſed & magnifica.* Commoditatem collegiorum non tantum noſtra cauſa quærimus: ſed & cauſa proximi, vt qui ſcholas noſtras, aut Eccleſias adire volunt, id cum ſuo commodo facere poſſint; quod non liceret, ſi locis incommodis collegia noſtra cõderẽtur. Quod Ariſtoteles ſpectandum docet, cùm ciuitas ædificatur, id in exſtructione domiciliorum noſtrorũ non negligimus: *Poſituram autem vrbis*, inquit Ariſtoteles, *ſi oportet cõdere illam ex ſententia, ad mare conuenit ſitam eſſe, rectè & ad agrum. Vnus quidem finis eſt, qui dictus eſt, oportet enim ad auxilia mittenda communem eſſe omnibus locis, reliquus autem ad exportationes fructuum, qui ibi naſcuntur. Adhuc autem materiæ lignorum, & ſi quam aliam rem, opera hominum factam, regio poßidet, vt ſit facilis exportatu.* Hæc Ariſtoteles, de vrbe, in qua temporalia peraguntur. Eadem ad ædes illas accommodari poſſunt, quæ ſunt vel litterarum ſimul & pietatis quaſi emporia, vel ſolius pietatis & virtutis; debent enim ita eſſe conſtitutæ, vt omnibus facilis ſit ad eas acceſſus, faciliſque commoratio & habitatio, & facilis aditus ad importandas & exportãdas ſpirituales merces, quæ ad vitam benè beateque inſtituendam & decorãdam ſunt neceſſariæ. Præterea Ariſtoteles docet, Ædibus ſacris locum aptum attribuendum eſſe, *Ea, quæ rebus diuinis*, inquit, *attributa & conſecrata ſunt domicilia, conuenit locum idoneum habere.* Quid ergo à ratione alienum Ieſuitæ faciunt, ſi & collegiis & templis non ineptos locos eligant? Nam de cura ſalubritatis, quod addis, mirum certè eſt, ni nos iubeas, cum antiquis quibuſdam Philoſophis, corporis magis affligendi & macerandi cauſa, habitare in locis inſalubribus, & quę breuem vi-

Ariſt. lib. 7. Polit. cap. 5.

Ariſt. lib. 7. cap. 12.

tam, citamque necem adferant & nobis, & iis, qui nobis dant operam, siue in scholis, siue in templis. Si Eremitæ & Anachoretæ essemus, fortè non grauatè consilio tuo obsequeremur: nunc quoniam viuimus inter homines, hominum causa, & homines inter nos, magis auscultamus Aristoteli, qui ex quatuor conditionibus, quas cùm vrbs ædificatur, considerandas esse monet: primo loco ponit, *vt sit apta ad corporis sanitatem.* Hinc iubet, *vt sit ad Orientem, & ad Aquilonem, nam quæ ad Orientem vergunt, & ad ventos, qui flant ab ortu, salubriores sunt,* inquit Aristoteles, *deinde ad Aquilonem, hæ namq; hyeme commodiores sunt.* Quod Aristoteles vniuersim tradit de ciuitatibus, id in OEconomicis speciatim accommodat ad ædes priuatas. *AEdes ita parandæ sunt,* inquit, *vt & rerum possessarum, & salubritatis, commoditatisq; rationem habeamus, vt æstate quidem ventorum afflatum, hyeme vero solem recipiant.*

Arist. 7. Polit. cap. 11.

Arist. lib. 1. OEcon. cap. 6.

Ad alia quæ addis, de elegãtia, magnificentia, & amplitudine collegiorum nostrorum, respondebo tibi non meis sed S. Bonauenturæ verbis; cùm enim calumniatores hanc quæstionem Ordini Minorum ponerent: *Cùm sancti Patres laudentur in casellis & vilibus habitaculis habitasse, quid est quod vos altas & magnas domos erigitis, & oratoria sumptuosa, & areas latas, magno pretio comparatis, cùm sitis pauperes & mendici, & contemptores mundanorum esse debeatis.* Respondit S. Bonauentura: *Cùm inter homines nos manere oporteat, aut ergo extra muros ciuitatis aut intra;* Et cùm fusè ostendisset, cur in solitudine extra hominum Societatem nõ viuant Ordinis S. Francisci Patres, addit: *Quod si intra muros habitamus, vbi propter frequentiam populi areæ cariores sunt, oportet & nos areas carius emere, quantum sufficiant pro claustro, oratorio, & officinis congruis, pro conuentu, hospitibus, & infirmis, & horto herbarum, tam pro*

S. Bonauent. q. 6. Reg. 5. Francisci.

pulmen-

pulmentario, quàm pro aëris recreatione, vt infirmi refocillentur, & sani conseruentur, & laßi in spiritualibus recreentur. Sæculares enim, qui frequenter vagantur, domi non indigent recreatione aëris. Religiosi verò, qui in cellarum reclusoriis religantur, nisi aliquam intus habeant aëris recreationem, citò languescentes tabescunt, & ad studia spiritualia inhabiles efficiuntur, ita quod nec sibi, nec aliis proficiunt in deuotionis internæ profectu, in sapientiæ intellectu, in virtutum exemplis, & in doctrina salutis. Et quamuis perfectis omnis locus aptus sit pro disciplinæ internæ exercitiis, imperfectis tamen, & adhuc egentibus eruditione virtutis, opus est etiam exteriori distinctione officinarum claustralium, vt sciant, vbi tacere debeant, vbi loqui liceat, vbi orare, vbi laborare, vbi legere, scribere, vel comedere; vbi sit requies infirmantium, vbi repausatio de labore itineris venientium, & aliorum, quæ in collegiis sunt necessaria, ne si confusè indifferenter omnia fierent pro libitu, iam nec disciplina, nec quies, nec deuotio, nec ordo inter fratres, sicut expedit, seruaretur, quod esset in magnum detrimentum Religionis, & in scandalum alienis, & in destructionem salutis, quia nec minores discerent, à quo proficerent, nec perfecti alios ædificarent. Ita S. Bonauentura pro Ordine suo & nostro. Quod libro primo dicebam, id hîc itero, te, si Collegia nostra obire velis, mente tamen non liuida, sed candida, longè plura reperturum, quæ sint magalia, quàm quæ palatia. Sed de hac re pluribus contra Auctorem historiæ Iesuiticæ; vt & de querelis ob ædes multis locis emptas & dirutas: nā si emptæ sunt, iusto igitur titulo acquisitæ sunt; nunquam enim emuntur, vel à nobis vel à nostris patronis, eo modo; quo Iezabel emit *vineam Naboth:* Et meritò etiam dirutæ sunt, cū Domino licitum sit ædes suas, arbitratu suo, vel demoliri, vt nouas substituat; vel antiquas renouare & concinnare, vt functionibus publicis & priuatis accommodet.

In Refut. cap. 6. pag. 97.

Ad-

Adiungis: *Quãquam collegia & ædificia sua in bona communia referri velint, cauent tamen diligenter, ne Respublica, iisdem bonis communibus; imo ne & priuatis subditorum bonis vtatur.* Non scio, vbi vnquam Iesuitæ collegia, templa & gymnasia sua inter bona communia retulerint, ea notione, qua bona, quæ sunt totius Reipublicæ, vulgò communia bona appellamus. Etsi non negamus, collegia, scholas & templa nostra pertinere ad bona communia, quatenus ad commune bonum exstruuntur: scholæ præsertim, quibus vtendi & fruendi omnes potestatem habẽt: sunt enim *vniuersitatis* non minus *ac theatra & stadia.* Et quamuis Iureconsulti dicant, *res sacras & religiosas & sanctas nullius in bonis esse*, nos tamen Ecclesias nostras in omnium bonis esse cupimus, ita vt omnibus sint bono & saluti. *Si de Principe,* inquis, *aut legato, aliisq́ue personis publicis in domos suas recipiendis agatur, manibus pedibusq́ue contendunt, ne id fiat, & priuilegia obiiciunt.* Omnibus à natura sua insitum est, vt priuilegia sua defendãt. si ergo immunes sumus ab hoc onere, & legitimè excepti, vt certè sumus, quia Pontificis benignitate excepti sumus, mirandum non est, si ius nostrum tueamur. Iustè enim agit, qui à iure suo non discedit. Nec nouum est hoc priuilegium. Idem iam olim Clericis concesserat Constantinus Magnus, *Iuxta sanctionem*, inquit, *quam dudum meruistis, & vos & mancipia vestra, nullus nouis collationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis, præterea neq́ue hospites suscipietis.* Et ante Constantinum eadem immunitas Professoribus litterarum concessa est. *Magistris,* inquit Iureconsultus, *qui ciuilium munerum vacationem habent, item Grammaticis & Oratoribus, & Medicis, & Philosophis, ne hospitem reciperent, à Principibus fuisse immunitatem indultam, & D. Vespasianus, & D. Hadrianus rescripserunt.* Et hanc immunitatem Me-

Instit. de rerum diuis.

De legatis hospitio recipiendis.

L. Iuxta. C. de Episc. & Cler.

L. Munerum. ff. de munerib.

Dio lib. 53.

L. Medicos. C. de Professorib. L. Grammaticos. C. eod.

dicis primus concessit Augustus, liberatus graui periculosoque morbo, vt scribit Dio. Eandem Medicis, & maximè Archiatris, Grammaticis, & aliis litterarum Professoribus, & Doctoribus legum contulit Constantinus Magnus: Confirmarunt eandem prædictis, & ad Oratores præterea, & Philosophiæ Præceptores extenderunt Honorius & Theodosius. Nihil ergo præter ius fecerunt illi, qui hoc priuilegio Iesuitas quoque ornarunt, cùm & ipsi politioris litteraturę, Philosophię & Theologię sint Professores.

De Ioãne Bonhomio, Episcopo Vercellensi.

3. Reg. 21.

Addis: *Lucernæ in Heluetia noluerunt recipere Reuerendißimum, Vercellensem, Nuncium Apostolicum, qui proinde ad arma spiritualia confugere cogitabat.* Calumniatores illos, qui impulsu impiæ Iezabelis, innocentē Naboth de crimine impietatis & læsæ maiestatis postularunt, vocat sacra scriptura *filios Belial, filios Diaboli*, & *viros diabolicos*, eò quod nihil propemodum magis sit Diaboli proprium, quàm innocuos variis criminationibus & calumniis infamare, & in discrimen nō modò existimationis, verùm etiam capitis adducere. Hos tam egregios viros cum toto tuo libro strenuè & impigrè imitatus fueris; eos, neq; iā deserendos esse ducis, quia impigrè mentiris. Et quamuis pauculis illis Nehemiæ verbis; *Non est factum secūdum verba hæc, de corde enim tuo componis hæc:* rem totam transigere liceret, alium tamen mendacio tuo expugnando arietem admouebo, aliisque spiculis te conficiam. Anno Domini 1579. mense Iunio, missus est Ioānes Franciscus Bonhomius, Episcopus Vercellensis, à Gregorio XIII. Pontifice Maximo, Nuncij Apostolici titulo & nomine, ad Catholicos Heluetiæ Ordines, qui recta Badam contendit, vbi tum Ordines conuenerant; hinc Lucernam petiit:

petiit: Quem cùm Lucernenses, pro eximia sua in Sedem Apostolicam reuerentia & obseruantia, debito cum honore salutare & excipere statuissent; iamq; Clerus & pars Senatorũ domi, quæ ad ingressum necessaria erant, præpararent; pars autem, sub vesperum, vt ferebatur, aduenturo, obuiam longius ab vrbe processisset, derepentè fama vulgatur, Reuerendissimum in Monasterio Murensi, proximam noctem acturum, & postridie demùm Lucernam peruenturum. Quo rumore, à non falso, vt videbatur, auctore accepto, singuli domum sese receperunt, dilato salutationis officio in crastinum, cumque nihil minus, quàm de aduẽtu Nuncij Apostolici cogitaretur, ecce tibi sub crepusculum, tenebris se iam intendentibus, cum quietis tempus adesset, aduolauit Reuerendissimus cum suo comitatu, rectaq; ad Collegium Societatis IESV perrexit; cumq; nostri precibus, vt fit, priusquam cubitum itur, intenti, nihil penitus de hac re compertũ haberent, & Ianitor Rectori, pro more, claues collegij tradidisset: paulò diutius extra portam Nuncio expectandum fuit, vt cuique contingit, quacunque sit dignitate, si intromitti velit tunc, cùm is, qui foribus prȩest, clauibus caret. Quam moram ȩgrè ferens Reuerendissimus Rectori excommunicationem minitari cȩpit: qui cùm causas tarditatis attulisset, & humi itidẽ positis genibus veniam petiisset; nec tamen Reuerendissimi animum inflectere posset, manauit res, vt euenire solet, ad aures ciuium & Senatorum; qui cùm postridie ad collegium venissent, Nuncium salutaturi, aduentumque gratulaturi, simul etiam rogarunt, vt Rectori ignosceret, eumque ab excommunicationis timore liberaret; non enim contemptu factam illam moram, sed casu; nec tam

culpam, si qua sit, hærere in Rectore, quàm in tempore: vix enim aliter contingere, si quis aditum postulet, absente Ianitore & clauibus Rectori redditis: Nec hoc tantùm illi; sed & adiecerunt, nisi à consilio desistat, se proprium tabellarium ad Pontificem missuros, qui Rectorem excuset, absoluatq; ab excommunicatione, si eam, vt minabatur, infligat. Motus Reuerendissimus tãtorum virorum intercessione, ipsiusq́ue rei æquitate, ad lenitatem sese dedit, & Rectorem in gratiam recepit. Ita res acta est, mi pseudocatholice, & ita actam esse, testem do eum, qui interfuit, nobilem & eximium virum Dominũ Renvvardum Cysat, Equitem auratum & Comitem Palatinum; inclytę Reipublicę Lucernensi à Cancellis, qui testimonium, manu sua scriptum, & sigillo suo subsignatum, hoc ipso anno M.DC. de hac re, XIII. Februarij nostris tradidit, quod seruo, & cuique id inspicere volenti, libens volensq; monstrabo; cuius fides cuiuis prudenti potior erit, quàm tua futilis mendacitas, præsertim, cùm etiam sine hoc testimonio narratio tua vanitatem oleat; quis enim credat, vllum Rectorem tam esse inhumanũ, & erga Sedem Apostolicam tam parum reuerentem, qui Nuncium Apostolicũ, sub ipsam noctem, excludat; præcipuè talem, qualis erat Vercellẽsis. Fuit enim cùm publicè de Ecclesia, tum priuatim de Societate nostra optimè meritus, non modò in Italia, sed & in variis Germaniæ locis, & eius ferè solius impulsu & hortatu Collegiũ Friburgense in Heluetia conditum est, & fundatum: qui & ex singulari amore, quo nostros complectebatur, ad nostros plerunque diuertere solebat, missa famulorum turba ad hospitium, quem & ego, semel atque iterum, in hoc Ingolstadiensi Collegio hospitem vidi. Hactenus de Vercellensi.

Iam

Iam tu perge. *Ecclesias habere procurant, quantum fieri potest, contra piæ antiquitatis morem, lucidissimas.* Reprehēdis, vt video, hunc morem, quia *piæ antiquitati* repugnat, si vlla te piæ antiquitatis cura tangeret, Caluinianus aut Caluinopapista non esses. Adeóne depuduisti, vt Iesuitis, *piam antiquitatem* obiicias, de qua tu ne micam quidem habes? Deinde si lucida templa piæ antiquitati repugnāt, cur ergo Iustinianus Imperator, Sanctis Cosmę & Damiano templum valde lucidum condidit; *Veterem structuram permutans*, ait Procopius, *impolitam planè & indignam tantis cælitibus, elegantia, magnitudine, & fulgore luminis templum illustrauit.* Idem Imperator, auctore Procopio, *Michaelis Archangeli* templum, paruum admodum & tenebricosum, *in eam formā, qua nunc apparet*, hoc est, *in splendidam & lucidam transtulit.* Duo itidem templa, quorum alterum fuit Diuis Petro & Paulo Apostolis; alterum Diuis Sergio & Baccho Martyribus sacrum, non obscura esse oportuit, *quia vtrumq;*, vt ait Procopius, *fulgore lapillorum solem vincit.* Et templum S. Acacij, *eiusmodi erat splendore, vt eam de se opinionem præberet, quasi totum niuibus perflueret.* De principe templo Constantinopoli, quod Sophia appellatur, ita Procopius. *Lumine & splendoribus solis mirificè abundat. Diceres locum illum, non externo sole illuminari, sed fulgorem in ipso templo enasci, tanta copia luminis templo affunditur.*

De Ecclesiis Societatis.

Procopius lib. 1. de ædif. Iustiniani.

Cæteris minus, inquis, *luce indigere videntur, cùm diuina officia in illis Ecclesiis non celebrentur.* Quid? non celebrantur diuina officia in nostris Ecclesiis? Quid ergo est sacrosanctum Missę sacrificium, si non est diuinū officium, quod in templis nostris quotidie à non paucis sacerdotibus immolatur, vt suo loco dictum? Quasi verò templa propter solos cantores oporteat esse lucida; *Multorum*,

inquis, *peccatorum, vt fama est, occasionem præbent:* At tu passim multorum mendaciorum & conuiciorum occasionem, etsi non præbitam, arripis. Secundò, quæ isthæc tua est ratiocinatio; *templa Iesuitica sunt lucidissima, ergo Iesuitæ multis flagitiis patrandis occasionem subministrant?* Dic mihi, quęnam loca aptiora sunt flagitiis, obscura an lucida? Lucemne magis sectantur, qui malè agunt, quàm tenebras? Vereor ne ex Euangelio expungas illud pronunciatum: *Qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* *Pulcherrimas quasque fœminas*, inquis, *ad suas Ecclesias allicere dicuntur, illas vna, in medio Ecclesiæ, parte omnino lucidissima, scamnis ad id dispositis, includunt, ita quidem, vt puellarum formâ iuuenum oculis depascendis, nullibi maior quàm in Ecclesiis Iesuitarum, præstetur commoditas.* Nos ad templa nostra neminem allicimus, patent omnibus, omnibus vel veniendi vel emanendi est æqua potestas; siue sint viri, siue fœminæ, siue senes, siue iuuenes, siue opulēti, siue egeni. Nec obstare possumus, quò minus tu aut tui similes, lasciuum oculum alicui adiiciatis, quia oculi alieni non sunt in nostra potestate; Effode, tibi, si placet, oculos, vt habeamus nouum Democritum: fortè alij, quibus tam petulans visus, exemplum tuum imitabuntur. Neq; hæc est culpa lucidi templi, sed impuri animi. Quid sole lucidius, & aëre à sole illustrato? num propter improbos, soli & cælo tenebras inducemus, ne oculus impudicus peccet? Et dum oculis paucorum libidine æstuantium, consulimus auferendo lucem; maiorem opportunitatem flagitia consciscēdi suppeditabimus inducendo caliginem. Præterea si, vt fit in quibusdam prouinciis, locus proprius, & à virorum statione, septo segregatus, fœminis deputatur; iam ergo, quantum licet, malo huic remedium adhibetur; cùm mutui

Ioan. 3.

mutui conſpectus nulla ſit facultas;& qui hoc modo fœminas à viris ſeiungunt, veteris Eccleſiæ ritum obſeruãt, cui in more poſitum, mares à fœminis muro ſeu tabulato intermedio diſtinguere, id quod ex hiſtoria Eccleſiaſtica liquet, & ex Philone de Ieſſęis, & ex Procopio de ædificiis Iuſtiniani: quanquam huius conſuetudinis nullus eſt in Germania, quod ſciam, vſus, nec apud Catholicos, nec apud Hæreticos, quia nationis genius tantã cautelam requirere non videtur: Nec templa ſcenæ ſunt, aut theatra, vt eò homines, turpitudinis cauſa, confluãt, ſed ſunt orationis & diuini cultus domicilia. Quocirca licet Satan aliquis ſtet inter filios Dei, hoc eſt, nebulo impudicus, inter pios; qui quæ ad ſalutem deſtinata ſunt, ſibi vertat ad exitium: is non magis eſt morãdus, quàm Chriſtus morabatur illos, de quibus dicebat; *ſinite eos, cæci ſunt*; nam nemo propter iſtos templa occludet, ſicut etiã in Bethleem, ad prę ſepe Domini, non eſt intermiſſus cultus diuinus, eò quod in ſacratiſſimo illo loco, Diaconus quidam, ſanctimonialẽ nutibus & nictibus ad illicitum congreſſum incitaſſet, vt ſuprà ex S. Hieronymo retulimus. Nullus locus tam ſanctus eſt, quem flagitioſi contaminare nequeant, & nulla perſona tam caſta, integra & innocens, quam Venereis oculis luxurioſus furcifer aſpicere non poſſit.

Viennæ, inquis, *res eò deuenit, vt meretrices, quæ videri cupiũt, ad Eccleſias Ieſuitarum libenter ſe conferant; abuſu verò deprehenſo, honeſtiores fœminæ vel ſpõſæ, maritorum iuſſu, abſtineant.* Libenter quærerem ex te, an nouiſſes & numeraſſes illa ſcorta: nam ſi nouiſti; vnde tibi tanta meretricum notitia, niſi ex familiaritate? & vnde familiaritas, niſi ex conſuetudine? At ſi tu non nouiſti, ſed ex aliorum relatione cognouiſti, tum de illis itidẽ ſciſcitabor,

vnde

vnde tam accuratè, tanta in turba, meretrices nouerint, nisi ex familiaritate; quæ familiaritas, vnde, nisi ex consuetudine? & iam vel hinc elucescit, quantæ fidei sit tota illa narratio. Nam meretriciis Porciis tanti est mentiri, quanti tussire; tanti calumniari, quanti screare; tanti puris & castis maledicere, quanti manum vertere: quod enim ipsi fieri, aut factum optāt, id quasi fieret, aut factum esset, commemorant. Scorta profectò, vt spectent & spectentur, templa non eligunt. Fornicem & popinas, & similia tibi non ignota tecta, petunt, quasi ad hoc propositum longè accommodatiora. Qui cum consule Constantinopolitano quintum illum progressum seu processum agunt: quem, vt inquit Iustinianus, *pornas* quasi *Floralia* appellant, ij non adeunt templum *Sophiæ*, aut *Irenes*, aut *Anastaseos*, aut D. Virginis *Blachernium*, aut illud ad *Fontes*; sed ad theatra properant, *vbi & his, qui in scena risum concitant, locus est, & tragœdis pariter, & Thymelicis saltationibus, & id genus aliis*, quibus pascuntur spectatores pulchrarum formarum. Præterea, licet, quæ scribis, veritas tibi dictasset, quę, obsecro, nostrorū culpa est? Num ad fores publicæ Ecclesiæ adstare, & singulos ingressuros & egressuros examinare licet, eo modo, quo olim Absalon stabat ad portas Regiæ, & ex singulis, quid cuperent, percontabatur; vt intelligamus, qui genus, vnde domo, qua mente in templum concedant; quibus moribus vitam agant; Virgines ne sint, an matronæ, an adulteræ, an prostibula? vt taceam, non raro euenire, vt quæ in templum venerat peccatrix, abeat iam non Thais aut Lais, aut Phryne; sed aut Magdalena, aut Maria Ægyptiaca; & (quod S. Augustinus ait de muliere illa, quæ erat in ciuitate peccatrix) *accedat ad templum immunda, vt redeat munda: accedat ægra, vt redeat sana; accedat confessa, vt redeat*

Nouell. 105.

S. Aug. lib. 50. Homil. Homil. 23.

deat professa. Si quis in templo Hierosolymitano, ipso festo exaltatæ S. Crucis, Mariam Ægyptiacã, aut Mariam Magdalenam in domo Simonis, impuris oculis aspexisset, quonam iure culpam adscriberes iis, quorum in cura templum illud, aut domus erat? Nonne etiam ille ipse impurus, deceptus fuisset, aspiciendo, vt impuras illas, quæ iam per pœnitentiæ lauacrum contractas maculas eluerant, & ex seruitute Diaboli ad iugum Christi transierant, sicut deceptus est ille Pharisæus, qui iniquis oculis publicanum intuens, eundem in prioris adhuc vitæ sordibus hærere existimabat? Nimis impotens & impudens sycophãta es, dum calumnias ex iis rebus texis, quæ num accidant, certò non scis; & si accidant, non tantum nostris in templis accidere possunt, sed in omnibus, imò vbique locorum, & quidem longè facilius ac frequentius.

De gradibus Societatis.

At nunc propius ad singulos gradus nostri Ordinis exagitandos accedis. *Alumni*, inquis, *siue in Nouitiatu, siue etiam illo exacto, maiore sollicitudine cæteris instituuntur.* Nescio vnde tibi *alumni* nomen, quod nostræ Constitutiones nulli ex nostris, quod sciam, tribuunt. Nam qui in probatione versantur, ij tyrones aut Nouitij audiunt: qui finito tyrocinio vota simplicia nuncupant; ij appellantur *scholares* aut *scholastici*, si aut iam docti sunt; aut literarum studiis addicuntur, vt docti fiant. At qui domesticis ministeriis destinantur, & Marthæ sortem sectantur; ij Coadiutores temporales non *Formati* nominantur. *Alumni* nomen tu tibi retine, quod cùm olim quidam non professis, & nondum in Coadiutorum Formatorum catalogum adscriptis tribuerent, tolerandum erat; quia bona mente id faciebant. A te nomẽ hoc non accepto; quia mala mente id vsurpas, nobisq; attribuis,

vt materiam calumniandi habeas. *Ex vniuersa*, inquis, *iuuentute alliciunt ad se pulcherrimos, ditissimos, nobilissimos, præstantissimos, ac donis excellentissimos.* Non modò Caluinianus es, vt video, sed & hyperbolicus Caluinianus, cui nihil nisi *superlatiuum* placet. Dixi iam suprà, quales conditiones exigamus ab iis, qui in Societatem alleguntur: nec mirum, cautionem adhiberi; quanta enim cura olim legebantur tyrones ad arma illa Martia; cur non & ad nostra spiritualia, vbi amissio victoriæ eò periculosior, quò maior est salus animæ, quàm corporis? *Qui delectum acturus est*, inquit ille, *vehementer intendat, vt ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligat, qui implere valeant officium bellatoris.* Et nos sine discrimine, *Tros Rutulusue fuat*, quosuis in Societatem nostram adsciscemus? Vetuit olim Deus sibi immolari *asinum*, ouem loco eius postulauit. *Primogenitum*, inquit, *asini oue redimes*, nec ferre voluit hostiam, quæ haberet maculam, quæque clauda esset, vel cæca, aut aliqua parte deformis, aut debilis; *non immolabitur Domino* DEO *tuo*, inquit. Cur igitur quiuis, Deo, in religione dedicarentur & consecrarentur? Delectu itaque opus est, &, vt rectè monet doctor ille militaris disciplinæ, *à magnis viris magna diligentia eligi idoneos conuenit iuniores.* Nec Christus quosuis suum in Collegium adsciuit; nominatim exclusit quendam, quem à spiritu immundo liberarat; licet magnis precibus flagitantem, vt reciperetur. *Cumq́ adscenderet nauim*, inquit S. Marcus, *cœpit illum deprecari, qui à Dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo, & non admisit eum; sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos. Pulcherrimi*, inquis, *alliciuntur.* Corporis dotes non negligimus, quia nec Deus in postremis eas habuit, cùm quinam sacerdotio fungi deberēt, præscripsit his verbis: *Homo*

Quales in Societatem adscribantur.

Veget. lib. 1. cap. 6.

Exod. 13. & 34.

Veget. lib. 1. cap. 7.

Marc. 5.

Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, si vel grandi, vel paruo, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, si herniosus, omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo. Non quærimus tamen Aglaiæ filios, Parides, Narcissos, Adonides, aut Absalones, quia *vana est gratia, & fallax puchritudo:* iuuenis *timens Dominum,* ipse *laudabitur:* satis est corporis totius constitutio & conformatio talis, qualem olim Deus desiderabat in iis, qui templo & altari ministraturi erant. νῦν χρὴ θεάσασθαι, ait ille, οὐδὲν τι τῆς εὐμορφίας ὄφελος, ὅταν τις μὴ φρένας ἔχῃ. *Animus spectandus est, nihil pulchritudo iuuat, cùm quis mente caret. Longè arbitror pellendos à castris;* inquit Vegetius, *piscatores, aucupes, dulciarios, linteones, omnesq́; qui aliquid tractasse videbuntur, ad gynæcea pertinens.* A nostris item castris, tui illi *pulcherrimi* meritò excluduntur, si pulchritudo ingenij externæ speciei non respondeat; quia imbelles sunt. Hinc & Homerus, cùm dixisset Nireum, post Achillem, fuisse omnium formosissimum eorum, qui ad Troiam venerãt; mox addidit; ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην, *sed erat imbellis,* & effæminatus ad prælia.

Leuit. 21.

Eurip. Oedip.

Veget. lib. 1. cap. 7.

Iliad. 2.

Ditißimi, inquis, *alliciuntur & nobilißimi.* Nec diuitias, nec nobilitatem cupimus, aut captamus, satis nobis est si candidatus sit cæteris animi & corporis ornamẽtis exornatus, diues & nobilis probitate & moribus. Nobis placet de nobilitate sententia S. Gregorij Nazianzeni, quam his verbis explicat. *Magnis omnibus & excelsis viris, vna patria est Hierusalem, in quam municipatum nostrum, vitæq́; functionem recondimus. Omnibus genus vnum, si infe-*

S. Gregor. Nazian. orat. ad Arianos.

riora hæc ſpectare velis, puluis & limus: ſi ſuperiora, ſpiraculum illud, cuius participes facti ſumus, quodq́ incorruptum ſeruare iubemur, & cũ quo inibi ad tribunal ſiſti neceſſe eſt, vt diuinitùs inditæ nobilitatis imaginisq́ rationem reddamus. Quiſquis igitur rectâ ratione viuẽdi, animique ad exemplar ſuum inclinatione ac defixione ſpiraculum illud conſeruauerit: huic demum nobilitatis ratio conſtabit. Contrà, qui vitiis illud ſceleribusq́ fœdauerit, formamq́ alteram, hoc eſt, ſerpentis ſibi induxerit, ille verè ignobilis & obſcurus erit exiſtimandus. At terrenæ hæ patriæ, atque hæc generum diſcrimina, breuis huius & caducæ vitæ noſtræ & ſcenæ ſunt ludibria. Quam enim quiſque terram, ſiue per tyrannidem, ſiue per calamitatem antè occupauerit, ea patria dicitur, cuius omnes æquè hoſpites & aduenæ ſumus, quantumlibet vocum appellatione ludamus. Iam genus illud nobile cenſetur, quod vel olim opibus & copiis excelluit, vel quod nunc ſuperbè intumeſcit; ſordidum contrà & ignobile, quod à parẽtibus pauperibus ducitur, vel propter calamitatem, vel propter animi probitatem. Quid enim afferri queat, cur ſuperna hæc nobilitas eſſe poßit, quæ partim nunc incipit, partim extinguitur, aliis quidem negatur, aliis autem reſcripto conceditur? Hæc mea de his rebus eſt ſententia: eamq́ ob cauſam tibi quidem per me licet, vt ſepulchris & fabulis inſoleſcas, magnificeq́ de te ſentias. Ipſe verò meipſum pro viribus ab errore & impoſtura repurgare nitor, vt vel incolumem nobilitatem tuear, vel amiſſam recuperem. Hæc ſanctus Gregorius Nazianzenus.

Iam perge. *Docentur ex inſtituto meditari & contemplari diuina, & vitia odiſſe, virtutes amare.* Nihil dum video, quod reprehenſione dignum; pergamus ergo; *Capitibus illorum Magiſtri infarciunt captiuationem, præcipuè intellectus, in obſequium ſuperiorum, tanquam Societatis propriam, & religionis fundamentum, quam & mortificationem*

excel-

excellentissimam, & *voluntatis resignationem Deo gratissimã vocant*. Loqueris de his rebus sicut surdus de suauitate Musices & harmoniæ. Religiosæ vitæ fundamenta, sunt *abrenũciatio* seu *renunciatio*, seu *abnegatio*, seu *abdicatio*, seu *resignatio*, & *abiectio* omniũ, quæ qs possidet, vt ad ꝓpositũ finẽ liber ab omni impedimẽto contendere queat. Et quia non modò externa bona possidemus, sed & interna, in quibus principem locum tenent voluntas & intellectus, ideo & his itidem *renunciandum* siue *abrenunciandum* est, vt velimus id, quod vult Deus; & bonum esse iudicemus, quod bonum esse iudicat Deus, & is, qui Dei loco nobis præest; vtque nolimus, quod Deus non vult, & expedire non iudicat, & is, qui nobis Dei loco præest, tanquam diuinæ voluntatis interpres, ita vt nostrũ *velle* & *nolle* & *iudicium*, cum Dei & Antistitis *velle* & *nolle* & *iudicio* concordet: Vt quiuis verissimè dicere possit Deo: *Tuus sum ego, saluum me fac.* Nihil mihi reseruaui, omnia tibi transcripsi & resignaui. Et hæc omnium rerum *abdicatio* & *abnegatio*, omnis Religiosæ vitæ & familiæ fundamentum est, non tantùm nostræ, vt tu nos docere fingis, Etsi B.P.N. Ignatius speciatim nobis, tanquam obedientiæ filiis, præcepit, vt in abnegatione intellectus & proprij iudicij excellere studeamus. At nunquam dixit, hanc *abrenunciationem* non pertinere etiam, ad alios Religiosos. Vtinam omnes tam sedulò eam sequerentur & amplecterentur, quàm omnibus Religiosis, vel propter vnicum obedientiæ votum, necessaria est. Christi monitum est; *Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Inter hæc omnia etiam iudicium proprium, & quidem præcipuè, numeratur, non enim frustra appellatur *proprium*. Nec requirunt superiores hanc intellectus & voluntatis resignationem suâ causâ, vt tu

Quomodo instruantur tirones Societatis.

Psalm. 118.

Lucæ 14.

hîc nugaris, ſed cauſa Dei, cuius vices gerũt; & cauſa ſubditi, cuius ſalutem, & ſpiritualem profectum procurant. ſi ſubditus proprij iudicij & voluntatis adhuc tenax aliquando calcitret & refragetur, in promptu eſt Antiſtitibus cum Moyſe & Aarone dicere: *Nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos? Nec contra nos eſt murmur veſtrũ, ſed contra Dominum.*

Exod. 16.

Ais: *Noſtros cum hac ſua intellectus captiuatione, nihil aliud ſpectare, quàm quod quantum reuerentiæ erga ſuos ſuperiores habent, tantum cõtemptus erga alios omnes ordines præſeferant.* Benè vetus vates; οὐκ ἔστ' ἀναιδοῦς ζῶον εὐθαρσέστερον, *Nulla beſtia eſt homine impudente audacior.* Quæ enim audacia, tam falſa chartis illinere, & mundo obtrudere? *O hominem*, ait S. Auguſtinus ad Fauſtum, & ego ad te, *ſe cogitantem dictorem, & alium non cogitantem contradictorem. Vbi eſt acumen tuum? An in mala cauſa non poſſes aliter? Sed mala cauſa, te vana loqui coëgit, malam verò te habere cauſam nemo coëgit.* Quid enim à Religioſa modeſtia, & ſubmiſſione alienius, quàm ſe vel vni anteferre; nedum verbo, vel facto alios in eandem militiam, etſi non ſub iiſdem ſignis, adſcriptos, arroganter aſpernari; quaſi tu doctior aut melior, Deoque ſis acceptior? Profectò, qui ita comparatus eſſet, is ne fundamentum quidem religioſæ vitæ ieciſſet: tantum abeſt, vt omnibus renunciaſſe ex Chriſti præſcripto cenſeri poſſet. Sed tu & tui ſimiles impoſtores id vnũ ſtudetis, vt apud alios Ordines in odium nos adducatis atque adeò efficiatis, vt non ſolum à vobis iniuria nobis inferatur, ſed & ab aliis. Nam vt Herodotus ait: *In calumnia, quæ res eſt grauiſſima, duo ſemper ſunt, qui iniuriam faciunt, is nimirum, qui calumniatur, & qui calumnianti fidem habet, antequam verè rem cognoſcat. Alter autem*

S. Auguſt. lib. 16. contra Fauſtum, cap. 26.

Herodot. lib. 7. Refert Stobæus ſerm. 40.

iniuriam patitur tum à calumniatore, tum ab illo, qui ipsum, aures calumnianti præbens, pro malo reputat. Sed tam crasso filo contexis mendacia, vt sperandum sit paucos fore, præsertim ex Religiosis familiis, quibus oculos perstringere & fucum facere queant.

Nunc conuicia ex lupanaribus haurire incipis: *Fama est*, inquis, *per alienorũ pulchritudinem, aliorum verò iuuentutem, otium, & rerum abundantiam, obscæna frequenter omnium ordinum inter ipsos interuenire.* Etsi de hoc argumento satis fusè suprà scripsi, hîc tamen necessariò addenda sunt nonnulla; vt lector honestatis amans, clarè perspiciat, quàm intolerandi sint isti calumniatores, quibus nulla religio; tam infanda flagitia religiosis affingere. Ac primùm nec priuatim nec publicè profitemur, vt iste mentitur, nullum ex nostris, peccato, quod castimoniæ aduersetur, inquinari posse, scimus enim, quos inter hostes degamus; scimus quàm cautè agendum & ambulandum sit, vt qui stat, ne cadat: sed hoc profitemur publicè & priuatim; & quidem verissimè, nos non modò in Societate nullam impuritatem, sed nec vllum impuritatis indicium ferre: ac proinde, si quis quid in hoc genere committeret, etiam professus, etiam doctissimus, nobilissimus, multisque præclarè gestis celeberrimus, non toleraretur, sed eis, quas tam turpe Religioso nomini flagitium meretur, pœnis subiiceretur, tandemque penitus ex Ordine exturbaretur: Nec mirum, exsistere posse, qui vocationis suæ immemores, retrò respiciant, & ad ollas Ægyptiacas suspirent. Nullus cætus tam sanctus est, in quem se non insinuare queat aut Iudas aut Nicolaus Antiochenus, aut, si talis non veniat; in quo talis effici nequeat.

De castitate.

Hæc

Hæc enim mortalis huius vitæ sors est & ratio. Hæc cuiuscunque status conditio. *Etiam de oliuæ nucleo*, inquit Tertullianus, *mitis & opimæ, & necessariæ, asper oleaster exoritur. Etiam de papauere fici gratissimæ & suauissimæ, ventosa & vana caprificus exsurgit. Lustraui monasteria Nitriæ*, inquit S. Hieronymus, *& inter Sanctorũ choros aspides latere perspexi. Neque in bona segete nullum est spicum nequam*, ait Varro, *neq; in mala, non aliquod bonum.* Cuius dicti partem priorem probo, posteriorem non item, propter Hæreticos, quia, vt Propheta canit, *Qui optimus in eis est, quasi Paliurus; & qui rectus, quasi spina de sepe.*

Tertull lib. de Præscript.

S. Hier. lib. 3. contra Ruffin.

Mich. 7.

Sed isti, quod rarissimè contingit, id frequenter contingere clamant; & quod vnus aut alter admisit, id ab omnibus aut admitti aut admissum esse vociferantur, fraude calumniatoribus Religiosorum iam dudum vsitata, & à S. Thoma itidem notata, *Extendunt*, inquit, *crimina religiosorum quoad personas, vt scilicet, quod ab vno vel duobus geritur, toti Religioni imponere præsumant, quæ etiamsi ab aliquibus aliquãdo fiant, nullatenus sunt totali collegio imponenda; Non ergo propter hoc infamandum est Religiosorum collegium, si aliqui ex eorũ numero, grauia etiam peccata, committunt; aliàs simili modo & Apostolorum collegium vituperabile fuit, propter hoc, quod dicitur Ioannis 6. Nonne duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Vnde etiam Canticorum secũdo dicitur; sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Hæc S. Thomas.

S. Thom. opusc. 19. cap. 20.

Cæterùm, si quis accuratius inuestigare velit causas, quibus Hæretici calumniatores adducti, nobis & aliis Religiosis flagitia Venerea tam libenter & cupidè obiectant, is neque paucas, neque improbabiles reperiet. Primùm namque, cùm ipsi sibi persuadeant, castitatem *ob-*

seruatu

seruatu esse impossibilem; facilè fit, vt alios suo pede metiẽtes, *alienosq́; animos ex propriis æstimantes*, Religiosos castè viuere negent, deque iis ea suspicentur, imò & euulgent crimina, quæ ipsi consciscunt; & si quos videant, quibus melior ætas dat meliores vires & sanguinem; à se impetrare nequeunt; vt tales vitam pudicam agere credant; probè enim sciunt, quam ipsimet impudicam vitam viuant. Qua in re impurissimũ illud humani generis monstrum imitãtur, *Neronem*, inquam, qui putabat neminem posse esse pudicum, neminem castum, quia ipse flagitiosissimus & impurissimus erat. Idem de Magis & Philosophis Ethnicis scribit S. Athanasius. Idẽ S. Hieronymus, de Episcopis quibusdam Vigilantianis, qui non ordinabant Diaconos, nisi prius vxores duxissent, *Nulli cælibum credentes pudicitiam*, inquit, *imò, ostẽdentes, quàm sanctè viuant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes vxores viderint Clericorum, infantesq́; de vlnis matrum vagiẽtes, Christi Sacramenta non tribuunt.*

Sueton. in Nerone.

S. Athanas. orat. de pass. Domini.

S. Hieron. contra Vigilant.

Secundò, quia natura ita comparatum est, vt vitium oderit & accuset virtutem; libido, castitatem; impuritas, puritatem; impurus, purum; & libidinosus, castum. Quocirca nil insuetũ, si illud, quod solent, consilium capiant: *Circumueniamus ergo iustum* (& castum) *quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum: grauis est etiam nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ eius. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris, tanquam ab immunditiis.* Sit ergo *fortitudo nostra aduersus illum lex iniustitiæ*, & calumniæ & mendacij. Sensit hoc olim, & claro experimento didicit sanctus Gregorius, qui ob magnitudinem miraculorum,

Sap. 2.

quæ patrabat, *Thaumaturgi* cognomentum tulit; de quo ista sanctus Gregorius Nyssenus: *Cùm degeret in AEgypto, in magna Alexandri vrbe, in quam ex omnibus partibus Philosophiæ & Medicinæ studiosa iuuentus confluebat: molestum spectaculum æqualibus erat adolescens, super ætatem sobrietate temperantiaque ornatus. Eius enim vitæ puritatis & integritatis laus, impurorum probrum ac dedecus erat. Vt igitur aliquam excusationem intemperantes ac libidinosi haberent, si ipsi non soli tales esse viderentur; insidias comminiscuntur, & vafrum quoddam consilium excogitant, vt aliquam notam & maculam magni illius viri vitæ inurerent. Ac producitur ab eis, quæ illum calumniaretur muliercula meretrix, quæ corpore quæstum faceret, infamia irrogata, ex carcere dimissa. Cumque ille, pro consuetudine cum viris doctis atque delectis, in habitu graui & honesto, de quadam quæstione Philosophica dispiceret, vnáque, se cum illis exerceret, muliercula accedit, ineptis gestibus formam ostentans, & mollitiem, luxumque præ se ferens, & per omnia, quæ & dicebat & faciebat, sese consuescere cum eo simulans: tãdem dicebat: se mercedibus fraudatam esse, adiiciens etiam causas, præ impudentia, pro quibus querebatur, se mercedibus esse fraudatam. At cùm illi, qui eius vitæ puritatem & continentiam non ignorabant, indignarentur, & ira aduersus mulierculam commouerentur: neque vnà perturbatus est cum iis, qui ipsius nomine stomachabantur: neque quidquam eiusmodi dixit, cùm calumniis premeretur, quale pronunciare par esset eum, qui grauiter molesteque rem ferret; non testes vitæ aduocauit, non iureiurando probrum ab se reiecit; non malitiam eorum, qui hæc aduersus eum machinati erant, conuicit; sed submissa atque sedata voce, conuersus ad quendam familiarem; Heus tu,* inquit, *numera ei pecuniam, ne diutius importunitate sua propositæ quæstionis tractatum perturbet. Cùm autem*

Nyss. in vita S. Gregorij.

tem

tem is, cui hoc iniungebatur, à meretricula sciscitatus, quantam pecuniam ab illo posceret, sine mora omnem adnumerasset: atque ab lasciuis & proteruis aduersus sobrium & continentem insidiæ peractæ essent: & iam in manibus illius infamis lucrum esset, tunc diuinitus & continentia adolescentis probatur, & calumnia æqualium patefit. Simul enim atque manu pecuniam accepit, spiritu infelici atque maligno correpta, fremituque immani atque ferali, diuerso à voce humana sono, ingemiscens, collabitur prona, in medio cætu congregatorum, spectaculum horrendum atq; terribile præsentibus repentè facta, cùm & capillus, quem suis manibus vellebat, dilaceratus atque disiectus, & oculi inuersi essent, & os spumam emitteret. Ac non prius à dæmonio suffocari desiit, quàm magnus ille Deum pro ea inuocasset atque placasset.

Tertiò, non latet Hæreticos, nullum propemodum vitium excogitari posse, quod Religiosis maiorem notam inurat, insignioremque apud plerosque contemptum pariat, quàm sit libido. Quocirca, cùm Religiosorum existimationem, quibuscunque modis possunt, labefactare conentur, hanc potissimùm machinam adhibent, fandaque & infanda comminiscuntur seu verè seu falsò, parum morantur; *Dolus an virtus, quis in hoste,* & in calumniatore, *requirat? Non sunt contenti*, inquit sanctus Thomas, *quælibet mala confingere, sed grauissima, quibus eos suspectos reddant & hominum Societate indignos, & omnibus odiosos, &, vt eos sua detractione plenius opprimant, eis imponunt mala illa, quæ in Ecclesia, pessima inueniri possunt.*

S. Thom. opusc. 19. cap. 22.

Quartò, cùm vt in aliis, ita & in calumniis hodierni Hæretici & calumniatores sequantur vestigia veterum Ethnicorum, hæreticorum, & calumniatorum, nihil ab

ingenio suo alienum faciunt, si eosdem etiam impigrè imitandos sibi proponant, Venerea probra, & dedecora Orthodoxis, Religiosisque obiectando: quæ enim flagitia Ethnici olim Christianis obiecerint, testes locupletes habemus, Iustinum Martyrem, Athenagoram, Origenem, Minutium Felicem, Tertullianum & alios. *Dicimur*, inquit Tertullianus, *sceleratissimi, de sacramento infanticidij, & pabulo inde: & post conuiuium incesto, quod euersores luminum canes, lenones scilicet tenebrarum & libidinum impiarum, inuerecundia procurent*; Quos refutans, præter cætera, ita scribit: *Dicimur tamen semper; nec vos quod tam diu dicimur, eruere curatis: aut ergo eruite, si creditis, aut nolite credere, qui non eruistis: de vestra vobis dissimulatione præscribitur, non esse, quod nec ipsi audetis eruere.* Paulò pòst: *Discumbens dinumera loca, vbi mater, vbi soror, nota diligenter, vt cùm tenebræ ceciderint caninæ, non erres, piaculum enim admiseris, nisi incestum feceris. Talia initiatus & consignatus viuis in æuum. Cupio respondeas, sit tanti æternitas, aut si non, ideóne credenda? etiamsi credideris, nego te velle; etiamsi volueris, nego te posse: Cur ergo alij possunt, si vos non potestis? Cur non possitis, si alij possunt? Alia nos, opinor, natura Cynophanes aut Sciapodes, alij ordines dentium, alij ad incestam libidinem nerui. Qui ista credis de homine, potes & facere, cum homo es & ipse, quod & Christianus: qui non potes facere, non debes credere, homo est enim & Christianus, & quod & tu.* Hæc Tertullianus pro defensione Christianæ innocentiæ. Quantum autem hic de Christianorum impudicitia sparsus rumor, & ex eo in mentibus multorum progenerata sinistra existimatio, rei Christianæ obfuerit, his verbis docet Origenes: *Hæc falsa & iniqua opinio dudum valdè multos à religione*

Orig. lib. 6. contra Celsum. Tertull. Apolog. cap. 7. & 8.

nostra alienos tenuit, persuasos, quod tales sint Christiani: nec desunt hodieq; impostores, qui hoc pacto deceptos à se non sinant vel simplex colloquium habere cum Christiano homine. Quid alius Ethnicus, & quidem dux exercitus, sub Maximino Tyranno, contra Christianos commentus sit, in hunc modum refert Eusebius: *Alius dux exercituum apud Damascum Phœniciæ, mulierculas quasdam infames, impurasq;, è medio foro arripit, illisque adeo grauia se tormenta inflicturum interminatur, vt eas asseueranter dicere cogat, cùm quod olim fuissent Christianæ, tum quod nefandi sceleris cum Christianis consciæ exstitissent, tum quod in suis ipsorum templis, quæ Græci* κυριακὰ *vocant: res obscænas & libidinosas gessissent: & alia etiam, quæ eas in nostræ religionis reprehensionem & ignominiam falsò effutire voluit. Quarum voces in commentarios relatas, Imperatori etiam ostendendas curauit.*

Eusebius lib. 6. cap. 7.

Sed veniamus ad Hæreticos: *Quid Ariani* contra diuum Athanasium hoc in genere finxerint; quid contra Eustathium, Episcopũ Antiochenum; quid contra Euphraten & Vincentium, Orthodoxos Episcopos, dixi alibi. Lector Theodoretum cõsulat, & S. Hieronymum. Quantas Gregorius Patriarcha Antiochenus, vir sanctus, perpessus est ab Hæreticis criminationes? & inter cæteras etiam hanc, quod *cum propria sorore alteri viro in matrimonium data,* rem habuerit: quæ calumnia, ne euanesceret, libello consignata est, & oblata ab argẽtario quodam, ipsi Orientis præfecto. Stephani, quem Græci Iuniorem vocant, existimationem & famam sanctitate celebrem, Iconomachi calumniatores, eadem arte euersum ierunt; namque libello; quem pessimi impostores contra sanctissimum virum scripserant, hoc itidem flagitium inseruerunt, *quod mulierem quandam nobili loco natam* (Annam nomine) *fraude circumuentam, monasticis insititu-*

In Refut. Hist. Ord. Iesuitici.
Theod. lib. 2. hist. cap. 9.
S. Hieron. lib. 3. contra Ruff.
Euagr. lib. 6. cap. 7.

In vita S. Stephani inter opera Damasceni.

stitutis initiasset, atque in inferiore monasterio teneret, cumque ea noctu ad ipsum ascendente consuetudinem haberet. Adhæc, ipsius ancillam pecunia corrumpunt, inquit Auctor, *eique tum libertatem, tum aulici cuiusdam connubium pollicentes, persuadent, vt aduersus eam, simul ac sanctum virum, consentanea iis diceret: quæ illi in illo calumniis pleno libello contexuerant:* Similibus calumniis exercuerunt iidem impuri Hęretici Methodium, Patriarcham Constantinopolitanũ morum integritate, & animi constantia præcellentem: *Nam mulierculam quãdam,* vt ait Zonaras, *multo auro corruptam subornarunt, quæ se corruptam esse ab inclyto illo viro quereretur.* Hæc de Hæreticis è plurimis pauca.

Zonaras in Michaële & Theodora.

Nonnulla promamus de Catholicis seu potius pseudocatholicis, ad calumniandum nimio plus propensis, qui inuidiæ flammis succensi, ipsum S. Hieronymum, infamare ceperunt, quasi nobiles & diuites matronas, Paulam & Melaniam, lucri & amoris inhonesti causa, sanctioris vitæ prætextu, decepisset, & Hierosolymam, explendæ libidinis gratia, duxisset. Subornatus est, quò facilius res crederetur, nugigerulus, qui se nescio quid inhonesti de Hieronymo cum Paula vel vidisse, vel audiuisse assereret; eoque factum processit, vt calumniator ille captus, quęstionibus subiiceretur. Negauit ille, quod prius affirmarat: & insontem clamauit in tormentis, quem antea tanquam scelestum infamauerat. Inter Episcopos Galliæ sanctitate admodum claruit Arnulphus, Episcopus Metensis, quem tãti faciebat Rex Clotharius & Regina, vt eo incõsulto, nihil agerent: hinc calũniatores, viri sancti traducendi occasionem arripuerunt: Nam quidã *scelestus homo, nomine Notto,* inquit Ionas Abbas, *ausus est irrogare cum complicibus suis viro sancto iniuriã, asserens scilicet, eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem* dedi-

In Vita S. Hieron. Ex epist. 99. Eiusdem.

Ion. Abb. in actis Arnulphi Ep. Met.

deditum voluptati, ad cuius lectum nocturnis horis non solùm Rex, verùm etiam Regina, tanquam consilium flagitantes, interdum properarent. Qualis autem iste calumniator vita & moribus fuerit, declarat paulò pòst ille idem Ionas: *Nec multò post auctor huius detractionis, præfatus videlicet Notto, in huiusmodi criminibus diffamatur apud Regem, vt scelera eius vnà cum vita regalis gladius amputaret, nec non & filius eius eidem sententiæ subiaceret.* Hæc Ionas.

Cùm igitur & Ethnici, & Hæretici, inuidique & æmuli, specioso Religionis nomine tecti, semper consueuerint viros Religiosos, libidinis macula adspergere, insolens videri non debet, si idem scelus nostri Hæretici & sycophantæ audeant. Cùm de S. Cornelio Pontifice & Martyre, fidei desertores sinistra quædam disseminassent; his verbis eum sanctus Cyprianus defendit: *Quod quædam de illo inhonesta & maligna iactantur, nolo mireris; cùm scias hoc esse opus semper Diaboli, vt seruos Dei mendacio laceret, & opinionibus falsis gloriosum nomen infamet; vt qui conscientiæ suæ luce clarescunt; alienis rumoribus sordidentur:* Qualia non finxerunt de Iesuitis in hoc genere? Qualia nõ fingit iste impurissimus calumniator? quæ, si tormẽtis subiiceretur, vt ille S. Hieronymi impostor, falsa esse tam asseueranter pronunciaret, quàm impudenter nunc eadem vera esse asseuerat.

S. Cyprian. Epist. 52.

Artificiosè, inquit, *tegere & occultare satagunt, si quid existat.* Primùm, nõ opus magna occultatione, quia vos talia, multò sæpius, quàm contingant, mentimini contingere, idque non sine gaudio, quo ipso satis ostenditis, cuius spiritus sitis: Verè enim S. Augustinus: *Qui de talibus gaudent, abundat in eis iniquitas Diaboli.* Secundò, occultantur, ne si vos posteà resciscatis aliquem Religiosum in libidinẽ lapsum, vobis ruinæ exaggerandæ & ampli-

S. August. epist. 137.

plificandæ occaſio detur, quodque vnus fecit, id ſolito multiplicandi ſtudio, aut omnes, aut pleroſque facere aut feciſſe clamitetis. Proculdubio propter vnum Iudam, omnes itidem Apoſtolos proditionis accuſaturi fuiſſetis, ſi eo tempore vita vobis obtigiſſet. Ad extremum, quando Religioſi hæc & ſimilia celant, non faciũt deterius, quàm S. Auguſtinus, qui, cùm quidam ex ſua familia turpitudinis admiſſæ inſimularetur, tegere illud ſtuduit, ne in vulgus manaret. *Nam hoc eſt*, inquit, *quod præcauere conatus ſum, vt, ſi fieri poſſet, hoc malum nec vitandum negligeretur, nec in veſtram notitiam proferretur, vbi infructuoſè cruciarentur firmi, & periculoſè turbarentur infirmi*: atque adeò *ædificarentur in ruinam*, vt Tertullianus loquitur. Sed ſatis de hoc argumento: præſertim, ſi adiungantur ea, quæ libro primo copioſè aduerſus tuas calumnias diſſerui.

S. Auguſtinus loc. cit.

Alumni, inquis, *diu à profeſſione retardantur*: Tamdiu videlicet, quoad Societati ſe, ſuamque virtutem & eruditionem ſatis probent. Calumniare hanc moram, quãtum voles, propter te nihil innouabitur, ſed Societas poteſtate ſibi à Pontificibus, & Concilio Tridentino conceſſa vti perget, licet tu ad rauim vſque reclames. *Abhorrent*, inquis, *alumni à ſtatu Coadiutorum ſpiritualium. Alumni* fortaſſis non benè aliti, non Societatis culpa, ſed ſua. Nam verus Societatis alumnis, totum huius rei arbitrium ſuperioribus committit; nec profeſſionem, nec vllum alium ſtatum ambit, ſed indifferens eſt; quocunque vocatur, eò ſe alacriter confert, vt proinde Antiſtites vſurpare queant illud Centurionis: *Habeo ſub me milites, & dico huic vade, & vadit; & alij, veni, & venit; & ſeruo meo, fac hoc, & facit*. ſi refractarius ſit, aut ambitioſus, idque temerè appetat, quod patienter exſpectandum, non

De Profeſſione Societatis.

Matth. 8.

non procurandum aut extorquendum eſt, audeo dicere, talem, eo, quem petit, gradu indignū eſſe. Vſurpabo hîc verba S. Bonauenturæ, quibus ille inſigniter depingit Religioſos, qui ſua ſorte non contēti, altiora quæritant. *Qui ſe ad hæc officia impudenter ingerunt, indignantes, ſi ad ea tardius promouentur; quàm ſint imprudentes perpendere nolunt aut neſciunt, & eo ipſo ſe ad hoc oſtendunt & reddunt indignos. Nam ſi digni fuerint & idonei, non debent ſe ad hoc ingerere, ſed modeſtè expectare, quo vſq; per inſpirationem Dei à Prælatis ſuis & fratribus, ad hoc ſuo tempore aſſumantur. Si autem indigni vel nondum idonei, tum ſi ſe ingerunt, primo quidem temerarij ſunt, quod antequam vocentur, ad tantum officium currere præſumunt. Vnde Hieremias: Ipſi currebant, cùm ego non mitterē eos,* ſcilicet prædicare. *Et Paulus: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Idem alibi: Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, &c. Et Chriſtus dicit in Ioanne: Neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit, ſcilicet Pater. Secundò, ſuperbi, qui ſeipſos reputant dignos & idoneos, ad quod fortè nec Deus, nec fratres, vel Prælati ſui iudicant eos idoneos, ſicut Chore, qui voluit ſibi ſacerdotium vendicare. Tertiò, Stulti, quia cùm talia officia ſint occaſio tentationis per inanem gloriam, auaritiam, luxuriam, noxiam libertatem, & internæ deuotionis exſtinctionē, & alia plura pericula, quod ipſimet ſe talibus incautè ingerunt, nimis ſtultè ſe tantis periculis ſine neceſſitate exponunt, cùm fugere magis deberent à periculo, quàm illud appetere, neſcientes, quo exitu bellum, quod ſibi concitant, finiatur. Quartò, non carent rancore inuidiæ, vel contra eos, qui ad hæc officia eos promouere poſſunt, & non faciunt; vel qui fortè impediuerunt, imputantes illorum maleuolentiæ magis, quàm ſuæ inſufficientiæ, quod non promouentur, cùm ipſi ſibi videantur ad hæc digniores, quàm illi, quos vident iam promotos eſſe, quibus in ſcientia, & aliis ſe*

reputant aptiores. Hæc præclarè sanctus Bonauentura.

At professio, inquis, *est status perfectionis, licet ergo illam appetere.* Non nego, sed ita appetenda est, vt acceptetur, si ab iis, qui potestatem habēt, offeratur: non autem ita, vt quis eam siue per fas, siue per nefas, sibi procuret, contra Ordinis, in quo viuit, Ordinem, & consuetudinem, & contra sua ipsius promissa; nam cùm quis in Societate vouet Deo paupertatem, castitatem & obedientiam, simul etiam addit: *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones*, quorum sensus iste est: vt quis respectu celsiorum graduum non suo, sed Superiorum ducatur & regatur iudicio, vtque eam stationem accipiat & tueatur, non quam sibi elegerit, sed quam Antistes assignarit, nec quando sibi videbitur, sed quando Superiori. Hæc sunt promissa & pacta, contra quæ qui agit, is initũ cum Deo & Societate pactum violat. Deinde, si, quia status professi perfectior est, quàm sit status eius, qui simplicibus duntaxat votis Deo est obstrictus, licet eum statum procurare *importunè* & *opportunè*, ita enim tu intelligis, tum posset professus etiam appetere *Episcopatum*, aut *summum Pontificatum*, quia est perfectior status. Illi, qui erant ex septuaginta duobus Christi discipulis, potuissent ambire Apostolatum, tanquam statum perfectiorem, & ipsi vndecim Apostoli potuissent appetere similitudinem cum Petro, vt scilicet essent Pastores vniuersales à Petri Iurisdictione excepti, cũ priuilegio transmittendi hanc suam potestatem ad successores: quia hoc est quiddam longè perfectius, Si istæ tuæ appetitiones licitæ sunt & honestę, appetat miles gregarius esse Centurio: Centurio, Chiliarcha: hic, tribunus; tribunus, summus Imperator; ciuis petat esse consul; consul, dictator; pes, oculus: manus, caput: sensus, intellectus: appetitus sensitiuus, volun-

tas:

tas: Quod chaos; quæ confusio ex his perfectionis maioris cupiditatibus exsistet? Ordo Religiosus nihil minus, quàm Ordo erit; præsertim si talis sit Ordo, qui pluribus, iisque distinctis gradibus constet. Vbi cæteri erunt gradus, si omnes velint esse vel summus, vel in summo?

Agitur, inquis, *fauore & gratia in his gradibus conferēdis*. At cuius iudicio? tuo videlicet & tui similium, qui fauore & gratia agi credunt, quidquid in fauorem & gratiam suam non cernunt agi, qui semper credunt se negligi, & infimo loco reponi; quæ est natura ambitiosorum, sibique quiduis deberi existimantium. Verus Religiosus, etiam infima, summa putat. Hoc animo qui non est, nescio qua ratione Religiosi nomen & existimationem tueri queat. *Professi*, inquis, *opprimunt alumnos, & varia à Pontifice impetrant, quæ alumnis sunt fraudi*. At te mentiri fatebuntur omnes alumni, (vocemus enim hoc nomine, quandoquidem ita vocas) qui verè sunt alumni, hoc est, qui nec turbati, nec turbatores. Quàm parum enim membra superiora opprimunt subdita, tam parum opprimunt professi alumnos, nec vlla priuilegia aduersus illos impetrāt, quia quidnam professis debeatur, & quid scholasticis, iam definitum est, à P. N. Ignatio: vt proinde Pontificiis diplomatibus nihil sit opus. Imò multis in locis professi subsunt iis, quos tu *alumnos* vocas, hoc est, non professis, & libentissimè subsunt, Christumque in ipsis præcipientem & prohibentem agnoscunt. Ais: *Quosdam fuisse, qui conquesti sint apud Pontificē libello eidem oblato de Professionis dilatione, & quod viderēt se ita esse circūuentos, vt nullam sibi rem suam benè agendi viam permitti animaduerterent*, addis tamen, *imprudenter* id eos aggressos: in quo pleno tibi assensu assentior. Talia enim non nisi *imprudentissimè* tentantur, præsertim cùm tentantur

contra Ordinem à Sede Apostolica, & vniuersa Ecclesia approbatũ. At quod huiuscemodi conatus nominatim duos accusas, Ioannem Maffeium, & Benedictum Iustinianum, quorum alterum dicis *missum in Lusitaniam*, alterum, *in Siciliam*, *quasi exilij nomine*; id qua fide scribas, mihi incompertum est, vel potius compertum; postquã enim tot mendacia tam crassa & turpia effutiuisti, nescio cur mihi persuadere debeam, te hoc loco nihil falsitatis narrationi admiscuisse: præsertim cùm sciam, vtrunque horum, quos tu traducis, adhuc superstitem esse, Deoq; in Societate seruire: & Iustinianum quidem ab eo tempore etiam aliis præfuisse, quem Carolus Tapia Iureconsultus tractatu de Religionis rebus, hoc elogio exornat: *Benedictus Iustinianus Ianuensis Theologicæ disciplinæ peritissimus explanator, in Romano Collegio, vir suauissimus ac politissimus, verbiq; Dei prædicatione insignis.* Maffeium autem, cùm ob alia elegãtissima ingenij monumenta, tum ob vitam Parentis nostri Ignatij ab eo literis commendatam, vbique celebrari; qui cur in Lusitaniam profectus sit, ipsemet exponit in Epistola ad Regem Catholicum Philippum, quã historiis Indicis præfixit. At quod aliquando quidam sunt, qui res nouas moliuntur, terminosque à Patribus fixos transferre, & immota loco mouere nituntur; id non est mirum; accidit hoc in ipsa Ecclesia, quæ *tota pulchra*, & omnis maculæ expers: Accidit hoc populo Israëlitico, cùm aliâs, tum temporibus Onię Pontificis. *Nam cùm sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur propter Oniæ Pontificis pietatem, & animos odio habentes mala; Simon præpositus templi constitutus, contendebat iniquum aliquid in ciuitate moliri:* Et vt turbas, quas parturiebat, pareret; ad Apollonium sese contulit, *pecuniarum & patriæ delator*, neque

2. Machab. 3. & 4.

Oniam

Oniam summum sacerdotem maledictis insectari destitit. Accidit hoc aliis Religiosis familiis. Quantæ enim disputationes exortæ sunt circa regulam & institutum S. Frãcisci, vt hunc Ordinem multorum loco nominem, excitatæ non modò ab his, qui foris erãt, sed etiam à domesticis fidei? Nec immeritò inter eos, à quibus multa perpessus sit; numerat S. Paulus *falsos fratres*. Nec de nihilo clamat: *Corripite inquietos: Rogo vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducũt corda innocentium.* Qui quidquid machinentur; nihil efficiunt, nisi apud *inquietos*. Nã quod Tertullianus ait de hæresi, id, mutatis pauculis vocibus, ad nostrũ propositum accommodari potest. *Hæreses de quorundam infirmitatibus habent, quod valent; nihil valentes, si in benè valentem fidem incurrant.* Talis enim, quidquid alij statuant, fidenter cum Iosue clamat: *Ego autem & domus mea seruiemus Domino.* Cùm Ionathas summus sacerdos & dux populi Israëlitici venisset Ptolomaidem ad Alexandrum Regem, *conuenerunt aduersus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes aduersus eum:* At quo profectu? *Et non intendit ad eos Rex. Et iussit spoliari Ionathan vestibus suis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocauit eum Rex sedere secum. Dixitque Principibus suis: exite cum eo in medium ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduersus eum interpellet de vllo negotio, nec quisquam ei molestus sit de vlla ratione. Et factum est vt viderunt qui interpellabant, gloriam eius quæ prædicabatur, & opertum purpura, fugerunt omnes.* Ecce quid effecerint seditiosi isti cum suis criminationibus aduersus populi Ducem & Antistitem.

1 Thessal. 5. *Rom. 16.* *Tertull. de Præscript.* *Iosue 24.* *1. Machab. 10.*

Ais: *Ex hoc ordine alumnorum, quos volunt, etiam post multorum annorum labores, dimittendi potestatem sibi reseruant, atque etiam quandoque infirmitatis inter ipsos acquisitæ, aut aliorum quorumlibet nulla habita ratione, liberrimè non sine graui scandalo dimittunt.* Primò, non tantùm scholastici & simplicibus votis obstricti, sed & Coadiutores formati & Professi dimittuntur, si causa dimissionis legitima suppetat, vt libro primo fusius dictum: & hanc missionis dandæ potestatem habet Societas ab iis, qui eam dare possunt, hoc est, à summis Pontificibus. Deinde hoc tibi sanctè affirmo, nullum præter fas & æquum dimitti, causa iustissima suppetat oportet. nam quod ais, *propter morbum* in Societate contractum aliquos inuitos & reluctantes expelli; id à vero tam remotum est, quàm quod maximè, nisi fortè loquaris de incurabili, morbo animi, aut morum: talem ęgrum, vt antea professus sum, non retinemus; si medicinæ sit impatiens. Non enim patimur, vt in schola Christianæ disciplinæ aliquis potius deficiat, quàm proficiat, potius regrediatur, quàm progrediatur.

De potestate dimittendi.

Sed ais: *Istos transacta iam meliore ætatis parte, incidere postea in multas miserias sub extremam vitæ partem, quippe imparatos à rebus ad vitæ sustentationem necessariis.* At si incidunt, sua culpa incidunt. Cur enim vitam religiosè nõ instituunt? Cur mores suos ad eam normam, quã spontè sibi delegerunt, non componunt? Cur non ambulant dignè vocatione, qua sunt vocati? si officium faciant, nihil periculi imminet. *Non vidi iustum derelictum,* ait Propheta, *nec semen eius quærens panem.* Quod si Deum & vocationem deserant, & in religione parùm religiosè viuant, iusto Dei iudicio fit, vt aliquando in graues calamitates incurrant, vt quos benignitas Dei retinere intra honesti

terminos non potuit, castiget iam, tãquam præuaricatores, seueritas. Benedictiones, quas olim Deus promisit obseruatoribus legis; & maledictiones, quas minatus est transgressoribus legis; pertinent quoq; suo modo ad religiosos, qui promissa faciunt; & ad eos, qui fidei immemores, resiliunt & excedunt. Illis acclamatur: *Benedictus tu in ciuitate, & benedictus in agro*: His, *maledictus eris in ciuitate, & maledictus in agro*. Illis; *Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.* His, *Maledictæ reliquiæ tuæ, & maledictũ horreum tuum.* Illis: *Benedictus eris ingrediens & egrediens*: His, *Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Mittet Dominus super te famem, & esuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies, donec conterat te, & perdat propter adinuentiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me.*

Deut. 28.

Est & aliud, inquis, *ex hoc in Republica graue incommodum, vbi qui iuuenes Societatem ingrediuntur, ac aliquandiu ibi morantur, solent familiæ ita de bonis disponere, ac si mortui illi essent, vbi verò denuò extruduntur aut egrediuntur, facta noua rerum partitione omnia confunduntur, graui familiarum incommodo: Nam si ab initio aliter res partiti fuissent, quilibet, rerũ proportione habita, longè aliter sibi prouidissent.* Respondeo, aut familiæ illæ diuidunt hæreditatem seu patrimonium conscio, volente & consentiente illo, qui Societatem amplectitur, aut inscio; aut si conscio; certè inuito & reclamante: si primùm; tunc si talis nõ perseueret in Ordine, immeritò postea conqueritur de partitione facta; quandoquidem facta est legitimè, iubente & consentiente illo: pono enim eius esse ætatis & conditionis, cuius consensus faciat partitionem illam legitimam. Si secundum; tunc dico, partitionem illam fuisse iniquam; nemo enim ius habet in bona alterius Domino nolente & inscio: at ille, qui Societatem amplectitur, adhuc Dominus est sui patrimonij, tum tempore tyrocinij, tum

De Hæreditatibus.

tum exacto iam tyrocinio, quãdo votis ſimplicibus obligatus eſt. Nam ingreſſus in noſtram religionem, non priuat aliquem Dominio ſuarum rerum, etſi priuat profeſſio, aut cooptatio in numerum Coadiutorum formatorum; quo caſu, ſi de bonis ſuis non diſpoſuerit, poterunt ea cognati & hæredes, arbitratu ſuo diuidere, nec quiſquam illis litem intendet; licet in aliis nonnullis Ordinibus, ipſum etiam patrimonium profitentis non ad cognatos, ſed potius ad Monaſterium deuoluatur. Ergo, ſi quis poſtea ex Ordine excedat, cuius bona inter cognatos, ipſo non approbante, fuerint diſtributa; meritò, quæ ſua ſunt, repetet, nec maior inde naſcetur perturbatio, quàm oriri ſoleat, cùm quod iniuſtè detinetur, legitimo Domino reſtituitur. Quo enim iure, iſti, in non ſua inuolarunt, niſi quod iam eò ventum eſt, vt quàm primum quis religionem ingreditur, pleriq; bona illius prædam Myſorum reputent; miluiniſque & aquilinis vngulis diripiant; & hoc ipſo etiam ſe obſequium Deo præſtare putent; ſi diligenter caueãt, ne qua portio ad Monaſterium perueniat?

Pergis: *Qui in alumnorum gradu viuunt, præ cæteris omnibus exagitantur, exercentur, vexantur, affliguntur, publica depreſſione caſtigantur, ſi telæ araneæ in feneſtra, aut cubili cõſpiciantur; ſi omnia non ſint exactè curata; ſi in temporis puncto non ſint in locis, ad quæ ſigno campanæ vocantur; ſi lectum ſtato tempore non ſtrauerint; ſi ſcultellas non rectè lauerint, ſi celerius comederint; aut inter comedendum circumſpexerint; ſi celerius aut liberius incedant; ſi cum extraneis ſine facultate loquantur; cibum quandoque vel potum in pœnam detrahunt, diſciplinas, aliaſque, quas volunt, pœnas imponunt.* Eheu quales *exagitationes*, quales *exercitationes*, quales *vexationes*, quales *afflictiones*, quales *depreſſiones*, quales & quam atroces

troces *castigationes*, quales *latomiæ*. Mirum ni cum Tyndaro dicas: *Vidi ego multa sæpe picta, quæ Acheronte fierent cruciamenta, verumenimuero nullus adæque est Acheruns, atque vbi ego fui in lapicidinis, illic demum est locus, vbi labore lassitudo omnis exigunda ex corpore. Etiam cibum*, inquis, *& potum subtrahunt.* O intolerandam carnificinam, præsertim si quis fameat aut sitiat, aut patre bibulo sit progenitus. Sed tamen ne has pœnas in solis Iesuitarum collegiis vsitatas arbitreris, non te mittam ad variorum religiosorum Ordines, neque ad Basilium, Cassianum, & alios, qui de disciplina religiosa scripserũt; neq; ad quamlibet benè constitutam Rempublicam, quæ præmia rectè factis, & mulctas iis, quæ secus fiunt, decernit: neque ad priuatam quamque domum aut familiam, quæ sine animaduersione in delinquentes, rectè administrari & gubernari nequit: tãtum rogabo, vt ad externam illam militiam, qua pro perituris bonis certatur & disceptatur, oculos flectas: & postea, vbi omnia inspexeris, oculos ad hanc nostram spiritualem militiam, & ad hæc castra Dei reflectas. Vix vllam pœnam reperies in militia spirituali, cuius similem: vel potius, qua longè grauiorem non sis reperturus in illa Martia. Nam si quid milites deliquissent; aut *hordeo pascebantur*: testes Liuius, Suetonius, Plutarchus, Dio, Vegetius; aut *stantes cibum capere iubebãtur*: Auctor Liuius: aut *fossam fodere*, testis Plutarchus in Lucullo; aut *in itinere cum impedimentis iter facere*, vt ex Ammiano liquet, aut *tendendi locum mutare*, testis Liuius libro vigesimo quinto, aut *extra oppidum aut castra hybernare*; testis idem Liuius, libro trigesimo quinto, & Valerius Maximus libro secũdo, capite septimo, aut *stare per totum diem ante prætorium, interdum tunicati discinctique*;

De pœnitẽtiis.

Vide Refut. hist. Iesuit. fol. 83 & seq.

Liuius lib. 37. Suet. August. Plutarch. Marcell. Dio lib. 49. Veget. lib. 1. cap. 14. Liuius lib. 34.

nonnunquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes, vt Liuius tradit libro vigesimo septimo, aut *à castris segregari*, quod manifestum ex Vegetio libro tertio, capite quarto, aut *militiam mutare*, vt cùm eques in peditum numerum redigebatur: Mittebãtur præterea cum ignominia, vt notum omnibus. Fuit hæc quoque antiquitus *militaris animaduersio*, inquit Gellius, *iubere ignominiæ causâ militi venam solui, & sanguinem mitti.* Loco huius, si placet, accipere potes religiosam illam pœnam, quæ *disciplina* dicitur; licet huic aliæ, etiam militares, longè sint similiores, vt *virgis cædi, vite aut fuste verberari*. Si igitur hæ, & id genus aliȩ pœnȩ delinquentibus statutæ sunt in militia illa temporali; cur in hac spirituali nullæ pœnæ essent, cum *pœnis & præmiis*, vt ille ait, *omnia optimè regãtur*: aut si sunt, cur tanquam tyrannicæ, & quasi ex Phalaridis officina profectæ essent, traducuntur, cùm sint mitissimæ & planè paternæ? Non enim apud Religiosos locum habet *decimatio*, non *manuum amputatio*, nõ *ad bestias damnatio*; non *in crucem sublatio*, non *capitis pœna*, nõ *viuo comburium*, non *lapidatio*, non cætera de genere eodem necis genera. sed omnes, apud Religiosos, præsertim in Societate, vsitatæ correctiones, planè clementes sunt & paternæ; quarum, qui impatiens est, & negligens, is satis prodit, quo spiritu agatur, *Si extra disciplinam estis*, inquit Apostolus, *ergo adulteri, & non filij estis*. Nec soli alumni puniuntur, si quid errati admittant, vt tu fabularis, sed omnes simpliciter, sine vlla exceptione: omnes enim sese filios Societatis profitentur, & sibi dictum existimant illud: *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neq; fatigeris, dum ab eo argueris*, per Superiores videlicet, quibus Christi loco pares. *Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit: in disciplina perseuerate*:

Gell. lib. 10.

Hebr. 12.

Tan-

Tanquam filiis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater?

His, inquis, *pœnis adigunt quosdam, vt fugam meditentur, & data occasione arripiant:* Nempe tui similes, de *generatione mala & adultera*, qui *remissas manus*, & *soluta genua non erigunt*, nec *gressus rectos pedibus suis faciunt*, vt non *claudicantes errent: qui exosam* habent *disciplinam, & timorem Domini non suscipiunt; nec acquiescunt consilio Dei, & detrahunt vniuersæ correptioni eius.* Qui vocem illam spernunt; *Disciplinam Domini, fili mi, ne abiicias; nec deficias cùm ab eo corriperis, quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Quosdam*, inquis, *his pœnis ad insaniam redigunt.* Nisi insanus esses, nunquam conuicium tam insanũ effutiuisses. Sed probas calumniam tuam exemplo eius, qui mente captus, Coloniæ tres ex nostris peremit. Profectò satis mirari nequeo frontem tuam, qui ausis in medium proferre hanc tragœdiam: cũ toti mundo constet, hominem illum redactum ad insaniam, nõ vexationibus & afflictionibus, quæ nullæ erant, sed nimia animi in studiorum laboribus contentione, & præterea insita quadam, vt contingit quibusdam ingeniis, ad maniam inclinatione. vt enim aliqui ad stultitiam quædam semina à natura habent inspersa: ita & ad insaniam; quibus facili negotio rationis vsus intercludi, & vel in amentiam, vel in furorem degenerare potest. Ex quorum numero & iste vnus erat. Quid mirum autem, si furiosus obuios trucidet? Non solus exstitit, qui furiis actus tale facinus conSciuerit: nec inauditum, licet familiarissimos furiosus perimat, non enim distinguit furor notos ab ignotis, nec necessarios à non necessariis. Obi quæso historias, & circũspice, vtrũ nulla exẽpla occurrant, vbi parens furiis impulsus, etiã proprios liberos trucidarit, & miserãdũ in

Prouerb. 3.

Historia Coloniensis de insano.

Vega lib. 3. de arte Medendi, cap. 15.

modum discerpserit? Consule Medicos; an non inter proprietates furiosorum has etiam enumerant, *quod sint temerarij & iniuriosi, ita vt familiaribus insidias parẽt, & eos vulnerent, & quandoq; occidant?* Qui & monent, non facilè illis fidem adhibendam, *licet sapere videantur, esse enim hũc maniacorum dolum, vt à vinculis & flagellis euadere possint.* Quod Medicorum monitum si nostri obseruassent, melius fortè vitæ suæ consuluissent, sed dum misericordia religiosa moti, potius furibundi illius, quàm sui rationem habent, in manus eius incurrerunt, quod tu sceleribus illorum adscribendum suspicaris. At ego eò sceleratiorem hanc tuam suspicionem duco, quò certius est, illos, qui perempti sunt, fuisse viros innocentissimos, & religiosissimos, & toti Coloniensi ciuitati ob virtutem venerandos. Mirum dictu, te tam atrocem calumniatorem esse, vt ne à mortuis quidem petulantem & maledicam linguam abstineas: quod illis accidit, id & tibi improbo, & cuiuis probo euenire potest: nam ab huiusmodi incertis casibus, & improuisis periculis nemo mortalium exceptus est.

Quis sit finis pœnitentiarũ.

Addis: *Tota hæc affligendi ratio, eò maximè tendere videtur, vt alumni magis ad Professorum obsequia, quàm ad virtutem instituantur.* Falsum: quia finis huiusmodi pœnarũ alius non est, quàm vt disciplina religiosa conseruetur, & omnia ordine & decenter fiant, vitiisque, etiam minutis, aditus studiosè intercludatur, vt quidquid virum religiosum deformat, corrigatur & amputetur. *Plura*, inquis, *faciunt alumni, quàm Professi.* Fortè ideò, quia sunt plures; Item, quia ætate & viribus plerunque validiores: *Opera*, ait ille, *& hastæ iuuenum sunt, consilia & preces senum.* Nescis fuisse Rempublicam in qua triplex, certis temporibus, constituebatur chorus: primi canebant: *se strenuos & in-*

De laboribus Societatis.

& inuictos viros fore: Alteri, *se esse:* Tertij, *se fuisse.* Etsi nemo apud nos otiosus; nam & ipsis professis sua sunt & in scholis, & in templis munera, publica & priuata. In hac Domini vinea, non auditur illud: *Nos portauimus pondus diei & æstus*, quia hoc murmuratorum est; quibus non omnia communia, siue labor, siue quies.

Retrahuntur, inquis, *alumni ab iis exercitiis, quibus rerum exactior acquiri posset experientia, ne scilicet plures ad gubernandum fiant idonei.* Nihil minus, mi homo, imò Societati nihil esset gratius, quàm vt omnes, iis dotibus ornati essent, quæ ad gubernacula requiruntur: eò felicior Ordo esset; sicut eò instructior & fortior est exercitus, cuius etiam singuli gregarij milites, virtute & belli peritia, ita excellũt, vt Ducum & Capitaneorum officiis cum laude fungi queant.

Subiungis: *Professorum quidam ingenuè fatentur, quàm paucißimos deinceps ad profeßionem admittendos, ne videlicet nimia multitudine vilescant.* Tot admittentur, quot apti fuerint, iudicio Superiorum: si autem apti fuerint, periculum non est, ne vilescant, quia multitudo aptorũ non parit contemptum, sed ineptorum. Neque multitudo idoneorum ea *turba* est, quam à professione remouet noster P. Ignatius, sed est *castrorũ acies ordinata, & gens electa.*

Plurima, inquis, *ex his Iesuitæ incommoda* incurrunt. Quæ illa? percense: *Postquam alumni aliquot annis cum ipsis vixerint, ac post discedunt, iam conscij eorum, quæ inter ipsos fiunt; in vulgus, non sine graui scandalo ac Ordinis infamia, spargendi facultatem acquirunt. Quod si mox, absoluto Nouitiatus tempore, quo nihil sinistri aduertere solent, vel profeßi fierent, vel dimitterentur, nihil huiusmodi euenire posset.* Prudentissima, ita me Deus amet, ratio: quam si in Concilio Tridentino proposuisses; persuasisses proculdubio Patribus,

De Apostatis.

 tribus,

tribus, vt Iesuitis statim à Tyrocinio professionem imperarent: Sed tamen quærere ex te lubet, an non etiam Professi ab Ordine deficere possint, ita vt vel ad alium Ordinem transeant; vel quod interdum contingit, ad ipsos Hęreticos transfugiant? An non & isti infanda euulgandi copiam tunc haberent, si nefanda in Ordine perpetrarentur? Deinde, quantum fidei mereatur Apostata, cùm Ordini, quem deseruit, maledicit; probatione non eget. Notus est transfugarum genius, quod ipsi agunt, aut agere cogitant, id per summam impudentiam Ordini affingunt, vt Apostasiam suam & flagitia excusent & velent. Cùm de S. Cornelio Pontifice à desertoribus fidei sparsum esset; eum passim *communicare sacrificatis*, respondit S. Cyprianus: *Hoc de Apostatarum fictis rumoribus nascitur. Neque enim possunt laudare nos, qui recedunt: aut exspectare debemus vt placeamus illis, qui nobis displicentes, & contra Ecclesiam rebelles sollicitandis de Ecclesia fratribus violenter insistunt?* Præterea quod Hæretici de Ordine suspicantur & comminiscuntur, id isti refugæ, graues scilicet testes, confirmant: in gratiam nimirum Hæreticorum, quibus falsos testes aduersus religiosas familias subornare, tanti est, quãti fuit Iezabeli, cùm innocuum Naboth damnare meditaretur. Calumniabantur olim Ethnici, Christianos, suis in conuentibus, *infantem trucidare, sanguinemq; eius excipere & epotare*, & post conuiuium *promiscuè misceri* sine vllo consanguinitatis respectu. Hæc passim in triuiis iactabantur ab improbis, & hostibus Christiani nominis. Ergo si desertor ad Ethnicos transfugiens, hæc tam horribilia facinora à Christianis perpetrari dixisset; cuiusnam rei testis fuisset, suęne impudẽtiæ, an Christianorum nequitiæ? Certè, quàm parum primi illi Christiani verè insimulari poterant horum

S. Cyprian. epist. 25.

rum criminum: & quàm parum etiam de huiusmodi Apostatarum criminationibus solliciti erant; tam parum itidem Ordo noster (quod diuinæ bonitati acceptum referimus) accusari potest nefariorum scelerum; Et æquè parum moramur; quid Apostatæ spargant, non enim viderunt apud nos *Eleusinia* aut *Samothracia sacra. Multi*, inquis, *crescente iudicij maturitate, iugum hoc pertæsi, illud excutere conantur, & de facto etiam excutiunt.* Scribere debuisses, *crescente iudicij malitia & peruersitate.* Crescit nimirum in his iudicij maturitas, sicut creuerat in eo populo cui dicitur: *A sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti; non seruiam*; scilicet, iudicij maturitas est: *derelinquere fontem aquæ viuæ, & fodere sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere nō valent aquas.* At, quod multi sunt, quid mirum? quàm multi deficiunt à fide Christiana? oraculum Christi est: *Multi vocati, pauci verò electi. Auolent*, inquit Tertullianus, *quantum volent, paleæ leuis fidei, quocunque afflatu tentationum, eo purior massa frumenti reponetur in horrea Domini. Nonne ab ipso Domino quidam discentium diuerterunt? nec tamen propterea cæteri quoque discedendum à vestigiis eius putauerunt: sed qui sciuerunt illum vitæ esse verbum, & à Deo venisse, perseuerauerunt in comitatu eius, vsque ad finem, cum illis, si vellent & ipsi discedere, placidè obtulisset. Minus est, si & Apostolum eius, aliqui, Phygellus, & Hermogenes, & Philetus, & Hymenæus reliquerunt. Ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesiis eius*, (& religiosis Ordinibus) *si à quibusdam deseruntur; cùm ea nos ostendunt Christianos, quæ patimur ad exemplum ipsius Christi. Ex nobis, inquit, prodierunt; sed non fuerunt ex nobis: si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum.*

Hierem. 2.

Tertullian. lib. de præscript.

Persequuntur, inquis, *eos qui discedunt tanquam Apostatas.*

tas. Meritò, si absque Superiorum permissu abeant, quia verissimi sunt Apostatæ: ex declaratione cùm aliorum Pontificũ; tum nominatim Pij V. cuius tu iudicio, quasi multum tribuas, videri cupis. Nosti autem, quæ pœnæ in iure Canonico Ordinum desertoribus sint constitutę. *Graue crimen reputant*, inquis, *si quis ab ipsis discedat*. Meritò, quia Apostasia ab Ordine, non est leue crimen, nisi apud ipsos Apostatas: sicut furtum apud fures, & latrocinium, apud latrones. Pythagorici, Apostatas à Philosophia pro mortuis habebant; & ideo iisdem Cenotaphia seu columnas erigebant: vt testãtur Origenes & Clemẽs Alexandrinus: qui addit: *Etiam in barbara Philosophia vocant mortuos, eos, qui exciderunt à dogmatibus, & mentem subiecerũt animæ perturbationibus*. Quanto meliore iure mortuis annumerãtur, qui reflexo cursu à diuina & religiosa vita, ad vanã & mundanam desciscunt. Ais: *Non desunt, qui existiment alumnos ipsorum, ne simplicia quidem vota emittere, de illorum suscipienda religione, & professione, sed simplici tantùm promissione sese adstringere, sicut in sponsalibus contingit: à qua promittendi ratione dubium non est, quin certis de causis possit se quis excutere, siue ob expectatæ partis moram, siue ob alia, quæ iudicio bonorum virorum ad id sufficientia interuenire contingit*. Egregium scilicet desertorum defensorem agis, cùm super euidenter falsum fundamẽtum, totam commenti tui fabricam, struis. Quid enim inanius, quàm nostros, ne simplicia quidem vota nuncupare? An non enim formula, qua sese obligant in hunc modum concipitur? *Voueo paupertatem, castitatem, & obedientiam perpetuam?* non dicitur, *vouebo*, sicut in sponsalibus illud vsurpatur: *Ducam*; vel *habebo te*: sed vt in matrimonio de præsenti dicitur, *Duco te, accipio te*, ita & hîc; *voueo*, cum animo sese obligandi, Deoque in perpetuum conse-

Orig. lib. 2. & 3. contra Celsum.
Clemens lib. 5. Stromatum.

De votis simplicibus Societatis.

consecrandi. Quæro ex te, an non veri nominis votum simplex edat, si quis extra religionem voueat Deo perpetuam castitatem verbis de præsenti: dicendo videlicet: *Voueo tibi Deus perpetuam castitatem?* si is verum votum simplex emittit, cur non & nostri, cùm iisdem verbis vtantur; eundemque animum sese perpetuò obstringendi habeant? Licetne illi, qui tale votum simplex castitatis fecit, resilire, aut matrimonium contrahere, quamuis lõgissimo tẽpore viuat? si huic nõ licet, cur nostris liceret votum simplex retractare, pedemq; referre? Et quod de voto castitatis assero, intellectũ itidẽ volo de paupertate & obedientia, si quis hæc Deo voueret extra religionem.

Secundò, vota nostra non modò simplicia vota sunt de *præsenti*, & non promissio de votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ, aliquando nuncupandis; sed prætera hominem verè religiosum efficiunt, & in Religionis statu constituunt, eumque & Deo, & Societatis superioribus actu tradunt; ita vt iam non ipse: sed Superiores in ipsum potestatem habeant: & in hoc non modò differunt à voto, quo quis se obligat ad ingressum Religionis, sed differũt etiam à votis simplicibus castitatis, aut paupertatis, aut obedientiæ, quæ quis extra Religionis statum vouere posset; per hæc enim non fit aliquis religiosus, nec tradit Dominium sui alteri homini, licet reuera de præsenti tradat, & consecret se Deo; at per nostra fit veri nominis Religiosus, & exuit se iure suo; illudque Superiori volens lubensque transcribit; cùm in Religione à Sede Apostolica approbata emittantur. Etsi conueniunt etiam in hoc, quod nõ tantùm sint *promissoria*, sed etiam de præsenti, alicuius rei *exhibitoria*: nam qui in sæculo vouet castitatem, v. g. is de præsenti abdicat se vsu sui corporis, & totum Deo dedicat; quod multò magis in nostra religione contingit, dum quis castitatem, pau-

pertatem & obedientiam vouet: quo ipſo deſinit iam eſſe ſuus, & alterius eſſe incipit, & alterius itidem eſt; quàm primum vota vouit: Dei videlicet, & ſuperiorum: noſtra enim ſimplicia vota præter exhibitionem, quæ fit Deo: complectuntur etiam exhibitionem; qua quis ſe Superioribus, loco Dei, exhibet, & de præſenti tradit. Quamuis illud quartum votum, quod formulæ adiungitur his verbis, *& promitto eandem* (Societatem) *me ingreſſurum, vt vitam in ea perpetuò degam*, tantum ſit *promiſſorium*, & *de futuro*, cùm ſit obligatio ad futuram profeſſionem, vel ſtatum Coadiutorum formatorum, iudicio Superiorum; ſed tamen etiam in præſenti obligare incipit, quatenus ſcilicet ſtatim obſtrictus ſum, vt alterutrũ gradum acceptem, tunc quando mihi à Superioribus offeretur; ſicut qui in ſæculo vouet ſe ingreſſurum Religionem poſt annum, aut continentiam poſt obitum vxoris; is ſtatim obligatus eſt, vt elapſo anno Religionem ingrediatur, & mortua coniuge, ab alio matrimonio abſtineat. Verùm in Societate noſtra cum hoc voto ſimplici de futuro, & promiſſorio, tria coniunguntur de præſenti: etſi, vt dicebam, ſimplicia; quibus homo ita adſtringitur, vt Deo & Societati iam totus ſit conſecratus, nec ſine Apoſtaſię nota reſilire, nec etiam matrimonium licitè & validè contrahere queat: idque ex peculiari conſtitutione Gregorij XIII. & hanc conditionem, nempe vt vota ſimplicia irritum reddant matrimonium, poſſet etiam Eccleſia addere voto ſimplici caſtitatis à ſæculari emiſſo, cùm hæc ab Eccleſiæ auctoritate pendeant. Verùm ſatis de his ad retundendas calumnias tuas, qui temerè ſimul & imperitè blateras, vota noſtra, ne ꝓpriè quidẽ eſſe *vota ſimplicia*; adeo liuor cor tuũ exedit, & aduerſus nos facibꝰ ſuis exſtimulat. Nũc reliqua videamus.

Ais: *Hoc etiam nomine alumnis licitum eſſe diſceſſum, quia*

apud

apud Iesuitas nõ inueniatur, quod à Religioso vel inprimis quærendum: & cuius adipiscendi gratia, quiuis religionis iugum subit: quod genus, studium perfectionis, amor virtutum, fuga vitiorum, cultus diuinus. Ita scilicet dictare solent Apostatæ, aut Apostasiam meditantes, *ad excusandas excusationes in peccatis:* qui tum putant se meliores fore, si defectionẽ suam mendaciis tueantur: & quod minimè quærebant aut desiderabant; id se non potuisse reperire fingant; eo planè modo, quo Lutherus & alij huius ætatis Apostatæ dicebant, se pietatem nullam suo in Ordine inuenisse. Quàm autem pietatis cupidi fuerint, quis ignorat? Vita, quam viuunt, satis superque docet cùm istis, tum aliis transfugis Venerem & ventrem magis fuisse curæ & cordi, quam virtutem. Deinde fieri non potest: vt in Ordine ab Apostolica Sede approbato, & quẽ Conciliũ Tridentinũ *pij instituti* nomine cohonestat, nihil aliud reperiatur, quam officina improbitatis & vitiorum: aliâs Ecclesia approbaret Ordinẽ Ecclesię perniciosum; q̃ tu, si es, qui videri cupis, Catholic⁹, nunquã affirmabis: ergo hęc desertorũ defensio nulla est: & licet alicubi religiosa disciplina collabi queat, aliorũ tamen improbitas & dissolutio non facit, vt tibi itidẽ liceat esse improbũ & dissolutum; ita vt vota, quæ *distinxerunt labia tua*, non persoluas, & in Ægyptum, vnde veneras, denuò reuertaris.

Quod tantoperè, inquis, *cum pulchellis agere, eosque ad se, aliis reiectis, allicere satagunt, non tam animarum religioso Zelo curam illos exercere, quàm aliud aliquid captare indicium est.* Cùm toties *pulchellos* inculces, nescio quæ meum animum de candore tuo & integritate suspicio pulset. Quid tibi, Ballio, cum *pulchellis*? Nobis pulcher est, quisquis virtute & ingenio ornatus est, & qualem corporis constitutionem ab iis exigamus, quos in nostrum Ordinem adscribimus, iam alibi exposui. *Ista, quæ paulò pòst*

laudem omnem amittent, inquit ille, *deflorescente forma, minimè curanda sunt vero Laconi*, & multò adhuc minus vero Religioso; Alioquin eidem occineretur illud eiusdē: *Videris mihi neq; Laconicum* (Religiosum) *habere animum, neque animatus esse, vt decet virum modestum: neque veram & iustam laudem respicere. Si de animabus ageretur*, inquis, *omnium animas habentium, eadem, Apostolorum more & exemplo, esset habenda ratio.* Etiam vbi de animabus agitur, non omnium habetur eadem ratio, ex ipso prudentiæ & charitatis præscripto, vt notum est: quin aliquibus iustissimas ob causas maius studium, quàm aliis impendere licet, more & exemplo non modò Apostolorum, & omnium rectè sentientiū, sed etiam ipsius Dei, qui licet omnium salutem sedulò procuret, aliis tamen maiora, quàm aliis adiumenta ad salutem subministrat: ita vt verissimè cum Propheta canere possint; *Non fecit taliter omni nationi.* Ergo licet Iesuitæ his, quàm illis, excolendis, & instituendis diligentiorem operam, iustas ob causas, nauarent, nihil alienum à recta ratione facerent.

Religiosi, inquis, *vt præclara quædam in vestibus, vt byssum & purpuram Regum domibus relinquunt, ita etiam collectis misellis, qui facilè solent à cæteris despici, contenti esse debent, pulchellosq; aulis & palatiis relinquere.* Video te ita comparatum esse, vt feces tribui velis Deo, vinum mundo; paleas Deo; triticum mundo; putamina Deo, nucleum mundo: quia solos *misellos* ad Religionem destinas; misellos, inquam, non modò corpore & fortunis, sed & ingenij dotibus. Misellos, hoc est, stupidos, stipites & plumbeos, Horum nulla, quod sciam, religio se profitetur asylum & receptaculum, & omnium minimè nostra, cuius functionibus obeundis nemo ineptus est idoneus: Etsi his etiam misellis Societas suam operam nō neget, sed extra Ordinem, eo modo, quo quoscūq; alios,

extra religiosam professionẽ degentes, ope sua adiuuare studet: *Pulchellos* illos tuos, si sub externa specie parũ indolis ad litteras & virtutes gerant, nec tibi nec aliis inuidemus, nec vt Ordinis nostri candidati fiant, optamus; tantum abest, vt ambiamus. δύσμορφος εἴην μᾶλλον ἢ καλὸς κακός. ait nescio quis veterum Tragicorum. *Cincinnatulos pueros*, inquit S. Hieronymus, *& calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, quasi quasdam pestes & venena pudicitiæ, virgo deuitet.*

S. Hier. ad Demetriad.

Nunc iterum vicem Apostatarum doles: *Puniuntur*, inquis, *& exagitãtur innumeris modis.* Tuam causam agis, cùm transfugis vis parci, ita & olim Iulianus, teste S. Cyrillo, desertores veræ religionis debitis suppliciis affici, concoquere nequibat, quia & ipse Apostata erat. *Fortassis absonum videtur Iuliano*, inquit S. Cyrillus, *quod Apostatæ supplicia luere debeant, benè enim in illorũ numero seipsum esse nouit, eò quod non sit extra pœnam summam, abiecto scuto, & reipsa habitus à virtute alienus & transfuga, & in via errorũ, in impietatis barathrum deuolutus. Conantur*, inquis, *eos omnibus exosos reddere.* Nemo Apostatam magis exosum facit, quàm ipse seipsum, & cùm Deus habeat illos exosos, non mirandum, si & homines. *Omnes nequitiæ eorũ in Galgal*, ait Dominus ore vatis, *quia ibi exosos habui eos, propter malitiam adinuentionum eorum, de domo mea eiiciam eos, non addam, vt diligam eos, Radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient, abiiciet eos Deus meus, quia non audiuerunt eum, & erũt vagi in nationibus.* Quare quod ais, *istos incertis sedibus vagari:* id non est Iesuitarum culpa, sed Apostatarum natura; Iam enim audisti, eos esse *vagos in nationibus.*

S. Cyrill. lib 5. contra Iulian.

Osee 9.

Coadiutores temporales, inquis, *etiam post professionẽ dimitti possunt.* Volebas, opinor, dicere, post vota simplicia publicè edita. Non abnuo. Verũ hoc non proprium Coadiutorum temporalium: sed & spiritualium (qui & ipsi

votis simplicibus, sed publicis, obligati sunt) imò & professorum; vt libro primo ostendi. Nosse tamen debes, quod iam alibi testatus sum, nullum sine iustissima caussa dimitti: quæ si tibi, aliisq; non sit explorata, at illis explorata est, qui ius missionis dandæ habent: id quod tibi persuadeas velim, etiam de illo coadiutore temporali, qui post multos annos sub *P. Generali Conrado*, vt tu dicis, vel vt dicere fortè volebas; *Eberhardo*, dimissus est, cuius tu sortem flebilibus modis deploras, non vt illius miserearis, sed vt Iesuitas inhumanitatis & sæuitiæ insimules. Sed criminare, vt lubet, & quãtum lubet, propter criminationes tuas nũquam adducemur, vt eos, qui moribus suis plus obsunt Ordini, quàm prosunt, feramus, vtque erga *murmuratores querulosos* (sic enim Iudas Apostolus nominat) *& secundum desideria sua ambulantes*, non vtatur Societas iure suo.

Mendacia Pseudocatholici.

L. Semper. ff. de iure immunitatis.

Cætera, quæ adiungis, mera sunt mendacia & conuicia; Ordine numerabo quædam, I. *Senibus nullũ honorem, nullamq; reuerentiam haberi:* Licet enim & verè licet vsurpare illud Iuriscõsulti: *Semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit, namq; maiores nostri pœnè eundem honorem senibus, quẽ magistratibus tribuebant.* II. *Professos vbiq; regnare & gubernare*, nam plurimis locis præsunt Collegiis non professi: professique, reliquorum instar, subsunt. III. *Professos otiosos esse*, Si otiosi sunt, vt tu ais, quomodo vbique regnant & gubernãt? An regnare & gubernare, est otiari? Deinde, plurimis locis professi docent in scholis & templis, vt notum est. IV. *Professos obstare, ne alij rebus administrandis præficiantur:* falsum: quia ipsi professi, hoc est, Generales & Prouinciales creant sæpe Rectores & Superiores non professos, & sæpe etiam tales, qui nunquam sunt futuri professi. V. *Professos reditibus collegiorum magis frui, quàm cæteros.* Professi, ne facultatem quidem habent degendi.

gendi in Collegiis, nisi munus aliquod obeant: quo casu, aliter non habentur & tractantur, quàm alij non professi, nisi valetudinis ratio aliud postulet: quæ indulgentia nemini negatur: nam & non professis, si afflictæ vires peculiare quid desiderent, Superiorum paterna sollicitudo debitum subsidium non subtrahit. VI. *Iuniores Rectores diligenter operam dare, vt qui antea fuère Rectores, aliò amandentur, propter importunitatem, nolle enim eos subesse.* Cæterùm si tales sunt, qui nolint subesse: tunc non fit illis iniuria, si aliò mittantur, vbi nihilominus ceruix iugo subdenda erit. Sed absit à viro Religioso, vt præesse tantùm velit, subesse nolit. Qui non benè subest, nec benè præest, & qui illud alterum benè non didicit, is nec hoc benè didicit; inseparabili enim nexu cohærent; & quomodo alios exemplo suo ad subiectionem incitaret, si subiici nõ didicisset? *Quem inuenias*, inquit ille, *qui docere possit, quod ipse non didicit?* VII. *Alumnos abhorrere à gradu Coadiutorũ, spiritualium.* Falsum; nam cùm vota simplicia Deo nuncupant, ad hunc gradum, vel ad professionem indefinitè, voto sese obligant. An autẽ voto se quis adstringit ad id, à quo abhorret? nec magis sese ad professionẽ obligant, quam ad hunc statum, quia indifferentes sunt; tam ad illam q̃ ad hunc, iudicio Superiorum. VIII. *Multos ad maxima quæq; gerenda aptissimos opprimi, ne emergant.* Videlicet tuo, & fortè eorum iudicio, qui se aptissimos iudicãt: plerunque autem fit, adeo amor proprius facile fallit, vt non nisi inepti, se iudicẽt esse aptos; & ineptissimi, aptissimos: id videlicet in omni propemodum statu, rerumq; genere vsuuenire solet. Quod autẽ optas hæc tua conuicia *cedere ad nostrã vtilitatẽ*, tecum etiam id opto: & spero futurũ; *quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; sæpe prodest hostis, si non ex proposito suo, certè ex proposito patientis. At ꝙ eadem commenta tua redũdatura

Veget. lib. 1. c. 8.

putas

putas ad Ecclesiæ ædificationẽ, maioremq; gloriam Dei, de eo ego vehementer dubito: Nã Ecclesia non ædificatur calumniis & mendaciis, neq; his instrumentis gloria Dei crescit, nisi fortè & hoc plane per accidẽs, & ad hãc, & ad illam aliquid conferas, cùm videlicet æquus lector videns, quàm perfricti sis oris, & profligati cordis, magis sibi à tam pernitioso impostore cauebit, & alios, vt caueant, monebit, Deumq; laudabit, qui malitiæ quidem tuę permisit, vt tot calumnias scriberes, non aũt permisit, vt quod scribẽdo spectaueras, obtineres. *Bene ꝙ malitia non habet tantas vires, quantos conatus,* inquit S. Hieronymus, *perierat innocentia, si semper nequitiæ iuncta esset potentia, & totum, qdqd cupit, calumnia præualeret. Sic igitur diuina auxiliante gratia* (vtar enim Epilogo quo S. Thomas opusculum pro Religiosis, aduersus impugnatores Religionũ, concludit) *malignorũ detractionibus repreßis, euidenter apparet, ꝙ nihil damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundũ carnem ambulant: sed crucem Domini baiulantes operibus spiritualibus insistunt, carnalia desideria contemnentes. Pateret siquidẽ locus multa replicandi contra prædictos detractores: sed eos diuino iudicio reseruamus; cùm eorũ nequitia poßit esse omnibus manifesta ex his, quæ corde suo nequißimè ꝓtulerunt, secundum sententiam Domini dicentis; Matth. 12. Quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Si quis ergo emũdauerit se ab istis, vt habetur 2. Timoth. 2. eorum iniquitati nõ consentiens, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile Domino, ad omne opus bonum paratum. Qui verò eis consentiunt, cæci cæcos sequentes simul cum eis in foueam cadent. A qua, vt liberemur, hæc dicta sufficiant, Domino adiuuante, cui sit honor, & gratiarum actio in sæcula sæculorum, Amen.*

S. Hier. in Ruff.

FINIS LIBRI SECVNDI.

VINDI-

VINDICATIO
LOCORVM QVORVNDAM TERTVLLIANICORVM
A
FRANCISCI IVNII CALVINISTÆ DEPRAVATIONIBVS.

INDEX

INDEX CAPITVM.

ANIMADVERSIONES IN FRANCISCI IVNII CALVINISTÆ NOTAS TERTVLLIANEAS.

EDIDIT, amice lector, Franciſcus Junius, ſecta Caluinianus, notas in Tertullianum, anno Domini 1597. quibus loca aliquot Tertulliani pro ritibus Catholicis, & Primatu Eccleſiæ Romanæ audacter deprauat, & vel inuito Tertulliano mentem & ſententiam Caluinianam affingit. Jd vt lector videat, primùm omnium verba Tertulliani adſcribam; tum Junij explicationem, vel potius deprauationem: ad extremũ, eiuſdem refutationem.

CAPVT I.

De ſigno Crucis.

Tertullianus libro de corona Militis cap. 3.

AD omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatũ; ad lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunq; nos conuerſatio exercet, frontem Crucis ſignaculo terimus.

IVNIVS.

Id eſt, vbicunq; exercemur Ethnicorum ſiue Gentilium conuerſatione, adeò, vt ſit omnino neceſſarium à nobis Chriſtianum nomen ex impietate & impuritate gentium vindicari aperta aliqua ſignificatione: quam ad rem expeditiſſimum fuit olim, quauis occaſione, hoc Crucis ſignaculum.

REFVTATIO.

Agnoſco explicationem ex ſchola Caluini & Bezæ petitam, quaſi antiquiſſimi Chriſtiani Crucis ſignum nõ vſurpauerint, niſi cùm agendum eſſet cum Ethnicis, nec alio conſilio, quàm vt ab infidelibus diſcriminarẽtur, & Chriſtianum nomen ab impuritate gentilium aſſererẽt. At reclamat Tertullianus: qui ait; *Frontem Crucis ſignaculo* prænotari ad omnem *progreſſum*, atq; *promotum*, hoc eſt, quocunque quis procederet; quocunq; quis ſeſe moueret, vtique non omni progreſſu & promotu ad Ethnicos ſeſe conferebant. Ad *omnem aditum & exitum:* Ad *omnem*, inquit, non ad illum tantùm, quo quis adibat Ethnicos; nec ad illum duntaxat, quo domo exibat, Ethnici conueniendi gratia. *Ad veſtitum & calceatum:* Quid clarius? An & Ethnicos adeſſe oportebat, cùm Chriſtiani veſtes & calceos induerent? Et tamen induendis his ſignaculum Crucis adhibebant. *Ad lauacra*; An niſi cum Ethnicis non lauabant? *Ad menſas.* An niſi cum Ethnicis non comedebant? *Ad cubilia.* An cubitum non ibant, niſi cum Ethnicis? *Ad lumina.* An lumen non inferebatur, niſi Ethnico præſente? *Ad ſedilia.* An nunquam conſidebant, niſi inter Ethnicos? Vno verbo: *quacunq; nos conuerſatio exercet*, hoc eſt, quidquid agimus, cruce frontem munimus. An nulla veterum Chriſtianorum actio erat, niſi conuerſatio cum Ethnicis? Valeat ergo Caluiniana hæc commentatio: multoque magis valeat finis, ob quem Crucis ſignaculum vſurpatum ſcribit: *Vt nomen Chriſtianum ab impuritate gentium aperta aliqua ſignificatione vindicaretur.*

Quid

Quid opus erat vindicare nomen Christianum ab impuritate gentilium tunc, cùm quis vestes aut calceos, absq; arbitris Ethnicis, indueret; cum lauaret; cùm inter Christianos manducaret; cùm tenebris se intendentibus lumen inferretur; cùm alia, quæ Tertullianus commemorat, fierent? Non nego, veteres Christianos vsos itidem signo crucis, quando cum Ethnicis conuersandum erat, id enim planum faciunt illa Tertulliani verba, *quacunque nos conuersatio exercet*: sed nego id tum tantùm fieri solitum; vt aduersus clarissima Tertulliani verba Iunius contendit: aut eo tantum fine fieri solitum, vt ab impuritate gentilium Christianum nomen assereretur: nam & alios plurimos fines propositos habebant, & etiamnũ habent Orthodoxi, cùm crucem fronti, ori & pectori imprimunt, de quibus copiosè disserui libro 4. de S. Cruce. Quo lectorem remitto.

Cæterùm si veteres illi Christiani vsi sunt cruce, & eo etiam fine vsi sunt, quem Iunius statuit, mirari subit, cur Caluinistæ non vtantur cruce, eo saltem cõsilio, quo veteres Christianos aiunt crucem vsurpasse. An iam opus non est nomen Christianum ab impuritate gentilium asserere? Atqui, vt Caluinistæ inter Ethnicos nõ versentur, deberent tamẽ hac externa testificatione sese discriminare ab illis, quos pro Hæreticis habent, hoc est, ab omnibus illis, qui Caluinum detestantur. Deberẽt preterea hoc signo vti, cùm Constantinopolim proficiscũtur, & inter Turcas viuunt, aut cùm nauigant in Americã, & cum Idololatris conuersantur. Vehementer autem dubito, num Caluinianus Dousa, cùm Constantinopoli vixit, vnquam, ab impuritate Turcarum nomen Christianũ, hoc signo fronti publicè impresso vindicarit. Vehementius adhuc dubito, vtrum id fecerint Ministri Calui-

niani, qui cum Villagagnone in Galliam Antarcticam, infelicibus ventis, peruenerunt. Dicent fortassis, se ideo cruce non vti, quod nos, quos pro Hæreticis & idololatris habent, crucis signo frequentissimè vtamur: periculum enim esse, ne Papistæ videantur, si crucis signaculo, dum nobiscum conuersantur, frontem muniant. Sed esto, propter nos à salutaris rei vsu abstineant: Cur abstinent tunc, cùm degunt inter infideles, quibus nullus crucis vsus? Nam hoc signo Caluinistas vti cum degunt inter Turcas, Ethnicos, Lutheranos, Anabaptistas, ne cùm audiero quidem credam, sed cùm videro. Cæterùm si, vt Iunius fatetur; hoc signo olim Christiani fidem Christi professi sunt, eamque ab impuritate gentilium vindicarunt; sequitur ergo signum S. Crucis esse ceremoniam religiosam, non superstitiosam, vt calumniantur hæretici. Deinde eam meritò à nobis hodieque frequentari, vt fidem Catholicam, ab eorum, qui crucem oderunt, perfidia, asseramus.

Sunt, inquit Iunius, *hæ traditiones omnes in ritibus positæ, quarum pars desiit apud ipsos traditionum defensores.* Ita est: quædam ex traditionibus, quas eo loco commemorat Tertullianus, desierunt apud Orthodoxos, vt postea dicemus: at vsus signi crucis non desiit, sed ab Apostolorum temporibus vsque ad hæc nostra tempora perseuerauit, vt ex quarto libro de S. Cruce manifestum euadit: nec desinet; quoad Antichristus id abolere tentabit: tentabit; sed non præualebit. Cur igitur vos hoc signum contra communem totius Ecclesiæ veteris & hodiernæ morem abolere & obliterare conamini? Cur? nisi quia prænuncij & prodromi eius estis, qui suos non signabit signaculo Christi, sed stigmatibus bestiæ inuret. At quia hoc argumentum tractamus, audire lubet, quid hac de re scri-

re ſcribat Lauaterus Tigurinus, in libro de ſpectris. *Vſitatus*, inquit, *mos fuit, ad occurſum ſpectrorum ſe cruce munire.* Nemo iure inficias ierit: & hoc ipſum multis exemplis demonſtraui libro 4. de S. Cruce cap. 27. Perge. *Idem hodie quoque multi ſolent facere.* Imò omnes Orthodoxi. Et ne ſine teſte loquatur Lauaterus, teſtimonia veterum adfert. *Tertullianus ſcribit in libro ſuo de corona militis, veteres Chriſtianos frontem ſuam ſæpè ſignaſſe cruce. D. Hieronymus Demetriadem adhortatur, vt crebro ſignaculo crucis frontem muniat. Origenes quoque, Epiphanius, Chryſoſtomus & Auguſtinus multa ſcribũt de virtute ſanctæ Crucis. Lactantius ſcribit diuinarum Inſtitutionum lib. 4. cap. 26. & per integrum caput 27. de hac re dicit, ad illos qui frontem cruce ſignant, Diabolum non habere acceſſum, nec lædere eos poſſe. Addit, Chriſtianos hac cæremonia antiquitus in expellendis dæmonibus & ſanandis morbis vſos eſſe.* Hactenus Lauaterus, & rectè: quia ex Patribus. Audiamus iam, quæ ipſe de ſuo pectore promit. *Non quod*, inquit, *externo crucis ſigno tantam vim & efficaciam tribuerint (ſuperſtitioſum enim hoc eſſet) ſed Cruci, hoc eſt, merito Chriſti: Cuius dignitatem ſimul in mentem reuocarunt.* At quocunque te vertas, Hæretice, externo crucis ſigno, vt eſt imago crucis, in qua Chriſtus paſſus, & vt eſt inſtrumẽtum Crucifixi, hanc tantam vim Patres & omnes veteres Chriſtiani tribuerunt. Non profero eorum teſtimonia: Protuli libro 4. de S. Cruce plurima, grauiſſima, teſtatiſſima, antiquiſsima. *Sed hoc eſt ſuperſtitioſum*, inquit. At cuius iudicio? Hæretici Zvuingliani. *De ſanctis*, inquit, *Apoſtolis, & Apoſtolicis Eccleſiis non legitur, quod cæremonia Crucis in expellendis dæmonibus, vel morbis curandis, aut aliâs quoque vſi ſint. Non legitur*, inquit, ſed à quo? A Lauatero & ſimilibus Miniſtris Hæreticis, qui verſatiores ſunt in Zvuinglio, Caluino & Beza, quàm

in Ecclesiastica historia. At Apostolicas Ecclesias & Apostolos signo crucis vsos esse, tum alias ob causas, tum dæmonum expellendorum, & morborum curandorum gratia, abundè iam demonstratum est libro 4. de S. Cruce, cap. 6. & sequent. Videat lector, & de inscitia huius sectarij iudicet. Quam verò lepida illa interpretatio. *Vim illam adscripserunt cruci, hoc est merito Christi.* Ergò cum Tertullianus ait, Christianos ad omnem actionem crucis signaculo frontem terere: sensus est; Christianos ad omnem actionem meritum Christi fronti inscribere. Et S. Hieronymus, cùm monet Demetriadem, vt crebro crucis signaculo frontẽ muniat, iubet, eam meritũ Christi fronti inscribere, ita vt *crux* seu *signaculum crucis* & *meritum* Christi sint synonyma. Quo vanitatis non prolabũtur hostes crucis, vt vim crucis elidãt? Quis nescit, crucem efficacitatem suam & vim à Christo & meritis Christi accepisse, tanquam instrumentum à causa primaria? Interim licet vim à Christo acceperit, ipsa tamen, iam vt organum Christi agit, & semper egit, non modò tum, quando est à fidelibus vsurpata, sed & tum, cùm ab infidelibus est adhibita, vt planum feci aliquot exemplis libro 4. de S. Cruce, cap. 43. Itaque vis hæc & energia, verè adscribitur etiã ipsi externo signo, quod exterius manu in fronte, aut alibi formatur, eandemque vim eidem externo signo, etiam illi Auctores, quos Lauaterus citauit, & plurimi alij, quos ego lib. 4. de S. Cruce adduxi, adscripserunt. *Sancti Patres*, inquit, *illa cæremonia, quod cruce se signarunt, suam fiduciam in cruce, hoc est, in morte Christi testari voluerunt.* Etiam nos, dum cruce frontem terimus, nostram spem, & fiduciã, & fidem erga mortem Christi testamur: At cum hac contestatione, profitemur simul vnà cum priscis Patribus Christianis spem, & fiduciam,

ciam, & fidem noſtram in crucem Chriſti, tanquam in imaginem crucifixi, & in inſtrumentũ ſanctiſſimæ illius mortis, & hac ratione crucem miranda olim patraſſe, & etiamnum patrare ſcimus. *Diabolus,* inquit, *neque crucem, qua nos ſignamus, neq; fruſta illa crucis Chriſti, quæ pro reliquiis oſtenduntur, timet:* At crucem, crucem inquam, externum hoc ſignum, metui à Dæmonibus: teſtantur veteres Orthodoxi omnes, vno ore, vt copioſiſſimè lib. 4. de cruce demonſtrauimus, maximè cap. 36. & ſequentib. & cap. 64. Sed iam ad Tertullianum reuertamur.

Tertullianus lib. 2. ad vxorem, cap. 5.

Latebiſne tu, cùm lectulum, cùm corpuſculum tuum ſignas, cùm aliquid immũdum flatu expuis, cùm etiam per noctem exſurgis oratum, & non magiæ aliquid videberis operari?

IVNIVS.

Corpuſculum tuum ſignas, id eſt, crucis ſignaculo, vt idem loquitur libro de corona militis, cap. 3. quo ſe Chriſto crucifixo pro nobis ſanctificatos eſſe pij Martyres oſtendebant, & fideles abhorrere ſe à Gentilium ſignis. χωρίζει γὰρ τοὺς πιστοὺς τῶν ἀπίστων. *vt eſt in Theodoti* ἐπιτομαῖς, *nam alioquin Chriſtiani viſi fuiſſent, cùm apud Gentiles agerent, ſignis eorum adquieſcere, niſi aperuiſſent aliquo ſigno diuerſo, aut ſignificatione mentem ſuam; non quidem imagine (nam imagines Chriſtianis non erant) ſed actu ſignificante.*

REFVTATIO.

I. Non tantum Martyres vtebantur hoc ſignaculo, ſed omnes Chriſtiani. Neque hoc libro ſcribit Tertullianus ad Martyres, ſed ad vxorem. II. Martyres iſto fine crucem vſurpabant, vt docui lib. 4. de Cruce, ſed non tantum iſto fine; vt ex eodem libro liquet. III. Tertullian⁹ planè hîc nihil agit, & ait de ſignaculo crucis in eum finem adhibendo, vt ſeparet Chriſtianos ab Ethnicis:

p dissua-

dissuadens enim fœminæ fideli, ne nubat Ethnico: præter cætera incommoda etiam hoc adfert: quia cùm cubitum concedens lectulum & corpusculum tuum signo sanctæ Crucis signaueris, inquit, haud clam id facere licebit; sed deprehenderis. Et infrà cap. 9. sub finem, inter commoda matrimonij, quo fidelis cum fideli iungitur, ponit *non furtiuam signationem*; hoc est, liberum crucis vsum; Ergo alio fine lectulum & corpusculum dormituri signabant; & tantum abest, vt mulier fidelis à marito infideli aperta aliqua significatione, tunc se secernere, aut mentem suam Christianam, testari publicè voluerit; vt etiam furtiuè duntaxat lectum & corpus munire debuerit; nec tam clanculum id potuerit facere, quin periculum esset, ne à coniuge Ethnico deprehenderetur, & aliquid magicum exercere crederetur; illud enim: *& non magiæ aliquid videberis operari*: non tantùm referendum est ad illa verba: *cùm etiam per noctem exurgis oratũ*: sed etiam ad illa: *cùm lectulum, vel corpusculum tuum signas*; quia Ethnici vsum crucis & miracula patrata magiæ adscribebant, vt nunc faciunt Hæretici. IV. Theodotus vnum crucis vsum indicauit, non omnes. Deinde non tam loquitur de cruce Christi Theodotus, vel is, qui ex Theodoto Epitomas confecit, quàm de cruce Valentinianorum, quam & *Lytroten*, *&* *Carpisten* nominabant. Verba illius hæc sunt: ὁ σταυρὸς τοῦ ἐν πληρώματι ὅρου σημεῖόν ἐστιν: χωρίζει γὰρ τοὺς ἀπίστους τῶν ἀπίστων, ὡς ἐκεῖνος τὸν κόσμον τοῦ πληρώματος. *Crux, termini, qui in pleromate, signum est, separat enim fideles ab infidelibus, sicut ille mundum à pleromate*. V. Falsum est, quod ait, Christianos tempore Tertulliani non habuisse imagines. Nã habuisse imagines crucifixi, ostendimus lib. 2. de S. Cruce, cap. 2. & 3. ex ipso Tertulliano, & infrà tam de imaginibus crucifixis, quàm de aliis copiosius ostendemus. Ter-

Tertullianus lib. 2. ad vxorem, cap 9.

Vnde sufficiam ad enarrandum felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obligatum Angeli renunciant, pater ratò habet?

IVNIVS.

Quatuor hic ponuntur coniugij inter fideles elogia. Primum est, quod non à natura, sed ab Ecclesia conciliatur Sanctorum coniugium, id est, vera fidei & doctrinæ, quæ in Ecclesia personat, conscientia, consensu & consponsione mutua secundum Deum auctorem. Secundum est, quod confirmat eam conciliationem oblatio, qua se noui coniuges offerunt & sistunt in Ecclesia, consensum suum testantes, & communibus Ecclesiæ precibus benedici postulantes. Tertium, quod obsignatum illud precibus Ecclesiæ & benedictione diuina renunciant Angeli, id est, Dei & Ecclesiæ ministri, & gratiæ diuinæ internuncij. Quartum, quod pater, qui in cœlis est, ratò habet rem in terris hoc modo procuratam. De aliis interpretationibus, nihil dico. Meam adfero, quam pius quisque, spero, videbit esse simplicißimam.

REFVTATIO.

Ego certè, licet non sim pius, hoc est, Caluinianus; (hunc enim pij nomine intelligit) libentissimè fateor hanc interpretationem esse simplicissimam, hoc est, inanissimã, & non tam quatuor elogia coniugij, quàm quatuor figmenta Iunij complectentem. Nam primùm Tertullianus non dicit Matrimonium Christianorum non esse à natura: Est enim contractus æque naturalis ac aliorum gentilium, licet simul sit etiam sacramentum, qua præstantia superat matrimonia infidelium baptismatis expertium; sed laudat hoc matrimonium, quod publicè, & vt loquuntur, in facie Ecclesiæ, celebretur, estque locus insignis contra matrimonia clandestina, vt rectè notauit Pamelius, quæ iam olim sacris Canonibus vetita fuêre, & nouissimè à Concilio Tridentino denuò interdicta.

Apud Grat. 30. quæst. 5. Concil. Tridẽt. Sess. 24. cap. 1. de Reform.

dicta. Itaque Ecclesia conciliat hoc matrimonium; quia Ecclesia matrimonij huius spectatrix est & testis, & approbatrix. Item Ecclesia hoc matrimoniũ cõciliat, quia noui coniuges, *suo tempore, sacerdotaliter, vt mos est, cum precibus, & oblationibus à sacerdotibus benedicuntur*, vt loquitur vetustissimus & sanctissimus Pontifex Euaristus, ad cuius epistolam, ad Africæ Episcopos datam, hoc loco alludere Tertullianum, non immeritò censet Pamelius. Et quæ est ista interpretandi ratio, *Ecclesia*, id est, *veræ fidei & doctrinæ, quæ in Ecclesia personat, conscientia.* Quis vnquam audiuit cognitionem doctrinæ, quæ in Ecclesia personat, vocari Ecclesiam? Secundum elogium Matrimonij Christiani est, non illud, quod fingit Iunius; sed quod confirmetur oblatione. At qua oblatione? *Qua se noui cõiuges offerũt & sistunt in Ecclesia*, inquit Iunius. Nihil vanius; oblationem enim apud Tertullianum significare & esse *sacrificiũ corporis & sanguinis Christi* seu *sacrificium Missæ*, infrà ostendemus, & liquet ex libro de corona militis, vbi oblationes pro defunctis commemorantur; Etsi Iunius hunc locum eodem modo deprauat. sed de hoc infrà. Nunc quod ad rem, de qua agimus, attinet; Tertullianus non aliter vsurpat vocabulum oblationis, ac Euaristus Pontifex, verbis paulò antè adductis, cùm iubet, vt matrimonium cum precibus & oblationibus à sacerdote benedicatur. Valeat ergo Iunius cum *simplicissima sua interpretatione*; quid enim simplicius, vel potius stultius, quàm confirmationẽ matrimonij per oblationem nihil esse aliud, præter *repræsentationem: qua noui coniuges sese in Ecclesia sistunt.* Nihil profectò diuersum à primo elogio tribuisset Tertullianus Matrimonio Christiano, si hoc duntaxat tribuisset: Hoc ipso enim quod Ecclesia Matrimonium Christianum conciliat, vt habet primum elogium,

elogium, oportet, vt coniuges se Ecclesiæ offerant, hoc est, sistant, & consensum suum testentur: nisi enim consensum testarentur, Ecclesia matrimonium illud nunquam approbaret. Vanum est & illud, cùm ait, *eos dum ita se in Ecclesia offerunt, postulare, vt Communibus Ecclesiæ precibus benedicantur:* licet enim dubium non sit, quin coniuges, communes Ecclesiæ, hoc est, omnium fidelium, preces expetant: at in his precibus non consistit propriè benedictio coniugum; sed in aliis, quæ à sacerdotibus super nouos coniuges fundebantur, vt ex epistola Euaristi Pontificis, & ex aliis vetustissimis scriptoribus, & ex hodierno etiam Orthodoxæ Ecclesiæ vsu liquet.

Tertium elogium est, quod Matrimonium obsignatum Angeli renunciant. Appellat Tertullianus *matrimonium obsignatum*, quod in benedictione coniugum & cōiunctione signaculum sanctę Crucis adhiberetur; omnia enim Sacramēta conficiębantur & administrabantur olim interuentu sanctæ Crucis, vt fusè probauimus libro quarto de sancta Cruce, capite vndecimo & sequētibus. Deinde signare apud Tertullianum est signaculo Crucis vti. Hinc illud supra: *Latebisne cùm lectulum, cùm corpusculum tuum signas?* Et paulò pòst: *Non furtiua signatio.* Vt alia testimonia prætercam: At *signare* & *obsignare* idem significant, nec aliter probo, nisi ipsius Iunij confessione, qui in indice Tertullianeo verbo, *signum*, hæc habet: *Signare corpusculum, lectulum 176. 24. quod & obsignare. N. 266. 2.* quibus verbis citat notas suas in cap. 1. Scorpiaci, vbi tamē Tertullianus non vtitur verbo *obsignandi*, sed *signādi*. Sed eadem est vtriusque notio. Nam, vt inquit Iunius, *signare accipitur pro eo quod est, sub sigillo includere & tenere clausum.* Si igitur *signare* & *obsignare* est signaculo sanctæ Crucis vti, vt ait Iunius, sequitur Matrimonium *signatū*

 aut

aut *obſignatum* dici illud, quod ſignaculo ſanctæ Crucis eſt munitum, & quaſi clauſum. Accedit quod credibile non eſt, Chriſtianos in re tanti momenti Crucis ſignaculum prætermiſiſſe: ſi, vt ait Tertullianus, ad omnem *progreſſum*, & *promotum*, & *quacunq;* eos *conuerſatio exercebat*, Crucis ſignaculo frontem tererent. Per Angelos, intelligit Iunius *Miniſtros Eccleſiæ*, non repugno: dummodo excludat Miniſtros Caluinianos, niſi fortè hi ſunt Angeli, quibus; vt ait alicubi Tertullianus, *in lauacro renunciamus*: ſed nomine patris deinceps patrem quoque ſponſi aut ſponſæ intelligat oportet. Verùm melius & Tertulliano conuenientius de Angelis propriè, & de cœleſti Patre locus capitur. Nam matrimonium publicè & coram Eccleſia initum, & celebratum, & ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificio cõfirmatum, & ſanctæ Crucis ſignaculo obſignatum; Angeli ad cœleſtem Patrem, tanquam internuncij deferunt, eo modo quo Angelus Raphael preces Tobiæ Deo offerebat, & Pater tale coniugium gratum & ratum habet.

Tertullianus cap. I. Scorpiaci.

Magnum de modico malum ſcorpium terra ſuppurat: tot venena, quot ingenia; tot pernicies, quot ſpecies; tot dolores, quot & colores. Et poſtq̃ Tertullianus deſcripſiſſet, quàm venenatus ſit ictus ſcorpij, quidque remedij adhibere ſoleant ij, qui icti ſunt, ſubiungit: *Nobis fides præſidium, ſi non & ipſa percutitur diffidentia ſignandi ſtatim, & adiurandi, & vngendi beſtiæ calcem. Hoc denique modo etiam Ethnicis ſæpe ſubuenimus, donati à Deo ea poteſtate, quam Apoſtolus dedicauit, cũ viperæ morſum ſpreuit.* Vbi Tertullianus tria remedia aduerſus morſum ſcorpionis cõmemorat, ſignaculum ſeu ſignationem, adiurationem & vnctionem. Non enim

enim loquitur hoc loco de baptiſmo aut cæremoniis baptiſmi, vt Pamelio viſum; ſed de medicamẽtis aduerſus ictum ſcorpij, non ſpiritalis, de hoc enim poſtea agit, Gnoſticos cum ſcorpiis comparans, ſed veri ſcorpij, & qui propriè hoc nomẽ ſortitur. Videamus, quid hic Caluiniſta de ſignando: nam quid de adiurando & vngendo adferat, ſuo loco audiemus.

IVNIVS.

Signare, pro eo, quod eſt, ſub ſigillo includere & tenere clauſum, latinis notum eſt; quemadmodum abſentis debitoris domum ſignare dicit Modeſtinus L. ſi iniuriæ 20. ff. de iniuriis: & pudicæ Virgines olim ſignatæ dicebantur, vt Græcis παρθένοι, Lucilius lib. 20. primum Chryſi negat ſignatam reddere, apud Nonium.

REFVTATIO.

Rectè explicat Iunius notionem vocabuli ſignandi: ſed quare taces, quale hoc ſignaculum fuerit, qua beſtiæ ictum ſignandũ eſſe Tertullianus monet? An neſcis, quo ſigno Tertullianus ſignet? Annon ipſemet illud: *Cùm ſignas lectum, cùm corpuſculum,* de ſignaculo S. Crucis exponis? Ergo cùm à ſcorpione vulneramur, inquit Tertullianus: partem læſam, ſigno Crucis, medicamenti vice, ſignamus. Et hac ratione non modò nobis, ſed & Ethnicis ſæpe opem ferimus. Alij, inquit, naturalia remedia adhibent, aliquid & Magia circumligat, medicina cum ferro & poculo occurrit. Nobis fides præſidium; fides nõ diffidens, non titubans, ſed ſtatim ad ſignaculum Crucis, ad Exorciſmum & Oleum benedictum confugiens.

Tertullianus lib. de ſpectaculis, cap. 24.

Nihil non diaboli eſt, quidquid Dei non eſt, vel Deo diſplicet, hoc erit pompa Diaboli, aduerſus quam in ſignaculo fidei eieramus. Quod autem eieramus, neque facto, neque dicto, neque viſu

visu, neque prospectu participare debemus. Cæterùm nonne eieramus & rescindimus signaculum, rescindēdo testationem eius? Hîc nihil Iunius, non sine astu: Nam causa reddenda erat non ex Caluini, sed ex Tertulliani mente, cur baptismus appelletur signaculum; videlicet ob Crucis signaculum adhiberi solitum. Vide librū quartū, de sancta Cruce, capite decimo quarto. Eandem ob causam obmutescit Iunius ad illud libri primi, contra Marcionem, capite 28. *Signat hominem, nunquam apud se resignatum.* Et libro de baptismo, capite sexto & decimo tertio, idem loquendi modus occurrit: Sed non facit ad Caluinianum stomachum, propter Crucis signaculum, quod sub illo latet. Cæterùm illud Tertulliani, capite vigesimo primo Apolog. *Neq; de ipso signaculo corporis*; Rhenanus; Zephyrus & Pamelius rectè referunt ad circumcisionem; non rectè Iunius in Indice, Verbo *signum*, ad baptismum: Etsi in notis id videatur referre ad circumcisionē; ait enim: *Christianos non modò festis & solennitatibus à Iudæis differre, sed etiam signaculo corporis, quod Iudæi suo in corpore ferunt, Christiani autem non ferūt*: sed loco circumcisionis in carne gerunt sanctam Crucem, vt docet S. Augustinus.

Tertullianus Apolog. aduersus gentes, cap. 16.

Sed & qui crucis nos religiosos putat, consecraneus erit noster, cùm lignum aliquod propitiatur. Viderit habitus dum materiæ qualitas eadem sit: viderit forma, dum idipsum Dei corpus sit: Et tamen quanto distinguitur à crucis stipite Pallas Attica, & Ceres farrea, quæ sine effigie rudi palo & informi ligno prostant? pars Crucis est omne robur, quod erecta statione defigitur; nos si fortè integrum & totum Deum colimus.

IV-

IVNIVS.

Nos si fortè religiosi putamur Crucis, non partem, non Crucem, sed ipsum integrum & totum Deum colimus. Exponit Minutius dicens. Cruces etiam nec colimus, nec optamus: vos planè, qui ligneos Deos consecratis, Cruces ligneas, vt Deorum nostrorum partes forsitan, adoratis.

REFVTATIO.

Primùm Tertullianus non dicit, *nos si fortè religiosi Crucis:* Verùm; *Sed & qui Crucis nos religiosos putat:* quo significat, cõmunem fuisse apud Ethnicos persuasionem, Crucem à Christianis coli. Nec negat hoc Tertullianus; sed potius ostendit variis exemplis, ipsos etiam Ethnicos, Cruces colere, ac proinde minimè par esse, vt cultũ illum Christianis vitio vertant. Secũdò, vbi, quæso, apud Tertullianum sunt illa verba; *Non partem, non Crucem colimus.* Hæc non sapiunt Tertullianum, sed Caluinum. *At exponit mentem Tertulliani Minutius, qui negat Christianos colere cruces.* Cęterùm, qua mente verba illa scripserit Minutius, explicatum est cum ab aliis, tum à nobis lib. 1. de S. Cruce, cap. 60.

Occasione huius loci dicendum est aliquid de Labaris & Cantabris, vndenam vocabula hæc originem suam trahant. Scripsi hac de re quædam libro secũdo, de sancta Cruce, cap. 39. quibus nunc aliorum sententias adiiciam. Iunius ex Persia horum nominum stirpem petit. *Est enim Cantabrum*, inquit, *Persica origine ad verbum, conto descendens: nam contum appellant Kanath: quod descẽdit, deponiturque, Baron siue Boron. Quare prudenter tria hæc ad hoc argumentum pertinentia distingui debent apud auctores: Candys siue Candyes, Labarum siue Laborum, & Cantabrum. Candys siue Candyes fustis est, hasta, vel contus, cui appenditur militare signum. Persæ Kanath, Hebræi Kendes, Græci* κόντος. *Labarum fuit regium vel imperiale Siparum, & stola candyis, vel signum*

 pensile:

pensile: Cantabrum est instrumentũ illud totum, ex Candye seu Conto Labaroque constans. Hæc Iunius: Ex cuius sententia appellatur Cantabrum quasi Contobarũ, seu Cantabarum; ex Conto, seu Persico *Kanath*, seu *Candye* ;& *Boron*, seu *Baron*; quæ opinio parum differt à sententia Turnebi, qui & ipse Contabrum à Conto dictum putat; Etsi non ex Persia originem repetit, sed à Græco & Latino *Contus*. Sed quod contra Turnebi sententiam adfert illustrissimus Baronius, id & in istam valet; omnia enim vexilla, ex hac notione nominari possent Cõtabra; quia omnia habent Sipara, hoc est, vela pendentia; atq; adeò *Boron* seu *Baron*; hoc est, aliquid dependens; omnia item habẽt *Kanath*, seu *Contum:* omnia ergo dicentur Contabra seu Cãtabra, si minus Labara; quamuis cur non & Labara; nomine partis ad totum significandũ translata; sicut & iam vocantur Labara, nisi quod Iunius effugium reperit; ait enim; Labarum non esse quoduis siparum seu velum; sed Regium & Imperatorium. Quod si ita esset, tum non omne vexillum posset dici Labarum; sed illud duntaxat, quod velo Regio seu Imperatorio insigniretur. At cùm *Baron* seu *Borõ*, sit, vt Iunius ait, lingua Persica, generatim, *quod descendit, deponiturque*; non video, cur labarum tantummodo siparum regium seu imperatorium debeat significare: nisi fortè *La* lingua Persica Regem aut Imperatorem significat, aut certè Regium seu Imperatorium. Fortè erit aliquando, qui siparum, contabrum, labarum ex Germanica lingua deducat, maiore verisimilitudinis specie, quàm iste ex Persica. Cur enim siparum, non sit **sichtbar**/ contabrum, **kontbar**/ labarum, **lautbar**/ quæ vocabula Germanis non magis ignota sunt, ac illud **offenbar**/ cuius alteram partem deriuant à *parere*, quod est liquere seu lucere: ablata media & vltima syllaba, superstite

Turneb. lib. 15. Aduers. c. 16.

stite

ſtite prima. Nimirum, fingendi nullus finis eſt: poſtq̃ quis fingendi prurigini habenas laxat. Quia verò editiones quædam Tertulliani hoc loco, nec *labarorum* nec *cantabrorum*, ſed vitio typographico, *candelabrorum* repræſentabant; ideo ſtatim exſtitit, qui emendaret *ſipara illa vexillorum, & Candyes ſeu Candes labarorum*: quod ex antenna labarorum penderet Candys; quod, vt docet Heſychius, eſt militaris & honorata haſtatorum veſtis, & genus quoddam paludamenti barbarici: Quæ coniectura, inquit Pamelius, plauſibilior eſſet; ſi aut excuſi veteres, aut manuſcripti legerent, *Candelabrorum*: Sed cùm in omnibus, aut *cantabrorum* aut *labarorum*, appareat, improbabilis prorſus efficitur coniectura, quæ ſolo illo candelabrorum firmamento nititur, vt ipſemet tandem Scaliger agnoſcit. Plura lib. 2. de S. Cruce: vbi etiam diximus, quænam originatio cantabri & labari nobis maximè arrideat. Probauimus etiam in eodem opere lib. 2. cap. 2. ex hoc ipſo Tertulliani loco, tempore Tertulliani imagines Crucifixi vſitatas. Vtrum autem imago Crucifixi fuerit tum cruci ſuperaddita, quæſitum eſt ibidem cap. 3.

CAPVT II.

De Imaginibus.

Tertullianus lib. de Pudicitia, cap. 7.

A Parabolis licebit incipias, vbi eſt ouis perdita, à Domino requiſita; & humeris eius reuecta. Procedant ipſæ picturæ calicum veſtrorum, ſi vel in illis perlucebit interpretatio pecudis illius, vtrumne Chriſtiano an Ethnico peccatori conlineet.

Idem eodem libro cap. 10.

Cederem tibi, si scriptura Pastoris, quæ sola Mœchos amat, diuino instrumento meruisset incidi; si non ab omni Concilio Ecclesiarum, etiam nostrarum, inter Apocrypha & falsa iudicaretur: adultera & ipsa, & inde patrona sociorum. A qua & aliâs initiaris: cui ille, si fortè patrocinabitur pastor, quem in calice depingis (prostitutorem & ipsum) Christiani Sacramenti, merito & ebrietatis idolum, & mœchiæ asylum post calicem subsecuturæ; de quo nihil libentius bibas, quam ouem pœnitentiæ secundæ.

Locus clarissimus pro vsu imaginum asserẽdo. Cùm enim Tertullianus, eum, qui fornicationis aut adulterij flagitio sese inquinasset, negaret ad pœnitentiam recipiendum: Orthodoxi autem; quos ipse contumelioso nomine *psychicos*, hoc est, *animales*, appellat: contenderent, neminem ab Ecclesia excludendum esse, si dignos pœnitentiæ fructus agat, quantumuis magnis sceleribus sese obstrinxisset: idque præter cætera confirmarent exemplo pastoris nonaginta nouem oues in deserto relinquẽtis, & centesimam, à grege aberrantem, quærentis, repertamque propriis humeris ad ouile referentis: occurrit Tertullianus, hanc parabolam non esse intelligendam, de quauis oue, hoc est, fornicatore aut adultero Christiano; sed de Ethnico; & vt hoc euincat, prouocat ad ipsos Ecclesiæ Orthodoxæ calices, in quibus imago boni pastoris ouem perditam humeris suis reportantis, depicta visebatur. Et infrà ait; se libenter concessurum scortatoribus & adulteris locum pœnitentiæ, si liber ille, qui Pastor inscribitur, in numero diuinorum librorum, atque adeò Canonicus esset. Quia verò extra

cætum ſacrorum voluminum liber ille vagatur; ideo ait, ſe nihil eorum, quę inde pro ſententia Orthodoxorum afferuntur, admittere velle; moxque Hæreticorum more, dentes in Catholicos exſerens: Fortè, inquit, paſtor ille, quem in calicibus pingitis, patrocinabitur paſtori illi, hoc eſt, libro, qui Paſtor inſcribitur: & ſcortatoribus mœchisque aditum pœnitentiæ aperiet: & ſic fiet, Paſtor ille, in calicibus depictus, proſtitutor Chriſtiani Sacramenti, ſimulque idolum ebrietatis & aſylum mœchiæ, eò quod homines picturam illam intuiti, ſibi veniam promitterent, acta pœnitentia, poſt admiſſum libidinis flagitium. Hæc Tertulliani miſerè iam in hæreſeos voraginem præcipitati mens: hæc ſententia. Ex cuius mala, imò peſſima doctrina; bonum, imò optimum & ſaluberrimum imaginum vſum colligimus. Nunc Iunium audiamus.

IVNIVS.

Quod dicit, procedant ipſæ picturæ calicum veſtrorum, auctoris obiectio eſt, exprobrantis, quod nonnulli pictos calices habere audeant: in quibus figura paſtoris, peccatoris ad ſe recipientis, haberetur. Quæ res, cùm ab Ethnicis, *non à Chriſtianis ſit, ex eo ipſo confirmari ſtatuit; parabolas de Ethnicis, non de Chriſtianis à Domino enunciatas eſſe, vel confeßione ipſorum.*

REFVTATIO.

Admiranda huius Caluiniſtæ improbitas eſt, & proiecta ad quiduis comminiſcendum audacia. Vbi enim reprehendit Tertullianus vllos, quòd calices paſtoris pictura inſignitos habeant? Nuſquam vllum reprehenſionis veſtigium apparet: Nuſquã exprobrationis vlla ſpecies: Sed aduerſus Orthodoxos diſputans, ad eorum calices paſtoris imagine cõſpicuos prouocat; vt inde euincat picturam illam non de Chriſtiano, aut ſi de Chriſtia-

no, certè non de adultero intelligendam eſſe: An hoc eſt exprobrare, quod nonnulli picturam habere audeant? Nec de nonnullis, ſed de omnibus omnino Orthodoxis (quos *Pſychicos* vocat) loquitur. An neſcit Iunius, contra quos liber de pudicitia, vt & liber de ieiuniis, ſit ſcriptus? An contra nonnullos tantùm? an non contra omnes *Pſychicos*, hoc eſt, Orthodoxos, vniuerſim? Cur ergo iſte nugatur Tertullianum exprobrare quibuſdam; quod apud omnes, communi vſu & more, receptum erat? Et cur dicit exprobrare, quod minimè exprobrat; ſed potius tanquam legitimè factũ aſſumit, vt inde propoſitum ſuum conficiat? Deinde; vbi, oro, Tertullianus dicit, picturam illam ab Ethnicis eſſe? An Ethnici Seruatorem noſtrum pingebant habitu paſtoris, ouem errabundam ad gregem reuehentis; ita vt poſtea, Ethnicorum exemplo, Orthodoxi eandẽ picturam ſuis in calicibus expreſſerint? An non pictura illa ex parabola Domini, à S. Luca cap. 15. ſcriptis conſignata manauit? legat, obſecro, lector ipſa Tertulliani verba, & de fronte huius Caluiniſtæ iudicet. Tertullianus aliud probare non inſtituit, quàm per ouem perditam non eſſe intelligendum Chriſtianum, ſed Ethnicum; vt & per drachmam amiſſam, quæ parabola priori ſubiungitur: aut ſi & Chriſtianum; at non ſcortatorem & mœchum; ne minimo quidem verbo indicat, morem picturarum aut imaginum ab Ethnicis profectum eſſe; multoq́ue minus morem illum pingendi in calicibus Seruatorem, paſtoris ſpecie. Quo igitur ore comminiſcitur iſte veritatis hoſtis, Tertullianum affirmare; hanc picturam ab Ethnicis eſſe, cùm ex Euangelio à Chriſtianis, & quidem Orthodoxis, contra quos Tertullianus diſputabat, deprompta fuerit? Magna vis veritatis eſt, quæ aduerſarios

in tam abſurdas, ineptas, & commentitias aſſertiones adigit: niſi enim huc confugiat imaginum hoſtis & oſor, manus dandas eſſe videt: ſed mauult anima, quàm de ſententia cedere.

Cæterùm, quia de imaginibus ſermo eſt, operæpretium erit paucis annotare errores, qui continẽtur in præfatione in Miſcellam, quæ erudito & de literis optimè merito viro adſcribitur, verénc an falsò, neſcio. Baſileæ certè ſcripta eſt; quare mirum non eſſet, ſi Baſiliſcus ille veneni aliquid Catholico alioquin, vt opinor, animo afflaſſet. *Non adeo*, inquit, *obuium eſt volumen illud Synodi Conſtantinopolitanæ; in cuius præfatione memini Anaſtaſium ſeriò & grauiter conqueri, necdum ſuo tempore imaginum cultum à Francis ſiue Gallis fuiſſe receptum.* At huic Anaſtaſij querelę opponimus primò ſanctum Gregorium Magnum, plurimis annis Anaſtaſio antiquiorem, qui ſuo tempore in Gallia imagines vſitatas fuiſſe teſtatur, ſeuerè enim reprehendit Serenum Epiſcopum Maſſilienſem, quod imperito zelo ductus, imagines in Gallia confregiſſet. At frangere non potuiſſet, niſi in Gallicanis Eccleſiis imagines fuiſſent vſitatæ. Deinde Claudius Taurinenſis ſub Ludouico Pio, Caroli Magni filio, imagines in Gallia, Iconomachorum more, comminuit. Et Ionas Aurelianenſis, ſub eodem Principe, imagines publicis ſcriptis, aduerſus Claudij veſaniam defendit: Oportet igitur tum in Gallia fuiſſe imagines, & quod hinc eſt conſequens; longè ante tempora Anaſtaſij, qui vt hæc ipſa præfatio oſtendit, ſub Baſilio Imperatore floruit, tempore octauæ Generalis Synodi in cauſa Photij. Falſum eſt ergo quod præfatio ſubiungit. *Et ſanè ſi verum ſeriò volumus: nuper admodum noſtri homines imagino ſi eſſe cæperũt.* Quomodo *nuper*, ſi tempore Gregorij Magni imagines Eccle-

S. Gregor. lib. 7. epiſt. 111. & lib. 9. epiſt. 9.

Ecclesiæ Gallicanæ habebant? Quomodo *nuper*; si de imaginibus in Ecclesiis Gallicis depingi solitis; loquitur S. Gregorius; tanquam de re planè vetusta? *Et quia in locis venerabilibus Sanctorum*, inquit S. Gregorius, *depingi historias non sine ratione vetustas admisit, si Zelum discretione condiisses, sine dubio & ea, quæ intendebas, salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius dispersum poteras congregare*. Quomodo *nuper*, si Massilienses hoc factum sui Episcopi, tam indignè tulerunt, vt maxima eorum pars ab eius se communione suspenderet? Quomodo *nuper*, si sub Ludouico Pio, Claudio laborandum erat, vt imagines confringeret, Ionæ Aurelianensi, vt defenderet? Ergo cùm Anastasius dixit, suo tempore, à Gallis imagines non fuisse receptas, non locutus est de omnibus Gallis, aut de Gallis antiquioribus; sed de illis, qui Claudij Taurinensis, & aliorum Iconomachorum fermento infecti erant, perinde ac si quis iam conquereretur, imagines nec dum à Germanis esse receptas: id certè intelligi non posset, nisi de Hæreticis Germanis, non autem de Orthodoxis hodiernis aut antiquioribus. *Testatur id*, inquit, *satis superque, vt vetera illa omittam, de Claudio Taurinensi, aliisque prouincialibus Episcopis; ipsius Imperatoris Caroli contra Synodum Constantinopolitanam liber; cuius fides vel vnius Hincmari Rhemensis testimonio, extra omnem suspicionis aleam esse potest*. Sed iam ostendimus, factum Claudij testari antiquitatem imaginum in Gallia, nisi enim in Gallia fuissent imagines, Claudius cum suis satellitibus, non potuisset aduersus eas bellum suscipere. Libros illos Carolinos, esse suppositios perspicuis argumentis demonstrat Bellarminus libro de imaginibus, cap. 15. & lib. 2. de Concil. cap. 8. Hincmarum deceptum esse, cùm hos libros Carolo adscripsit, quid mirum? Addit

S. Gregor. lib. 9. epist. 9.

dit præfatio ex vetuſtis annalibus, *in Synodo Francofordienſi damnatam hæreſin Felicianam. Item pſeudoſynodum Græcorum pro adorãdis imaginibus habitã, & falsò ſeptimã vocatam.* Cæterùm & hunc nodum expedit Bellarminus libro de imag. cap, 14. & libro 2. de Concil. cap. 8. Summa eſt, in Concilio Francofordienſi damnatam fuiſſe Synodum Nicænam ſecundam, per errorem & *materialiter*. Auctorem enim librorum Carolinorum impoſuiſſe Synodo, & duo mendacia obtruſiſſe; alterum in Synodo Nicæna definitum fuiſſe, vt imagines adorarentur cultu latriæ: alterum, decretũ illud factum ſine auctoritate Papæ. Quib⁹ mẽdaciis pro veritate habitis, dãnata eſt ſine culpa Synodus; quę ſine culpa dãnata non fuiſſet, ſi, vt auctor ille fingebat, duo illa in Nicæna Synodo accidiſſent: nã ſi imagines decreto illius Cõcilij fuiſſent reiectæ, cur Claudius Taurinẽſis, ſub Carolo Magno: nihil aduerſus imagines moliri fuiſſet auſus, vt teſtatur Ionas? Cur vbi poſtea in apertũ ſcelus erupit, ab omnib⁹ Orthodoxis eſt exploſus, vnâ cũ ſuis gregalibus, vt ex Ionę libris aduerſus Claudiũ liquet? Taceo, non deeſſe auctores, qui negent in Concilio Francofordienſi aliquid aut pro imaginibus, aut contra imagines decretum eſſe; ſed totum hoc illi Synodo falsò imponi. At de his ſatis, ne agamus actum, cùm necdum acta ſuperſint.

Soarez 3. p. d. 54. Sect. 3.

Pergit præfatio. *Auctor, qui annales Francorum proſecutus eſt, quorum pleraq; ad Aimoinum adiecta, teſtatur in octaua Synodo Generali, in qua Photius depoſitus, & Ignatius reſtitutus eſt, de imaginibus adorandis aliter, quàm Orthodoxi Doctores antea definierant, ſtatutum eſſe; & quædam etiam pro fauore Romani Pontificis, qui eorum votis de adorandis imaginibus annuerat, decreta.* Verùm claritatis cauſa, quæramus ex hoc Auctore, quidnam ſibi velit. Aut enim vult, in illa

Synodo damnatas imagines contra veterum consensionem: & hoc nullo vel in speciem probabili argumento ostendi potest; Nam eo tempore, hoc est, Adriani secundi, & Basilij Imperatoris, nulla de imaginibus controuersia erat, & Græci tum imagines religiosè colebant, oppressis iam Iconomachis. Aut vult auctor ille, de imaginibus, in eo Concilio, aliter fuisse statutum, quàm docuerat Claudius Taurinensis olim in Gallia, & alij Iconoclastæ in Oriente; & tum parum conducit hic Auctor ad institutum eius, qui hanc præfationem fecit, probandũ; Instituit enim demonstrare, in Gallia; non fuisse veterem imaginum vsum: at hoc inde non euincitur, quo enim antiquiores sunt Iconomachi, eò vetustiorẽ fuisse imaginum vsum oportet; cùm Iconomachi esse non potuerint, nisi essent imagines; priores ergo & antiquiores exstiterunt imagines, quam imaginum euersores. *In quantum falsum corruptio est veri*, inquit Tertullianus, *in tantum præcedat necesse est veritas falsum; prior erit res passione; & materia, æmulatione.* *Ita ex ipso Ordine*, ait alibi Tertullianus, *manifestatur; id esse Dominicũ & verum; quod sit prius traditum: id autem extraneum & falsum; quod sit posterius immissum.* *Sed illud*, inquit, *fortasse non omnibus vsquequaq; probabitur, ne sub Friderico quidem Primo, à Germanis εἰκόνων προσκύνησιν receptam fuisse.* Quis verò hoc ꝓbaret, cùm cõtrarium manifestè constet, cùm aliunde, tum ex plurimis Germaniæ templis variarum imaginum ornatu insignitis, longè antiquioribus, quàm sit Fridericus Primus Imperator? nec erant memoriæ duntaxat causa in templis, sed cultus etiam & venerationis. At probat suum commentum ex Niceta. *Nicetas auctor est, cùm Fridericus, elusis Græcorum insidiis, Philippopolim occupasset, Alemannos, ab Armenis, qui soli in vrbe remanserant, non vt hostes, sed vt amicos*

Tertull. lib. 4. contra Marcion. cap. 4.

Tertullian. de præscript. c. 31.

Nicet. lib. 2. de Imp. Isaaci Angeli.

amicos exceptos, ob religionis inter ipsos conuenientiam, quod vtrique & imaginum venerationem detestarentur, & azymo in sacris vterentur. Ita quidem Nicetas. Sed quis credat hosti Germanici nominis, & rituum nationis Germanicæ penitus ignaro? Quid enim illo tempore à Grȩcis non ferebatur de Germanorum religione? Quia verò Nicetas Præses tunc Philippopoleos, Armenos & Germanos æquè odisset, detestatione imaginum eos pares facit, vt eos suis Græcis magis execrabiles & inuisos redderet. Hactenus de istis.

CAPVT III.

De sacrificio Missæ.

Tertullianus lib. de corona militis, cap. 3.

O*BLATIONES pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus.*

IVNIVS.

Oblationes pro defunctis, id est, fundationes anniuersarias, vt vocãt, quas defuncti præstari anniuersariè Ecclesiæ aut pauperibus erogari iubebant pro se, id est, loco suo, tanquam si ipsi præsentes præsentibus largirentur. Hæc igitur legata sunt testamentaria: quemadmodum & oblationes pro natalitiis, dicuntur institutiones à viuentibus factæ in diem natalem ipsorum, vt pauperibus egentibusq́ue daretur aliquid refrigerij, pro eo, quod Ethnici celebrabãt Natales suos, profuso luxu, & dabant natalitia, γενέθλια, vt de Antonio dicebat Tullius Philipp. 2.

REFVTATIO.

Ecce lector, quàm multa Diaboli negotia, vt cum Tertulliano loquar, spiritus Caluinianus, simul agat. Aliquot dogmata & ritus Ecclesiæ Catholicæ ex hoc loco Tertulliani

liani stabiliuntur; I. Sacrificium Missæ, & quidem pro defunctis. II. Anniuersaria defunctorum memoria. III. Preces & pia opera in subsidium defunctorum fieri solita, si quis fortè *oblationis* nomen generatim accipere velit, prout significat etiam Eleemosynas pro salute defunctorum erogatas. IV. Purgatorium. V. Annua commemoratio sanctorum Martyrum, & in ea oblationes, hoc est, *sacrificium Missæ.* Hæc omnia iste obscurare, imò & abolere nititur. *Oblationes*, inquit, *pro defunctis, id est, fundationes anniuersariæ, quas quotannis pro se, id est, suo loco, erogari iubebant.* Quid à mente Tertulliani alienius? Nam Tertullianus eo loco recenset traditiones Apostolicas non paucas, vt *die Dominico non ieiunare, de geniculis non adorare, ter in Baptismo mergi, lactis & mellis cōcordiam prægustare, Crucis signaculo frontem terere,* quibus addit *annuas oblationes pro defunctis, & natalitiis.* Addit, inquam; tanquam traditiones Apostolicas, *quarum si legem expostules scripturarum, nullam inuenies; sed traditio tibi prætendetur auctrix; consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix*; Fides videlicet Christiana. At annuæ oblationes pro defunctis, hoc est, *legata testamentaria*, vt vel omnibus, vel alicui hominum generi, *pro defunctis*, id est, *loco defunctorum, quasi ipsi præsentes adessent*, aliquid vel pecuniæ, vel alterius subsidij quotannis distribuatur: Item vt fideles natales suos celebrent erogatione stipis in egenos, non sunt traditiones Apostolicæ; quandoquidem & gentes hoc fecerunt; & faciunt adhuc, semperque liberum fuit cuiuis, vt testamento suis ex rebus, quidquid, & quandocunque, & cuicunque luberet, destinaret. At Tertullianus loquitur de consuetudine quadam ab ipsis Apostolis, non scripto, sed verbo tradita, apud solos fideles vigente; qualis est, nō illa ficticia Iunij, *oblatio pro defunctis,*

sed

ſed oblatio Catholicorum, hoc eſt, *ſacrificium Miſſæ*, & preces pro defunctis. Nam *oblatio* & *offerre* apud Tertullianum idem ſunt, quod *ſacrificium* & *ſacrificare*: item *preces* & *precari*: quod primò patet ex hoc ipſo loco, ſi non legatur oculis Hæreticis. Secundò, ex libro ſecundo ad vxorem, vbi ait: *matrimonium confirmari oblatione*: nam commẽtitiam oblationem, quam ibidem adfert Iunius, iam ſuprà profligauimus. Tertiò: Ex libro de Monogamia; Vbi hæc Tertullianus: *Pro anima eius* (nempe mariti) *oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius.* Ita legunt aliqui. Alij aliter; ſed eodem ſenſu. Offerat: Quid? preces videlicet & ſacrificium corporis & ſanguinis, ſed hoc non per ſe: ſed per ſacerdotem, nõ enim hoc eſt munus Laici. Idem Tertullianus libro de exhortatione ad caſtitatem: *Etiam repete apud Deum, pro cuius ſpiritu poſtules: pro qua oblationes annuas reddas: ſtabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illa oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per ſacerdotem de monogamia, & aſcendet ſacrificium tuum libera fronte.* Quod priore loco monet, vt faciat vxor pro marito, idem hoc poſteriore ſcribit fieri ſolitum pro vxore, & quidem miniſterio ſacerdotis, & vt eò commodius fiat, inſtat Tertullianus, vt maritus à ſecundis nuptiis abſtineat, ſitq; monogamus, (iam enim tranſierat Tertullianus ad caſtra Montani) & oblationẽ illam diſertè vocat ſacrificium. Et ex his duobus teſtimoniis refelles quoque Iunij expoſitionem, cùm oblationes pro defunctis exponit *legata teſtamentaria loco defunctorum*: nam Tertullianus ait per has oblationes defuncto refrigerium poſtulari & conciliari: ergo aliud quiddam, quàm Caluiniſta velit, ſignificat. II. Ait, has oblationes per ſacerdotẽ offerri. At quid

opus est, vt legata testamentaria distribuantur à sacerdote, cùm quiuis, etiam non sacerdos, loco defuncti, expẽdere possit in pauperes id, quod testamento est relictum? Aliam ergo oblationẽ; cuius minister solus sit sacerdos, Tertullianus intelligit. III. Huiusmodi legata testamento egenis relinquere, non est omnium; sed diuitum duntaxat: At Tertullianus loquitur de annua oblatione, quæ ab omnibus præstari & exhiberi possit; per sacerdotem scilicet: cùm recenseat quid quiuis maritus, mortua vxore; & quid quæuis vxor, mortuo marito, soleat facere. Non ergo intelligit illam testamentariam oblationem; sed illam, quæ fit ad altare Domini pro salute defunctorum. Scio, quibus nebulis inuoluat hæc loca Tertulliani Iunius; sed paulò pòst euoluemus.

Accedit, quod vt tota antiquitas Græca Sacrificium Missæ præter cætera nominauit προσφορὰν & προσκομιδὴν; ita tota antiquitas latina vocauit idem sacrificium præter cæteras appellationes; *oblationem*, vt plurimis exemplis ostendit Pamelius in caput vndecimum, libri de cultu fœminarum, annot. 65. Nobis sufficit vnus Cypriani locus, cui *offerre*, est sacrificare: & oblatio, sacrificium, epistola sexagesima sexta: *Censuerunt, ne quis frater excedẽs ad tutelam vel curam Clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificiũ pro dormitione eius celebraretur. Neq; enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotũ prece, q̃ ab altari sacerdotes & ministros voluerit auocare. Et ideo Victor cum nuper contra formam in Concilio à sacerdotibus datam, Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequẽtetur.* Quis meliorem interpretem desideret, quid sit *oblatio* & *offerre* pro defunctis apud Tertullianum Afrum

vetustissimum, quàm sanctum Cyprianum itidem Afrū & vetustissimum, & Tertulliani lectioni tam addictum, vt eum magistri honorifico cognomento afficeret? An & apud Cyprianum *oblatio pro dormitione alicuius*, est *oblatio testamentaria*, qua quis iubet, vt *suo loco, quasi se præsente, egenis aliquid subsidij erogetur?* An non sacrificium pro dormitione, & oblatio pro dormitione vnum & idem est?

Æquè vana est altera Iunij interpretatio, pro *Natalitiis*, id est, *institutiones à viuentibus factæ in diem natalem ipsorum, vt pauperibus detur aliquid refrigerij.* Vbi vel vnum exemplum ex tota antiquitate huius institutionis? vbi vnum exemplum, Christianos veteres tanti fecisse natales suos dies? Intelligit ergo Tertullianus per Natalitia, dies, quibus sancti mūdo denati, nascebātur cœlo, quos dies veteres Christiani sacros & solennes habebant, & natales seu natalitios vocabant, & cum alio diuino cultu, tum sacrosancto Missæ sacrificio obibant. Testes cùm alij plurimi, tum ille idem sanctissimus Martyr Cyprianus, epistola trigesima quarta, his verbis: *Sacrificia pro eis semper, vt meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones & dies, anniuersaria commemoratione celebramus.* Et epistola trigesima septima, loquens de iis, qui in carcere excesserant, ita scribit: *Denique & dies eorum, quibus excedunt annotate: vt commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.* Et infrà: *Celebrentur hîc à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum, Domino protegente, celebrabimus.* Ergo quod Tertulliano est, *pro natalitiis annua die facere*; hoc Cypriano est, *oblationes & sacrificia celebrare ob commemorationes Martyrū iis diebus, quibus ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeūt.* Quod autem Tertullianus ait, pro *natalitiis* (Martyrum) fieri oblationes, id perinde est ac si diceret, in Natalitiis

seu

ſeu pro honore natalitiorũ huiuſmodi oblationes fieri? Nõ enim pro Martyribus ſacrificabatur, quaſi huius ſubſidij adhuc indigentibus. Hinc S. Auguſtinus tract. 84. in Ioannem loquens de Martyribus: *Ad ipſam menſam,* inquit, *non ſic eos commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requieſcunt, vt etiam pro eis oremus, ſed magis vt orent ipſi pro nobis, vt eorum veſtigiis adhæreamus.* Addit Iunius: *Allucinatur Pamelius, qui natalitia pro natalibus accipit. Quæ interpretatio exemplo & auctoritate caret.* Quomodo exemplo & auctoritate caret vt adiectiuum nomen ponatur ſolum, ſubſtãtiuo ſubintellecto? vt pro *natalitiis* ſit idem quod pro natalitiis diebus ſeu feſtis? Ad extremum quid vſitatius inter Eccleſiaſticas loquendi formulas, quàm Natalitia Martyrum pro Natalibus?

Tertullianus libro de cultu fœminarum, cap. 11.

Vobis nulla procedendi cauſſa non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus viſitandus: aut ſacrificium offertur, aut Dei verbum adminiſtratur.

Idem lib. 2. ad Vxorem, cap. 9.

Inter commoda Chriſtiani matrimonij numerat, *ſacrificia ſine ſcrupulo.*

IVNIVS.

Sacrificium; orationes ſacræ, quibus pij ſe ſiſtunt Deo, vt copioſè exponit Clemens Alexand. Stromat. lib. 7. & Auctor noſter Apolog. 30. & ſequent. & ad Scapulam cap. 2. Alibi. Sacrificia precum, vt interpretatur Auctor Apolog. cap. 30. & ad Scapulam, cap. 2. quæ ſacrificia ſunt cordis puri, conſcientiæ bonæ, & fidei ἀνυποκρίτυ.

REFVTATIO.

Sacrificium apud Tertullianum accipi propriè, non generatim pro quibuſcunq; ſacris precibus, ex ſupra dictis

ctis satis liquet: Et præterea ex libro de oratione, vbi ait: *Quale sacrificium est, à quo sine pace receditur?* Vbi agit de illis, qui eo tempore, quo sacrificium peragebatur, fratribus pacis osculum non dabant, idque consilio celandi ieiunij. Paulò pòst: *Similiter de stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interueniendum, quod statio soluenda sit, accepto corpore Domini: Ergo deuotum Deo obsequium Eucharistia resoluit, an magis Deo obligat? Nonne solennior erit statio tua, si & ad arã Dei steteris? Accepto corpore Domini & reseruato, vtrumq; saluum est, & participatio sacrificij, & executio officij.* Quibus verbis reprehendit Tertullianus illos, qui diebus stationum nõ intererant sacrificio corporis & sanguinis Domini. Vbi I. notandum, non dici *sacrificiis orationum*, vt Hæreticorũ corruptela elidatur; sed sacrificiorum orationibus, quia sacrificium Missæ non peragitur sine certis precationibus. II. Sacrificium illud postea vocari Eucharistiam, ergo non est tantùm sacrificium in solis precibus positũ. III. Sacrificium illud peragi in altari, ad quod fideles, sacerdote sacrificante, adstabant. At preces vbique, non in solo altari perficiuntur. IV. De sacrificio illo etiam alios participare posse, accepto corpore Domini, & reseruato, (nam tempore Tertulliani Eucharistiam domum ferebant Christiani, vt eam pro occasione & pietate sua sumerent) ergo non loquitur Tertullianus tantùm de precibus: sed de sacrificio Eucharistiæ, ex quo etiam fideles communicabant. Locus certè euidentissimus est, cõtra Iunij peruersa glossemata: cui addo illum ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsius: sed quomodo præcepit Deus, pura prece.* His vltimis verbis existimant Iunius & alij sectarij, tantùm significari preces seu sacrificium precum. At iam ostendimus Tertullianum agno-

ſcere & celebrare etiam oblationem & ſacrificium Eucharistiæ: quod dum offertur, pura, munda, & immaculata oratio adhibetur. Itaque ſacrificando orabant pro Imperatore, hoc ipſo, quod ſacrificio Chriſtiano & olim, vt & hodie, variæ preces interſeruntur. Nec rectè facit Iunius, cùm, vt hunc & alios Tertulliani locos eludat, adfert cap. 30. & ſequentia Apologetici. In illis enim capitibus tantummodo precum ſeu orationum pro Imperatoribus & Republica meminit: at hîc inſuper & *ſacrificia* pro iiſdem cõmemorat. Præterea quid altare apud Tertullianum, ſi non & ſacrificium in altari? *Ne prius*, inquit lib. de oratione, *aſcendamus ad Dei altare, q̃ ſi quid diſcordiæ vel offenſæ cum fratribus contraxerimus, reſoluamus.* Clemẽs Alexãdrinus lata notione loquitur de ſacrificio, vt comprehendit oẽs virtutum actiones; Nec abnuit aliud eſſe apud Chriſtianos ſacrificium, cum enim eos ſacrificiis Deum colere negat, loquitur de ſacrificiis cruentis, qualia Ethnicis & Iudæis vſitata erant. Neque etiam Tertullianus cùm in libro contra Iudæos cap. 5. diſſerit de ſacrificiis ſpiritualibus & laudis, Chriſtianæ Eccleſiæ; excludit ſacrificium Euchariſtiæ: quia & hoc ſpirituale eſt, cõparatione veterum ſacrificiorũ, & eſt vel maximè ſacrificium laudis, ſed non tantùm & præciſè, quaſi nullam aliam rationem ſacrificij complectatur, vt ineptiunt Sectarij.

Tertull. lib. de Monogamia, cap. 10.

Enimuerò & pro anima eius (mariti) *orat & refrigerium interim adpoſtulat ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offert annuis diebus dormitionis eius.*

IVNIVS.

Prima editio, Enimuero anima eius orat, agit enim de cõiuge vidua, quæ ſibi, non mortuo opem diuinam implorat, optato coniuge deſtituta: ſic poſtea,

postea, & refrigerium interim adpostulat etiam, id est, consolationem & lenamentum sibi, ex eadem editione, quam iniquè mutatam video.

REFVTATIO.

Vt Caluinista errores suos stabiliat, & Catholica dogmata de suffragiis & sacrificiis pro defunctis euertat, corrumpit inprimis textum; & ne ipse fraudis huius videatur auctor, laudat primam editionem Rhenani: Et tamen ipse Rhenanus, editionis eius auctor, lectionem illam improbauit, vt liquet ex eius scholiis, quæ Caluinianus iste suis notis attexuit. *Coniicio sic castigandum*, inquit Rhenanus, *quando nihil est ab exemplaribus præsidij, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium*; cùm igitur ipse Rhenanus, sensu, si non verbis, cum Pameliana editione conueniat: cur Iunius ad primam Rhenani editionem prouocat? cũ Rhenanus disertis verbis explicet, quam lectionem hoc loco genuinam arbitretur: & expresè profiteatur ex codicibus, quorum copiam ipse nactus fuerat, nihil certi posse constitui. Deinde lectionem, quam Rhenanus habet ex coniectura; hanc habuit Pamelius ex antiquis codicibus, quibus, quis non plus credat quàm Iunio, aut primæ editioni Rhenani, quam ne ipse quidem Rhenanus ꝓpostea bauit. Nec discrepat Rhenanus à Pamelio: nisi quod Rhenanus legit, *oret, adpostulet*, vt sit vox mandantis: Pamelius, enunciatiuè; *orat, adpostulat*; vt sit vox id quod fierit solet, explicantis. Sed Iunius ait, *eam editionẽ iniquè mutatam*. At negat hoc Rhenanus, auctor & primæ & secundæ editionis. Negat hoc Pamelius, fretus veterũ librorum auctoritate. Tantùm affirmat Iunius, quia purgatorium ferre nequit. Quomodo feret infernum, haud paulò leuius & breuius tormentũ? Adhæc an nõ aduersa

fronte Iunius Tertulliano reluctatur? Vult enim Tertullianus, iam Montani ſpiritu inſtinctus, vt mulier, mortuo marito, ad ſecundas nuptias non tranſeat. Et vt hoc perſuadeat, percenſet, quibus officiis defunctum proſequatur. *Enimuerò*, inquit, *& pro anima eius orat.* Et ad hoc eam arctiſſimis legibus adſtringi ait. Nam hæc niſi fecerit (nimirum niſi pro anima defuncti mariti orauerit) niſi refrigerium ei adpoſtularit, & in reſurrectione conſortium, *verè repudiauit* (hoc eſt, marito defuncto libellum repudij miſit) quãtum in ipſa eſt, & quidem *hoc iniquius, quanto quomodo potuit, quia non potuit: & hoc indignius, quãto iam indignius, ſi quia non meruit.* In eandem ſententiam multa Tertullianus ſubiungit. Quid verò Iunius? Non modò inſulsè aduerſus Tertulliani mentem, ſed & Caluiniſticè, hoc eſt, impiè. *Enimuerò anima eius orat*, id eſt, *anima vxoris.* Mirum, ni corpus oret. Sed quid orat vel pro quo? *Et refrigerium interim adpòſtulat etiam*; ex *ei* videlicet, faciendum fuit, *etiam*, ne Tertullianus in ſolœciſmum incidiſſe videatur: ſi *ei* dixiſſet pro *ſibi*. At Rhenani prima editio præfert *enim*, non *etiam*, nullo prorſus ſenſu. Vnde meritò de correctione cogitauit Rhenanus. *Et offert annuis diebus dormitionis eius:* Cuius? ſecundum Iunium, eius, quæ orat, nempe animæ vxoris. Dormit ergo illa anima, &, dum adhuc eſt in corpore, annuus dies dormitionis eius celebratur. Ridiculè. An non vides, Caluiniſta, vxorem orare pro eo, pro quo offert, eamque offerre, quæ orat? Et pro eo, pro quo orat? Offertne anima, an vxor? Offert ne anima vxoris pro ſe, an pro anima mariti defuncti? Rogo, vt lector ipſum Tertullianũ hoc loco adeat, perpendat, & quid ſibi velit, conſideret, & niſi vel ex hac vna deprauatione ſummã huius Caluiniſtæ impudentiam deprehendet, nõ recuſo, quo minus ego,

eius loco impudens censear & habear. Nimis effrænata est hæc improbitas, loca tam clara Tertulliani peruertere. Tolerãdum erat, si Tertullianũ errasse vociferaretur: at ꝙ verba & sententiã eius totam peruertit, quis ferat? Colligat etiã hinc lector, quàm verũ sit, quod suprà aiebat Iunius, oblationes pro defunctis fuisse *legata testamẽtaria:* nam Tertull. dicit hîc, vxorem annuis diebus dormitionis mariti offerre, etiãsi testamentũ nullũ fecerit, etiamsi in eum finẽ nihil legarit, hoc enim supponit Tertullianus, eo ipso quod oblationẽ illam annuã, ab vxoribus, tanquam debitum quoddam, ex ipso coniugij vinculo natum recenset. Infrà itidem dissuadens digamiam seu polygamiam ex doctrina Montani, absurda quædam inde secutura adducit: Præter cætera etiam hoc: *& orabis pro maritis tuis, nouo & vetere:* Vbi Tertullianus absurdum ducit, vt quæ iam secundum maritum duxit, pro altero oret; quasi ei iam fidem fregisset, per secũdum coniugium. Quod licet non ita sit ex Orthodoxa disciplina, probum tamen morem pro defunctis orandi, ex hoc loco colligimus, id quod nobis satis est, ad confutationem improbitatis Caluinisticæ. *Orabis*, inquit Tertullianus, *pro maritis*. Ex quo refellitur quoque superior eius calumnia, cùm fingit; & *anima eius*, nempe vxoris, *orat:* imò pro anima eius, nempe mariti defuncti, orat: quia Tertullianus vult, vt vxor vniuira, pro vno oret: Hinc inferius obiicit, summæ absurditatis loco; quod si vna vxor duos maritos ducat, postea pro duob⁹ orare debeat, quod ipse putat fieri non posse sine prioris iniuria, idque, vt dictum est, ex Montani placitis. Quod autem Tertullianus dicit de vxoribus superstitibus, marito mortuo, id etiam intelligi vult de marito superstite, mortua vxore; *Vtrique*, inquit, *sexui loquimur; Etsi ad alterum sermo est, quia vna disciplina præest.*

Tertullianus lib. de exhortatione ad castitatem, cap. 11.

Et iam repete apud Deum, pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas. stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per sacerdotem, &c. & ascendet sacrificium tuum libera fronte?

IVNIVS.

Repete apud Deum, pro cuius spiritu (sic enim distinguo) id est, nomina vxorum tuarum ede apud Deum, viuentis & mortuæ, nam pro viuentis spiritu postulas, pro mortua reddis oblationes annuas: de quibus vide in lib. de corona militis, cap. 3.

REFVTATIO.

Nugæ meræ; nam Tertullianus monogamiæ propugnator & polygamiæ successiuæ oppugnator, vt à secundo coniugio absterreat maritum, iubet, vt sibi ob oculos ponat Deum, cogitetque, si duas vxores habeat, pro cuius spiritu oret apud Deum, & pro qua annuas oblationes reddat. Et postea subdit interrogando; *cum totne vxoribus stabis ante Deum, & offeres*, seu sacrificabis *pro duabus*: & commemorabis illas per sacerdotem de monogamia, id est, vnius vxoris virum, *circundatum virginibus ac vniuiris*; & his non obstantibus, sacrificium tuum per sacerdotem oblatum, liberè ad Deum ascendet? Arbitratur enim Tertullianus admodum absurdum, vt qui iam alteram vxorem duxit, defunctæ iusta persoluat, hoc est, preces & sacrificia annua: peragenda per sacerdotem vnius vxoris virum. Sed quid noster Caluinista? Ne pro sua mortua precari cogatur aut sacrificare; *pro spiritu*, inquit, *viuētis postulas, pro mortua reddis oblationes*; & quasi iam non satis perspectum sit, quàm friuolè has obla-

oblationes explicarit in libro de corona militis, rursus nos ad illum librum remittit. Sed Tertullianus non ait; Postulas pro viuente, & pro mortua offers annuas oblationes Iunianas & Caluinisticas: sed supponens communem Christianorum pro defunctis orandi & sacrificandi morem, ait, aliquem, qui duas vxores habeat, non posse hoc præstare: quare monet, vt Deo indicet pro cuius spiritu & anima postulet. Firma igitur & inconcussa manent, testificatione Tertulliani, Catholica dogmata de sacrificio & precibus pro defunctis; & quod hinc sequitur, de purgatorio. Etsi autem hæc pro precibus in defunctorum subsidium sufficere potuissent, proprium tamen caput hac de re subiungere libuit, propter insigne Tertulliani de hoc dogmate testimonium.

CAPVT IV.

De precibus pro defunctis.

Tertullianus lib. de anima, cap. 51.

SCIO fœminam quandam, vernaculam Ecclesiæ, forma & ætate integra functam: post vnicum & breue matrimonium, cùm in pace dormisset, & morante adhuc sepultura, interim oratione presbyteri componeretur: ad primum habitum orationis manus à lateribus dimotas, in habitum supplicem conformasse; rursusq; condita pace situi suo reddidisse.

IVNIVS.

Componeretur ad pacem, nam eam dormisse nesciebat presbyter. Ad primum habitum orationis, id est, cùm primũ oratio à presbytero haberi cœpta est, quasi iam animam moribunda fœmina actura esset, prout morientibus adhibentur consolationes & subsidia precum.

REFV-

REFVTATIO.

Fœminam istam fuisse verè mortuam, Tertullianus disertè testatur, & liquet ex ipsius ratiocinatione pro sententia, quæ vult, post mortem aliquid animæ aliquando in corpore remanere: ad hanc enim opinionem confirmandam, adducit exemplum de illa fœmina, quæ cum orante sacerdote, manus simul in orantis speciem extendit: Adducit & aliud exemplum in eundem finem: *Est & alia relatio*, inquit, *apud nostros, in cœmeterio, corpus corpori collocando spatium recessu communicasse.* Hanc tamen opinionem de reliquiis animæ in corpore residentibus, improbat Tertullianus; *Si & apud Ethnicos tale quid traditur*, inquit, *vtique Deus potestatis suæ signa proponit, suis in solatium, extraneis in testimonium. Magis enim credam in testimonium ex Deo factum, quàm ex vllis animæ reliquiis, quæ si inessent, alia quoque membra mouissent: & si manus tantùm, sed non in causam orationis,* Subdit. *Mors, si non semel tota est, non est, si quid animæ remanserit, vita est: non magis vitæ miscebitur mors, quàm diei nox.* Ergò ex sententia Tertulliani, verè mortua fuerat illa mulier, & tanquam pro mortua preces fudit sacerdos, iudicio & approbatione Tertulliani; neque enim reprehendit presbyterum illum, quippe gnarus, preces ex communi Ecclesiæ consuetudine pro defunctis fieri. Sed ne tam illustri loco Caluinianus spiritus nimis perstringatur, fingit Iunius, presbyterum istum *nescisse, fœminam illam fuisse mortuam: non oraturum pro illa, si mortuã scisset.* At quomodo ignorauit presbyter, quod tota illa domus sciebat, quodque sciuit Tertullianus, qui fortè adfuit? Quomodo non sciuit mortuam, cùm iam ad sepulturam efferenda esset, cum ideo sepultura differretur, vt sacerdos preces pro defuncta perficeret; cùm vitæ nullum signum appareret, cùm

cum nullus motus, nullus habitus? *Nam cùm iam in pace dormiſſet*, inquit Tertullianus, tunc preces in ſubſidium defunctæ presbyter eſt exorſus. Quas preces? non illas, quæ funduntur pro animã agentibus; ſed illas, quæ funduntur pro iis, qui iam animam exhalarunt.

Errat item Iunius, cùm illud, *ad primum habitum orationis*; ita explicat; *cùm primum oratio haberi capta eſt*. Nam habitum orationis vocat ſpeciem, formam & cõformationem orantis, perinde ac ſi dixiſſet; quam primum ſeſe presbyter conformauit precantis in modum: Quis autem ſit iſte modus & habitus, docet Tertullianus lib. de orat. cap. 11. *Nos verò non tantùm attollimus* (manus) *ſed etiam expandimus*. Et in Apol. cap. 30. *Chriſtiani manibus expanſis, &c. precantes ſumus ſemper, &c.* Pòſt: *Paratus eſt ad omne ſupplicium ipſe habitus orãtis Chriſtiani*, hoc eſt, ipſa conformatio, & conſtitutio, & ſpecies. Eadem notione hîc Tertullianus: *Ad habitum ſupplicem ſe conformauit*, hoc eſt, manus ſuſtulit & expandit. Sic & Apuleius libro de mundo: *Habitus orantium hic eſt, vt manibus extenſis ad cœlum precemur*. Ergo ad orantis presbyteri habitum ſeu ſpeciem, & formam conformauit ſe quoque ipſa mortua fœmina: grandi miraculo, non autem quod aliquid animæ in corpore remanſerit. Illud: *Rurſum condita pace*, mutat Iunius in *condicta: nam condicere forenſi verbo eſt* συντάσσεσθαι μετὰ παραγγελίας, vt in Gloſſario legitur; *pacem enim fratribus ſororibusq; decedentibus precari & denunciare verbis Domini ſolent Presbyteri, à ſe & Eccleſia in Domino*. Mirum, ni iſte ex Tertulliano aut presbytero illo, de quo Tertullianus ſcribit, efficiat Miniſtrum Caluinianum, aut Prædicantem Lutheranum: adeo Caluinianè & Lutheranè Tertulliani verba interpretatur. Sed non placent Critici, qui loca ſana ſanare volunt, & emendant

t non

non menda, vt iste hîc; nam *condita pace*, nihil aliud est; quàm *absolutis finitisq; precibus*, quas sacerdos, vt mulieri mortuæ pacem à Deo impetraret, fuderat. Abi igitur Iuni, cum tua pacis precatione & denunciatione Caluiniana; à Ministris & Ecclesia Caluiniana decedentibus denunciari consueta: Nihil simile hoc loco. Quia Caluinismus nondum exstiterat.

CAPVT V.

De Eucharistia.

VARIIS locis meminit Tertullianus Eucharistię; de quibus Iunius in Indice v. Eucharistia; panis, inquit, corpus Christi, citatq; pag. *103. 8.* & *121. 43.* & *124. 7.* & seq. & *151. 36.* & *356. 49.* & *541. 9.* Quæ omnes citationes Caluinianæ sunt & fraudem continent; quasi Eucharistia, nihil sit aliud, quàm panis, ex sententia Tertulliani. Primus locus est ex lib. aduersus Iudæos, cap. 10. vbi quo sensu Tertullianus corpus Christi panem vocet, explicat Bellarminus lib. 2. de Eucharist. cap. 7. Alter locus est ex cap. 6. libro de oratione; vbi exponens illam petitionem: panē nostrum quotidianum da nobis hodie; ait. *Et corpus eius in pane censetur: Hoc est corpus meum:* siue per illam petitionem peti etiam à fidelibus Eucharistiam; quæ panis dicitur; quia panis speciem & accidentia habet: non quod panis sit secundum substantiam: vel vt panis nomen ad ipsum corpus Christi accōmodemus, corpus Christi vocat panem: quia est sub accidentibus panis; quia successit pani sub iisdem speciebus: & quia successit sub vna communi ratione, eaque generali substantiæ. Tertius locus est ex cap. 14. lib. de oratione: vbi panis vocabulū nusquam

nusquam apparet: sed *Eucharistia; corpus Domini; Sacrificium; ara Dei.* Quartus locus est ex libro de Idololatria cap. 7. At panem ibi nec video, nec audio; sed corpus Christi; idque ea orationis vi; vt nisi Tertullianus credidisset Christum realiter & substantialiter sub speciebus Eucharisticis præsentem esse; nunquam scripturus fuisset, manus illas esse præcidendas; quas quis post idoli effectionem & fabricationem, corpori Dominico admouisset. Quid enim adeò nefarij piaculi admitteret; qui iisdem manibus; quibus idolum fabricasset; panem Caluinianum tangeret & acciperet? Cur quęso, Iudęorum instar, manus Christo intulisse, & corpus eius lacessiuisse censeretur? quod tamen Tertullianus sibi persuadet; non itidem Caluiniani; quia statuariis & pictoribus Caluinianis, qui nobis imagines; hoc est, vt Caluiniani putant; idola sculpunt, & pingunt; non putant amputandas esse manus; licet panem Caluinianũ tangant iisdem videlicet manibus; quibus imaginem; hoc est, Caluinistarum iudicio, idolum fabricarunt. Quintus locus est ex lib. 5. carminum contra Marcionem cap. 8. vbi Tertull. *Acceptum panem pariter, vitisq; liquorẽ, corpus, ait sanguisq; meus, qui funditur, hic est, pro vobis:* Sed corpus & sanguinẽ Christi vocat panem & vinum; quia sub panis corpus, & sub vini speciebus sanguis Christi continetur. Pergit in Indice Iunius. Eucharistia repræsentat corpus Christi. *356. 49.* Est figura corporis. *396. 27.* & *449. 11.* & sequẽt. Prior locus est ex lib. 1. contra Marcionem, cap. 14. vbi de Marcione: Nec panẽ (reprobauit) quo ipsum corpus suum (Christus) repræsentat. Hæretici volunt Christum in Eucharistia corpus suum & sanguinem non aliter repræsentare, quàm in nudo signo vel imagine, eo modo, quo in imagine Cæsaris, repræsentatur Cæsar. Sed hærc-

ticè. nam repręsentare, est itidem aliquid reipsa præsens sistere: etiam apud benè latinos Auctores. Hinc certa die repræsentare pecuniam. Et hac secunda notione vsurpat Tertullianus repræsentandi vocem; vt fusius docet Bellarminus lib. 2. de Euchar. cap. 7. Posterior locus est ex lib. 4. contra Marcionem cap. 40. *Acceptum panem, inquit, & distributum discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei.* De quo copiosè Bellarm. loco cit.

Tertullianus lib. 2. ad vxorem, cap. 4.

Quis in carcerem ad osculanda vincula Martyris reptare patietur? Iam verò alicui fratrum ad osculum cõuenire? aquam Sanctorum pedibus offerre? de cibo, de poculo inuadere, desiderare, in mente habere?

IVNIVS.

Lego; desideras in mente habere? id est, quis Ethnicus ferat vxorem Christianam, quasi abiecta cogitatione & cura humanarum rerum, totam in eo esse animo & cogitatione sua, vt obeat ac præstet desideras, id est, pia omnia illa Sanctorum ministeria atq; officia, quæ olim à desidendo assiduè desideræ vocabantur. Glossarium; Desidera, λειτουργία, τελετή. Atq; hinc illud est paulò pòst cap. 6. de cuius manu desiderabit?

REFVTATIO.

Quomodo prior ille Tertulliani locus sit accipiendus; satis clarè indicat hic posterior, De cuius manu desiderabit? Desiderare videlicet non est in animo *desideras* voluere; sed est Eucharistiã appetere: De cuius manu, inquit, desiderabit? Eucharistiam, nimirum, non fictitiam illam *desideram*, quis enim vnquam audiuit, ab vllo veterum Patrum Eucharistiam vocari desideram? Vt autem non nisi de manu præsidentium, hoc est, Episcoporum & presby-

&Presbyterorum Eucharistiam sumebant, quod ipsemet testatur libro de corona Militis: ita non desiderabant, nisi de manu eorundem. Vana igitur est Iunij correctio. vana & illa explicatio. Desiderabit, id est, desideram obseruabit; sacrum panem Christi perceptura. Non hæc mens Tertulliani; sed ista; de cuius manu desiderabit Eucharistiam: de cuius poculo participabit? Nam quod hîc desiderare, non sit pia Sanctorum officia atque ministeria in mente habere; inde liquet; non enim agit Tertullianus de fœmina quasi alteri aliquid exhibitura & præstitura; cuiusmodi sunt desideræ secundum Iunium: sed de fœmina aliquid ab alio acceptura; & ne & hîc Iunius desideras comminiscatur; satis sequentibus verbis indicat se de Eucharistia loqui; cùm & cœnā Dei nominet. Omitto dicere; quod vt Iunius ait, desidera sit à desidendo assiduè. Ergo desiderare, non est per desideras exponendū. Et sicut cap. 6. illud desiderabit non mutari potest in desideras; ita nec cap. 4. desiderare in desideras transformādum est.

Tertull. lib. 2. ad vxorem, cap. 5.

Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes? Et si sciuerit, panem; non illum credit esse, qui dicitur.

IVNIVS.

Nempe, quia tum fermè antelucanis temporibus sacri conuentus habebantur: feruentibus Gentilium persecutionibus: & cœna Domini administrabatur.

REFVTATIO.

Non fermè; sed planè antelucanis temporibus Eucharistia sumebatur; vt ex libro de corona Militis perspicuum. Neq; hîc de hac Eucharistiæ perceptione sermo; sed de priuata; quæ & ipsa matutino tempore reliquos cibos præibat. Eucharistiam enim à sacerdote acceptam,

domum ferebant; & reseruabant, vt pro opportunitate sumerent; Testis Tertullianus ad finem libri de oratione, vbi hæc: *Accepto corpore Domini & reseruato, vtrumq; saluũ est.* Addit Iunius: *Post lege. Etsi sciuerit panem, non illum credit esse, qui dicitur?* ἐρωτητικῶς, *nempe infamatum panem, vt cap. præcedente dictum; Et exponitur amplius Apolog. cap. 6. & 7.* Nil opus interrogatione. Nam sine hac constat orthodoxus sensus, etsi non Caluinianus. Ait enim Tertullianus, maritum si sciat, vxorem ante reliquos cibos panem gustare; non habiturum illum panem pro pane Eucharistico, hoc est, pro corpore Christi, sed pro pane cõmuni & vulgari. Vide Bell. lib. 2. de Eucharistia, cap. 8. Sed Iunius, vt Caluinista; quod de pane dicitur, ad infamationem refert; ne Tertullianus dicere videatur panem Eucharisticum esse aliquid supra panem vsitatum; Et super fidem mariti infidelis. Quod si panis ille, quem vxor ante reliquos cibos gustabat; communis duntaxat panis erat: causæ nihil video; cur vxor adeò secreto panem illũ manducare debuerit: Quid enim obstat, quo minus quis Caluinianum panem publicè coram Ethnico comedat; cùm nihil sit nisi panis?

CAPVT VI.

De Oleo benedicto.

Tertullianus in Scorpiaco, cap. 1.

NOBIS fides præsidium, si non & ipsa percutitur diffidentia signandi statim, & adiurandi, & vngendi bestiæ calcem.

Egimus de hoc loco cap. 1. occasione signaculi Crucis, cuius hîc cum adiuratione & vnctione meminit; quæ tria

tria ſunt remedia aduerſus ſcorpiorum ictus. Itaq; de ſignando hîc nihil, quia ſatis ſuprà. De adiurãdo & vngendo dicendum.

IVNIVS.

Latinius. Et vrgendi beſtiæ calcem. Non placet. Nam quid calx beſtiæ? Quid vrgere calcem ſiue illius, ſiue illi? Lego, & vngendi beſtiâ calcem. Senſus eſt in obſcuro latens. Nobis, inquit, fides præſidium eſt, qua confidimus nos beſtiam ſignaturos, ne dimoueat ſe; & adiuraturos, vt ſuccum, & ius ipſius expreſſum adhibeamus, & vncturos calcem, quam admorderit; beſtiâ, id eſt, iure & ſanie beſtiæ. Hoc autem impedit diffidentia ſignandi, & adiurandi & vngendi, hoc eſt, ſi is, quem petit ſcorpius, diffidat rem ita ſe habere. Adiurare, τὸ χυλοῦν ἢ χυλίζειν, *in ius & ſuccum cogere, atq; id exprimere: à iure, quod eſt* ζωμὸς, χύμος, *licenter ducit; veruntamen eleganter.*

REFVTATIO.

Neſcio profectò quid imperitius hac nota fingi poſſit, aut quid malignius; ſi fortè nõ ab imperitia, ſed à malitia & à Catholicæ religionis odio proceſſit. Tertullianus, vt ſuprà dicebam, tria Chriſtianorum propria remedia ex fide manantia contra ictus ſcorpij commemorat: primum crucis ſignaculum: ſecundum, adiurationem; tertium, vnctionem. Iſte omnia, neſcio num data opera, peruertit. Primum Latinij lectionem refert, pro *vngendi, vrgendi* reſtituentis; eamque refutat, & rectè, quia inepta eſt, & Tertulliano aduerſa. Num meliorem ipſe Iunius ſufficit? Retinet quidem vngendi vocabulum, ſed ex *beſtiæ calcem*, facit; *beſtia calcem*, vt mox ſecuturæ fraudis fundamentum iaciat, quaſi Tertullianus velit, ipſo beſtiæ, hoc eſt, ſcorpij ſucco, calcem admorſam & ictam vngendam eſſe. At non eſt opus vlla mutatione; ſed legendum, vt editiones omnes habent: *Vngendi beſtiæ calcem.* Sed quid calx beſtiæ? Adferam duas expoſitiones; vt lector eligat eam, quæ magis arriſerit. I. Beſtiæ calx, eſt

est calx à bestia icta & sauciata. Dicitur *calx bestiæ*, non quod sit scorpij, sed quia à scorpio, aculeo suo, tacta, & veneno infecta est: sicut vulnus bestiæ, teli, gladij vulgò dici solet illud, quod homini à bestia, telo, gladio est inflictũ. Nominat Tertullianus calcem, non quod ea sola aut possit aut soleat à scorpio sauciari, sed quia ad morsum magis exposita est, dum videlicet facilè fit, vt euntis calx à scorpio humi repente feriatur. Et quod de ratione calcis sanandæ tradit, si à scorpio vulneretur; id de omni alia corporis parte sauciata intellectum cupit. Etsi autē inauditum videtur, vt manus aut pes læsus à bestia, dicatur manus aut pes bestiæ; quæ loquendi ratio admittenda videtur, si calx bestiæ admittatur, & prædicto modo explicetur; non mirabitur tamen, qui perpēderit, quàm multa sibi in loquendo Tertullianus permiserit. II. Calx bestiæ, est percussio, ictus, & morsus bestiæ. Notant enim non pauci ex Terentij Phormione, calcem non tantùm accipi pro certa parte pedis, sed & pro percussione, ictu & plaga calcis, nimirum per metonymiam, qua effectus sæpè pro caussa; & caussa pro effectu ponitur. Erit igitur calx bestiæ ictus, seu vuln⁹, seu plaga à calce, hoc est, cauda scorpij inflicta. Ergo tria, inquit, habemus aduersus ictus huius venenatissimæ bestiæ remedia. Signaculum Crucis, adiurationem & vnctionem; non enim soli fidei adscribit ista tria remedia; sed fidei adhibenti signum Crucis; fidei adhibenti adiurationem; fidei adhibenti vnctionem. Itaque falsa est & illa Iunij adnotatio: *Nobis Christianis fides præsidium* προφυλακτικὸν, non enim loquitur Tertullianus de sola fide, sed de fide operante per Crucis signaculum: (repetendum enim est) per adiurationem, & per vnctionem. Secundò, Tertullianus non loquitur de remediis, vt vocant, *præseruatiuis*, sed docet,

quid

quid Christiani agant tunc, cùm à scorpio sunt percussi. *Tunc*, inquit, *signant, adiurant*, & *vngunt bestiæ calcem* seu morsum. Quod autem præscribat, quid faciendum, cùm quis à scorpio ictus est, indicant hæc verba; quæ proximè subiiciuntur. *Hoc denique modo sæpè etiam Ethnicis subuenimus, donati à Deo ea potestate, quam Apostolus dedicauit cùm morsum viperæ spreuit.* Vbi significat Tertullianus, Christianos non tantum ictibus scorpiorum, signando, adiurãdo & vngendo medicinam sibi & aliis, sed & ipsis Ethnicis facere. Non ergo loquitur de medicamento, quod præseruet ab ictibus, sed de illo quod ictum iam sanet; omnemque molestiam depellat. At propius ad Iunium accedamus. *Nobis*, inquit, *fides præsidium est*; Cur omittis, quæ Tertullianus addit: *signando, adiurando, vngendo*; non fides sola & nuda, sed per hæc tria instrumẽta. Et quidem non *diffidens fides*, vt ait Tertullianus, nam si sit fides diffidens, vacillans & titubans, fieri posset, vt instrumenta adhibita nihil operarentur. Diximus enim libro quarto de sancta Cruce inter cæteras causas, cur signum Crucis aliquando nihil operetur esse etiam hanc, quod fides sit nimis modica, ita vt signãti dici queat illud: modicæ fidei, quare dubitasti? *Nobis*, inquit Iunius, *fides præsidium est, qua confidimus nos bestiam signaturos, ne dimoueat se.* At dic, quæso, quo signo confidebant se signaturos bestiam ne se dimoueret? Nondum enim quæro, quam rectè hũc locum explices. Signare est aliquo signo vti, signatio signum postulat. Dic ergo si signabant bestiam, ne se dimoueret, quo signo vtebantur? Cur non nominas? Quia signare sine signo, ex eorum numero est, quæ fieri nequeunt. Sed horres nominare. Crux est. Nihili nomen Dæmoni & Caluinistis, cui lumbos defractos velint. Crux est, mi Iuni, qua signabant, non bestiam, ne se mo-

ueret, sed *bestiæ calcem*, hoc est, morsum & vulnus. Cur adeo à Crucis virtute abhorres?

Quod iam antea dicebam, hoc itero: si tibi in Tertulliano hæc & id genus alia displicebant, poteras te recipere ad idem perfugium, quo Magdeburgenses se recipiunt in similibus angustiis; poteras dicere, Tertullianum errasse, aut ex Montani schola hoc hausisse. Modestior visus fuisses, quàm improbior. Nunc cum inscitissimè & insulsissimè verba Tertulliani peruertas, vt impia tua dogmata stabilias, satis ipse vides, quid de te lector sentire debeat. Quale enim illud est, cùm *adiurationem* & *vnctionem* siue *adiurare* & *vngere* confundis, cumque illud *adiurare* à iure siue succo deducis? quasi *adiurare* sit succo & oleo scorpij vulnus perungere: *Licenter*, inquis, *deduxit hoc vocabulum à iure, sed eleganter*. Quis mortalium vnquã audiuit, *adiurare* idem esse, quod *iure* seu *succo* perfundere? Fortè idem sensus eidem vocabulo subiicitur in Apologetico vbi Tertullianus. *Dæmones, id est, genios adiurare consueuimus*. Hoc est, si Iunium audimus; *iure & succo perfundimus*. Quod si hoc loco adiurare idem est, quod ἐξορκίζειν, vtiq; & in dicto Scorpiaci loco idem erit quod ἐξορκίζειν, quod Ecclesiastici scriptores, & ipse Tertullianus libro de Idololatria vocant *exorcizare*. Vt enim dæmones adiurabantur, & exorcismis ex corporibus obsessis expellebantur, vnde & *exorcistæ*, quasi dicas *adiuratoris* nomen: ita veteres Christiani etiam adiurabant morbos & morsus seu vulnera, non quidem imperando, vt fieri solet cum dæmonibus, sed deprecando, adhibitis precibus, quibus Deum orabant, vt cladem illam benignè à corpore auerteret. Quo modo autem ea, quæ ratione carent, adiurari queant, docet sanctus Thomas 22. q. 90. artic. 3. Et ad hunc modum adiurandi, & tam dæmones

quàm

quàm morbos profligandi respexit Vlpianus L. Præses. ff. de variis & extraordinariis cognitionibus, vbi ait, *Medicis etiam præter ordinem esse ius dicendum:* additque, Medicorum nomine illos quoque intelligi, *qui alicuius partis corporis, vel certi doloris sanitatem pollicentur, vtpote si auricularum, si fistulæ vel dentium: non tamen si incantauit, si imprecatus est, si, vt vulgari verbo impostorũ vtar, exorcizauit, non sunt ista medicinæ genera: tametsi sint, qui hos sibi profuisse cum prædicatione adfirment.* Quibus verbis notat Christianos, inimicus Christiani nominis, non ignarus, eos, vt Dæmones, ita & morbos *exorcizãdo* seu *adiurando* pellere solitos; Nam verbum *exorcizandi* à nullis nisi à Christianis hac notione vsurpabatur. Denique nisi Iunius veritatis odio cæcutiret, explicationis suæ vanitatem & absurditatem facilè animaduertisset: nam succo seu oleo scorpij morsum scorpij inũgere, naturale est remedium. At Tertullianus non loquitur hîc de remediis naturalibus (de his enim prius egerat verbis illis, *In remediis naturalia plurimum, aliquid & magia circumligat, medicina cum ferro & poculo occurrit*) sed loquitur de remediis, quæ fides subministrat; de remediis diuinis & supnaturalibus. Et hæc ait esse signaculum sanctæ Crucis, Exorcismum seu adiurationem, & vnctionem per oleum sacrũ: nam oleo benedicto veteres Christianos crebrò sanasse ægros: paulò pòst ex Tertulliano demõstrabimus. Quod si quis Tertulliani verba, de quibus disputamus, referre velit ad remedia προφυλακτικὰ & præseruatiua, id etiam facere licebit; Etsi minus aptè: nam signum Crucis, & adiuratio scorpij, quando periculum imminet; ne vulnus infligat, iuuant etiam ad scorpij ictum vitandum, vt & bestiæ calcem inungere oleo sacro; scorpionis inquam caudam: nec mirabitur caudam scorpij à Tertulliano dici calcem,

qui perpenderit, quã mirus ſit in vocabulorum vſu Tertullianus. Sed hanc explicationem minus probo propter cauſam iam dictam.

Tertull. lib. ad Scapulam, cap. 4.

Ipſe etiam Seuerus, Antonini pater, Chriſtianorum memor fuit. Nam & Proculum Chriſtianum, qui Torpacion cognominabatur, Euhodeæ procuratorem, qui eum per oleum aliquando curauerat, requiſiuit, & in palatio ſuo habuit vſque ad mortem eius.

IVNIVS.

Qui eum per oleum aliquando curauerat, id eſt, adhibito oleo (quod ſignum priſcæ Eccleſiæ datum) aut curauerat ipſe, aut vt curetur, per alium operam dederat. De illis autem miraculoſis & extraordinariis in primitiua Eccleſia per oleum curationibus dixit Chriſtus Marci 6. & Iacobus 5.

REFVTATIO.

Malè ſupponit Iunius de eadem vnctione ſermonem eſſe Marci 6. & Iacobi 5. ſecus enim eſt, vt oſtẽdit Bellarminus libro de extrema vnctione capite ſecundo. Quod ſi, vt quibuſdam placet, de eadem vnctione vtrobique ſermo eſt, tum Iunius, malè extraordinariam, & ad ſolam primitiuam Eccleſiam pertinentem vocat: nam vnctio ſacramentalis, de qua Iacobus, ex Catholicorum omnium ſentẽtia, & de qua Dominus apud ſanctum Marcum, quorundam orthodoxorum iudicio; non eſt extraordinaria, ſed ordinaria, omnique tempore in Eccleſia durans. Sed de his iã non eſt amplior dicendi locus. Conſulatur Bellarminus. Deinde verũ non eſt, illam vnctionem per oleum morbis curãdis adhibitam, qualiſcunq; demũ fuerit, fuiſſe extraordinariam, & ſolius primitiuæ Eccleſiæ: nã Proculus iſte non fuit in primitiua Eccleſia,

hoc enim nomine ſolemus eam intelligere, quæ viuentibus adhuc Apoſtolis erat. Proculus enim ſub Seuero vixit, non paucis videlicet annis poſt Apoſtolos. Secundò, omni ætate cùm per oleum, tum per alia, ſigno Crucis, aut precibus benedicta & conſecrata morbi depulſi, & alia mira patrata ſunt, quod percurrendo ſingula ſęcula ad hæc vſque tempora noſtra in promptu eſſet oſtendere; ſi id nunc ageremus. Multa huius generis exempla occurrunt apud Theodoretum in hiſtoria religioſa. Plurima paſſim in Sanctorum vitis. Nonnulla nos etiam recenſuimus lib. 4. de S. Cruce, cap. 33. Non igitur ſolius primitiuæ Eccleſiæ propria eſt hæc curādi ratio, ſed ſemper vſitata fuit in Eccleſia, licet Catholica; non Caluiniana.

Tertullianus lib. de Baptiſmo, cap. 7.

Exinde egreſſi de lauacro perungimur benedicta vnctione de priſtina diſciplina: qua vngi oleo de cornu in ſacerdotium ſolebant, Ex quo Aaron à Moyſe vnctus eſt; vnde Chriſtus dicitur à Chriſmate, quod eſt vnctio, quæ Domino nomen accommodauit: facta ſpiritalis, quia ſpiritu vnctus eſt à Deo Patre; ſicut in actis. Collecti ſunt enim verè in iſta ciuitate aduerſus ſanctum filium tuum, quem vnxiſti. Sic & in nobis carnaliter currit vnctio, ſed ſpiritualiter proficit: quomodo & ipſius baptiſmi carnalis actus, quod in aquam mergimur, ſpiritalis effectus, quod delictis liberamur.

IVNIVS.

De priſtina diſciplina, id eſt, veteris teſtamenti.

REFVTATIO.

Inuoluit Caluiniſta illuſtrem Eccleſiæ Catholicæ morem, qui eſt, baptizatos, ſtatim à Baptiſmo, Chriſmate inungere, ſeu oleo conſecrato, hoc eſt enim illud; *vn-*

ctione benedicta, & quidem in vertice, cuius moris testes sunt Damasus in vita S. Syluestri. Innocentius I. epist. 1. cap. 3. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. & Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, nisi quis & hunc & alios, quos iam subiungemus, locos, cum Bellarmino lib. de Confirmatione, cap. 6. referre velit ad Sacramentũ Chrismatis seu Confirmationis: Et tum multò minus ad gustum Caluinistarum facient. Ita autem accipiendum hunc & similes locos, suadent proximè subsequentia verba: *Dehinc manus imponitur per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum*; & alia omnia, quæ vsque ad finem capitis illius leguntur: neque enim baptizatis statim à Baptismo imponebantur manus, nisi Sacramenti Confirmationis impertiendi causa. Videtur autem hæc impositio manuum facta in speciem crucis: Id enim indicant hæc Tertulliani verba: *Sed est hoc quoque* (impositio manuum) *de veteri sacramento, quo nepotes suos ex Ioseph, Ephraim & Manassem, Iacob, capitibus impositis & intermutatis manibus, benedixerit, & quidem ita transuersim obliquatis, vt Christum deformantes iam tunc portenderet benedictionem in Christum futuram.* At quod Tertullianus ait, morem hunc vnctionis, esse ex veteri testamẽto, minimè vult, eum ritum esse nobis cum Iudæis communem; sed ritum illum veterem, quo vngebantur in sacerdotium, fuisse figuram & imaginẽ huius nostræ sacramẽtalis vnctionis, qua, vt & vnctione, quæ in Baptismo adhibetur, efficimur *gens sancta, populus acquisitionis, regale sacerdotium.*

Tertullianus lib. de Resurrectione carnis, cap. 8.

Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur; caro vngitur,

vt

vt anima consecretur. Idem libro primo contra Marcionem, cap. 14. *Sed ille quidem vsquenunc nec aquam reprobauit Creatoris, qua suos abluit: nec oleum quo suos vngit.*

IVNIVS.

Caro abluitur. Nimirum baptismo Christi, cui olim adiuncta sunt vnctio & signaculum & manus impositio; vt lib. de Baptismo, cap. 6. 7. & 8. exponit auctor.

REFVTATIO.

Omnia inuolutè. Cur non exponis, qualis hæc vnctio fuerit; & quale signaculum, qualis manuum impositio? *Olim*, inquis, *adiuncta sunt*: imò & hodie adiunguntur, sed in Catholica Ecclesia, non in Hæretica synagoga. Quærere tamen ex te lubet, vtrum ea Ecclesia, in qua olim isti ritus vsurpabantur, fuerit Catholica, nam si Catholica fuit; vt sanè fuit; minimè possunt ritus isti censeri inanes & superstitiosi; eaque de causa repudiandi. Cùm ergo à vobis vt superstitionis pleni reiiciantur, promptum est non cæco perspicere, vos à vetustissimo Orthodoxæ Ecclesiæ consuetudine desciuisse. Ad Sacramentum Confirmationis pertinet etiam ille locus libro de præscript. cap. 40. vbi de Diabolo res diuinas imitante, in sacris Mithræ, ita scribit: *Tingit & ipse quosdam; signat illic in frontibus milites suos.*

CAPVT VII.

De Exorcismo.

Tertullianus lib. de spectaculis, cap. 26.

EXEMPLVM *accidit, Domino teste, eius mulieris, quæ theatrũ adiit, & inde cũ dæmonio rediit. Itaq; in exorcismo cùm oneraretur immundus spiritus, quod ausus esset fidelem aggredi: constanter & iustissimè quidem, inquit, feci, in meo eam inueni.*

IVNI-

IVNIVS.

In Exorcismo: nam priscis illis temporibus exorcismus seruabatur, cùm adhuc superesset in Ecclesia Dei miraculorum fides, vt manifestò narratur cap. 23. Apologetici. Atque huius rei Tertullianus tam hyperbolicus admirator fuit, vt eo nomine ad Montani partes transiuerit.

REFVTATIO.

Non modò priscis illis temporibus exorcismus seruatus est: sed & hodie seruatur, semperque seruatus fuit in Ecclesia Catholica, à tempore, vel potius ante tempora Tertulliani, ad hunc vsque diem. Testantur id cùm alia innumera testimonia, tum ordo Exorcistarum, nec extincta est miraculorum fides in Ecclesia Dei, licet exstincta, imò nunquam accensa sit in synagoga Caluini. Mirum tamen, cùm adeo fidem instaurarint & repararint Caluinistæ, eos de renouãda miraculorum fide adeo nihil cogitasse, vt ne leuissimum quidem alicuius miraculi vestigium apud Hæreticos appareat: & tamen gloriantur se imitari Apostolos & Apostolicos viros, *qui*, vt ait Tertullianus, *de mortuis viuos faciebant: ipsi verò de viuis mortuos faciunt. Exorcismorum*, inquis, *Tertullianus hyperbolicus admirator fuit.* At tu mihi hyperbolicus calumniator videris. Quomodo enim Tertullianus vim exorcismorum summoperè admiratus non fuisset, si vera sunt, vt certè sunt; quæ de eorum vi & efficacitate scribit in Apologetico, cap. 23. 37. & 43. Quod verò ais, *eum, nimia exorcismorum admiratione transiisse ad partes Montani:* quo vel in specie probabili argumento id probas? Nec alia ad te redarguendũ ratione vtar, quàm tua ipsius auctoritate: qui in Tertulliani vita, longè aliam huius defectionis causam adfers; partim cùm illa, quam S. Hieronymus adducit; conuenientem; partim ab illa discrepantem. Nam nimia exorcismorum admiratione, non

Tertullian. de præscript. c. 30.

potuit

potuit nomen ſuum in diſciplinam Montani dare: quia nuſquam magis; imò ſimpliciter nuſquã (vt & hoc tempore) vis & efficacitas exorciſmorum vigebat, quàm in Eccleſia Dei: nam cùm Hæretici dæmones expellere nituntur, idem audiunt, quod olim audierunt filij Sceuæ Iudæi. *IESVM noui, & Paulum ſcio, vos autem qui eſtis? Actor. 19.* Noſti quid poſt hæc euenerit.

Tertullianus lib. de corona militis.

Et excubabit pro templis, quibus renunciauit, & cænabit illic, vbi Apoſtolo non placet? Et quos interdiu exorciſmis fugauit, noctibus defenſabit?

IVNIVS.

Putà Dæmonas, quos pij religioſis precibus reſiſtentes, & obſecrationibus nominis diuini in fugam vertunt; exhortatione. 1. Petri. 2.

REFVTATIO.

Aliud ſunt exorciſmi, quibus fugantur & ex energumenis exterminantur dæmones: aliud preces, quibus fideles ſolent, inſtar leonis rugientis circumeuntium incurſus cohibere. De prioribus loquitur Tertullianus: non de his poſterioribus, de quibus eſt B. Petri exhortatio, nam dæmoni reſiſtẽdum eſt fortiter in fide, licet corpus non obſideat, vt in energumenis fieri videmus. Tertullianus ergo diſſuadens Chriſtiano ne militet, enumerat militiæ illius incommoda: & inter cætera etiam hoc, quod noctu templũ dæmonũ debeat cuſtodire, quos interdiu *exorciſmis* de obſeſſis fugarit; nam eo tempore, non modò exorciſtæ, ſed & quiuis fideles ea poteſtate valebant, vt dæmones de corporibus obſeſſis eiicerent; vt ex Tertulliano cap. 23. Apolog. liquet: vbi maxima fiducia ad minimum quoque Chriſtianum Ethnicos prouocat, vt periculum faciant, annon ea vi polleat, vt quos ipſi Deos arbitrantur, ipſe tanquam Cacedæmones exter-

terminet & profliget. De qua poteſtate idem lib. de anima cap. 57. *Ratio fallaciæ* (Magicæ) *ſolos non fugit Chriſtianos, qui ſpiritualia nequitiæ, non quidem ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia nouimus, nec inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione tractamus multiformem luem mentis humanæ.* Infrà: *Hanc quoque fallaciam ſpiritus nequam, ſub perſonis defunctorum deliteſcentis, niſi fallor, etiam rebus probamus, cùm in exorciſmis interdum aliquem ſe ex parentibus hominem ſui affirmat.* Et lib. de Idololatria cap. 11. *Qua conſtantia exorcizabit* (thurarius, ſeu qui thura idolo vendit) *alumnos ſuos* (dæmonas) *quibus domum ſuam cellariam præſtat?*

CAPVT VIII.

De Inferis.

Tertullianus lib. de Idololatria, cap. 13

SIc & Lazarus apud inferos in ſinu Abrahæ refrigeriũ conſecutus: contrà diues in tormento ignis conſtitutus, alternas malorum & bonorum vices, æmula retributione, compenſat.

IVNIVS.

Obſeruandum quod ait apud inferos, etiam de Lazaro: Nam inferos Latini Patres, & Græci ᾅδην, pro omni loco aut ſtatu mortuorum dixerunt promiſcuè: atque in hunc ſenſum Lazarus & diues apud inferos collocantur. Quomodo Irenæus lib. 5. aduerſus Hæreſes cap. vlt. & Chryſoſtomus Homil. de diuite, locuti ſunt ex verbis Lucæ 16. & Tertullianus locis quam plurimis.

REFVTATIO.

Ergóne *Inferi* etiam cœlum ſignificant, nam & cœlum locus eſt eorum, qui ex hac vita exceſſerunt, niſi fortè Cal-

tè Caluiniani cęlum nullum credunt & ſperant : ergò aſcendere *ad cœlos*, & deſcendere ad inferos, ſynonyma erunt? nam licet inferi latius pateant, quàm cœlum, cœlum tamen in inferis numerabitur, hoc ipſo quod inferi, *quemcunque mortuorum locũ, aut ſtatum deſignant*, vt ait iſte Caluiniſta. Verùm, vt de aliis Patribus taceamus, deque ſolo Tertulliano loquamur, inferos ſignificare, *omnem mortuorum ſtatum*, tam ab illo alienum eſt, quàm quod maximè: omittam alia, ſolis teſtimoniis ex libro de anima vtar. *Nobis inferi*, inquit, cap. 55. *non nuda cauoſitas, nec ſubdiualis aliqua mundi ſentina creduntur, ſed in foſſa terræ & alto vaſtitas, & in ipſis viſceribus eius abſtruſa profunditas: ſiquidem Chriſtum in corde terræ triduum mortis legimus expunctum, id eſt, in receſſu intimo, & interno, & in ipſa terra operto, & intra ipſam cauato, & inferioribus adhuc abyſſis ſuperſtructo. Quod ſi Chriſtus Deus, quia & homo, mortuus ſecundum ſcripturas: & ſepultus ſecundum eaſdem, hic quoque legi ſatisfecit, forma humanæ mortis apud inferos functus, nec ante aſcendit in ſublimiora cœlorum, quàm deſcendit in inferiora terrarum, vt illic Patriarchas & Prophetas compotes ſui faceret: habes & regionem inferûm ſubterraneam credere, & cubito illos pellere, qui ſatis ſuperbè, non putent, animas fidelium inferis dignas: ſerui ſuper dominum, & diſcipuli ſuper magiſtrũ, aſpernati, ſi fortè in Abrahæ ſinu, expectandæ reſurrectionis ſolatium carpere.* Hæc Tertullianus: quid clarius, quàm illius ſentẽtia, inferos non quemuis mortuorum locum denotare, ſed tantummodo ſubterraneum? Idem cap. 58. poſtquam probaſſet omnium animas ad inferos migrare (putabat enim cęlum, vt ante aſcenſionem Domini, ita & iam vſque ad reſurrectionem communem omnium hominũ clauſum eſſe: *Cùm tranſactione enim mundi reſerabuntur*, inquit, *regna cœlorum*) obiicit ipſe ſibi: *Om-*

nes ergo animæ penes inferos, inquis. Respōdet: *Velis ac nolis, & supplicia iam illic & refrigeria: habes pauperem & diuitem.* Verùm hæc Caluinistis multas ob causas non probātur. I. Quia non credunt descensum Christi ad inferos, hoc est, ad loca quædam subterranea, quem disertis verbis adstruit Tertullianus. II. Quia negant, piorum animas apud inferos detentas esse vsque ad resurrectionem Domini, & ad ipsum cœlum cum Christo ascendente ascendisse: At prius illud manifestè asserit Tertullianus; Etsi ipse per errorem, animas piorum necdum ex illo subterraneo ergastulo ad cœlum eductas existimat, educendas primùm, vbi corpora resumpserint; nisi quod Martyrum animas excipere videtur. III. Quia Purgatoriū inficiantur, quod Tertullianus sub finē lib. de anima nō obscurè insinuat his verbis: *In summa cùm carcerem illum, quod Euangelium demonstrat, inferos intelligimus, & nouißimum quadrantem, modicum quoque delictum, mora resurrectionis illuc luendum interpretemur*. Etsi Tertullianus aliquid de suo admiscet, quasi tota illa pœna, etiam modica delicta expiandi, consistat in sola dilatione resurrectionis. Irenęus lib. 5. cap. 25. & Chrysostomus tantum fauent Iunio, quantum Tertullianus; cuius rei iudicem ipsum lectorem constituo.

CAPVT IX.

De Ecclesia Romana & summo Pontifice.

Tertullianus lib. de præscriptione, cap. 36.

AGE iam, *qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ*

eorum

eorum recitantur, sonantes vocem & repræsentantes faciem vniuscuiusque. Proximè est tibi Achaia; habes Corinthum. Si non longè es à Macedonia; habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum; si autem Italiæ adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur.

IVNIVS.

Lego ex 1. editione Rhenani. Vnde nobis quoque auctoritas præsto est statuta, Felix Ecclesia. Sensus est, ex qua Ecclesia nobis Christianis statuta quoque, vt ex aliis illis prædictis, consimilibusque auctoritas κῦρος καὶ βεβαίωσις, & præstò est illa cathedra. Illa autem felix Ecclesia, de Christiana vniuersè pronunciatur; at nō de Romana solùm, vt manifestò probatur ex eo, quod ibi Apostolum Ioannem in oleum igneum, id est, ardens, fuisse demersum narrat. Et in indice V. Ecclesia idem Iunius: *Vnde, id est, à quibus Ecclesiis nobis auctoritas præsto erat olim.*

REFVTATIO.

Primum nihil opus lectione illa primæ editionis, cū ab ipso Rhenano posterioribus editionibus mutata fuerit; eamque, quam nos sequimur, cum Pamelio & aliis, auctoritate cod. Vatic. defendere queamus. Secundò, illud *vnde* ad solam Ecclesiam Romanam, non autem ad alias, quas commemorarat referendum, atque adeo interpretandum, *à qua*; non, *à quibus*, perspicuè monstrant sequentia verba, numero singulari prolata, *statu felix Ecclesia*, nam ab ea auctoritatem præsto esse ait, quæ est statu felix Ecclesia; at hæc est sola Romana ex Tertulliani sententia: Nam illius loci vocat Ecclesiam statu felicem, vbi Petrus passioni Dominicæ coëquatur; vbi Petrus, more

 Christi,

Christi, crucifixus est; & vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, id est, vbi Paulus decollatus est, sicut Ioannes Baptista: & vbi Ioannes Euangelista in dolium olei feruentis cōiectus est: sed nec Petrus in vniuersa Ecclesia Christiana crucifixus est; nec Paulus vbique decollatus, nec Ioannes vbique in oleum feruens demissus, sed Romæ tantùm; ergo hoc elogium tribuit Tertullianus Romanæ Ecclesiæ. Et quid, quæso, sibi vult Iunius cum illa probatione? *Sicut manifestè probatur ex eo, quod ibi Apostolus Ioannes in ardens oleum sit demersus.* An non enim Romæ Ioannes in feruentis olei dolium missus est? An non hoc scit Iunius ex S. Hieronymo lib. 1. contra Iouinianum, qui etiam hunc, vel similem Tertulliani locum citat? Quod autem ait: *Cui totam doctrinā Apostoli cum sanguine suo profuderunt*, nomine Apostolorum, non omnes, sed primarios, nempe Petrum & Paulum intelligit. Quod ex lib. 4. contra Marcionem, cap. 5. claret. *Videamus quod lac à Paulo Corinthij hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Euangelium & Petrus & Paulus sanguine quoq; suo signatum reliquerunt.*

Tertullianus lib. de Monogamia, cap. 8.

Petrum solum inuenio maritum, per socrum; Monogamum præsumo per Ecclesiam; quæ super illum ædificata, omnem gradum ordinis sui de Monogamis erat collocatura.

IVNIVS.

Prima editio & MSS. omnes, Rhenano teste, nec MS. vllius exemplum Pamelio contra adserente, legi iubent in hunc modum, qua super illum omnem gradum ordinis sui de Monogamis erat collocaturus, *siue* collaturus *aliis. Quid tam multis mutationibus opus? Ex* qua *fit* quæ: *ex* collocaturus, *fit* collocatura: *& vox* ædificata *additur, nihil ad sensum pertinens. Atqui sensus sine istis mutationibus est*

luculentißimus, qua ſuper, id eſt, ſuper qua, δὶ ἀναςροφῆς, illum omnem gradum Ordinis ſui, id eſt, functionum Eccleſiaſticarum adminiſtros, de monogamis erat collocaturus: prout Petrus ipſe (vt putat Auctor) monogamus. Hæc verè ſunt Tertullianei argumenti. Illos verò tibicines, & fulmenta, & ſupparaturas vocum ex veritate omittimus.

REFVTATIO.

Nimirum ex veritate Caluiniana. Cruciat Hæreticũ locus iſte, quia nimis luculentus eſt pro primatu Petri, niſi noua lectio excogitetur. Etſi quomodocunque aut ordinetur, aut deprauetur, ſemper parum gratus Caluiniſtis accidet, quod ſecundum lectionem Pamelianam clarum, quam & Gelenius licet diuerſæ religionis probaſſe videtur, dum loco illius *collocaturus* repoſuit *collocatura*, vt ſermo ſit de Eccleſia, nec poteſt reiici hæc lectio, niſi ab imperito, & qui profundas Tertulliani latebras non rimatur, nam cur putet Petrum fuiſſe Monogamum, hanc reddit cauſam; quia Eccleſia eſt Monogama, hoc eſt, vni ſpõſo Chriſto deſponſa: oportet igitur, vt ex Tertulliani ſententia, peculiaris inter Eccleſiam & Petrũ relatio & habitudo fuerit ratione Monogamiæ, quæ in hoc conſiſtit, ꝙ Eccleſia vnius viri ſponſa, noluerit niſi vnius vxoris virũ pro fundamento habere: quodq; ſuper hũc Monogamũ, tanq̃ ſuper fundamentũ, neminem niſi Monogamũ ſuperſtruere voluerit, hoc ipſo, quod, vt ipſe Tertullianus ait, nullus niſi Monogamus, aut nuptiarum planè expers, ad miniſteriũ Eccleſiaſticũ admittitur; niſi enim in hunc modũ lectio huius loci conſtituatur & explicetur, ratio cõmodè reddi nequit, quare Tertullianus *præſumat per Eccleſiam*, Petrum fuiſſe Monogamum, nam ideo hoc præſumit, quia non decuit, vt Monogamæ non Monogamus, fundamentum eſſet; & vt ſupra non Monogamum, Eccleſia omnem ordinis ſui gradum Monogamũ collocaret. Deinde licet Iunius vocem illam *ædificata* deleat, nihilominus non arridebit Tertulliani ſententia;

tentia; ſenſus enim idem propemodum erit. Cùm enim Eccleſia monogama miniſtros ſuos ſuper Petrum, tanquam ſuper fundamentum & principem collocet, meritò hinc præſumit, ipſum itidem Petrum fuiſſe monogamum. Quod ſi Petrus omnis Eccleſiaſtici ordinis fundamentum eſt & princeps, opinione Tertulliani, habemus ergo ex eiuſdem ſententia; Petri primatũ, quem iſti tantoperè oderunt.

Tertiò, neque ſi Iunij lectionem probemus, vitare poterit Iunius Petri Primatum, nam ſenſus erit; Petrum ſuper Eccleſiam omnem ordinis ſui gradum monogamum collocaſſe: Ergo Petrus ordinis Eccleſiaſtici Princeps eſt & Coryphæus: Principis enim eſt conſtituere miniſtrorum & miniſteriorum gradus: cùm igitur Petrus ſuper Eccleſiam monogamam cõſtituat & collocet miniſtros, Eccleſiæ aliquo modo ſimiles, nempe in vnitate matrimonij; ſequitur profectò, Petrum eſſe ex omnium numero præcipuum. Meritò autem præſumit Tertullianus, ex hoc, quod Eccleſia eſt Monogama, quodque Petrus in Eccleſia miniſtros monogamos collocat: Petrum itidem fuiſſe monogamum; non enim ſatis conueniens foret, ſi digamo huiuſmodi functio, & miniſterium erga monogamos committeretur. At Iunius haud æquo animo fert Petrum à Tertulliano accenſeri monogamis: ratus fortaſſe, Petrum fuiſſe Miniſtrum Caluinianum, quorum prima cura, vxore prima mortua, alij quærendæ diligenter operam dare. At facilè animaduertere poterat, niſi Polygamiæ œſtro percitus eſſet, hãc Tertulliani ſententiam probari & firmari poſſe ex ipſo S. Paulo, qui vult Epiſcopum vnius vxoris eſſe virum: hoc eſt, monogamũ, non digamum, multò minus trigamum, hocq; ex communi Eccleſiæ vſu & praxi præſcripſit Apoſtolus; ſi Pe-

trus digamus fuiſſet; parata erat ad hoc Pauli mandatum reſponſio: ipſum Petrum Epiſcoporum Epiſcopum, & Principem huius Ordinis, non eſſe monogamum, non iure igitur ab aliis poſtulari, quod in præcipuo, & quidē forma omnium non reperiatur. Hæc verò ſunt Tertullianei argumenti. Illos verò Caluinianos tibicines, & fulmenta, & ſupparaturas Iunij ex veritate omittimus.

Tertullianus lib. de Pudicitia, cap. 1.

Audio etiam edictum eſſe propoſitum, & quidem peremptorium. Pontifex ſcilicet Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta, pœnitentia functis, dimitto. O edictum, cui adſcribi non poterit: bonum factum.

IVNIVS.

Epiſcopos Pſychicorum audio veniam impudicis palam proponere. ſunt autem illa ironica. Pontifex ſcilicet Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum, Chriſtus puta, edictum illud promulgauerit. Nam quod de Epiſcopo Romano accipiunt, alienum puto, neq; ex verbis auctoris erui vſquam poteſt.

REFVTATIO.

Mirus es Tertulliani paraphraſtes & interpres, nihil ille de Epiſcopis, ſed de Epiſcopo, qui, edicto propoſito, adulteris & ſcortatoribus veniam promiſerit. Tu hunc Epiſcopum ais eſſe Chriſtum, dignus profectò omnium eruditorum ſibilis. Quid enim clarius, quàm Tertullianum loqui de Epiſcopo Romano, qui, cum Montaniſtæ quidam, inter quos Tertullianus, mœchis & fornicatoribus tantùm, pœnitentiæ locum negarēt, Pontifex Romanus, edito & publicato edicto, iiſdem aditum ad Eccleſiam patefecit, ſi prius ritè pœnitentiam agerent. Hoc edictum exagitat hoc loco Tertullianus, illudque eiuſmodi eſſe aſſerit, cui nunquam ſolenne illud: *Bonum factum*, adſcribi poſſit; & totum librum de pudicitia ex inſtituto

instituto contra hoc edictum dirigit, quod in Ecclesia publicè lectum; Hoc enim indicant illa verba: *Sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronunciatur, & Virgo est? Absit, absit à sponsa Christi tale præconium:* quia Tertullianus, Montani paracleto plenus, existimabat tale programma potius proponendum *in ipsis libidinum ianuis, & sub ipsis libidinum titulis.* Deinde quis ex Patribus vnquam, loquẽs de Christo, hac periphrasi vsus est, vt eum appellaret *Pontificem Maximum*, & Episcopum Episcoporum? Adhæc, illum vocat Tertullianus Pontificem Maximum, & Episcopum Episcoporum; quem dicit edictum illud peremptorium proposuisse: sed Episcopus Romanus, nõ Christus; edictum illud peremptorium proposuit. Ergo Tertullianus Episcopum Romanum vocat Pontificem Maximum, & Episcopum Episcoporum; nec accipit illam dictionem, *scilicet*, ironicè, sed propriè, pro *nimirum* seu *videlicet*, siue hæc verba: Pontifex Maximus, Episcopus Episcoporum; ipsi edicto addita fuerint: Eo modo quo nunc Pontifices hunc titulum, *Seruus seruorum Dei*, constitutionibus suis præfigunt: siue Tertullianus ex communi loquentium vsu & consuetudine, hac circumscriptione Romanum Pontificem voluerit designare. Non est autem prætereunda calumnia Cuiacij, cum imperitia cõiuncta (nisi eam potius adscribere placeat ei, qui mortuo Cuiacio cõmentarios Cuiacianos in decretales publicauit) qui post multa in Romanum Pontificem conuicia; eò quòd Ecclesiam suam dicat, *esse omnium Ecclesiarũ matrem & magistram, id quod perinde est*, inquit, *ac si diceret, se esse Episcopum Episcoporum.* Tandem subdit: *Ea de re est elegans Tertulliani verbum: edictum illud, quo se quis Episcopum Episcoporum vocat; edictum peremptorium tale esse, vt ei adscribi non possit: bonum factum.* Vbi grauiter hallucinatur. Nam Tertullianus ideo negat edicto illi solennem for-

In cap. Vlt. de foro compet.

mulam adſcribi potuiſſe, quod mœchis & ſcortatoribus veniam, & reditum ad Eccleſiam, peractâ pœnitentia, offerret: non autem quod Pontifex Romanus Epiſcopũ Epiſcoporum ſe, in edicto illo, nominaſſet. legatur Tertullianus & commentum hoc ſponte ſua ruet: nec vocat *peremptorium*; propter illum titulum, ſed aliam ob cauſam; quia neque certum eſt, titulum illum edicto fuiſſe adiũctum: vt paulò antè dicebam. Etſi autem, prædictus Tertulliani locus non ſit ironicus; licet tamen ironicus eſſet, nihilominus ſatis perſpicuè inde colligeretur, quo nomine Pontifex Romanus appellari fuerit ſolitus. Non enim potuit Tertullianus à Pontifice alienus conueniẽter & ſalsè hac ironia vti, niſi hæc fuiſſet communis formula compellandi Papam. Quemadmodum etiam cùm ſi quis hęreticus nominaret Papam; ſummũ ſcilicet Pontificem, intelligeretur; hanc eſſe vſitatam huius temporis formam & phraſin.

CAPVT X.

De Traditionibus nonnullis.

Tertullianus Apologet. cap. 16.

ALII planè humanius & veriſimilius ſolem credunt Deum noſtrum; ad Perſas ſi fortè deputabimur (licet ſolem non in linteo depictum adoremus) habentes ipſum vbiq; in ſuo Clypeo. denique inde ſuſpicio, quod innotuerit, nos ad Orientis regionem precari, ſed & plerię veſtrum in affectatione aliquando vt cæleſtia adorandi, ad ſolis ortum labia vibratis.

IVNIVS.

Hæc omnia dicuntur εἰρωνικῶς, *vt & ſequentia*: quod innotuerit nos ad oriẽtis regionem precari. *Nam inde à principio idololatræ, naturam ducem (vt putauerunt) ſecuti, ad orientem precati ſunt, teſte*

Vitruuio lib. 4. de architect. cap. 5. & illud apud Plutarchum in vulgo dictum confirmat, plures adorant Orientem, quàm Occidentem solem. Id quia gentibus religiosum fuit, Deus populo suo mandauit contrà, vt templi aditum ad Occidentem esset, quò adoraturi spectarent, contra quàm gentes. Quod si Christianis religio fuisset ad Orientem, vt gentes adorare, ne superstitioni gentium adhærescere putarentur: eadem religio certè fuisset meritò, ne cum Iudæis viderentur facere, ad occasum adorantes. Quapropter illudit potius hic Tertullianus idololatris, quàm vt de more & consuetudine Christianorum, quæ fuit libera, quidquam definiat.

REFVTATIO.

Quædam supradictis verbis dici à Tertulliano ironicè, negari non potest, vt illud: *Ad Persas si fortè deputabimur.* At ironicè ab illo dici sequentia; *Deniq; inde suspicio, quod innotuerit nos ad Orientis regionem precari;* Nemo asserit, nisi is, qui ab eodem ironicè dicta putat, ea quæ sequuntur de die Dominica: *AEquè si diem solis lætitiæ indulgemus, alia longè ratione, q̃ religione solis. secundo loco ab eis sumus, qui diem Saturni otio & victui decernũt, exorbitantes & ipsi à Iudaico more, quem ignorant.* Verùm sicut Tertullianus nequaquam ironicè, sed valde seriò affirmat, Christianis diem Dominicam esse festam; ita seriò affirmat, Christianos ad Orientem precari solitos. Et sicut ex more feriandi die Dominica, oborta est Ethnicis suspicio, quasi Christiani colerẽt solem: ita eadem suspicio iisdem est oborta, ob illam ad Orientem precandi consuetudinem. Deinde de hoc more precandi ad Orientem, constat ex Iustino, seu alio veteri auctore Respons. ad Orthodoxos. q.118. Et ex Damasceno, & ex aliis, quorum testimonia lib.1. de sancta Cruce cap.26. attulimus. *At Ethnici orabant ad Orientem.* Quid tum? non omnia praua, & ad imitationem illicita, quæ egerunt Ethnici. Adorare ad Orientem, omni crimine vacat, etsi nõ adorare ipsum solem

Damasc. lib. 4. fid. Orthodox. cap. 13.

ſolum Orientem:in quo magnum diſcrimen, inter Ethnicos & Chriſtianos erat;quibus graues fuêre huius moris cauſæ, & inprimis Apoſtolorum traditio, vt in ritu precandi ſe potius ad Orientem cum Ethnicis verterent, quàm ad Occidentem cum Iudæis iam à Deo reprobatis: cauſas exponit Damaſcenus: Expoſui & ego quaſdam lib. de S. Cruce loco cit. Ergo Tertullianus idololatris non illudit: ſed quem morem Chriſtiani teneant, dum preces fundunt, valdè ſeriò pandit. Nec illud prætereundum, hîc, quod ſuprà à nobis omiſſum, & lib. 1. de Cruce, cap. 54. obiter notatum; validum ex hoc Tertulliani loco ſumi argumentum demonſtrando ſacroſanctæ Crucis cultui, iam temporibus Tertulliani vſitato: ſicut enim Tertullianus non loquitur ironicè, cùm ait;Chriſtianos *orare ad Orientem, diemq; Dominicum feſtum habere*: ſed verè vtrumque confitetur: ita paulò ſuprà, in eodem capite, non loquitur ironicè, ſed ſeriò agit, cùm ſuſpicionem moris colendi crucem, in Ethnicorum animis enatam, à Chriſtianis non amolitur: ſed ait; eos, qui Chriſtianos, crucis religioſos ſiue cultores arbitrantur: conſecraneos Chriſtianorum eſſe, hoc eſt, idem facere, quod in Chriſtianis culpant, cùm numina quædam, à Crucis ſpecie parũ abeuntia, item victorias, trophæa, ſigna caſtrenſia, ſipara, labara ſeu cantabra adorare conſueuerint: ſicut enim non fallebantur Ethnici, cùm dicerent; Chriſtianos ad Orientem adorare: aut diem ſolis feſtum habere: Etſi fallebantur, cùm crederent id fieri in honorem ſolis, tanquam cuiuſdam Dei; ita non fallebantur, cùm dicebant; Chriſtianos Crucem venerari: Etſi fallebantur, cùm crederent, crucem à Chriſtianis coli tanquam Deum.

Porrò multas traditiones recenſet Tertullianus lib.

de corona militis, cap. 3. *Quæ omnes in ritibus positæ sunt,* inquit Iunius, *quarum pars desiit apud ipsos traditionum defensores.* Ex omnibus quas Tertullianus commemorat, vix tres desierũt, id vt liquidò perspiciatur, singulas percurram: *Aquam adituri*, id est, vt baptizemur, *ibidem, sed & aliquanto prius in Ecclesia, sub Antistitis manu, contestamur, nos renunciare diabolo, & pompæ, & Angelis eius.* Id adhuc solemne est in Ecclesia. *Dehinc ter mergitamur*, id obseruatur apud Græcos, nam Latini iam plerunque vna mersione contenti sunt. *Inde suscepti*, id est, post Baptismum, *lactis & mellis concordiam degustamus.* Desiit hæc consuetudo iam pridem, vt & sequens: *Exq; ea die, lauacro quotidiano, per totam hebdomadam abstinemus. Eucharistiæ Sacramentũ & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorũ manu quàm præsidentium sumimus.* Etiam hæc traditio obseruatur, non enim sub vesperam aut cœnam, sed mane & ieiuni Eucharistiam percipimus; nec à quouis, sed à sacerdotibus, hos enim comprehẽdit Præsidentium nomine Tertullianus: nam ex Iustino, qui antiquior Tertulliano Apolog. 2. patet Sacerdotes & Diaconos, etiam Eucharistiam distribuisse: & non solos Episcopos; qua notione vsurpat quoque Tertullianus *præsidendi* vocem Apolog. cap. 39. *Præsident probati quique seniores.* Vbi sermo, non de solis Episcopis sed & Sacerdotibus & Diaconis. At quod Iunius ait; *Traditionis esse, & quod* προεστῶτες *seu Præsidentes sint, & quod illi soli præbeant Eucharistiam*; id falsum est, nam vt sint Episcopi, imò & Episcoporũ Episcopus, vt à Tertulliano nominatur, item vt sint sacerdotes & Diaconi; est iuris diuini scripti, non traditionis, quæ ad ius non scriptum spectat: etsi concedi potest traditionis esse, vt ab istis solis Eucharistia porrigatur. *Oblationes,*

inquit

inquit Tertullianus, *pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus*, obſeruat hoc religioſè Catholica Eccleſia. *Die Dominico ieiunium nefas ducimus.* Idem Eccleſiæ adhuc ſenſus ſaltem in communi, quatenus nullum ieiunium die Dominico præcipit. Idem ſenſus etiam Caluiniſtis, qui ex ſupererogatione, etiã in Quadrageſima ieiunium nefas ducunt. Et *de geniculis adorare.* Exoleuit hæc conſuetudo: niſi quod nonnullis locis, à Paſchate ad Pentecoſten vſque, aliqua ſaltem ex parte cuſtoditur. *Eadem immunitate* (non ieiunandi & non flectendi genua) *à die Paſchæ ad Pentecoſten vſque gaudemus.* Orthodoxi itidem eadem gaudent, eodem tempore, quod ad ieiunium attinet; & Caluiniſtæ toto anno. *Calicis aut panis etiã noſtri aliquid decuti in terram anxiè patimur.* Idẽ mos multis Chriſtianis, idq; in honorẽ ſacroſancti Euchariſtię Sacramenti. Quod ſi locus iſte cum Iunio & aliquibus Orthodoxis accipiatur de Euchariſtia, tum mos hic non poteſt cenſeri abolitus: nihil enim ægrius patimur, quàm quidquam de Euchariſtia in terram decidere. Vide Pij antiquiſſimi & ſanctiſſimi Pontificis decretum apud Gratianum de Conſecr. d. 2. Can. *Si per.* Quæ de Cruce Tertullianus ſubiicit, ea tam ſunt vſitata Catholicis, quàm inuſitata Hæreticis. Quod autem quædã traditiones quandoque ceſſant, id non mirum, quia traditionum quędam ſunt perpetuæ: quædam temporales. Nec cuiuſuis eſt traditiones abrogare, etiam temporales; ſed Eccleſiæ, quæ eas ipſa deſuetudine, aut vſu contrario tandem abrogat.

CAPVT

CAPVT XI.

De Stationibus & Processionibus.

Tertullianus lib. 2. ad vxorem, cap. 4.

SI STATIO facienda est, maritus de die condicat ad balneas.

Idem lib. de cultu fœminarum, cap. 11.

Vobis autem nulla causa procedendi non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium offertur, aut Dei verbum administratur. Et lib. 2. ad vxorem: *Si procedendum erit, nunquam magis familiæ occupatio adueniat.*

IVNIVS.

Tria hîc facile distinxeris. Statio, ad orationes totius Ecclesiæ diutius protrahendas, ieiunium ad præparationes dispositionemq́; piorum: processiones, ad auditionem verbi diuini, & cætera pietatis & charitatis officia citius defungenda pertinebant.

REFVTATIO.

Nihil planè & distinctè hic Caluinista, cùm de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Tertullianus loquitur. Quid statio sit apud Tertullianum, longè melius & dilucidius explanat Bellarminus, ex variis Tertulliani locis, quibus stationum meminit. Non exscribo, breuitatis causa. Quàm pulchrè verò describit ieiunij finem? *ad præparationem,* inquit, *& dispositionem piorum pertinebat.* Quasi verò stationes, hoc est, preces diurnæ, ad nonam aut vesperam, tempore solennis ieiunij protractæ, non pertinuerint ad præparationem & dispositionem piorum. Ad eum, inquam, finem, vt cœlestium donorum & charismatum sese his subsidiis capaciores redderent. Pari acumine, describit *processiones: Processiones,* inquit, *pertinebant ad auditio-*

Bellarm. lib. 2. de bonis operibus, cap. 22.

ditionem verbi diuini; mirum ni Caluiniani: *& cætera pietatis, charitatisq́ officia citius defungenda.* Atqui Tertullianus *processionis* seu *procedendi* vocabulum vsurpat itidem, cùm conueniendum esset ad sacrificium: *precum*, vt interpretatur Iunius; precum autem & Eucharistiæ simul, vt Orthodoxi iure exponunt. Si ergò cùm ad preces cōuenirent, etiam tunc *procedere* dicebantur: vt ex citato Tertulliani loco de cultu fœminarum perspicuum redditur: falsum erit, eos tunc tantum *procedere* consueuisse; cùm ad *verbum diuinum audiendum*, aut *opera charitatis exhibenda prodirent.* Nam & ad stationes procedebant; nec aliter statio & processio differunt, quàm motus, & terminus motus: nisi quod non omnis processio erat ad stationes. Imò apud Tertullianum *procedere* siue *processio* nihil aliud est, quàm *prodire* & *progressus* ex domo in publicum; seu locum à proprio, in quo quis degit, seiunctum; ita vt prodeundo necesse sit, se aliis, quàm familiaribus ostendere: liquet id ex lib. de cultu fœminarum cap. II. vbi hæc: *Quæ autē vobis causa structius* (comptius, ornatius) *prodeundi, cum remotæ sitis ab his, quæ ad aliud indigent. Nam nec templa circuitis, nec spectacula postulatis: nec festos dies gentilium nostis: propter ipsum enim conuentum, & mutuum videre ac videri, omnes pompæ in publicum proferuntur, aut vt luxuria negotietur, aut gloria insolescat. Vobis autem nulla procedendi causa non tetrica,* hoc est, grauis & iusta; *procedendi*, idem nimirum est; quod *prodeundi*: sic in lib. de Idololatria, cap. *15. Scio fratrem per visionem, eadem nocte, castigatum grauiter, quod ianuam eius, subitò annunciatis gaudiis publicis, serui coronassent. Et tamen non ipse coronauerat, aut præceperat, nam antè processerat: & regressus reprehenderat factum:* Quid hic est, *processerat*, nisi domo exierat; aliò se contulerat? & in libro de præscript. *processio mode-*

modesta nihil est aliud, quàm modestus in publicum progressus. Quia verò Pamelius ex *procedendi* voce, Tertulliano vsitata, colligit morem *processionum*, quæ veteri vsu apud Orthodoxos sunt receptæ, ideo Iunius in notis ad 15. caput lib. de Idololatria, acriter in virum insurgit: sed nisu inani, nihil enim de hoc asseruit Pamelius. Cuius hæc verba: *An hoc ad processiones Christianorum pertineat, liberum esto lectori.* Illud ad extremum notandum, Tertullianum preces & ieiunia Danielis cap. 10. quibus tres septimanas vacauit; appellare; *stationem trium hebdomadarum*, libro de anima, cap. 48. idque tum propter preces cõtinuas, tum propter ieiunium, quia statio semper cum ieiunio iungebatur. Iunius locum illum Tertulliani ita explicat: *Duo coniungit Daniel: stationem; quia in luctu fuit, nec ad Regem, aut in publicum processit lugens: & ieiunium.* Imò Daniel duo hæc non cõiungit, sed describit ieiuniũ, quod ieiunauit; & afflictationem, qua sese afflixit; & hoc totũ, nempe preces & ieiuniũ, totamq; hanc afflictationem, vocat Tertullianus *trium hebdomadarum stationem.*

CAPVT XII.

Miscellanea.

Tertullianus lib. de Baptis. cap, 17.

DANDI (Baptismi) *habet ius summus sacerdos; qui est Episcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi: non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiæ honorem.*

IVNIVS.

Ὁ πρεσβεύς, prout humani ordinis causa vnus aliquis iam olim Collegio fratrum præpositus est.

REFVTATIO.

Est quidem summus sacerdos seu Episcopus πρεσβεύς; at non

at non omnis πρεσβύτερος & Antistes est Episcopus. Nec humano iure ordo hic inter ministros Ecclesiasticos introductus est; sed diuino; fit quidem hic aut ille Episcopus humana electione, hominum enim suffragiis eligitur, non Dei: at ipsum Episcopatus officium non proficiscitur ab humana institutione sed à diuina.

Tertullianus lib. eodem, cap. 12.

Quos tinctos non inuenimus. Loquitur Tertullianus de Apostolis, quos baptizatos esse, scriptura nusquam prodiderit.

IVNIVS.

Contrarium non obscurè ostenditur. Ioan. 1. & Actor. 1.

REFVTATIO.

At quibus verbis? Maximè Ioan. 1. An quia eo capite dicitur Ioannes baptizasse? At licet dicatur baptizasse, non dicitur tamen baptizasse Apostolos; & vt Euangelista scripsisset Apostolos à Ioanne baptizatos fuisse: id tamen nihil esset ad rem: quia Tertullianus non loquitur de baptismo Ioannis, sed Christi: aitque in Scriptura nihil proditum, vtrū huncBaptismū acceperint. Æquè parum hac de re traditur Actor. 1. nam verba illa: *Incipiens à baptismate Ioannis*; nec Ioannis, nec Christi baptismate Apostolos baptizatos esse indicant.

Tertullianus lib. de Monogamia, cap. 8.

Cæteros cùm maritos inuenio, aut spadones intelligam necesse est, aut continentes.

IVNIVS.

Propositio tota, vt & alia plurima in hac quæstione, argumentatur ab auctoritate (vt loquuntur) negatiuè. Inepta argumentatione: non legitur hoc, non fuit igitur.

REFVTATIO.

Loquitur Tertullianus de Apoſtolis, quos omnes ait ſe ſuſpicari aut virgines, aut continẽtes fuiſſe, cùm ſcriptura nihil de eorum matrimonio tradat; excepto Petro, quem vxorem habuiſſe ſocrus eſt argumento. Iunius ait, inualidum eſſe argumentum iſtud: *ſcriptura hoc non tradit; ergò non eſt verum.* Atqui quid crebrius in ore Caluiniſtis & Lutheranis, quàm hæc argumentandi ratio? *non legitur in ſcriptura, ergò non eſt ita.* Quidquid ex traditione Orthodoxi adferunt, id iſti hoc vnico argumento refellere nituntur: ſi ergo hanc argumentandi rationem Tertulliano dat crimini, cur eandem prius non reprehẽdit in Caluiniſtis & Lutheranis? ſed Iunius ægrè fert Apoſtolos à Tertulliano exiſtimari aut virgines, aut continentes; quia ipſe omnes optaret fuiſſe non modò Monogamos, ſed & Polygamos, ex Caluiniano ritu. Nec inefficax eſt ratio argumentandi ab auctoritate *negatiuè*, cum probabile eſt, aliquid, ſi accidiſſet; indicandũ fuiſſe.

Tertullianus lib. contra Iudæos, cap. 10.

Age nunc, ſi legiſti penes Prophetam in Pſalmis (Pſal. *95.*) *Dominus regnauit à ligno.*

IVNIVS.

Ex contextu græco deprompta ſunt, prout refertur à Iuſtino Martyre, Apolog. 2. in dial. aduerſus Tryphonem; Cyprianoque; ſed tamen, ne in vllo quidem exemplari Græco eſſe conſtat; & non fuiſſe Hieronymi ſæculo, oſtendunt translationes eius, & Commentarij & exemplaria Hebræũ & LXX. Quapropter hæc verba à ligno, *aut puto eſſe gloſſematis, quod iam olim contextui LXX. fuerit impactum; aut lippientis librarij, qui pro* ἐβασίλευσε *legerit* ἐκ ξύλου, *quæ verba poſtmodum in contextum irrepſerint. Nam quid iuris eſt Hebræos, aut Græcos, aut alios accuſandi, cùm id ſuo ſæculo Hieronymus non fecerit, vel minima ſignificatione, ſed vtcunque textum expreſſerit bona fide, tranſtuleritque?*

REFVTATIO.

Sed quis Tertulliano, Iustino & Cypriano, antiquissimis scriptoribus, non potius fidem adhibeat, quàm Iunio: cuius coniectura de lectione ἐκ ξύλου, pro ἐβασίλευσε, non modò lippientis est, sed & cæcutientis: quæ enim agnatio inter hæc duo vocabula, vt ea non dicam dormitans, sed & vel dormiens librarius confundere queat? Taceo S. Augustinum & S. Leonem eodem modo verba Psalmi legere. Sed sinamus Iunium Iudæorum caussam agere contra Iustinum Martyrem; nam quod addit de S. Hieronymo id non mirum, quia transtulit & explicauit ea, quæ in Græcis & Hebraicis repererat: hoc non reperit, quippe iam olim expunctum ab hostibus Christi. Lector videat S. Augustinum in Psal. 95. nec alia apologia opus erit.

Tertullianus lib. de anima, cap. 50.

Translatus est Enoch & Helias, nec mors eorũ reperta est, dilata scilicet.

IVNIVS.

Hæc multorum opinio, meo quidem iudicio παράδοξος, sed quam plerique olim auctoritate Ioan. Apocal. 11. firmari posse putauerunt. Ego non censeo.

Sic lib. de Resurrect. carnis, cap. 22. vbi Iunius. *De Helia autem, quæ paradoxa dicta sint olim, antè lib. de anima, cap. 50. expressum est.*

REFVTATIO.

Nimirum paradoxum est, quod ex scriptura perspicuè satis colligitur, quodque tota sentit antiquitas: præter Tertullianũ, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius Magnus, Cyprianus, Irenæus, Iustinus, Chrysostomus, Theodoretus, Epiphanius, Athanasius, Basilius, Eucherius, Clemens Romanus, Isidorus, Theophy-

lactus, OEcumenius, Alcimus Auitus, Rupertus & alij. Vide Franciscum Soarez tom. 2. q. 59. disp. 55. sect. 2. sed non grata hæc Hæreticis de Helia & Enoch opinio, propter hæreticum quoddam paradoxum, de Pontifice Romano.

Tertullianus lib. de Ieiuniis, cap. 15.

Quantula est enim apud nos interdictio ciborum? duas in anno hebdomadas xerophagiarum, nec totas, exceptis scilicet Sabbatis & Dominicis, offerimus Deo.

IVNIVS.

Apud nos. Montanistas & Tertullianistas. post, cùm duas in anno hebdomadas xerophagiarum nominat, alias à quadragesimis intelligit, quas tres Montanus obseruabat, teste Hieronymo. Nam aliud fuisse ieiunium, aliud xerophagiam, in cap. 1. ostendimus. Itaque importunè Pamelius hoc loco σκιαμαχεῖ.

REFVTATIO.

At tu potius importunè λοιδορεῖς & calumniaris. Pamelius verò optimè vidit, aut Tertulliani textum emendandum, aut S. Hieronymo erratum seu memoriæ seu doctrinæ adscribendum esse, non enim distinguit Tertullianus xerophagias à ieiuniis; quis enim magis ieiunat, quàm qui aridis cibis, ab omni carne & omni iurulentia siccatis, vtitur? sed quod Montanistæ suis in ieiuniis xerophagia contra communem Ecclesiæ morem vterentur; ideo ab orthodoxis nouitatis accusabātur, nouitatis, inquam, tum quoad numerum, quia sæpius, hoc est, duas nimirum, aut tres quadragesimas ieiunabant, & quoad modū, quia siccis duntaxat cibis vtebantur, cōtra aliorum consuetudinem; & ita hæc omnia obseruabant, vt Orthodoxos, ꝙ ea respuerent; voracitatis condemnarent, & contumelioso nomine *Psychicos* appellarent. Conatur

natur ergo Tertullianus demonſtrare. I. Licitũ eſſe ſępius ieiunare. II. Licitum eſſe xerophagia, tempore ieiuniorũ vti, Quorum vtrunq; verum eſt, ſi non manducans manducantem; & aliis, præter ſiccas, eſcis vtentem non ſpernat; ſique Eccleſiæ Orthodoxæ leges & modũ ieiunandi præſcribere nolit, vt faciebãt Montaniſtæ; ſed potius paratus ſit ab ea modum ieiunandi diſcere. Quo fit, vt Catholici minimè damnent quorundam ordinum religioſos: qui ſæpius in anno ieiunant, etiam tũc, cùm alioquin Eccleſia nullum ieiunium præſcribit: quia faciunt id, nõ ea mente, qua Montanus; quaſi malè agat, quiſquis ſecus agit. Et hic eſt genuinus Tertulliani ſenſus, quem Pamelius probè vidit: nam ſi duæ hebdomades xerophagiarũ; hoc eſt, quatuordecim ſeptimanæ, (nam per hebdomadem non intelligit Tertullianus ſeptem dies, ſed ſeptem ſeptimanas) diſtinguebãtur à duabus, vel tribus quadrageſimis Montaniſtarum, quî fit, quod veteres Patres, vt tres quadrageſimas; ita & xerophagias non verterunt eis vitio? Sed vt cõcludam, omnis xerophagia ieiunium eſt: licet non omne ieiunium xerophagia: cùm neceſſe non ſit, ieiunantes ſiccis tantummodo cibis vti, nec vtebantur Orthodoxi eo modo, quo Montaniſtæ. Sunt etiam, qui putent, Tertullianũ in hoc diſſenſiſſe à cæteris Montaniſtis; quod ipſe duas tantùm quadrageſimas poneret: reliqui tres. Quod ſi verum eſt: tum neque Tertulliani textus emendatione; neque S. Hieronymus excuſatione eget.

Tertullianus libro de Pœnitentia, cap. 6.

Quam porro ineptum, quã pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum ſuſtinere? Hoc eſt, precium non exhibere, ad

mercem

mercem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit, hac pœnitentiæ compensatione redimendam proponit impunitatem.

IVNIVS.

Veniam addicere: hoc proprium venditoris est, verbũ iuris, vt etiam postea compensationis vocabulum vsurpatur, forensi significatione; non enim fit à nobis compensatio, sed à Deo habetur imputatione & acceptione gratiæ: quasi à nobis facta sit compensatio.

REFVTATIO.

Atqui Tertullianus disertè ait pœnitentiæ compensatione redimendam à nobis esse impunitatem. Nihil ille de fictitia imputatione gratiæ; quæ ergo hæc peruersitas verba Tertulliani tam clara peruertere? Iniurias per peccatum Deo illatas homo susceptis pœnis & castigationibus compensat, non Deus: sicut & in foro non is, qui iniuriam passus est; sed is, qui intulit; iniuriam compensare solet.

Tertull. lib. 4. contra Marcionem, cap. 3.

Si verò Apostoli quidem integrum Euangelium contulerũt de sola conuictus inæqualitate reprehensi, Pseudoapostoli autem veritatem eorum interpolauerunt, & inde sunt nostra digesta; quod erit germanum illud Apostolorum instrumentum, quod adulteros passum est?

IVNIVS.

Nostra digesta, id est, διατρώματα vt lib. de Baptismo, cap. 1. sensus est. Atque ab ea occasione pseudapostolorum, Spiritus sanctus auctor fuit, vt Apostoli & viri Apostolici doctrinam sacram monumentis litterarum consignarent, quæ nostra digesta sunt.

REFVTATIO.

Digestum Tertulliano est ipsum opus, quod auctor scribendo digessit, & certo ordine disponit; liquet ex capite

pite 5. vbi hæc: *Nam & Lucæ digeſtum* (hoc eſt, opus, ſeu librum) *Paulo adſcribere ſolent: capit magiſtrorum videri, quæ diſcipuli promulgarint.* Sic cap. 1. de Baptiſmo: *Non erit otioſum digeſtum iſtud:* hoc eſt, opus de baptiſmo, quod aggredior, non erit ſuperfluum. Quàm verò Iunius verba Tertulliani rectè exponat, ſatis liquet ex ipſis verbis, & ex toto illo tertio capite lib. 4. contra Marcionem. Sed Iunius Tertullianum in hanc ſententiam deprauat, vt ſtabiliat Hæreticam perſuaſionẽ, omnia quæ credenda; ſacris litteris eſſe prodita; idq; eo conſilio, ne à falſis doctoribus corrumpantur; vt hoc curriculo traditiones nòn ſcriptas euertat; quaſi falſi magiſtri nequeãt ipſas ſcripturas corrumpere: Quod, vt priſca exempla deeſſent, hodierna profectò teſtatiſſimum reddunt.

Tertullianus lib. de anima, cap. 35.

Nunquid ergo & Iudæi ex opinione Pythagorica conſulebant Ioannem; Tu es Helias, & non ex prædicatione diuina? Et ecce mittam vobis Heliam Theſpiten. Helias autem non ex deceſsione vitæ, ſed ex tranſlatione venturus eſt, nec corpore reſtituendus, de quo non exemptus eſt; ſed mundo reddendus, de quo eſt tranſlatus.

IVNIVS.

Theſpiten, legendum Theſpiten? ἐρωτηπκῶς, *illa autem ſequentia non affirmatè, ſed ex hypotheſi poſſunt intelligi; nempe, ſi quidem venturus eſt, (vt dicitur) hoc modo vẽturus eſt. ſed alibi non obſcurè affirmat auctor, ex falſa Apoc. 12. interpretatione, vt infrà cap. 50. & lib. 4. contra Marcionem, cap. 22. Et poëmat. 3. contra Marcion. cap. 5.*

REFVTATIO.

Quod de nota interrogationis monet, tam argutum eſt, q̃ illud, cùm monet *otium* non per c ſed per t ſcribendum eſſe, quia à verbo *vtor.* Interrogationis punctũ rectè ponitur poſt vocem *diuina.* Quia Propheta Malachias nõ extulit verba illa: *Et ecce mittam vobis Heliam,* ἐρωτητικῶς, ſed

sed ἀποφατικῶς, vtrũ autem, quę Iunius adiungit de sensu ex hypothesi, consentanea sint verbis Tertulliani; æquũ lectorẽ arbitrari volo. At Iunius, vt Caluinista, odit sententiam illam Orthodoxorum de aduentu Heliæ. Causas huius odij habet Hæreticus. Nec solius Tertulliani est, sed totius antiquitatis, nec ex falsa Apocalypseos interpretatione nata, sed ex verissima expositione tum huius, tum aliarum scripturarum. Sed de hoc iam suprà: scilicet tota antiquitas errat, soli Hæretici *verant*, vt veteri verbo nouam impudentiam denotem.

Tertull. de Marcione, lib. de Præscript. c. 38.

Ad materiam suam cædem scripturarum confecit. Idem lib. 1. ad vxorẽ, c. 7. *Aram enim Dei mundam proponi oportet.*

IVNIVS.

Lego ex coniectura concædem. *Est enim concædes accumulatio ramorum, è sylua cæsorum. Tacitus lib. 1. latera concædibus munitus.*

REFVTATIO.

Malè, nam *cædem* legendum. Hoc enim dicit: Marcionem scripturas trũcasse, & auctoritatem plerarumq; negando, quasi occidisse, vt nunc faciũt Hæretici: tollendo & inficiãdo multos libros Canonicos: & in hoc Marcion dissimilis fuit Valentino; nam Valentinus scripturis quidem pepercit; & à cędibus earum abstinuit, & integro instrumẽto vsus est: sed deprauauit Scripturas, malè eas interpretando; vt faciunt Caluinistę nonnulli, qui Catholicorum more, omnes libros Canonicos admittunt; sed sensu *expositiones interuertunt.*

De secundo loco ita Iunius: *Malim: aream enim Dei; nã aram accedebant tantum viri; in area sunt & fœminæ: Hæc autem interpretationis sunt Tertullianicæ.* Imo Iunianę. Sensus enim Tertulliani est; secũdas nuptias non esse ineundas, cùm digami arceantur à sacerdotio; vt & viduæ digamæ 2. Tim. 2. 1. Tim. 5. à ministerio Ecclesiastico. Aram enim

Dei debere proponi mundam: id autem fieri non posse, nisi qui altari & Ecclesię ministrant, vt sunt sacerdotes & alij, & Diaconissæ; sint puri & mundi: hanc autem munditiem Ecclesiasticis functionibus, & altari Dei consentaneam, obtineri per monogamiam. Deinde quid quæso est *area Dei? At fœminæ non accedebant ad aram.* Fateor, neque verba illa; *ad aram*; referenda sunt ad fœminas; sed ad viros. Ait enim viros digamos non admitti ad aram; hoc est; ad officium sacerdotis: & mulieres digamas non adlegi in Ordinationem; hoc est in numerum Diaconissarum. Quarum munera describit Clemens Romanus lib. 3. Constit. Apost. cap. 15. & Epiphanius Hæres. 79.

Tertullianus lib. 1. ad vxorem, cap. 6.

Quot enim sunt, qui statim à lauacro carnẽ suam obsignant? Quot item, qui consensu pari inter se matrimonij debitum tollunt? Voluntariis spadonibus pro cupiditate cœlesti, saluo matrimonio, abstinentia toleratur, quanto magis adempto?

IVNIVS.

Saluo matrimonio; integro iure matrimonij, quia ex consensu alter alterius ad tempus, vt ait Apost. 1. Cor. 7.

REFVTATIO.

At Tertullianus non agit de abstinentia ad tempus, sed de perpetua, vt ex eius verbis planum. Quæ continẽtia eò est præclarior, & laudabilior, quo Hæreticis est intolerabilior. De eadem Tertull. lib. de velandis Virginibus, cap. 10. *Non enim & continentia Virginitati antistat, siue viduorum, siue qui ex consensu cõtumeliam communem iam recusauerunt.* Vbi Iunius: *Qui hanc appellationem de coniugali solum cubilis vsu dici putant, ij in Tertullianum iniqui sunt; Contumeliam communem vocat afflictiones & persecutiones communes, quæ coniugatis eo tempore accidebant, alienâ iniuriâ & contumeliâ, vt & Paulus indicabat 1. Cor. 7. Hi priuatas suas seorsim malebant perpeti, quàm in communes præterea afflictiones coniugio infestas incidere, easq;*

communes de coniugali consortio effici. Ineptè prorsus. Nam Tertullianum loqui de vsu coniugali seu debito, vel cæco planum est: ait enim, Virginitatem longè esse potiorem & excellentiorem, quàm continentiam, siue viduorum, hoc est, eorum, qui altero coniuge mortuo, superstites sunt; siue eorũ, qui saluo adhuc & integro matrimonio, matrimonij debitum tollunt; & ab vsu abstinent; quem vsum ipse, vehementiore sua, quàm Hæretici habeant, in continentiam propensione, *cõtumeliam* vocat. Verùm Iunius pro suo in matrimonium amore, ægrè fert hanc appellationem; Sed expostulet cum Tertulliano; non cũ illis, qui, vt ipse Tertullianus iubet, Tertullianum explicant, Nam quod de afflictionibus & persecutionibus addit; id à Tertulliano est alienissimum: non enim est in cõiugis potestate, vt afflictiones extrinsecus ortas non ferat; aut non sustineat etiam tribulationes carnis; de quibus S. Paulus: quia has omni matrimonio annexas esse Apostolus pronunciauit: Et Tertullianus non loquitur de matrimonio dissociato; sed adhuc saluo & integro, vbi aduersitates istas itidem saluas & integras esse necesse est. Loquitur de illis coniugibus, qui licet simul habitent, & coniugij onera pariter tolerent, ab vsu tamen matrimonij, ex mutuo consensu, abstinent. Cæterùm quod hîc vocat *contumeliam*, id capite vndecimo nominat *confusionem*. Vbi rursus Iunius dentes exerit. *Quod quidam pro pudore*, inquit, *aut re pudenda accipiunt, est fermè impudens.* Censura non fermè, sed planè impudens. Nam omnes Tertulliani apices clamant, id quod dixi, *confusionis* nomine à Tertulliano denotari. Nam *confusionem* opponit *pudori*; hunc in sponsalibus per osculum & dexteras dicit resignatum; illamque condictam & promissam. Quod enim Iunius id vocis vsurpat pro omnium rerum iuris & facti promiscua inter se consociatione, id nõ quadrat

drat

drat ſententiæ Tertulliani: qui ait, poſt deſponſationem velari virgines, quod *corpore & ſpiritu maſculo mixtæ ſint*, per oſculum ſcilicet & dexteras, quo ſigno pudorem reſignarunt, & totam *confuſionem*, hoc eſt, perfectam corporum mixtionem promiſerunt: præſtandam videlicet *per ipſam nuptiarum paßionem*, vt loquitur Tertullianus.

At quod idem Iunius ait, ea, quæ initio lib. de velandis virginibus, de paracleto, & quę cap. 3. de monogamia Tertullianus ſcribit, *non olere Montanum*; optarem id ita eſſe; at contrarium clamat ipſe Tertulliani contextus, vt & reuelatio ſeu ſomniũ mulierculæ; quod Tertullianus narrat ſub finem libri. Huiuſmodi enim phantaſiis & illuſionibus, Montani ſectatores admodum addicti erant; vt liquet etiam ex libro de anima & aliunde. Pari modo imperitiam oſtendit Iunius, vel certè odium in Pameliũ, cum negat, ea, quæ Tertullianus ſcribit lib. de corona militis, cap. 1. ex Montani ſpiritu effuſa. *Iniuriam facit Pamelius, qui hæc verba, quaſi tranſcurrentis ad Montaniſtas accipit.* Atqui euidentiſſimum eſt, contra Orthodoxos verba hæc effuſa: *Planè ſupereſt, vt etiam martyria recuſare meditentur, qui prophetias eiuſdem Spiritus ſancti reſpuerunt.* Pòſt: *Noui & paſtores eorum, in pace leones, in prælio ceruos.* Vbi Orthodoxis exprobrat fugã in perſecutione, quam ipſe illicitam eſſe proprio libro demõſtrare conatus eſt; quos & hic ſugillat, cùm ait: *Eos nullam aliã Euangelij memoriam curare, quàm eam; quæ iubet fugæ accingi de ciuitate in ciuitatem.* Non ergò Pamelius Tertulliano, ſed Iunius Pamelio iniuriam facit.

Tertullianus lib. de præſcript, cap. 3.

Quid ergo ſi Epiſcopus, ſi Diaconus, ſi vidua, ſi virgo, &c.

IVNIVS.

Duo tantum ponit Eccleſiaſticæ adminiſtrationis genera, ſecutus Paulum, 1. Timoth. 3. & Tit. 1. & Philipp. 1.

REFVTATIO.

Quid tum? non ſequitur inde, Epiſcopum & presbyterum, ex ſententia Tertulliani eſſe eundem, vt vult Caluinianus ſpiritus; nam alibi Tertullianus expreſsè diſtinguit Epiſcopum à presbytero, & hunc ab illo: vt lib. de Baptiſ. cap. 17. his verbis: *Quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari poteſt, niſi Epiſcopi iam aut Presbyteri, aut Diaconi vocantur, dicentes*, &c. Ipſe Tertullianus ab omnibus, etiam à Iunio, nominatur presbyter, at quis vnquam appellauit Epiſcopum? Cuius enim loci Epiſcopus fuit? Quod autem in lib. de præſcriptione duo tantùm genera poſuit: id fecit, quia Ordines eo loco diſtinguere non inſtituit: ſolùm exempla adferre volens quorūdam, qui cùm à fide deficiunt, offenſionem, imò & ſcandalum pariunt. Epiſcopum à presbytero diſtinguit quoque Tertullianus lib. de monogamia, cap. 11. *Ab Epiſcopo*, inquit, *monogamo, à Presbyteris & Diaconis eiuſdem ſacramenti.*

Tertullianus in Scorpiaco, cap. 2.

Ad officium Hæreticos compelli, non illici dignum eſt. Duritia vincenda eſt, non ſuadenda. Et vtique ſatis optimum præiudicabitur, quod probabitur à Deo conſtitutū atq; præceptum.

IVNIVS.

Turpiter ſanè auctore abutuntur, qui ad firmandam ſuam tyrannidem, in cauſa fidei, hunc locum detorſerunt. Non docentur fidem Hæretici, ſed reuincuntur infidelitatis nomine ex auctoritate verbi.

REFVTATIO.

Tuam cauſam agis Iuni. Clara ſunt Tertulliani verba; nec vllo fuco Caluiniano obliterari, aut obfuſcari poſſūt. Non verbo, ſed vi Hęreticos ſubigēdos ait. Et Paraphraſis, quæ ſequitur, non ex Tertulliano, ſed ex tuo cerebro exſtitit. *Duo ſunt, inquit Auctor, hominum genera, quibus ſcribo: imperiti & hæretici. Imperitis ſuadeo præmium, doceo officium, quo aſſequantur præmium, ſuntq; hi prius docendi, quàm monendi. Hæreticis*

nec suadeo præmium, nec propono officium, sed reuinco obduratum eorum animum, auctoritate allata Dei. Nihil horum Tertullianus, omnia mera sunt commenta eius, qui supplicia Hæreticorum vocat tyrannidem. Quid ergo erit Caluiniana illa Britannorum in Catholicos immanitas? subdit Tertullianus. *Sustineant Euangelia paulisper, dum radicẽ eorum exprimo legem.* Iunius. *Propositio est; Dei auctoritatibus se pugnaturum ex scripturæ locis; primùm de testamento vetere, cap. 7. deinde verò de nouo. Inde à cap. 9.* Ita est: ait Tertullianus, se pugnaturũ verbo Dei, sed quo fine? vt doceat Hęreticos vi cohibendos & coërcẽdos, nõ auctoritate verbi, vt somniat Iunius.

Tertullianus lib. 2. ad vxorem, cap. 4.

Quis in carcerẽ ad osculanda vincula Martyrũ reptare patietur?

IVNIVS.

Id est, Sanctos in vinculis, ad Martyriũ iam iã abituros. Hypallage.

REFVTATIO.

Sed Caluiniana, non Tertullianica, non enim de osculandis Martyribus, sed Martyrũ vinculis Tertulliano est sermo. At nisi Iunius Hypallagen comminisceretur, periculum esset, ne Orthodoxi ex hoc loco cultũ reliquiarum probarent.

Tertullianus lib. de Baptismo, cap. 18.

Itaq; pro cuiusq; personæ conditione, ac dispositione, etiam ætate cunctatio Baptismi vtilior est, præcipuè tamen circa paruulos.

IVNIVS.

Tria hic distinctè proponit Auctor, quæ si rectè intelligantur, locus est sanctissimus. Conditio personarum baptizandarum est, quod sint in fœdere siue grandiores siue paruuli. Dispositio est, quod credant & obsequantur Euangelio. Ætate, non qui sunt in fœdere (nam & paruuli piorum liberi in fœdere sunt) sed qui profitentur fidem, recognosci solent. Quùm itaq; dicit, præcipuè tamen circa paruulos, id de extraneorum, non de fœderatorum, domesticorumq; liberis opus est intelligi.

REFVTATIO.

Quid Tertullianus hoc loco sibi voluerit, abundè docuit Pamelius, vt proinde hac Caluiniana explicatione opus nõ fuerit. Nam quid veneni Caluinistæ tegant, sub illo modo loquendi, cùm piorum infantes aiunt, *esse in fœdere, etiã sine Baptismo*: Lector cognoscet, cùm aliunde, tum ex colloquio, quod Beza Mompelgarti cum Smidelino habuit, in sermocinatione de Baptismo. Quod autẽ Iunius ait, illa verba, *si non tam necesse*: posse abesse sine Auctoris iniuria; agnosco itidem Caluini spiritum; qui credit infantes etiam sine Baptismo saluos fore, si à Deo sint electi: sicut & cum Baptismo non fore saluos, si non sint à Deo electi; quasi videlicet Deus vllum infantẽ nouæ legis prædestinarit sine medio Baptismi, aut vllum etiam infantem reprobarit, quem peccati originalis abolendi remedio cariturum non præuiderit. Hæc in notas Tertullianeas Iunij: non enim omnes discutere institui; sed eas duntaxat, quæ Hæresin & Caluinum aliquo modo olent.

LAVS DEO VIRGINIQVE MATRI.